



**T. C.**  
**HARRAN ÜNİVERSİTESİ**  
**SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ**  
**COĞRAFYA ANABİLİM DALI**

**SEÇİM COĞRAFYASI BAĞLAMINDA GAZİANTEP İLİNDEKİ**  
**GENEL SEÇİMLERİN DEĞERLENDİRİLMESİ**

**(YÜKSEK LİSANS TEZİ)**

**İbrahim POLAT**

**ŞANLIURFA - 2017**



**T. C.**  
**HARRAN ÜNİVERSİTESİ**  
**SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ**  
**COĞRAFYA ANABİLİM DALI**

**SEÇİM COĞRAFYASI BAĞLAMINDA GAZİANTEP İLİNDEKİ**  
**GENEL SEÇİMLERİN DEĞERLENDİRİLMESİ**

**(YÜKSEK LİSANS TEZİ)**

**İbrahim POLAT**

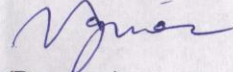
**Danışman**  
**Doç. Dr. Veysi GÜNAL**

**ŞANLIURFA – 2017**

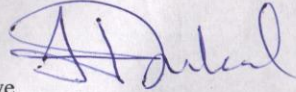
**T. C.**  
**HARRAN ÜNİVERSİTESİ**  
**SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE**

Enstitünüz Coğrafya Anabilim Dalı 125225004 numaralı İbrahim POLAT'ın hazırladığı **“Seçim Coğrafyası Bağlamında Gaziantep İlindeki Genel Seçimlerin Değerlendirilmesi”** konulu yüksek lisans tezi ile ilgili tez savunması, 09/06/2017 tarihinde, saat 10:00'da yapılmış, sorulan sorulara alınan cevaplar sonunda adayın tezinin KABUL (başarılı) olduğuna OYBİRLİĞİ ile karar verilmiştir.

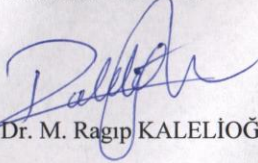
09/06/ 2017



(Danışman)  
Doç. Dr. Veysi GÜNAL

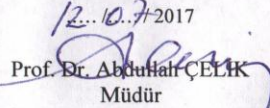


Üye  
Yrd. Doç. Dr. Hasan TÜRKAL



Üye  
Yrd. Doç. Dr. M. Ragıp KALELİOĞLU

Bu tezin Coğrafya Anabilim Dalında Yapıldığını ve Enstitümüz Kurallarına Göre Düzenlendiğini Onaylarım.

12.10.7/2017  
  
Prof. Dr. Abdülhalil ÇELİK  
Müdür

Not: a) Bu tezde kullanılan özgün ve başka kaynaktan yapılan alıntılar, çizelge, şekil ve fotoğrafların kaynak gösterilmeden kullanımı, 5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunundaki hükümlere tabidir.

b) Tez, HÜBAK'tan Bilimsel Araştırma Projesi mali destek Almıştır Almamıştır.



HARRAN ÜNİVERSİTESİ  
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

ORJİNALLİK RAPORU VE BEYAN BELGESİ

**ÖĞRENCİ BİLGİLERİ**

Adı-Soyadı: İbrahim POLAT

Öğrenci Numarası: 125225004

Enstitü Anabilim Dalı: COĞRAFYA

Programı: Tezli Yüksek Lisans

Başlık (Türkçe): Seçim Coğrafyası Bağlamında Gaziantep İlindeki Genel Seçimlerin Değerlendirilmesi

**SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE**

Yukarıda başlığı belirtilen Tezli Yüksek Lisans çalışmamın a) Kapak sayfası, b) Giriş, c) Ana bölümler ve d) Sonuç kısımlarından oluşan toplam 278 sayfalık kısmına ilişkin, 09/06/2017 tarihinde şahsım/ danışmanım tarafından Turnitin adlı intihal tespit programından aşağıda belirtilen filtrelemeler uygulanarak alınmış olan orijinallik raporuna göre, benzerlik oranı % 9'dur.

Uygulanan filtrelemeler:

- 1- Kabul/Onay ve Bildirim sayfaları hariç,
- 2- Kaynakça hariç
- 3- Alıntılar hariç/dâhil
- 4- 6 kelimedenden daha az örtüşme içeren metin kısımları hariç

Yukarıda bilgileri verilen tezli/tezsiz lisansüstü programlarda seminer, dönem projesi, tez vb Sosyal Bilimler Enstitüsü Yönetim Kurulu tarafından kabul edilen lisansüstü orijinallik raporu alınması uygulama esasları ile belirlenen azami benzerlik oranlarını aşmadığını ve bütün bilgilerin, akademik kurallara uygun olarak toplanıp sunulduğunu, çalışmada bana ait olmayan tüm veri, düşünce ve sonuçları andığımı, blok şeklinde alıntılar yapmadığımı ve tüm alıntıların bilimsel atıf kuralları çerçevesinde kaynağını gösterdiğimi, Yükseköğretim kurulu bilimsel araştırma ve yayın etiği yönergesi ile Harran Üniversitesi bilimsel araştırma ve yayın etiği yönergesinin 8. maddesinde yer alan etik ihlallerden her hangi birisinin yer almadığını, etik ihlal tespiti halinde, Enstitü yönetim kurulunca, diplomamın iptal edilmesini kabul ediyorum.

Gereğini saygılarımla arz ederim.

09/06/2017  
İbrahim POLAT

Yukarıda yer alan raporun ve beyanın doğruluğunu onaylarım. 09/06/2017

Doç. Dr. Veysi GÜNAL

## ÖNSÖZ

Demokratik toplumların vazgeçilmez unsuru haline gelen seçimler, sonuçlar bazında dinamik bir özelliğe sahiptir. Seçim coğrafyası bu sonuçları etkileyen faktörleri açıklamaya çalışarak siyasi hayatın geleceği hakkında topluma öngörü sunar. Bu çalışmalar yapılırken görsellik ön plana alınarak değişim somutlaştırılmaya çalışılır.

Seçim sonuçlarını inceleyip kartografik yöntemlere işlemek seçim coğrafyasının alanı içine girmektedir. Bu tarz çalışmalar ABD ve Avrupa ülkelerinde çoğunlukla yapılırken, ülkemizde seçim coğrafyası adı altında yapılan sadece birkaç çalışma bulunmaktadır.

Bu bağlamda yaptığımız çalışma Gaziantep'teki genel seçimlerin analiz edilip, kartografik ortamlara aktarılmasıdır. Ayrıca sonuçlar üzerinde etkili olan olası etmenler işlenmiştir.

Araştırmanın her aşamasında bilgi, tecrübe ve önerilerinden yararlandığım, desteğini hiçbir zaman esirgemeyen değerli hocam Doç. Dr. Veysi GÜNAL'a tez sürecince bana ayırdığı sınırsız zaman, sabır ve güveni için teşekkürlerimi sunarım. Aynı zamanda değerli fikir ve görüşlerini benden esirgemeyen Harran Üniversitesi Coğrafya Bölümü öğretim üyelerine de teşekkürlerimi sunarım.

Araştırmamın her aşamasında yardım ve desteğini benden esirgemeyen eşim Elif POLAT'a en içten sevgilerimi sunuyorum. Öğrenim hayatım boyunca benden her türlü desteğini esirgemeyen aileme teşekkür eder, saygılarımı sunarım.

**İbrahim POLAT**

## İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ .....	I
İÇİNDEKİLER .....	II
KISALTMALAR .....	V
TABLolar LİSTESİ .....	VI
HARİTALARIN LİSTESİ .....	XV
ÖZET .....	XVI
ABSTRACT .....	XVII
GİRİŞ .....	1
1. Araştırma Alanının Yeri ve Sınırları .....	2
2. Araştırmanın Konusu ve Kapsamı .....	5
3. Araştırmanın Amacı .....	5
4. Araştırmada Kullanılan Materyal, Yöntem ve Teknikler .....	8
5. Önceki Çalışmalar .....	8
I.BÖLÜM KAVRAMSAL ÇERÇEVE .....	10
1.1.Seçim Kavramı .....	10
1.1.1. Seçim Olgusunun Tarihsel Gelişimi .....	11
1.1.2. Seçme Hakkının Demokratik İlkeleri .....	13
1.2. Seçim Sistemleri .....	14
1.3. Seçim Coğrafyası .....	16
II. BÖLÜM TÜRKİYE’DE DEMOKRASİ VE SEÇİM .....	19
2.1.Tek Parti Dönemi .....	19
2.2. Çok Partili Dönem .....	21
2.2.1. 1946-1957 Dönemi .....	21
2.2.2. 1960-1977 Dönemi .....	26
2.2.3. 1980-2002 Dönemi .....	31
2.2.4. 2002 ve Sonrası .....	39

III. BÖLÜM GAZİANTEP İLİNDE GENEL SEÇİMLER VE ÖZELLİKLERİ.....	50
3.1. Kayıtlı Seçmen Sayısı .....	53
3.1.1. İldeki Toplam Kayıtlı Seçmenin İlçelere Göre Dağılımı.....	54
3.2. Sandık sayıları .....	90
3.3. Katılım Oranları .....	94
3.4. Kullanılan Oyun Geçerlilik Durumu .....	100
3.5. Milletvekili Sayıları.....	113
3.6. Siyasi Partilerin Aldıkları Oy Oranları.....	118
3.7. İlçelere Göre Genel Seçim Sonuçları .....	133
3.8. Partilerin Aldıkları Toplam Oyun İlçelere Göre Dağılımı .....	182
3.8.1. CHP'nin Aldığı Toplam Oyun İlçelere Göre Dağılımı .....	182
3.8.2. AP'nin Aldığı Toplam Oyun İlçelere Göre Dağılımı .....	192
3.8.3. ANAP'ın Aldığı Toplam Oyun İlçelere Göre Dağılımı .....	196
3.8.4. YTP'ın Aldığı Toplam Oyun İlçelere Göre Dağılımı.....	200
3.8.5. MHP'nin Aldığı Toplam Oyun İlçelere Göre Dağılımı.....	201
3.8.6. HP'nin Aldığı Toplam Oyun İlçelere Göre Dağılımı .....	206
3.8.7. SHP'nin Aldığı Toplam Oyun İlçelere Göre Dağılımı.....	207
3.8.8. DYP'nin Aldığı Toplam Oyun İlçelere Göre Dağılımı .....	208
3.8.9. DSP'nin Aldığı Toplam Oyun İlçelere Göre Dağılımı.....	211
3.8.10. RP ve FP'nin Aldığı Toplam Oyun İlçelere Göre Dağılımı .....	213
3.8.11. AKP'nin Aldığı Toplam Oyun İlçelere Göre Dağılımı .....	215
3.8.13. HDP'nin Aldığı Toplam Oyun İlçelere Göre Dağılımı .....	219
3.9. Temsil Oranları.....	222
3.10. Gaziantep İlinde Siyasi Kanatlara Göre Oyların Dağılımı.....	226

IV. BÖLÜM GAZİANTEP İLİNDE GENEL SEÇİM VE ÖZELLİKLERİNİ ETKİLEYEN FAKTÖRLER .....	235
4.1. Nüfus Miktarı ve Gelişimi.....	235
4.2. İdari Sınırların Değişimi.....	243
4.3. Şehirleşme Oranı .....	244
4.4. Göçler .....	247
4.5. Sanayi ve Ticaret .....	253
4.6. İstihdam ve İş Olanakları.....	256
4.7. Seçmenin Profili .....	258
4.7.1. Yaş Grupları.....	259
4.7.2. Eğitim Durumu .....	263
4.7.3. Medeni Durum.....	266
SONUÇLAR VE ÖNERİLER .....	268
KAYNAKÇA .....	272



## KISALTMALAR

<b>AKP:</b>	Adalet ve Kalkınma Partisi
<b>ANAP:</b>	Anavatan Partisi
<b>AP:</b>	Adalet Partisi
<b>CGP:</b>	Cumhuriyetçi Güven Partisi
<b>CHF:</b>	Cumhuriyet Halk Fırkası
<b>CHP:</b>	Cumhuriyet Halk Partisi
<b>CKMP:</b>	Cumhuriyetçi Köylü Millet Partisi
<b>DEHAP:</b>	Demokratik Halk Partisi
<b>DP:</b>	Demokrat Parti
<b>DYP:</b>	Doğru Yol Partisi
<b>GP:</b>	Güven Partisi
<b>HADEP:</b>	Halkın Demokrasi Partisi
<b>HEP:</b>	Halkın Emek Partisi
<b>MHP:</b>	Milliyetçi Hareket Partisi
<b>MKP:</b>	Milli Kalkınma Partisi
<b>MNP:</b>	Milli Nizam Partisi
<b>MP:</b>	Millet Partisi
<b>MSP:</b>	Milli Selamet Partisi
<b>SCF:</b>	Serbest Cumhuriyet Fırkası
<b>SHP:</b>	Sosyal Demokrat Halk Partisi
<b>SPK:</b>	Siyasi Partiler Kanunu
<b>TBMM:</b>	Türkiye Büyük Millet Meclisi
<b>TİP:</b>	Türkiye İşçi Partisi

## TABLULAR LİSTESİ

<b>Tablo 2.1.</b> Milletvekili Genel Seçim Sonuçları (21 Temmuz 1946).....	22
<b>Tablo 2.2.</b> Genel Seçim Sonuçları (14 Mayıs 1950).....	23
<b>Tablo 2.3.</b> Milletvekili Genel Seçim Sonuçları (2 Mayıs 1954).....	24
<b>Tablo 2.4.</b> Milletvekili Genel Seçim Sonuçları (12 Haziran 1957).....	25
<b>Tablo 2.5.</b> Milletvekili Genel Seçim Sonuçları (15 Ekim 1961).....	26
<b>Tablo 2.6.</b> Milletvekili Genel Seçim Sonuçları (10 Ekim 1965).....	27
<b>Tablo 2.7.</b> Milletvekili Genel Seçim Sonuçları (12 Ekim 1969).....	28
<b>Tablo 2.8.</b> Tarihli Milletvekili Genel Seçim Sonuçları (14 Ekim 1973).....	29
<b>Tablo 2.9.</b> Tarihli Milletvekili Genel Seçim Sonuçları (5 Haziran 1977).....	30
<b>Tablo 2.10.</b> Tarihli Milletvekili Genel Seçim Sonuçları (6 Kasım 1983).....	31
<b>Tablo 2.11.</b> Tarihli Milletvekili Genel Seçim Sonuçları (29 Kasım 1987).....	32
<b>Tablo 2.12.</b> Tarihli Milletvekili Genel Seçim Sonuçları (20 Ekim 1991).....	34
<b>Tablo 2.13.</b> Tarihli Milletvekili Genel Seçim Sonuçları (24 Aralık 1995).....	35
<b>Tablo 2.14.</b> Tarihli Milletvekili Genel Seçim Sonuçları (18 Nisan 1999).....	37
<b>Tablo 2.15.</b> Tarihli Milletvekili Genel Seçim Sonuçları (3 Kasım 2002).....	40
<b>Tablo 2.16.</b> Tarihli Milletvekili Genel Seçim Sonuçları (22 Temmuz 2007).....	42
<b>Tablo 2.17.</b> Tarihli Milletvekili Genel Seçim Sonuçları (12 Haziran 2011).....	44
<b>Tablo 2.18.</b> Tarihli Milletvekili Genel Seçim Sonuçları (7 Haziran 2015).....	46
<b>Tablo 2.19.</b> Tarihli Milletvekili Genel Seçim Sonuçları (1 Kasım 2015).....	48
<b>Tablo 3.1.</b> İlçelere Göre Kayıtlı Seçmen Sayısı (1961-1987).....	55
<b>Tablo 3.2.</b> İlçelere Göre Kayıtlı Seçmen Sayısı (1991-2015).....	60
<b>Tablo 3.3.</b> Gaziantep İlçelerinde Kayıtlı Seçmenlerin İlçe Nüfusuna Oranları (1961-1969).....	63
<b>Tablo 3.4.</b> Gaziantep İlçelerinde Kayıtlı Seçmenlerin İlçe Nüfusuna Oranları (1973-1983).....	67
<b>Tablo 3.5.</b> Gaziantep İlçelerinde Kayıtlı Seçmenlerin İlçe Nüfusuna Oranları (1987-1995).....	72
<b>Tablo 3.6.</b> Gaziantep İlçelerinde Kayıtlı Seçmenlerin İlçe Nüfusuna Oranları (1999-2007).....	76
<b>Tablo 3.7.</b> Gaziantep İlçelerinde Kayıtlı Seçmenlerin İlçe Nüfusuna Oranları (2011-2015).....	80
<b>Tablo 3.8.</b> Gaziantep İlindeki Sandık Sayıları (1983-2015).....	91

<b>Tablo 3.9.</b> Genel Seçimlere Katılım Oranları (1961-2015).....	97
<b>Tablo 3.10.</b> Genel Seçimlerde Kullanılan Oyun Geçerlilik Durumu (1961-1969).....	101
<b>Tablo 3.11.</b> Genel Seçimlerde Kullanılan Oyun Geçerlilik Durumu (1973-1983).....	103
<b>Tablo 3.12.</b> Genel Seçimlerde Kullanılan Oyun Geçerlilik Durumu (1987-1995).....	105
<b>Tablo 3.13.</b> Genel Seçimlerde Kullanılan Oyun Geçerlilik Durumu (1999-2007).....	107
<b>Tablo 3.14.</b> Genel Seçimlerde Kullanılan Oyun Geçerlilik Durumu (2007-2015).....	109
<b>Tablo 3.15.</b> Gaziantep İlinde Çıkan Milletvekili Sayısının Partilere Göre Dağılımı (1961-2015).....	117
<b>Tablo 3.16.</b> Gaziantep İlinin Milletvekili Genel Seçimi Sonuçları (1961) .....	1344
<b>Tablo 3.17.</b> Gaziantep İlinin Milletvekili Genel Seçimi Sonuçları (1965) .....	1344
<b>Tablo 3.18.</b> Gaziantep İlinin Milletvekili Genel Seçimi Sonuçları (1969) .....	1344
<b>Tablo 3.19.</b> Gaziantep İlinin Milletvekili Genel Seçimi Sonuçları (1973) .....	1366
<b>Tablo 3.20.</b> Gaziantep İlinin Milletvekili Genel Seçimi Sonuçları (1977) .....	1366
<b>Tablo 3.21.</b> Gaziantep İlinin Milletvekili Genel Seçimi Sonuçları (1983) .....	1366
<b>Tablo 3.22.</b> Gaziantep İli Milletvekili Genel Seçimi Sonuçları (1987) .....	1388
<b>Tablo 3.23.</b> Gaziantep İli Milletvekili Genel Seçimi Sonuçları (1991) .....	13939
<b>Tablo 3.24.</b> Gaziantep İli Milletvekili Genel Seçimi Sonuçları (1995) .....	13939
<b>Tablo 3.25.</b> Gaziantep İli Milletvekili Genel Seçimi Sonuçları (1999) .....	14139
<b>Tablo 3.26.</b> Gaziantep İli Milletvekili Genel Seçimi Sonuçları (2002) .....	1421
<b>Tablo 3.27.</b> Gaziantep İli Milletvekili Genel Seçimi Sonuçları (2007) .....	1421
<b>Tablo 3.28.</b> Gaziantep İli Milletvekili Genel Seçimi Sonuçları (2011) .....	1442
<b>Tablo 3.29.</b> Gaziantep İli Milletvekili Genel Seçimi Sonuçları (7 Haziran 2015).....	1444
<b>Tablo 3.30.</b> Gaziantep İli Milletvekili Genel Seçimi Sonuçları (1 Kasım 2015) ..	1455
<b>Tablo 3.31.</b> Gaziantep ilinin Siyasal Sınıflamaya Göre Oyların Dağılımı (1961-2015).....	2300
<b>Tablo 3.32.</b> Genel Seçimlerde Gaziantep İlinde Birinci Seçilen Siyasi Partiler (1961-2015).....	2311

<b>Tablo 3.33.</b> Genel Seçimlere Göre Gaziantep İlinde Birinci Seçilen Partilerin Siyasi Kanatlara Dağılımı (1961-2015) .....	2322
<b>Tablo 3.34.</b> Gaziantep İlinde Birinci ve İkinci Olan Partiler (1950-2015) .....	2333
<b>Tablo 4.1.</b> Gaziantep İlinin Aldığı Göç, Verdiği Göç, Net Göç ve Göç Hızı .....	2500
<b>Tablo 4.2.</b> Gaziantep ilinin Organize Sanayi Bölgelerine Göre İstihdam.....	2577



## ŞEKİLLER LİSTESİ

<b>Şekil 3.1.</b> Gaziantep'in İlçelerinde Kayıtlı Seçmen Sayılarının Değişimi (1961-1987).....	56
<b>Şekil 3.2.</b> Gaziantep'in İlçelerinde Kayıtlı Seçmen Sayılarının Değişimi (1991-2015).....	62
<b>Şekil 3.3.</b> İlçelere Göre Kayıtlı Seçmenlerin İlçe Nüfuslarına Oranı (1961).....	66
<b>Şekil 3.4.</b> İlçelere Göre Kayıtlı Seçmenlerin İlçe Nüfuslarına Oranı (1965).....	66
<b>Şekil 3.5.</b> İlçelere Göre Kayıtlı Seçmenlerin İlçe Nüfuslarına Oranı (1969).....	67
<b>Şekil 3.6.</b> İlçelere Göre Kayıtlı Seçmenlerin İlçe Nüfuslarına Oranı (1973).....	70
<b>Şekil 3.7.</b> İlçelere Göre Kayıtlı Seçmenlerin İlçe Nüfuslarına Oranı (1977).....	70
<b>Şekil 3.8.</b> İlçelere Göre Kayıtlı Seçmenlerin İlçe Nüfuslarına Oranı (1983).....	71
<b>Şekil 3.9.</b> İlçelere Göre Kayıtlı Seçmenlerin İlçe Nüfuslarına Oranı (1987).....	75
<b>Şekil 3.10.</b> İlçelere Göre Kayıtlı Seçmenlerin İlçe Nüfuslarına Oranı (1991).....	75
<b>Şekil 3.11.</b> İlçelere Göre Kayıtlı Seçmenlerin İlçe Nüfuslarına Oranı (1995).....	76
<b>Şekil 3.12.</b> İlçelere Göre Kayıtlı Seçmenlerin İlçe Nüfuslarına Oranı (1999).....	79
<b>Şekil 3.13.</b> İlçelere Göre Kayıtlı Seçmenlerin İlçe Nüfuslarına Oranı (2002).....	79
<b>Şekil 3.14.</b> İlçelere Göre Kayıtlı Seçmenlerin İlçe Nüfuslarına Oranı (2007).....	80
<b>Şekil 3.15.</b> İlçelere Göre Kayıtlı Seçmenlerin İlçe Nüfuslarına Oranı (2011).....	86
<b>Şekil 3.16.</b> İlçelere Göre Kayıtlı Seçmenlerin İlçe Nüfuslarına Oranı (7 Haziran 2015).....	87
<b>Şekil 3.17.</b> İlçelere Göre Kayıtlı Seçmenlerin İlçe Nüfuslarına Oranı (1 Kasım 2015).....	87
<b>Şekil 3.18.</b> Gaziantep iline Kayıtlı Seçmenlerin Türkiye'ye Oranları (1950-2015).....	88
<b>Şekil 3.19.</b> Genel Seçimlere Katılım Oranları (1950-2015) .....	95
<b>Şekil 3.20.</b> Gaziantep İli Milletvekili Sayıları (1950-2015) .....	115
<b>Şekil 3.21.</b> Türkiye ve Gaziantep İlinin Aldıkları Toplam Oy Oranları (1961) .....	119
<b>Şekil 3.22.</b> Türkiye ve Gaziantep İlinin Aldıkları Toplam Oy Oranları (1965) .....	120
<b>Şekil 3.23.</b> Türkiye ve Gaziantep İlinin Aldıkları Toplam Oy Oranları (1969) .....	120
<b>Şekil 3.24.</b> Türkiye ve Gaziantep İlinin Aldıkları Toplam Oy Oranları (1973) .....	120
<b>Şekil 3.25.</b> Türkiye ve Gaziantep İlinin Aldıkları Toplam Oy Oranları (1977) .....	123
<b>Şekil 3.26.</b> Türkiye'nin ve Gaziantep İlinin Aldıkları Toplam Oy Oranları (1983) .....	123
<b>Şekil 3.27.</b> Türkiye ve Gaziantep İlinin Aldıkları Toplam Oy Oranları (1987) .....	123

<b>Şekil 3.28.</b> Türkiye ve Gaziantep İlinin Aldıkları Toplam Oy Oranları (1991) .....	125
<b>Şekil 3.29.</b> Türkiye ve Gaziantep İlinin Aldıkları Toplam Oy Oranları (1995) .....	126
<b>Şekil 3.30.</b> Türkiye ve Gaziantep İlinin Aldıkları Toplam Oy Oranları (1999) .....	126
<b>Şekil 3.31.</b> Türkiye ve Gaziantep İlinin Aldıkları Toplam Oy Oranları (2002) .....	126
<b>Şekil 3.32.</b> Türkiye ve Gaziantep İlinin Aldıkları Toplam Oy Oranları (2007) .....	128
<b>Şekil 3.33.</b> Türkiye ve Gaziantep İlinin Aldıkları Toplam Oy Oranları (2011) .....	129
<b>Şekil 3.34.</b> Türkiye ve Gaziantep İlinin Aldıkları Toplam Oy Oranları (7 Haziran 2015).....	129
<b>Şekil 3.35.</b> Türkiye ve Gaziantep İlinin Aldıkları Toplam Oy Oranları (1 Kasım 2015).....	129
<b>Şekil 3.36.</b> Gaziantep ilinde Genel Seçim Sonuçlarının Partilere Göre Dağılımı (1961) .....	148
<b>Şekil 3.37.</b> Gaziantep ilinde Genel Seçim Sonuçlarının Partilere Göre Dağılımı (1965) .....	150
<b>Şekil 3.38.</b> Gaziantep ilinde Genel Seçim Sonuçlarının Partilere Göre Dağılımı (1969) .....	152
<b>Şekil 3.39.</b> Gaziantep ilinde Genel Seçim Sonuçlarının Partilere Göre Dağılımı (1973) .....	154
<b>Şekil 3.40.</b> Gaziantep ilinde Genel Seçim Sonuçlarının Partilere Göre Dağılımı (1977) .....	156
<b>Şekil 3.41.</b> Gaziantep ilinde Genel Seçim Sonuçlarının Partilere Göre Dağılımı (1983) .....	158
<b>Şekil 3.42.</b> Gaziantep ilinde Genel Seçim Sonuçlarının Partilere Göre Dağılımı (1987) .....	160
<b>Şekil 3.43.</b> Gaziantep ilinde Genel Seçim Sonuçlarının Partilere Göre Dağılımı (1991) .....	162
<b>Şekil 3.44.</b> Gaziantep ilinde Genel Seçim Sonuçlarının Partilere Göre Dağılımı (1995) .....	165
<b>Şekil 3.45.</b> Gaziantep ilinde Genel Seçim Sonuçlarının Partilere Göre Dağılımı (1999) .....	168
<b>Şekil 3.46.</b> Gaziantep ilinde Genel Seçim Sonuçlarının Partilere Göre Dağılımı (2002) .....	170

<b>Şekil 3.47.</b> Gaziantep ilinde Genel Seçim Sonuçlarının Partilere Göre Dağılımı (2007) .....	172
<b>Şekil 3.48.</b> Gaziantep ilinde Genel Seçim Sonuçlarının Partilere Göre Dağılımı (2011) .....	174
<b>Şekil 3.49.</b> Gaziantep ilinde Genel Seçim Sonuçlarının Partilere Göre Dağılımı (7 Haziran 2015).....	176
<b>Şekil 3.50.</b> Gaziantep ilinde Genel Seçim Sonuçlarının Partilere Göre Dağılımı (1 Kasım 2015).....	179
<b>Şekil 3.51.</b> CHP'nin Gaziantep İlinden Aldığı Oyların İlçelere Göre Dağılımı (1961) .....	183
<b>Şekil 3.52.</b> CHP'nin Gaziantep İlinden Aldığı Oyların İlçelere Göre Dağılımı (1965) .....	184
<b>Şekil 3.53.</b> CHP'nin Gaziantep İlinden Aldığı Oyların İlçelere Göre Dağılımı (1969) .....	184
<b>Şekil 3.54.</b> CHP'nin Gaziantep İlinden Aldığı Oyların İlçelere Göre Dağılımı (1973) .....	186
<b>Şekil 3.55.</b> CHP'nin Gaziantep İlinden Aldığı Oyların İlçelere Göre Dağılımı (1977) .....	186
<b>Şekil 3.56.</b> CHP'nin Gaziantep İlinden Aldığı Oyların İlçelere Göre Dağılımı (2002) .....	187
<b>Şekil 3.57.</b> CHP'nin Gaziantep İlinden Aldığı Oyların İlçelere Göre Dağılımı (2007) .....	187
<b>Şekil 3.58.</b> CHP'nin Gaziantep İlinden Aldığı Oyların İlçelere Göre Dağılımı (2011) .....	189
<b>Şekil 3.59.</b> CHP'nin Gaziantep İlinden Aldığı Oyların İlçelere Göre Dağılımı (7 Haziran 2015).....	190
<b>Şekil 3.60.</b> CHP'nin Gaziantep İlinden Aldığı Oyların İlçelere Göre Dağılımı (1 Kasım 2015).....	190
<b>Şekil 3.61.</b> AP'nin Gaziantep İlinden Aldığı Oyların İlçelere Göre Dağılımı (1961) .....	193
<b>Şekil 3.62.</b> AP'nin Gaziantep İlinden Aldığı Oyların İlçelere Göre Dağılımı (1965) .....	193

<b>Şekil 3.63.</b> AP'nin Gaziantep İlinden Aldığı Oyların İlçelere Göre Dağılımı (1969) .....	194
<b>Şekil 3.64.</b> AP'nin Gaziantep İlinden Aldığı Oyların İlçelere Göre Dağılımı (1973) .....	194
<b>Şekil 3.65.</b> ANAP'ın Gaziantep İlinden Aldığı Oyların İlçelere Göre Dağılımı (1983) .....	197
<b>Şekil 3.66.</b> ANAP'ın Gaziantep İlinden Aldığı Oyların İlçelere Göre Dağılımı (1987) .....	197
<b>Şekil 3.67.</b> ANAP'ın Gaziantep İlinden Aldığı Oyların İlçelere Göre Dağılımı (1991) .....	198
<b>Şekil 3.68.</b> ANAP'ın Gaziantep İlinden Aldığı Oyların İlçelere Göre Dağılımı (1995) .....	198
<b>Şekil 3.69.</b> YTP'nin Gaziantep İlinden Aldığı Oyların İlçelere Göre Dağılımı (1961) .....	200
<b>Şekil 3.70.</b> MHP'nin Gaziantep İlinden Aldığı Oyların İlçelere Göre Dağılımı (1977) .....	201
<b>Şekil 3.71.</b> MHP'nin Gaziantep İlinden Aldığı Oyların İlçelere Göre Dağılımı (1999) .....	201
<b>Şekil 3.72.</b> MHP'nin Gaziantep ilinden aldığı Oyların İlçelere Göre Dağılımı (2007) .....	202
<b>Şekil 3.73.</b> MHP'nin Gaziantep İlinden Aldığı Oyların İlçelere Göre Dağılımı (2011) .....	202
<b>Şekil 3.74.</b> MHP'nin Gaziantep İlinden Aldığı Oyların İlçelere Göre Dağılımı (7 Haziran 2015).....	203
<b>Şekil 3.75.</b> MHP'nin Gaziantep İlinden Aldığı Oyların İlçelere Göre Dağılımı (1 Kasım 2015).....	203
<b>Şekil 3.76.</b> HP'nin Gaziantep İlinden Aldığı Oyların İlçelere Göre Dağılımı (1983) .....	206
<b>Şekil 3.78.</b> SHP'nin Gaziantep İlinden Aldığı Oyların İlçelere Göre Dağılımı (1991) .....	207
<b>Şekil 3.79.</b> DYP'nin Gaziantep İlinden Aldığı Oyların İlçelere Göre Dağılımı (1991) .....	208



<b>Şekil 3.80.</b> DYP'nin Gaziantep İlinden Aldığı Oyların İlçelere Göre Dağılımı (1995) .....	209
<b>Şekil 3.81.</b> DYP'nin Gaziantep İlinden Aldığı Oyların İlçelere Göre Dağılımı (1999) .....	210
<b>Şekil 3.82.</b> DSP'nin Gaziantep İlinden Aldığı Oyların İlçelere Göre Dağılımı (1995) .....	212
<b>Şekil 3.83.</b> DSP'nin Gaziantep İlinden Aldığı Oyların İlçelere Göre Dağılımı (1999) .....	212
<b>Şekil 3.84.</b> RP'nin Gaziantep İlinden Aldığı Oyların İlçelere Göre Dağılımı (1995) .....	214
<b>Şekil 3.85.</b> FP'nin Gaziantep İlinden Aldığı Oyların İlçelere Göre Dağılımı (1999) .....	214
<b>Şekil 3.86.</b> AKP'nin Gaziantep İlinden Aldığı Oyların İlçelere Göre Dağılımı (2002) .....	217
<b>Şekil 3.87:</b> AKP'nin Gaziantep ilinden aldığı Oyların İlçelere Göre Dağılımı (2007) .....	217
<b>Şekil 3.88.</b> AKP'nin Gaziantep ilinden aldığı Oyların İlçelere Göre Dağılımı (2011) .....	218
<b>Şekil 3.89.</b> AKP'nin Gaziantep ilinden aldığı Oyların İlçelere Göre Dağılımı (7 Haziran 2015).....	218
<b>Şekil 3.90.</b> AKP'nin Gaziantep İlinden Aldığı Oyların İlçelere Göre Dağılımı (1 Kasım 2015).....	219
<b>Şekil 3.91.</b> HDP'nin Gaziantep İlinden Aldığı Oyların İlçelere Göre Dağılımı (7 Haziran 2015).....	221
<b>Şekil 3.92.</b> HDP'nin Gaziantep İlinden Aldığı Oyların İlçelere Göre Dağılımı (1 Kasım 2015).....	221
<b>Şekil 3.93.</b> Gaziantep İlinin TBMM'de Temsil Oranları (1950-2015).....	223
<b>Şekil 3.94.</b> Türkiye'de Genel Seçim Sonuçlarına Göre Siyasi Kanatların Dağılım Oranları (1961-2015).....	228
<b>Şekil 3.95.</b> Gaziantep İlinde Genel Seçim Sonuçlarına Göre Siyasi Kanatların Oranları (1961-2015).....	229
<b>Şekil 4.1.</b> Gaziantep İlinin Nüfus Miktarının Değişimi (1935-2015).....	241
<b>Şekil 4.2.</b> Kayıtlı Seçmenlerin Gaziantep İl Nüfusuna Oranları (1961-2015).....	242

<b>Şekil 4.3.</b> Gaziantep ilinde Yıllara göre Kentsel ve Kırsal Nüfus Oranları.....	246
<b>Şekil 4.4.</b> Gaziantep İlinin Aldığı Göç, Verdiği Göç ve Net Göç, Göç Hızı (1975-2016).....	250
<b>Şekil 4.5.</b> Genel Seçimlerinde Seçmenlerin Yaş Gruplarına Göre Dağılımı (2011).....	262
<b>Şekil 4.6.</b> Genel Seçimlerinde Seçmenlerin Yaş Gruplarına Göre Dağılımı (7 Haziran 2015) .....	262
<b>Şekil 4.7.</b> Genel Seçimlerinde Seçmenlerin Yaş Gruplarına Göre Dağılımı (1 Kasım 2015).....	262
<b>Şekil 4.8.</b> Genel Seçimlerinde Eğitim Durumuna Göre Seçmenlerin Dağılımı (2011).....	264
<b>Şekil 4.9.</b> Genel Seçimlerinde Eğitim Durumuna Göre Seçmenlerin Dağılımı (7 Haziran 2015) .....	265
<b>Şekil 4.10.</b> Genel Seçimlerinde Eğitim Durumuna Göre Seçmenlerin Dağılımı (1 Kasım 2015).....	265
<b>Şekil 4.11.</b> Genel Seçim Sonuçlarında Medeni Durumuna Göre Seçmenler (2011).....	267
<b>Şekil 4.12.</b> Genel Seçim Sonuçlarında Medeni Durumuna Göre Seçmenler (7 Haziran 2015).....	267
<b>Şekil 4.13.</b> Genel Seçim Sonuçlarında Medeni Durumuna Göre Seçmenler (1 Kasım 2015).....	267

## HARİTALARIN LİSTESİ

<b>Harita 1.1:</b> Gaziantep İlinin Lokasyon Haritası.....	3
<b>Harita 1.2:</b> Gaziantep İli ve Çevresinin Fiziki Haritası .....	4



## ÖZET

### SEÇİM COĞRAFYASI BAĞLAMINDA GAZİANTEP İLİNDEKİ GENEL SEÇİMLERİN DEĞERLENDİRİLMESİ

Bu çalışmanın konusunu, Gaziantep ilinin genel seçim sonuçlarının ilçeler bazında yorumlanması oluşturmaktadır. Bu sonuçlar Türkiye'deki genel seçim sonuçlarına göre kıyaslanmış ve kartografik yöntemlere aktarılmıştır.

Türkiye'de çok partili hayat 1950 genel seçimleri ile başlamaktadır. Bu tarih Türkiye demokrasisi için kırılma noktasıdır. Ayrıca seçmenlere tercih yapma hakkı verdiğinden demokrasi tarihi açısından önem arz etmektedir. Bu durum demokratik yaşam tarzını kalıcı hale getirmiştir.

Bireyler, siyasi görüşlerini partiler aracılığıyla meclise taşımaktadırlar. Bu nedenle yaptığımız bu çalışmada, seçimlere katılan siyasi partilerin genel özellikleri işlenmiş ve seçmen davranışı ile aralarında bağlantı kurulmaya çalışılmıştır.

Gaziantep ilinin genel seçim sonuçları, siyasi kanatlara göre değerlendirilmiştir. Böylece Gaziantep ilçelerinde siyasi partilerin oy oranının dağılımı ile Türkiye'deki oy oranı dağılımı karşılaştırılmıştır. Gaziantep'in seçmen sayısı, seçime katılım oranı, partilerin aldıkları oy oranları, kayıtlı seçmenlerin nüfusa oranları ve temsil oranı, ilçelere göre seçim yılları belirtilerek işlenmiştir. Ortaya çıkan sonuçlar grafiklere dönüştürülmüş ve somutlaştırılmıştır.

Gaziantep'in ilçeleri ekonomik, sosyal, kültürel, nüfus vb. birçok özellik bakımından birbirinden farklı özelliklere sahiptir. Bu farklılıkların seçmen davranışlarını hangi yönde etkilediği bu çalışmada açıklanmaya çalışılmıştır. Ayrıca seçim sonucunu etkileyen eğitim durumu, yaş grupları, cinsiyet, sosyo-ekonomik ve göç gibi değişkenler üzerinde durulmuştur.

**Anahtar Kelimeler:** Türkiye'de Genel Seçimler, Gaziantep'te Genel Seçimler, Seçim Coğrafyası, Seçim Sonuçları, Gaziantep'in İlçeleri

## ABSTRACT

### EVALUATING GENERAL ELECTIONS IN GAZIANTEP PROVINCE WITHIN THE CONTEXT OF ELECTION GEOGRAPHY

The objective of this study is to interpret the general election results in Gaziantep Province on the basis of counties. These results have been compared according to the results of general elections in Turkey and transferred to cartographical methods.

Multi-party life in Turkey began with general elections in 1950. This date is a breaking point for the Turkish democracy. It is also important for the history of democracy as it has given voters the preferential right and made democratic life style permanent.

Individuals take their political views to the parliament via parties. Thus, the study embraces general characteristics of political parties involved in elections and tries to associate them with behaviors of voters.

General election results of Gaziantep Province have been evaluated according to political wings. Thus, a comparison has been made between the voting rate distribution of political parties in the counties of Gaziantep and the voting rate distribution in Turkey. Number of voters in Gaziantep, rate of electoral turnout, voting rates of parties, ratio of registered voters to the population and representation rates have been embraced by indicating election years according to counties. The results have been transformed into diagrams and objectified.

Counties of Gaziantep have different economic, social, cultural, population characteristics. This study tries to explain how these differences affect behaviors of voters and also dwells upon variables that affect election results, such as educational background, age groups, gender, socio-economic condition and migration.

**Keywords:** General Elections in Turkey, General Elections in Gaziantep, Election Geography, Election Results, Counties of Gaziantep

## GİRİŞ

Seçme ve seçilme hakkı demokrasinin vazgeçilmez unsurudur. Demokrasi ile gelişen bu kavramlar, siyasi hayatta gelişme imkânı bulmuştur. Toplumsal dinamik, liderleri ve siyasi partileri sürekli olarak değiştirmiştir. Böylece siyasi hayatta, monarşi rejimde olduğu gibi, hanedan üyelerinin yönetimde kalıcı olma özellikleri ortadan kaldırılmıştır. Seçimle yönetime gelen hükümet, toplumu yönlendirmiştir.

Geniş anlamda seçim, birden çok seçenek arasında yapılan tercihi ifade eder. Günlük yaşamdaki birçok karar ve davranışımız, bu anlamda sürekli olarak yaptığımız seçimlerin sonucudur (Coşkun, 2004:5). Siyasi davranışların temelinde hayata dair düşünceler yer almaktadır. Demokrasi ile gelişen seçim kavramı, bireylere seçenekler sunmuş ve onlara en yakın düşünceyi seçme hakkını tanımıştır. Bu bağlamda seçeneklerin çok olması daha çok düşüncenin meclise yansımalarını sağlamış ve demokraside ilerlemeler kaydetmiştir.

Türkiye’de demokrasinin gelişimi, çok partili hayata geçtikten sonra başlamıştır. Daha önceki seçim dönemlerinde tek partili siyasi hayatın olması demokrasi kavramını geliştirememiştir. Ayrıca bu dönemlerde siyasi hayat, demokrasinin görüş aykırılığı ilkesiyle çelişmektedir. Bireylerin görüşlerini yansıtan partiler, demokrasinin kökleşmesini sağlamıştır.

Seçim sistemi deyimini geniş manada, seçimlerle ilgili bütün hususları, mesela seçme ve seçilme yeterliliği, adaylığa ilişkin kuralları, oy verme usulleri, seçimlerin yönetim ve denetimini kapsamakta, dar anlamda seçim sistemi ise, seçmenlerce verilen oyların parlamento sandalyelerine dönüştürülmesinde uygulanan kuralları ifade etmektedir (Coşkun, 2004:5). Seçim sistemleri bireylerin demokraside temsil edilme durumunu açıklamaktadır. Bu sistemler, seçmen ile seçilen arasındaki ilişkiyi en doğru şekilde meclise taşımaya çalışır. Ayrıca siyasi partilerin, mecliste aldıkları oy oranının üstünde veya altında temsil edilmesi “temsilde adaletsizlik” kavramını ortaya çıkarmıştır. Oy oranı ile temsil edilme hakkı arasındaki oran artıkça seçim sistemlerindeki adaletsizlik daha çok belirginleşmektedir.

Tez çalışmasının birinci bölümünde “kavramsal çerçeve” başlığı altında seçim ile ilgili kavramlar işlenmiştir. Bu bölümde seçim kavramı, seçim sistemleri, seçim coğrafyası kavramları irdelenmiştir.

İkinci bölümde “Türkiye’de demokrasi ve seçim” konusu işlenmiştir. Türkiye’de demokrasinin gelişimi seçim dönemlerine göre incelenmiştir. Ayrıca seçim kavramının tarihsel süreçteki gelişimi ortaya konmaya çalışılmıştır. Cumhuriyetin kurulduğu ilk evre, tek partili siyasi hayat bölümünde işlenmiştir. 1950 genel seçimlerinden sonra ise genel olarak çok partili siyasi hayat başlığı altında incelenmiştir.

Üçüncü bölümde “Gaziantep ilinde genel seçimler ve özellikleri” konusu açıklanmaya çalışılmıştır. Bu bölümde Gaziantep’in seçmen özellikleri, siyasi partilerin aldıkları oy oranları, çıkarılan milletvekili sayısı ve temsil durumu irdelenmiş ve grafiklere dönüştürülmüştür. Ayrıca ortaya çıkan sonuçlar Türkiye ile kıyaslanarak değerlendirilmiştir.

Dördüncü bölümde “Gaziantep ilinde genel seçim ve özelliklerini etkileyen faktörler” üzerinde durulmuştur. Bu bölümde Gaziantep’in nüfusu, şehirleşmesi, göçler ve seçmen profilleri işlenmiştir. Seçim sonuçlarını etkileyen olası etmenler açıklanmaya çalışılmıştır.

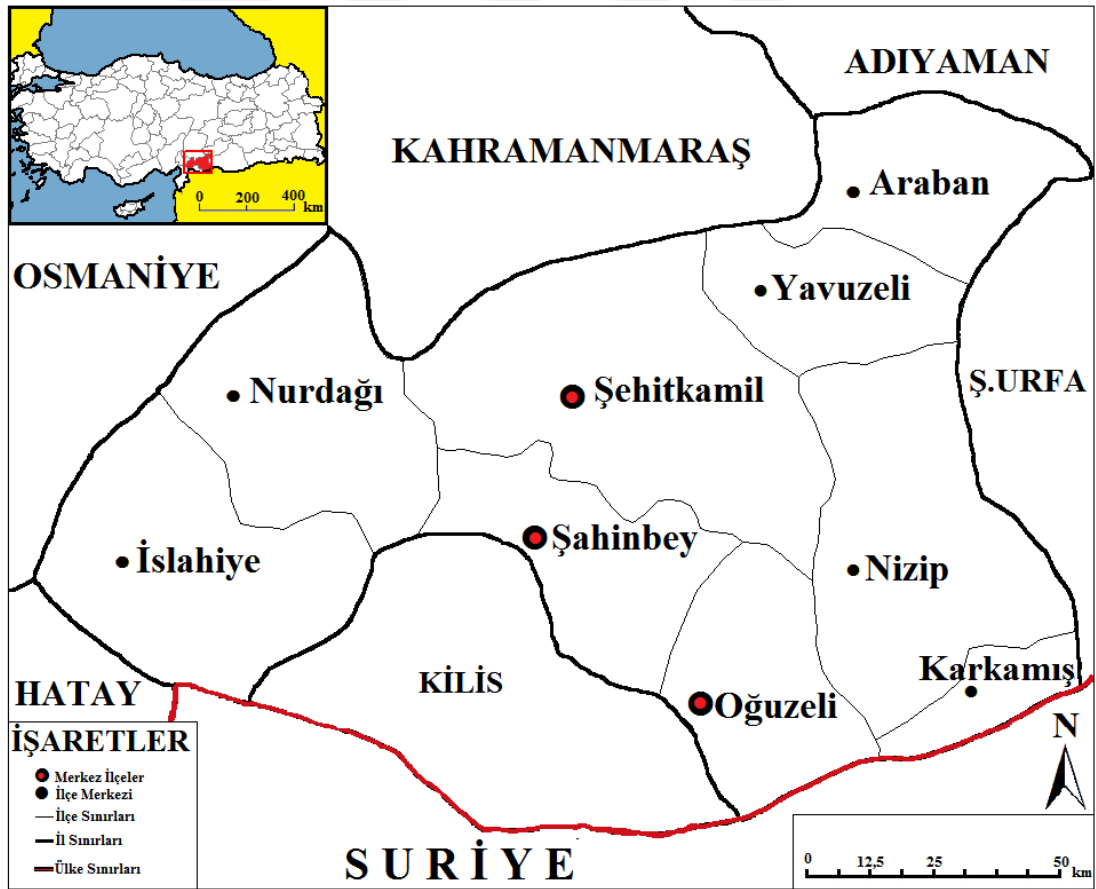
Yukarıda açıklaması yapılan bölümler, seçim coğrafyasının ilkelerine göre değerlendirilmiştir. Ayrıca araştırma konusunu olan Gaziantep, Türkiye’deki seçim sonuçları ile kıyaslanmış ve analiz edilmiştir. Ortaya çıkan sonuçlar kartografik yöntemler kullanılarak somutlaştırılmıştır.

### **1. Araştırma Alanının Yeri ve Sınırları**

Gaziantep ili, Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nin Orta Fırat Bölümü'nde yer almaktadır. İlin yüzölçümü 6.222 km<sup>2</sup>'dir. Güneyde Kilis, doğuda Şanlıurfa, kuzeydoğuda Adıyaman, kuzeyde Kahramanmaraş, batıda Osmaniye, güneybatıda Hatay illeri ile çevrilidir. Ayrıca güneyde Suriye ile de sınır komşusudur. İlin

doğusunda kalan büyük parçası Güneydoğu Anadolu Bölgesi içinde, İslahiye ve Nurdağı ilçeleri Akdeniz Bölgesi'nde yer almaktadır.

Gaziantep platosunda yer alan Gaziantep, genellikle düz olarak değerlendirilebilecek bir topoğrafik yapıya sahiptir. Gaziantep Toroslar'ın Güneydoğu Anadolu'yu çevreleyen yay içerisinde kurulmuştur. Gaziantep şehri, Fırat nehrinin kollarından biri olan Alleben Deresi ile ikiye ayrılmıştır. Kuzeyde kalan saha Şehitkamil merkez ilçesi, güneydeki saha ise Şahinbey merkez ilçesini oluşturmaktadır. Şehrin kuzeyinde Dülük Tepesi, güneyinde ise Karataş yükseltisi bulunmaktadır. Şehrin deniz seviyesinden ortalama yüksekliği 850 m'dir. Şehrin kuzeyinden başlayıp batısına Sof dağları uzanmaktadır. En yüksek sahası 1.429 m. ile Kepekçi ve kuzeyde 1.250 m. ile Sam ve Dülükbaba tepeleridir. Kentin doğusunda Oğuzeli ve Barak ovaları yer almaktadır. Güneyde Gaziantep yaylasının güney bölümleri bulunmaktadır.

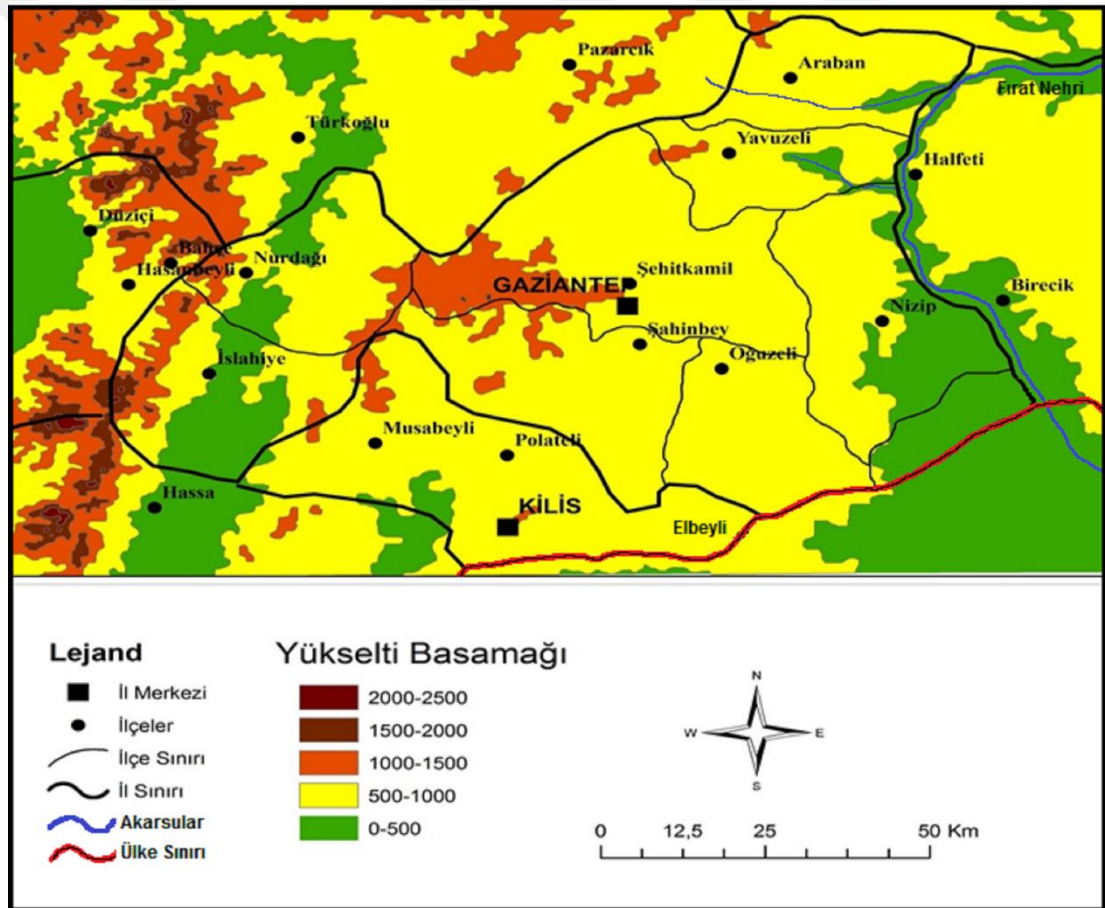


Harita 1.1. Gaziantep İlinin Lokasyon Haritası



Gaziantep ili plato üzerinde kurulmuş ve ortalama 650 m.'lik yükseltiye sahiptir. Kuzeydoğusundaki Adıyaman platosundan, Yavuzeli ve Araban ovaları arasında yer alan Karadağ ile ayrılır. Karadağ ve kuzey sınırını oluşturan Kızıl Dağı arasında uzanan Araban Ovası, sağladığı ulaşım koridoru nedeniyle Fırat Vadisi ile Kahramanmaraş-Hatay Depresyonu 'nu birleştiren bir özelliğe sahiptir. Çünkü belirtilen alanların birbirlerine en çok yaklaştığı alan burasıdır (Kalelioğlu,1971:139-140).

Türkiye'nin yedi coğrafi bölgesinden biri olan Güneydoğu Anadolu Bölgesi genelde az yüksek bir platodur. Ayrıca birçok çanaklaşmış havza ve alçak tepeden meydana gelmiştir.



**Harita 1.2.** Gaziantep İli ve Çevresinin Fiziki Haritası

## **2. Araştırmanın Konusu ve Kapsamı**

Seçim, bireylerin özgür iradeleriyle yöneticilerini seçme hakkıdır. Bu doğrultuda seçmenler, seçme haklarını ancak birden fazla siyasi partinin katıldığı seçimlerde ortaya koymaktadır. Bu durum Türkiye’de Cumhuriyetin ilk evresinde görülmemiştir. Bu nedenle, seçim üzerinde yapılan çalışmalarda, genel olarak 1950 genel seçimlerinden sonrası baz alınmıştır.

Demokrasinin vazgeçilmez öğelerinden biri olan seçme ve seçilme hakkının tam manasıyla uygulanabilmesi için birden fazla siyasi partinin var olması gerekir. Bu seçenekler olmadığı takdirde seçmenlerin davranışlarını incelemek imkânsızlaşır. Bu bağlamda araştırmaya konu olan saha 1950 genel seçimlerinden itibaren başlamıştır. Bu tarih çok partili siyasi hayatın başlangıcı olarak kabul edilmiştir. 1950-2016 yılları arasında toplam 18 genel seçim yapılmıştır. Dolayısıyla bu çalışma 1950-2016 arasında yapılan bütün genel seçimleri kapsamaktadır. Ayrıca bu dönemden önce yaşanan siyasi gelişmeler de özetle sunulmaya çalışılmıştır.

Gaziantep’in genel seçim sonuçları, Türkiye’deki seçim sonuçlarıyla kıyaslanmış ve bu ilin hangi siyasi partiye daha çok oy verdiği tespit edilmiştir. Bu iki seçim bölgesinin oy oranları, siyasi partilere göre analiz edilmiştir. Gaziantep’teki seçmenlerin genel seçime katılma oranı Türkiye ile karşılaştırılmıştır. Oy dağılım oranları da Gaziantep’in ilçelerine göre ayrı ayrı değerlendirilmiş ve kartografik yöntemler kullanılarak açıklanmıştır.

Araştırma alanının kapsamı Gaziantep ilidir. Bu ilde seçim dönemlerine göre seçmenlerin hangi partilere oy verdikleri, seçmen sayıları, seçim/nüfus oranları vb. özellikler üzerinde durulmuştur.

## **3. Araştırmanın Amacı**

Batılı sosyal bilimciler tarafından seçim coğrafyası çalışmaları yaygın olarak yapılmaktadır. Seçim coğrafyası konusu itibariyle beşeri coğrafyanın ilgi sahasına girmektedir. Seçim coğrafyasının asıl inceleme alanı seçmen davranışlarını değiştiren etmenlerin irdelenmesidir.

Batı ülkelerinde üzerinde çok çalışma yapılan seçim coğrafyası, ülkemizde de son yıllarda bilimsel çalışmaların gündeminde yer almaya başlamıştır. Bilimsel çalışmalarda evrensellik ilkesine dayanarak bu doğrultuda yapılan çalışmaların Türkiye’de de uygulanması amaçlanmıştır. Bu bağlamda daha önceden yapılan çalışmalar sınırlı sayıda olduğundan bu çalışma rehber niteliği taşımaktadır.

Tez çalışmasında incelenen seçmen davranışları ve seçmen davranışlarını etkileyen etmenler, sosyoloji biliminin de inceleme sahasında yer almaktadır. Bu sebeple çalışma içinde sosyoloji endeksli literatürlerden de faydalanılmıştır.

Beşeri coğrafyanın ilgi sahasına giren seçim, seçmen, seçmen davranışları Türkiye’de son yıllarda güncel bilimsel çalışmaların konularına dahil olmuştur. Demokratik hayatın Türkiye’de yerleşmeye başlamasıyla yukarıda söz konusu kavramlar gelişmeye başlamıştır.

Genel seçimlerle birlikte siyasi partiler, seçmen kitlelerini etkilemek için çeşitli faaliyetlerde bulunmaktadır. Böylece seçmen davranışlarını etkileyen etmenlerin bilinmesi siyasi partilere kolaylık sunmaktadır. Ayrıca başarılı olan siyasi partiler ile seçmeler arasındaki ilişkiler ortaya çıkarılmaya çalışılmıştır. Bu ilişkiler seçim sonuçlarına göre araştırılmaktadır.

Seçim sonuçlarını inceleyen seçim coğrafyası, oy dağılımını daha anlaşılır bir şekilde somutlaştırmaya çalışır. Bunun yanında verileri kıyaslayarak analiz eder. Böylece seçim sonuçları üzerinden seçmen davranışların tespit etmeye çalışır.

Türkiye, geleneksel değerlere bağlı, batılı modern değişimlere de açık bir ülkedir. Bu özelliğe sahip olan ülkeler, genellikle siyasi değişimi hızlı yaşamaktadır. Türkiye’de de bu özelliğin var olması siyasi hayatı hızlandırmıştır. Bu durum genel seçimler üzerinde özellikle günümüze doğru belirginleşmiştir. En belirgin örnek 2002 genel seçimlerinde görülmektedir. Bu seçimde radikal değişiklikler meydana gelmiştir. Öyle ki, 1999 genel seçimlerinde ülkede kullanılan toplam oyun yarısından fazlasını alan ANAP, MHP ve DSP, 2002 genel seçimlerinde oyların %70’ni kaybetmiş ve böylece %15’e kadar düşmüştür. Adı geçen bu partiler için siyasi enkaz niteliği taşıyan bu genel seçim, bazı partilerin de parlamento dışında kalmasına neden olmuştur.

Araştırmaya konu olan Gaziantep ilinde de değişim çok hızlı bir şekilde gerçekleştirmiştir. Gerçekten de ilde geleneksel sol partilerden sağ partilere dönüş yaşanmıştır. 2000 yılı öncesine kadar genel olarak sol partilere ağırlık gösteren seçmen kitlesi, bu tarihten sonra geleneksel sağ partiye oy vermiştir. Bu oy değişikliğinde etkili olan faktörler tez çalışmasında detaylı bir şekilde incelenmiştir.

Öte yandan genel seçimler analiz edilerek, siyasi partilerin oy dağılımı, oy oranları, seçim dönemlerine göre gelişme ya da gerileme durumları açıklanmaya çalışılmıştır. Ayrıca Türkiye’de iktidara gelen siyasi partiler, Gaziantep’te hangi oranda oy aldığı ve ilçeler bazında nasıl bir oy oranı dağılımı gösterdiği üzerinde durulmuştur. Bu bağlamda seçmen kitlesinin oy verme davranışlarını etkileyen faktörler olan demografik yapı, eğitim ve ekonomik duruma da çalışmada önem verilmiştir.

Bu alışmanın Gaziantep iline sağlayacağı faydalar ve nemi;

- ✓ Gaziantep ilinde seçim dönemlerine göre etkili olan siyasi partiler ortaya çıkacaktır.
- ✓ Genel seçim sonuçlarının ilçeler bazında incelenmesi ve demografik/ekonomik sonuçlara bağlı değerlendirmeler yapılması suretiyle Gaziantep ili daha iyi tanıtılacaktır.
- ✓ Gaziantep ilçeleri arasındaki siyasi görüş farklılıkları gösterilerek, buna neden olan faktörler açıklanmaya çalışılacaktır.
- ✓ Gaziantep ilinin tarihsel siyasi gelişiminin işlendiği bu çalışma, bu konuda araştırma yapmak isteyen ilgili kuruluşlar için bir çeşit hazır envanter niteliği taşıyacaktır.
- ✓ Gaziantep ilinin genel seçim sonuçlarının ülke geneli ile ortak siyasi kararlar verip vermediği belirlenecektir.
- ✓ Gaziantep ilinde seçmen profili incelenerek oy verme davranışı arasındaki bağlantı kurulacaktır.
- ✓ Gaziantep ilindeki siyasi değişim, seçmen profilleri, oy dağılım oranlarının kartografik ortama aktarıldığı bu çalışma, muhtemelen bir sonraki seçim dönemlerde envanter olarak kullanılacaktır.

#### 4. Araştırmada Kullanılan Materyal, Yöntem ve Teknikler

Bu tez çalışması için seçilen konu seçim coğrafyasının alanına girmektedir. Bu nedenle öncelikle seçim coğrafyası ile ilgili kaynaklar taranmıştır. İkinci aşamada, seçim sonuçlarına dayalı olması nedeniyle Türkiye’de demokrasi gelişiminin tarihi incelenmiştir. Bu bağlamda günümüze doğru demokrasinin geldiği nokta üzerinde durulmaktadır. Üçüncü aşamada ise, tezin asıl konusu olan Gaziantep ilinin 1950-2016 yılları arasındaki genel seçimler incelenmiş ve ülke çapındaki genel seçimler ile kıyaslanarak analiz edilmiştir.

Araştırma alanı ile ilgili olarak istatistiksel bilgi ve verilerin önemli bir kısmı kamu kurum ve kuruluşlarından, internet adreslerinden (ADNKS, TÜİK, YSK, Gaziantep Büyük Şehir Belediyesi, Gaziantep ilçe kaymakamlıkları... vb.) elde edilmiştir. Bu ortamlardan elde edilen veriler, analiz edildikten sonra elektronik ortama aktarılıp, çizelge, grafik ve haritalara dönüştürülerek sembolleştirilmiştir. Bu çalışmalar gerçekleştirilirken araştırma alanının bugünkü siyasi yapısı ile geçmişteki siyasi yapısı kıyaslanmıştır.

Son olarak elde edilen birincil ve ikincil veriler çeşitli programlar kullanılarak (Microsoft Word, Excel, Paintshop Pro 4, Argis gibi) çizelge, şekil ve haritalar üretilmiştir.

#### 5. Önceki Çalışmalar

ÇİNKO (2004), “Seçmen Davranışları ile Ekonomik Performans Arasındaki İlişkilerin Teorik Temelleri ve Türkiye Üzerine Genel Bir Değerlendirme” konulu makale çalışması bulunmaktadır. Bu çalışmanın amacı seçmen davranışı ile ekonomik performans arasındaki ilişkilerin teorik temellerini analiz etmek ve konuyu Türkiye özelinde incelemektir. Bu bağlamda gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerde siyasal iktidarın belirlenmesinde seçmen davranışı en önemli faktördür. Buna göre siyasal iktidarların cari ve geçmiş dönem performanslarını değerlendiren seçmenler kendilerine en çok fayda sağlayan ve temel iktisadi sorunların üstesinden gelebilen partilere oy verirler. Dolayısıyla ekonomik koşullar ile seçmen davranışları arasında ilişki açıklanmaya çalışılmıştır.

**KARADOĞAN (2007)**, “Seçim Coğrafyası Çalışmalarında Coğrafi Bilgi Sistemleri Teknolojisinin Kullanımı: 2007 Referandumu Örneğinde Tematik Harita Analizleri ” konulu makale çalışması bulunmaktadır. Bu çalışmada veri işlemedeki son gelişmelerin, Coğrafi Bilgi Sistemleri (CBS) ortamına aktarılmasını sağlamış ve böylece mekansal analiz temelli yeni bir yöntem geliştirmiştir. Ayrıca CBS'nin diğer alanlarda yaygınlaşmasıyla birlikte, seçim coğrafyası adı verilen yeni bir disiplinde de yaygın kullanılmasını amaçlamıştır. Bu eğilimle ilgili olarak, 2007'de referandum örneğinde Türkiye'de ileri seçim çalışmalarında kullanılmak üzere çalışma yapılmıştır. Bunun yanında CBS'nin hem seçim coğrafyasında referandumlar için yararlı ve etkili araştırma yöntemi olduğunu da belirlenmiştir.

**TEMİZEL (2012)**, “Türkiye’de Seçmen Davranışlarında Sosyo-psikolojik, Kültürel ve Dinsel Faktörlerin Rolü: Kuramsal ve Ampirik Bir Çalışma” konulu doktora çalışması bulunmaktadır. Bu çalışmada Türkiye’deki seçmen davranışları dönemselsel olarak politik-sosyoloji perspektifiyle analiz edilmiş, daha sonra Türkiye’de yapılan seçmen davranışı araştırmalarındaki yöntem sorunları hakkında ayrıntılı bilgi verilmiş ve seçmen tercihlerindeki dönemselsel oynaklığın kaynakları incelenmiştir.

**JOHSTON (1980)** , “Electoral Geography And Political Geography ,Australian Geographical Studies” konulu kitap bulunmaktadır. Bu çalışmada Avustralya, seçim coğrafyası ve siyasi coğrafya bağlamında incelenmiştir. Ayrıca seçim sonuçları, seçim coğrafyası ilkelerine göre değerlendirilmiş haritalandırılmıştır.

## I.BÖLÜM

### KAVRAMSAL ÇERÇEVE

#### 1.1.Seçim Kavramı

Seçim kavramının farklı tanımları yapılmaktadır. Türk'e göre (2006:76) seçim, bir kamu görevini yürütecek kişi veya kurulun, ilgili seçmenlerce, çok sayıda aday arasında yapılacak tercihlerle belirlenmesidir. Öte yandan Gökçül (1975:9) ise seçim kavramını "bir toplumda yönetilenlerin yönetenleri belirlemesi ile sonuçlanan, usuller, hukuki ve maddi ve maddi işlemler bütünü" olarak tanımlar.

Bu tanımlara göre, seçimin temelinde yatan siyasi tercih hakkı, demokrasi kavramını güçlendirmektedir. Birden fazla siyasi partinin varlığı, seçmenlere kendi ideolojisine en yakın lideri seçme hakkını vermektedir. Bu doğrultuda tek partili yönetimler demokrasinin aksadığı dönemler olarak karşımıza çıkmakta ve siyasi hayatı olumsuz yönde etkilemektedir. Kişiler, dolaylı yoldan yönetimde söz sahibi olmaktadır. Bu haklarını kendi görüşlerini yansıtan temsilciler vasıtasıyla meclise taşımaktadırlar. Bu bağlamda demokratik ortamın vazgeçilmez kavramı "seçim" ortaya çıkmıştır. Seçimle birlikte yöneten ve yönetilen kavramları da belirlemiştir.

Demokratik toplumlarda siyasal iktidarın yapılanmasına yön veren en önemli faktör siyasal hayata katılma davranışdır. Siyasal hayata katılmanın en basit şekli ise seçimlerde oy kullanmaktır. Oy kullanma, demokratik sistemin işlerliğinin etkin bir şekilde sürdürülebilmesini sağlayan önemli bir yoldur (Tufan ve Laçiner, 1991:51-52). Buna göre toplumlar, yönetici olarak belirleyeceği liderleri seçimler yoluyla belirlemektedir. Dolayısıyla seçimler, seçmen ile seçilen arasındaki bağı da ortaya koymaktadır.

Demokratik bir ülkede iktidarın ve sorumluluğun kime verileceğini belirleyen vatandaşlardır. Ülke yönetimi için vatandaşların tek, iki ya da daha fazla siyasî partiyi oylarıyla yönetime getirme işlemine de seçim denir. Siyasî düzende meşruluğun ana kaynağı, demokratik rejimin temeli ve birinci şartı seçimlerdir. Halkın, kanunlara göre, seçmen vatandaş kimliği kazanmış kesimlerin, siyasî iktidarı onlar adına kullanacak yöneticileri çok sayıda aday arasından seçmesidir. Arkasından bir sonraki seçime

kadar yönetim yetkisini devrettiği, izleyen dönemde ise yöneticinin siyasî iktidarı kullanma biçimini değerlendirerek onu denetlediği bir süreçtir. Seçimler toplumlar için önemli karar aşamaları oluşturur. Bu nedenle seçim sonuçları da toplumların sosyolojik tahlillerinde çok anlamlı veriler sağlamaktadır (Kapani, 1970:251). Böylece seçim sonuçları, genel olarak toplumun siyasi hayatı hakkında bilgi vermektedir. Seçmenlerin oy verme davranışları seçim sonuçlarında ortaya çıkmakta ve böylece siyasi partilerin seçmenler üzerindeki etkisi daha net görülebilmektedir.

Seçimler, toplumun temel yansıması olarak karşımıza çıkmaktadır. Toplumsal fikirlerin gün yüzüne çıkmasını sağlayan seçimler, demokrasinin yegâne temelini oluşturmaktadır. Bu bağlamda demokratikleşen bütün ülkelerde seçim ile başa gelen yöneticiler toplumsal dinamiği yakalamaktadır.

Demokrasinin temsili demokrasi halini almasının en önemli sonucu temsilcilerin (yöneticilerin-yasama organının) belirlenmesi için seçim yapılmasının zorunlu olmasıdır. Seçimsiz bir siyasi sistemin demokratik olduğu iddia edilemez. Aynı şekilde, genel oya dayanmayan seçimlerin olduğu temsili rejimler de demokratik olarak nitelendirilemez (Tunç,1999:140). Demokrasinin temelini oluşturan seçme ve seçilme hakkı yasaların denetimi altında gerçekliği takdirde gerçekliği yansıtmaktadır. Ayrıca seçimlerin sağlıklı uygulanabilmesi için, oy hakkını sahip olan kişilerin en az iki siyasi parti arasından tercih yapabilmesi gereklidir. Aksi durumda demokrasi sürekli gerilemeye devam eder. Türkiye’de de bu durum benzer şekilde yaşanmıştır. Özellikle Cumhuriyetin ilk kurulduğu dönemlerde tek partili siyasi hayat yaşanmış, bu nedenle demokrasi kavramı sosyal hayat içinde sürekli gerilemiştir. Yalnız 1950 genel seçimlerinde birden fazla siyasi parti seçime katılarak çok partili hayata geçilmiştir.

### **1.1.1. Seçim Olgusunun Tarihsel Gelişimi**

İnsanlar tarihi dönemlerden beri tabii olarak “daha iyi nasıl yönetilebilirim?” sorusuna cevap aramışlardır. Bu nedenle geçmiş dönemlerden günümüze değin farklı yönetim şekilleri uygulanmıştır. Uygulanan her yönetim şekli sonraki dönemlerde geliştirilmeye çalışılmış ve dönemin şartlarına uymadığı takdirde gerek siyasi baskılar gerekse toplumun isteği üzerine değiştirilmiştir. Ayrıca yönetim şekilleri her



değiştğinde toplumun uyum aşaması kısa sürede gerçekleşmemiş ve böylece bazı toplumsal sorunları da beraberinde getirmiştir.

En güncel yönetim şeklini oluşturan demokrasi, halka seçme hakkını vererek doğrudan ya da dolaylı olarak ülke yönetiminde söz hakkı tanımıştır. Seçimle iş başına gelen hükümet, yönetim programını yine toplumun belirlediği direktif ile yapmaktadır. Bu durumun aksi yapıldığında ise bir sonraki seçimde başarılı olamama durumu söz konusudur. Bu bağlamda siyasi partiler toplumu yansıtmaktadır.

Seçimlerin çağımızdaki uygulamalara ulaşması, asırlarca süren bir evrim sonucu gerçekleşmiştir. Seçme hakkının demokratikleşmesinden, yani seçim ve oy verme yöntemleri olan genellik ve eşitlik gibi ilkelerine ulaşmadan önce, oy verme hakkına sahip olanlar oldukça dar ve sınırlı bir kesimdi. Daha sonra demokratik gelişmelerin gitgide yoğunluk kazanmasıyla, oy verenlerin dar çemberi genişlemiş, ilke olarak tüm yurttaşlara yurt hakkı tanınmıştır. Bu bakımdan, gelişme sınırlı olduğundan, genel oya doğru olmuştur (Tanilli,1981:162). Buna göre demokrasi, toplumsal ayrımın olduğu yerlerde tam manasıyla uygulanamaz. Bu yönetim şekline geçmeden önce çoğu toplumda ekonomik ya da sosyal nedenlere bağlı olarak sınıflamalar mevcuttu. Bu sınıflamaları köylüler, soylular, din adamları ve köleler oluşturmaktadır. Bu toplumsal sınıflamanın var olduğu hayatta, eşitlik olmadığı için, demokratik hayattan bahsedilemez. Bu bağlamda demokrasi ile toplumda oluşan sınıflamalar ortadan kalkmış ve toplumsal sınıf farkı gözetilmeksizin herkes oy kullanma hakkına erişmiştir.

Günümüzün demokrasi anlayışına göre insanlar doğal olarak eşit haklara sahiptir. Bu doğal eşitlik kavramı 1776 Amerika Birleşik Devletleri Bağımsızlık Bildirisi ve 1789 Fransız Devriminin, İnsan ve Yurttaş Hakları Bildirisinde yazılı olarak da belirtilmiştir (Sander,1996:164). Bireylerin eşit haklara sahip olması seçimlerde kullanılan “genel oy” ilkesinin uygulandığını göstermektedir. Bu doğrultuda, seçmenlerin bir oy hakkına sahip olması demokrasinin vazgeçilmez unsuru olmuştur.

### 1.1.2. Seçme Hakkının Demokratik İlkeleri

Seçme hakkının demokratik verimlilikte işlev kazanmasını artıran çeşitli unsurlar bulunmaktadır. Bunlar;

- ✓ Eşit oy ilkesi,
- ✓ Bireysellik ilkesi,
- ✓ Serbestlik ilkesi,
- ✓ Gizlilik ilkesi,
- ✓ Genellik ilkesidir.

Eşit oy ilkesi, gelinen noktada modern demokrasinin gereklerine uygun bir yönetim sistemini benimsediklerini iddia eden devletlerce, genel olarak kabul görmüş bir ilkedir. Ancak eşitlik ilkesinin tarihsel gelişimine bakıldığında; geçmişte bireylerin insan haklarından kaynaklı temsilleri söz konusu olmamıştır. Bunun yerine, kişilerin servetlerine ve unvanlarına bakılarak oy hakkı tanınmıştır (Karamustafaoğlu, 1970,13). Eşit oy ilkesi toplumsal ayrıcalıkları yok sayarak bireyleri eşit statüde kabul etmiştir. Seçilen kişilerin belirlenmesinde oy hakkına eşit oranda sahip olma, demokratik gelişmenin yegâne unsuru olmuştur. Eşit oy ilkesi, seçmenlerin oy kullanırken eşit statüde olmasını sağlayarak toplum içinde demokratik gelişimin hızlanmasına vesile olmuştur. Bu ilke, seçilen liderlerin, seçmenlere eşit davranmasını sağlamış ve toplumsal ayrımcılığı ortadan kaldırmaya yardımcı olmuştur.

Oy hakkının bireye bağlı bir hak olduğunu belirten bireysellik ilkesine göre, seçmen oyunu kullanırken, hiçbir hal ve şartta, herhangi bir ekonomik, sosyal, kültürel vb. grubun sadık bir kulu olarak değil, ancak; seçmenin, vatandaş olma bilincini taşıyan siyasal bir varlık olarak seçmen veya aday olması gerektiğini belirten ilkedir (Karamustafaoğlu, 1970,141). Bireyler oy kullanırken hiçbir zümrenin baskısı altında kalmaması gerekir. Özgür bir seçim ortamının olduğu, kişinin kendi tercihini yine kendi istediği doğrultuda yaptığı ölçüde demokratik gelişim sağlanmış olacaktır.

Serbest seçim, seçmenlerin, hiçbir baskı ya da tehdit altında kalmadan özgür istençleriyle oylarını kullanmaları anlamına gelir. Seçmenin korkutulması, tehdit edilmesi, sindirilmesi gibi fiziksel ya da kimi umut verici söz vermelerle iradesinin fesada uğratılmaya çalışılması gibi tinsel baskılarla karşılaşması serbestlik ilkesiyle

çelişir. Örneğin kâğıt paraların kesilerek yarısının verilmesi, öteki yarısının seçmenin seçimde kullanacağı oya göre verileceğinin söylenmesi ya da önce ayakkabının tekinin verilerek benzer uygulamaya gidilmesi tinsel baskılara örnek oluşturur (Kotil,1991: 42). Bu ilke, bireylerin özgür bir ortamda baskı altında olmadan devletin güvencesi altında istediği siyasi partiye oy verme hakkını barındırır.

Gizli oy, seçmenin oyunu zarflarken ve sandığa atarken yaptığı işlemlerin gizli olması, kullandığı oyun başkaları tarafından görülmemesi anlamına gelir. Gizlilik ilkesi, seçmenin hangi yönde oy kullandığını kimsenin bilmemesi, kapalı bir yerde kendi istenci ve tercihinin göre dış etkilerden uzak olarak tercihini yapması esasına dayanır. Seçmenin oyuna bağlı iradesinin serbestçe oluşması kadar, bu iradenin korkusuzca ve her türlü etkinin dışında sandığa yansması da önemlidir (Tanör ve Yüzbaşıoğlu, 2001:202). Bireylerin herhangi bir siyasi partiye oy verirken özgürce davranmasını sağlayan bir ilkedir. Türkiye’de 1950 yılından sonra gizli oy, açık seçim yapılmış ve böylece demokratik ortamdaki seçim şaibeleri ortadan kaldırılmıştır.

Oy hakkının genelliği ilkesi, kısıtlılık hali dışında vatandaş sıfatını kazanmış, kadın, erkek, yoksul, zengin, tahsilli, tahsilli olmayan gibi ayırımlar gözetilmeksizin herkesin oy hakkına sahip olması demektir (Arsel,1965:220). Toplumsal ayrımcılık yapılmaksızın her bireyin oy hakkına sahip olmasıdır. Bu durum toplumsal birlikteliği artırmıştır. Böylece bireylerin yönetimde eşit oranda söz sahibi olma hakkı ortaya çıkmıştır. Genel oy ilkesi, bireylerin oy verme kriterlerine uyduğu takdirde her yurttaş gibi oy kullanabilme hakkının verilmesidir.

## **1.2. Seçim Sistemleri**

Seçim sistemleri, demokratik toplumlarda sürekli olarak en iyi şekilde temsil edilmeyi amaçlamaktadır. Bu yöntem seçim sonuçlarına göre oy dağılımının meclise adaletli bir şekilde temsile dönüşebilmesini sağlayan yöntemdir. Seçim sistemlerindeki değişim ve geliştirilmeler oy dağılım oranını en gerçekçi haliyle meclise yansıtmayı amaçlar.

Seçim sistemi, temsilcilerin (yöneticilerin) belirlenmesinde kullanılan teknik bir usulü ifade eder. Ancak seçim sistemleri sadece oyların sandalyelere

dönüştürülmesini sağlayan teknik usullerden ibaret değildir (Tunç, 1998:167). Seçim sonucuna göre partiler ya da bağımsızlar mecliste temsil edilmeye başlarlar. Yalnız bu temsiliyet aldıkları oy ile orantılı olması gerekmektedir. Bu orantı gerçeği yansıttığı ölçüde, temsilde adalet kazanılmış olur. Aksi durumda ise temsilde adaletsizlik meydana gelir. Bu sebeple uygulanan seçim yöntemleri sürekli olarak değişmiştir.

Türkiye’de kullanılan seçim sistemleri;

- ✓ Çoğunluk Esasına Dayanan Seçim Sistemleri
- ✓ Nispi Temsil Esasına Dayanan Seçim Sistemleri
- ✓ Karma Seçim Sistemleri
- ✓ Adalet ve İstikrar Bağlamında % 10 Barajlı D’Hondt Seçim Sistemi

Çoğunluk esasına dayanan seçim sisteminde, bir seçimi kazanmak için gerekli olan oy oranına göre, salt çoğunluk ve basit çoğunluk olmak üzere ikiye ayrılabilir. Esasen bu ayırım oylamanın tek turlu veya iki turlu olmasına bağlı olarak ortaya çıkmaktadır. Bu anlamda çoğunluk sisteminde tek turlu veya iki turlu oylamanın geçerli olabileceğini belirtmek gerekmektedir. Burada belirtilmesi gereken bir diğer ayırım ise oylamanın tercihli de yapılabilmesidir. Tercihli çoğunluk sistemi, tek turlu seçim sistemi uygulamasıyla, iki turlu seçim sisteminin sonuçlarını ortaya çıkarabilme özelliğine sahiptir (Tuncer, 2003:110). Çoğunluk seçim sisteminde oyların salt çoğunluğunu alan partiler iktidar partisi olabilmektedir. Çoğunluk seçim sistemi uygulanırken farklı yöntemler kullanılmaktadır. Bu yöntemlerin genelinde oy oranının en yüksek olduğu parti meclis içinde en çok sandalye sayısına ulaşmaktadır.

Çoğunluk sisteminin eksiklikleri göz önünde tutularak geliştirilen nispi temsil sistemi, ilkinde göre daha yeni bir seçim sistemidir. Nispi temsil sistemi, I. Dünya Savaşını izleyen 1950’li yıllarda (İngiltere, Sovyetler Birliği ve Türkiye dışında) hemen her ülkede uygulanmıştır. Özellikle Avrupa ülkelerinde geniş kabul gören nispi temsil sisteminin tanımı amacından çıkarılabilir. Nispi temsil sisteminin amacı, her partiye sayısal gücü ile orantılı olarak temsil edilme olanağını vermektir (Teziç, 1967:32). Toplum içinde azınlıkta kalan grupların meclis içinde temsil edilmesini sağlayan bir seçim sistemidir. Bu sistem siyasi partilere oy oranı ölçüsünde temsil edilme hakkı vermektedir.

Karma seçim sistemleri oluşturulurken çoğunluk sisteminin özellikleri ağırlıkta olabileceği gibi nispi temsil sisteminin özellikleri de daha belirgin olabilmektedir. Bunun yanında her iki seçim sisteminin dengeli bir şekilde harmonize edildiği karma seçim sistemi uygulamaları da bulunmaktadır (Teziç,1967:30). Karma seçim sistemleri çoğunluk ve nispi seçim sistemlerinde ortaya çıkan kusurları önlemek amacıyla uygulanmaktadır. Bu seçim yöntemine göre, seçim bölgesi, çoğunluk ya da nispi seçim sistemine ağırlık verebilme imkânına sahiptir.

D'Hondt % 10 Barajlı Seçim Sistemine göre, partilerin aldıkları oylar, seçim çevresinden seçilecek milletvekili sayısına ulaşana kadar sırasıyla bölünmektedir. Ortaya çıkan rakamlar, büyükten küçüğe doğru sıralanmakta ve en büyük sayıdan başlamak üzere milletvekillikleri partilere dağıtılmaktadır (Akyıldız, 2016:139). Dolayısıyla bu seçim sisteminde partilerin meclise girmesi için toplam oy oranında %10 barajını geçmesi gerekmektedir. Bunun yanında barajını geçemeyen partilerin oyları ise, en çok oy alan siyasi partiden başlamak üzere diğer partilere dağıtılmaktadır. Ayrıca Türkiye'de ise 1995'dan başlayarak günümüze kadar genel uygulanan seçim sistemidir.

### **1.3. Seçim Coğrafyası**

Seçimler toplumun her kademesinde ilgi duyulan konulardan biri olmakla birlikte, akademik pek çok araştırmanın da konusu olmuştur. Seçim coğrafyası (electoral geograpy) yöneten ile yönetilen arasındaki ilişkinin mekânsal dağılımını, bu dağılımı etkileyen bileşimleri, temsil durumunu, bölgesel farklılıklarını ve nedenlerini araştıran bir disiplindir (Kahraman, 2007:33). Seçim coğrafyasının temelini bireylerin oy verme davranışları oluşturmaktadır. Seçilen kişilerin özellikleri ile seçmenler arasındaki doğrudan ya da dolaylı bağ, seçim coğrafyası araştırmaların konusunu oluşturmaktadır.

Seçimler, coğrafya bilimine konu olmadan önce de basit ya da karmaşık istatistiksel metodolar kullanılarak değerlendiriliyordu. Seçimlerin alansal ve zamansal değerlendirilmesi için çeşitli yöntemler kullanılmakta ve bunlara her geçen gün yenileri eklenmektedir. Alansal analitik muhakeme seçim coğrafyası çalışmalarında yaygın olarak kullanılmaktadır. Coğrafyanın sayısallaşması ile birlikte seçim coğrafya çalışmalarında da CBS programları ve istatistik yöntemler

kullanılmaya başlanmıştır (Kahraman, 2007:34). CBS programı ile birlikte seçim sonuçlarının alansal dağılımını gösteren haritalar yapılmaktadır. Bu haritalar ile sayısal veriler somutlaştırılmaya çalışılmaktadır. Veriler ışığında seçim dönemlerine göre siyasi partilerin oy dağılımındaki değişim haritalara yansıtılabilmektedir. Ayrıca oy dağılım oranlarının yıllara göre değişimi de gösterilebilmektedir.

Seçim coğrafyası, oy verme davranışlarını araştırırken üç temel özellik üzerinde durmaktadır.

- ✓ Oylamanın coğrafi dağılışı
- ✓ Oylamayı etkileyen coğrafi faktörlerin analizi
- ✓ Temsil coğrafyasıdır.

Oylamanın coğrafi dağılışı; araştırmacılar siyasi partilerin hangi bölgelerde ne tür seçmenler tarafından desteklendiğini merak ederler. Oylama coğrafyası seçim coğrafyasının en basit ve yaygın yönüdür. Burada çeşitli bölgelerin oy verme sonuçları değerlendirilmekte, haritalar çizilmekte, onların tasviri ve standart istatistik analizi yapılmaktadır. Seçim coğrafyası bilim olarak buradan başlamış ve büyük ölçüde bu yöne odaklanmıştır (Kahraman, 2007:48). Seçim coğrafyası, verilerin somutlaştırılma çalışmasıdır. Seçim sonuçlarındaki oy oranlarının dağılımı idari birimlere göre yapılmaktadır. Böylece oluşturulan haritalarda siyasi partilerin hangi coğrafi bölgede ağırlık kazandığı kolayca saptanabilmektedir.

Oylamayı etkileyen coğrafi faktörlerin analizine genel olarak bakıldığında oylama üzerinde etkili olan coğrafi unsurlar iki başlık altında toplandığı görülmektedir. Bunlar küresel ve yerel faktörlerdir.

Seçmenlerin oy vermesinde yerel faktörler seçilecek kişileri ve partileri belirlemede etkili olurken, global faktörler siyasi kanadı belirlemede daha etkili rol oynamaktadır. Ülke ya da uluslararası düzeyde yayılan bazı görüşler ve olaylar bazen yerel faktörlerin önüne geçebilmektedir. Küreselleşme, pazar ekonomisi, özelleştirme, savaş karşıtlığı, nükleer enerji, petrol, silahsızlanma, laiklik, terör karşıtlığı, bölgesel güvenlik, çevre sorunlarına yaklaşım, uluslararası ilişkiler ve uluslararası kuruluşlara üyelik gibi geniş spektrumlu ve kitleleri etkileyen olaylar seçim sonuçlarına yansıyan global olaylardır (Kahraman, 2007:55). Oy verme davranışlarında etkili olan küresel

faktörler bireyleri doğrudan ya da dolaylı olarak etkilemektedir. Bu global etkiler seçimin yapıldığı bölgelerin konumuna ve zamana göre bölgesel farklılık gösterebilir.

Seçmenler, yerel faktörlere bağlı olarak oy verme davranışını değiştirebilir. Burada asıl olan husus hemşerilik faktörünün ne kadar etkili olmasıdır. Aday ne olursa olsun kendi memleketinden ya da onun yaşamında önemli olan bölgelerden ek oylar almaktadır. Seçmenler arasında adayın siyasi görüşlerine bakılmaksızın, hemşerilerine oy verme isteği oldukça yakındır (Kahraman, 2007:55). Bu bağlamda aday ve seçmenlerin aynı coğrafi bölgede yaşamış olması ya da ortak sıkıntılar çekmesi oy verme davranışını ciddi bir şekilde etkilemektedir.

Temsil coğrafyasında ise idari birimlerde seçim sonucunda oluşan temsilin derecesi araştırılmaktadır. Temsil coğrafyası bir bakıma yönetimin coğrafyasıdır. Temsil coğrafyası kavramının yerleşmesi ve seçim coğrafyasının sistemler teorisi ile bağlantısını R. Johnston ortaya çıkarmıştır. Fakat burada konu yalnız seçim süreci ve sonuçları ile ilgilidir. Yani hangi alanlar hangi ölçekte mecliste temsil edilmekte ve seçilmiş devlet başkanı hangi alanı temsil etmektedir (Kahraman,2007:60). Siyasi partilerin seçim bölgelerinden aldıkları oy oranına göre meclis içinde temsil edilme hakkı bulunmaktadır. Seçim yöntemlerine göre meclis içindeki sandalye sayısı değişebilmektedir.

## II. BÖLÜM

### TÜRKİYE'DE DEMOKRASİ VE SEÇİM

#### 2.1. Tek Parti Dönemi

Cumhuriyet, halkın kendini yönetme sistemi olarak tanımlanmaktadır. Bu rejimin Türkiye'de ilan edildiği ilk dönemlerde, tam manasıyla demokratik bir ortamdan bahsedilemez. Bu dönemde Türkiye savaştan yeni çıkmıştır. Bu nedenle demokrasi adına gelişmeleri ikinci plana bırakmıştır. Yalnız kısa zaman sonra demokratik gelişmeler için sürekli yeni aşamalar kaydedilmiştir.

İlk kurulan TBMM'de milletvekillerinin uyumunu kolaylaştırmak için rejim değişikliği konusu gündeme pek gelmemiştir. Daha sonraki dönemlerde ise doğal olarak toplumsal gelişmeler rejim değişikliğini tetiklemiştir.

İlk meclis olağanüstü dönemde vatanın kurtuluş gayesi ile bir araya gelmiş, fakat farklı eğitim seviyelerine, mesleklere ve dünya görüşüne sahip insanlardan oluşmuştur. Zaman içerisinde milletvekilleri arasında görüş ayrılıkları daha da keskinleşmeye başladığından çeşitli adlarla gruplar oluşmuştur (Turan, 2000:11). Bu dönemde milletvekilleri vatanın birliği hususunda birleşiyorlardı. Farklı eğitim ve sosyal sınıflara ait vekillerin demokrasiye karşı bakış açıları da farklıydı. Doğal olarak vatanın kurtulması görüşünde birleşmiş ve böylece görüş ayrılıkları ortadan kaldırılmıştır. Mecliste bu dönemde keskin fikir ayrılıkları gün yüzüne pek çıkmamıştır. 1923 yılında rejim değişikliği ile birlikte vekiller meclis içinde gruplaşmaya başlamıştır.

Meclisteki gruplar arasındaki görüş ayrılıklarının Lozan görüşmeleri döneminde başlaması üzerine Mustafa Kemal, siyasî çekişmelerin yerinin TBMM olmadığını, siyasî programlarını ilan etmiş, siyasi parti veya grupların oluşturulması gerektiğini belirtmiştir. Arkasından da 6 Aralık 1922'de, Halk Partisi adında bir parti kuracağını basına duyurmuştur. Meclisteki gruplar arasında görüş ayrılıkları daha da keskinleşince Mustafa Kemal, bu meclisle devam edilmeyeceği kararını vererek 15 Ocak 1923'te Batı Anadolu gezisine çıkarak yapılacak seçimler konusunda kamuoyunu yoklamak ve halkı aydınlatmak istemiştir (Kurt, 2007:354). Dolayısıyla



Türkiye Cumhuriyetinde ilk seçim çalışmaları olarak kabul edilen uygulamalar bu dönemle birlikte başlamıştır.

Tek partili siyasi hayat döneminde yedi genel seçim yapılmıştır. 1923–1946 tarihleri arasında yapılan genel seçimlerin tümünde iki dereceli seçim sistemi uygulanmıştır. 1923 genel seçimlerinde her 20.000 kişiye bir milletvekili düşmüştür. 1927 genel seçimlerinde seçme yaşı 18, seçilme yaşı 30 olarak düzenlenmiştir. 1935 genel seçimlerinde kadınlar da seçme ve seçilme hakkını kullanmaya başladı. Bu seçim döneminde ilk defa 18 kadın milletvekili seçilmiştir.

1923 yılından sonra meclis içinde muhalif parti kurma çalışmaları başlamıştır. CHP'ye karşı 17 Kasım 1924 “Terakkiperver Cumhuriyet Fırkası” kurulmuştur. Ancak bu parti meclis içinde uzun ömürlü olmamış, Şeyh Said isyanına destek olduğu gerekçesiyle 3 Haziran 1925 yılında kapatılmıştır.

1930 yılına gelindiğinde Mustafa Kemal'in izni ve bilgisi dâhilinde onun yakın arkadaşı olan Fethi OKYAR tarafından “Cumhuriyetçi Serbest Fırka” kurulmuştur. 12 Ağustos 1930 tarihinde kurulan bu parti Cumhuriyet Halk Fırkası'na göre daha liberal görüşlere sahipti. Başlangıçta hem Mustafa Kemal hem de Cumhuriyet Halk Fırkası tarafından desteklenen bu parti kısa süre içerisinde giderek halk tarafından da kabul görmeye başladı. Tek partinin yönetiminden bıkmış olan geniş halk kesimlerinin Serbest Fırka'ya olan desteği, bu partiyi kurduran Mustafa Kemal'i ve Halk Fırkası'nı rahatsız etmeye başladı. Bu rahatsızlık 17 Kasım 1930 tarihinde bu partinin de kapatılmasıyla son buldu. Böylelikle Cumhuriyet döneminde Halk Fırkası dışında kurulan ikinci parti de ancak üç ay varlığını sürdürebilmişti (Kongar, 2006: 43). Demokrasiye geçiş için ikinci deneme de başarısız olmuştur. Böylece uzun bir dönem içinde sadece iki siyasi parti kurulmuş ve bu partiler çok kısa süre sonra kapatılmıştır.

Sonuç olarak tek partili siyasi hayatın yaşandığı bu dönemde gerçek anlamda demokrasiden bahsedilemez. Seçimlere sadece tek partinin katılması, demokrasinin yaşanmasını mümkün kılmamıştır. Ayrıca bu dönemlerde batılılaşma için çok ciddi toplumsal reformlar yapılmıştır. Bu reform hareketlerinin meclis içinde hızlı ve kolay onaylanabilmesi, güçlü bir muhalefetin olmamasını gerektirmektedir. Bu durumda

Cumhuriyet rejimine yeni geçmiş bir ülkenin, ilk dönemlerinde tek partili hayatın yaşanması olağan kabul edilse de, demokrasiyi zedelemiştir.

## **2.2. Çok Partili Dönem**

Çok partili siyasi hayat denemeleri 1945 yılına kadar “Terakkiperver Cumhuriyet Fırkası” ile “Serbest Cumhuriyet Fırkası” partilerinin kurulmasıyla olmuştur. Bununla birlikte çeşitli nedenlerden dolayı tam manasıyla demokratik hayata geçilememiştir. Özellikle birden fazla siyasi partinin varlığı demokrasinin vazgeçilmezi kabul edilmesine rağmen, tek partili siyasi hayat döneminde demokrasi gerilemeye başlamıştır.

Türkiye’de çok partili hayata geçilmesine neden olan iç ve dış gelişmeler yaşanmıştır. Dış nedenlere genel olarak baktığımızda; II. Dünya savaşından sonra barışı sağlamak için kurulan Birleşmiş Milletlere üye ülkelerde genellikle çok partili siyasi rejim şartları hakimdir. Bu nedenle, savaş sonrası kurulan bu mecliste söz sahibi olabilmesi, Türkiye’de de yeni siyasi partilerin kurulmasını zorunlu hale getirmiştir. CHP’nin “Varlık Vergisi Kanunu” çıkarması ve toplumsal huzursuzluğa neden olması da, çok partili hayata geçişe neden olan iç gelişmelerden biridir. Ayrıca bu partideki milletvekillerinin bir kısmının partiye muhalif olmaya başlaması ve II. Dünya savaşı sonrasında ülke içindeki ekonomik sıkıntıların belirmesi yeni bir siyasi parti kurulmasını hızlandırmıştır. Dolayısıyla Türkiye’de 1945 genel seçimlerine ilk defa birden fazla siyasi parti katılmış ve CHP’nin karşısına DP çıkmıştır. Ancak yeni kurulan DP, yeterli oy oranına ulaşamadığından muhalif parti olarak kalmıştır.

### **2.2.1. 1946-1957 Dönemi**

Bu döneme kadar yaklaşık 23 yıl boyunca tek partili siyasi hayat yaşanmıştır. Çok partili siyasi hayata geçiş için denemeler yapılmış yalnız gerekli koşullar sağlanmadığından çok kısa sürede siyasi partiler kapatılmıştır. 1946-1957 dönemi ise çok partili siyasi hayatın başlangıcı olarak kabul edilmektedir. Bu dönemde DP yeni kurulmasına rağmen meclise girmeyi başarmış ve kısa zaman sonra iktidar olmuştur.

5 Haziran 1946’da “Milletvekili Seçim Yasası” değiştirilmiş ve Cumhuriyet tarihinde ilk defa tek dereceli seçim esası gerçekleştirilmiştir (Kongar,1988:145). Tek dereceli seçim sisteminde seçmenler milletvekillerini doğrudan seçme hakkını elde

ettiler. Önceki genel seçimlerde ise iki dereceli seçim sistemi uygulanmış ve böylece seçmenler milletvekillerini dolaylı yoldan seçmişlerdir. Dolayısıyla seçim sisteminde seçmenlerin görüşleri, meclise doğrudan yansımamıştır. Bu durum seçmenlerin düşüncelerini meclise yansıtma imkânına sahip olması ve demokrasinin gerçek manada işlev kazanmasını engellemiştir. Bu nedenle 1946 yılında yapılan seçim sistemindeki bu değişiklik seçmen lehine sonuçlanmıştır. Ayrıca bu seçim döneminde açık oy ve gizli sayım yapılmıştır.

**Tablo 2.1.** Milletvekili Genel Seçim Sonuçları (21 Temmuz 1946)

PARTİLER	Oy Oranları	Millet Vekili Sayısı	Temsil Oranı	Aşkın/Eksik Temsil oranı
CHP	85,4	397	85,3	-0,1
DP	13,1	61	13,1	-
BĞMZ	1,5	7	1,6	0,1
TOPLAM	100,0	465	100,0	-

**Kaynak:** TÜİK, *Seçim Çevresi ve İlçelere Göre Milletvekili Genel Seçimi Sonuçları*, (<https://biruni.tuik.gov.tr/secimdagitimapp/secim.zul>: erişim tarihi: 02.05.2015).

1946 genel seçimlerinde meclis içinde en çok temsil edilme oranı % 85,3 ile CHP'dir. İkinci olarak ise %13,1 ile DP olmuştur. Çoğunlukçu seçim sisteminin uygulandığı bu seçimde oy oranı ile temsil edilme oranı arasında pek bir değişiklik görülmemiştir. Ayrıca bu seçimde TBMM seçim yasasına göre 465 milletvekili seçilmiştir. Seçim sonucuna göre CHP %85,4 toplam oy oranına ulaşmıştır. DP ise yeni kurulan bir parti olmasına rağmen %13,1'lik oy oranını elde etmiştir. Bağımsızlar ise bu seçim döneminde %1,5'de kalmışlardır.

1946 genel seçimlerinde merkez-sağ ve merkez-sol'u temsil edecek siyasi partiler bulunmaktadır. Demokrat Parti merkez-sağı temsil etmektedir. Cumhuriyet Halk Partisi ise merkez-sol kanadını oluşturmaktadır. Farklı siyasi görüşlere sahip bu partiler seçmenlerde demokratik siyasi yaşamın gelişmesini sağlamıştır. Böylece seçmenlerde siyasi düşünceler daha da keskinleşmeye başlamıştır. Ayrıca 1946 yılı genel seçimlerinde parlamentoda Cumhuriyet Halk Partisi 397, Demokrat Parti 61 ve bağımsızlar ise 7 sandalye kazanmışlardır. Bu seçim döneminde TBMM'deki milletvekili sayısı toplamda 465'bulmuştur.

1946 yılı genel seçimine katılan 6 partiden sadece CHP ve DP meclise girebilmiştir. CHP'den çıkarılan ya da ayrılan milletvekilleri de daha sonra DP'ye katıldılar. 1946 seçimiyle meclisteki parti sayısı ikiye çıktı. Meclis aritmetiğinde değişim yaşandı ve mecliste ilk kez CHP'nin yanında başka bir parti de temsil ediliyordu. Seçim sonucunda CHP, dört yıl daha iktidarda kalmayı başarmış, DP de meclisteki milletvekili sayısını arttırmıştır (Yücel, 2001:74). Buna göre DP, Cumhuriyetin kurulmasından 1946 yılına kadar meclise seçilerek gelen CHP'den sonraki ilk siyasi parti olmayı başarmıştır. Böylece mecliste iktidar ve muhalefet partisi olarak iki parti çalışmaya başlamıştır.

Yeni seçim kanunu, seçim sürecini, yargının yanı sıra, seçmenin denetimine de açmıştı. Bu bağlamda, seçmen kütükleri halkın incelemesine açıldı, seçim hükümet işi olmaktan çıkarılıp halkın ve partilerin yürüteceği bir etkinlik olarak tanımlandı, seçimin yürütülmesi sırasında hükümet görevlilerinin kötü eylemleri seçim suçları arasına alındı ve seçim uygulamaları hakkında şikayet ve itiraz olanakları sağlandı (Erdem, 1982: 200). Seçimlerin daha objektif olmasını sağlayan bu yasa ile seçim sonuçlarına olan güven artmıştır. Böylece seçmenlerin herhangi bir baskı altında kalmadan oy kullanılması engellenmiş oldu. Günümüze değin kullanılmakta olan bu seçim sistemi seçmen ve seçilen arasındaki gerçek ilişkiyi yansıtmaktadır.

**Tablo 2.1.** Genel Seçim Sonuçları (14 Mayıs 1950)

PARTİLER	Oy Oranları (1946)	Oy Oranları (1950)	Millet Vekili Sayısı (1946)	Millet Vekili Sayısı (1950)	Temsil Oranı (1946)	Temsil Oranı (1950)	Aşkın/Eksik Temsil oranı (1946)	Aşkın/Eksik Temsil oranı (1950)
CHP	85,4	39,6	397	69	85,3	14,1	-0,1	-25,5
DP	13,1	55,2	61	416	13,1	85,3	-	30,3
MP	-	4,6	-	1	-	0,3	-	-4,3
BĞMZ	1,5	0,6	7	1	1,6	0,3	0,1	-0,3
TOPLAM	100,0	100,0	465	487	100,0	100,0	-	-

**Kaynak:** TÜİK, *Seçim Çevresi ve İlçelere Göre Milletvekili Genel Seçimi Sonuçları*, (<https://biruni.tuik.gov.tr/secimdagitimapp/secim.zul>: erişim tarihi: 02.05.2015).

1950 genel seçim sonuçları, 1946 genel seçim sonuçlarından tamamen farklı özellikler ortaya çıkarmıştır. Öncelikle, CHP'ye rakip olarak ortaya çıkan DP'nin, 1950 genel seçimlerinde mecliste %85,4 oranında temsil edilmeye başladığı görülmektedir. CHP ise mecliste %14,1 ile temsil edilmiştir. Böylece bir önceki

seçime göre CHP, parlamentoda temsil oranını yaklaşık olarak %71 oranında kaybetmiştir. DP'nin ise bir önceki seçim dönemine göre temsil oranındaki artış oranı %72,3 olmuştur. Bağımsız milletvekillerinin temsil oranlarında %1,3 düşüş meydana gelmiştir (Tablo 2.2).

Türkiye Cumhuriyeti kurulduğundan 1950 yılına kadar hiçbir seçim döneminde mağlubiyet yaşamamış olan CHP, bu seçimde başarısız olmuştur. Bu nedenle parti içinde ciddi ayrılıklar ve tartışmalar başlamıştır. Daha önceki seçim döneminde iktidar partisi olan CHP artık bu seçimle birlikte parlamentoda ana muhalefet partisi olarak yer almıştır. Ayrıca 1950 yılı genel seçimleriyle, 1946 yılı genel seçimlerinde ortaya çıkan sonuçların tamamı değişmiştir. Bu seçimle Türkiye'de demokratikleşme yolunda radikal değişimler yaşanmıştır. Halkın siyasi partileri seçme hakkını savunan demokratik sistemler, tek partili meclislerde demokrasiden bahsedilemeyeceğini göstermişlerdir. Özellikle iki dereceli seçim sistemi ve tek partili hayat Türkiye'de halkın düşüncelerini doğrudan meclise ulaşmasını engellemiş ve bu süreç içinde ülke açısından olumlu ve olumsuz birçok olay yaşanmıştır. Ancak halk, kendisini savunan partilere ihtiyaç duyduğunu 1950 seçimiyle birlikte tamamen ortaya koymuştur.

**Tablo 2.2.** Milletvekili Genel Seçim Sonuçları (2 Mayıs 1954)

PARTİLER	Oy Oranları (1950/%)	Oy Oranları (1954/%)	Millet Vekili Sayısı (1950)	Millet Vekili Sayısı (1954)	Temsil Oranı (1950/%)	Temsil Oranı (1954/%)	Aşkın/Eksik Temsil oranı (1950/%)	Aşkın/Eksik Temsil oranı (1954)
DP	55,2	58,4	416	503	85,3	92,9	30,1	34,5
CHP	39,6	35,1	69	31	13,1	5,7	-26,5	-29,4
CMP	-	5,3	-	5	1,5	-	-	-3,8
KP	-	0,6	-	-	-	-	-	-0,6
TİP	-	-	-	-	-	-	-	-
MP	4,6	-	1	-	-	0,92	-4,6	-
BĞMZ	0,6	0,6	1	2	1,5	0,36	-1,3	1,14
TOPLAM	100,0	100,0	487	541	100,0	100,0	-	-

**Kaynak:** TÜİK, *Seçim Çevresi ve İlçelere Göre Milletvekili Genel Seçimi Sonuçları*, (<https://biruni.tuik.gov.tr/secimdagitimapp/secim.zul>: erişim tarihi: 02.05.2015).

1954 yılı genel seçimlerinde DP'nin oy oranı 1950 yılı seçimlerine göre %55,2'den % 58,4'e kadar yükselmiştir. CHP, 1950 yılı seçimlerinde %39,6 toplam

oy oranına sahip olurken, 1954 yılında %35,1'e düşmüştür. CMP'nin toplam oy oranı ise %5,3'te kalmıştır.

**Tablo 2.3.** Milletvekili Genel Seçim Sonuçları (12 Haziran 1957)

PARTİLER	Oy Oranları (1954/%)	Oy Oranları (1957/%)	Millet Vekili Sayısı (1954)	Millet Vekili Sayısı (1957)	Temsil Oranı (1954/%)	Temsil Oranı (1957/%)	Aşkın/Eksik Temsil oranı (1954/%)	Aşkın/Eksik Temsil oranı (1957)
DP	58,4	47,8	503	424	92,9	69,6	34,5	21,8
CHP	35,1	41,0	31	178	5,7	29,2	-29,4	-11,8
CMP	5,3	7,1	5	4	-	0,6	-3,8	-6,5
KP	0,6	-	-	-	-	-	-0,6	-
HP	-	3,8	-	4	-	0,6		3,2
MP	-	-	-	-	0,92	-	-	-
BĞMZ	0,6	0,0	2	-	0,36	-	1,14	-
TOPLAM	100,0	100,0	541	610	100,0	100,0	-	-

**Kaynak:** TÜİK, *Seçim Çevresi ve İlçelere Göre Milletvekili Genel Seçimi Sonuçları*, (<https://biruni.tuik.gov.tr/secimdagitimapp/secim.zul>: erişim tarihi: 02.05.2015).

1957 yılı genel seçim sonuçlarına göre DP toplam oy oranının %47,8'sine ulaşmış ve iktidar partisi olmuştur. Bir önceki seçimde %58,4 olan oy oranı bu seçimde %47,8'e düşmüştür. Böylece 424 milletvekili ile temsil edilmiştir. Temsil oranında bir önceki seçime göre düşüş görülmüştür. Bu seçimde %21,7 ile aşkın temsil oranı en yüksek orana ulaşmıştır. Genel olarak DP, önceki seçimdeki başarısını koruyamamış ve meclisteki sandalye sayısını azaltmıştır.

CHP bu seçimde önceki seçime göre oy oranını artırmış ve mecliste 178 milletvekili ile temsil edilmiştir. Toplam oy oranı %35,1'den %41,0'a kadar yükselmiştir. Dolayısıyla bu seçimde en yüksek oy artışı sağlayan parti olmuştur. Aşkın/eksik temsil edilme oranı %-11 ile düşük parti olmuştur.

Özetleyecek olursak; çok partili hayatın başlangıcı olan 1946 genel seçimleri ile 1957 genel seçimleri arasında toplam dört genel seçim yapılmıştır. 1946 yılı genel seçimleriyle birlikte DP meclise girip, ilk defa çok partili siyasi hayatı başlatmıştır. Bununla birlikte bu seçim döneminde mecliste muhalif parti olarak da yer almıştır. 1950, 1954 ve 1957 yılı genel seçimlerinde ise DP iktidar partisi olmuştur. Yukarıda mevzu olan genel seçimlerden sonra Askeri darbe (1960) yaşanmış ve DP için seçim dönemi bitmiştir.

### 2.2.2. 1960-1977 Dönemi

1961 yılı genel seçimleri, 27 Mayıs 1960 tarihinde yapılan askeri darbe sonrasındaki ilk genel seçimdir. Bu seçim döneminden önce, iktidar partisi olan DP kapatılmış, ancak parlamentoya bu partinin aynı düşüncelerini yansıtmak amaçlı AP ve YTP kurulmuştur. CHP ise aynı şekilde devam etmiş, sadece parti genel başkanlarında değişiklik olmuştur.

1961 yılı genel seçim sonuçlarına göre hiçbir parti tek başına iktidar olamamış ve bu nedenle CHP ve AP koalisyon hükümeti kurmuştur. Siyasi yapı olarak merkez-sağ kanadını AP, merkez-sol kanadını ise CHP temsil etmiştir.

**Tablo 2.4.** Milletvekili Genel Seçim Sonuçları (15 Ekim 1961)

PARTİLER	Oy Oranları (1957/%)	Oy Oranları (1961)	Millet Vekili Sayısı (1957)	Millet Vekili Sayısı (1961)	Temsil Oranı (1957)	Temsil Oranı (1961)	Aşkın/Eksik Temsil oranı (1957)	Aşkın/Eksik Temsil oranı (1961)
CHP	41,0	36,7	178	173	29,2	36,7	-11,8	1,8
AP	-	34,8	-	158	-	34,8	-	0,3
CKMP	-	14	-	54	-	14	-	-0,2
YTP	-	13,7	-	65	-	13,7	-	0,7
DP	47,8	-	424	-	69,6	-	21,8	-
CMP	7,3	-	4	-	0,6	-	-6,7	-
BĞMZ	0,0	0,8	-	-	-	0,8	-	-0,8
HP	3,8	-	4	-	0,6	-	-3,2	-
TOPLAM	100,0	100,0	610	450	100,0	100,0	-	-

**Kaynak:** TÜİK, *Seçim Çevresi ve İlçelere Göre Milletvekili Genel Seçimi Sonuçları*, (<https://biruni.tuik.gov.tr/secimdagitimapp/secim.zul>: erişim tarihi: 02.05.2015).

1961 yılı genel seçimleri 1957 yılı genel seçimlerinden çok farklı sonuçlar ortaya çıkarmıştır. 1950, 1954 ve 1957 genel seçimlerinde iktidar olan DP, 27 Mayıs askeri darbesiyle kapatılmıştır. Böylece 1961 genel seçimlerine girme hakkı engellenmiştir.

CHP 1957 genel seçimlerinde toplam oy oranını %41,0'ını alırken, 1961 genel seçimlerinde %36,7'ye düşürmüştür. Meclisteki milletvekili sayısı 178'den 173'e gerilemiştir. CHP'nin oy oranında düşüş görülmesine rağmen milletvekili sayısında ciddi değişimin görülmemesi, seçim sisteminin değişmesinden kaynaklanmaktadır. 1957 genel seçimlerinde "Liste usulü çoğunluk seçim sistemi" uygulanırken 1961 genel seçimlerinde ise "Çevre Barajlı d'Hont seçim sistemi"

uygulanmıştır. Bu bağlamda siyasi partilerin meclis içindeki sandalye sayısı, seçim sistemindeki değişikliğe bağlanmıştır (Tablo 2.4).

10 Ekim 1965 tarihinde Türkiye’de yapılan genel seçimlerde geçerli oyların yaklaşık yarısını AP almış ve iktidar partisi olmuştur. CHP ise önceki seçim dönemine göre ciddi oy kaybı yaşamış ve mecliste ana muhalefet partisi olarak görev yapmıştır. Bu seçim döneminde TBMM’ye merkez-sağ ve merkez-sol haricinde diğer siyasi görüşlere sahip partiler de girmiştir. TBMM’ye aşırı sol siyasi görüşünü benimseyen TİP ilk defa milletvekili çıkarmıştır.

**Tablo 2.5.** Milletvekili Genel Seçim Sonuçları (10 Ekim 1965)

PARTİLER	Oy Oranları (1961/%)	Oy Oranları (1965/%)	Millet Vekili Sayısı (1961)	Millet Vekili Sayısı (1965)	Temsil Oranı (1961/%)	Temsil Oranı (1965/%)	Aşkın/Eksik Temsil oranı (1961/%)	Aşkın/Eksik Temsil oranı (1965/%)
AP	34,8	52,9	158	240	35,1	53,4	0,3	-0,5
CHP	36,7	28,7	173	134	38,4	29,7	1,8	1,0
MP	-	6,3	-	31	-	6,8	-	0,8
YTP	13,7	3,7	65	19	14,4	4,4	0,7	0,7
TİP	-	3	-	14	-	3,1	-	0,1
CKMP	14,0	2,2	54	11	12,1	2,4	12,5	0,2
BĞMZ	0,8	3,2	-	1	-	0,2	-0,8	-2,9
TOPLAM	100,0	100,0	450	450	100,0	100,0	-	-

**Kaynak:** TÜİK, *Seçim Çevresi ve İlçelere Göre Milletvekili Genel Seçimi Sonuçları*, (<https://biruni.tuik.gov.tr/secimdagitimapp/secim.zul>: erişim tarihi: 02.05.2015).

1965 yılı genel seçim sonucuna göre toplam oy oranının %52,9’unu AP almış ve parlamentoda 240 milletvekili ile temsil edilmeye başlanmıştır. AP bir önceki seçim dönemine göre toplam oy oranında %18,1 artış göstermiştir. Böylece mecliste kendi partisine 82 milletvekili daha eklemiştir. Buna göre mecliste %53,3’lük temsil hakkı kazanmıştır.

CHP ise bu seçim döneminde toplam oy oranının %28,72’sini almış ve mecliste 134 milletvekili ile temsil edilmiştir. Bir önceki seçim dönemine göre toplam oy oranında % 8 azalma meydana gelmiş ve böylece mecliste 40 milletvekili kaybetmiştir. CHP’nin bu seçim döneminde mecliste temsil edilme oranı % 29,7’e düşmüştür. Bu bağlamda 1965 yılı genel seçimlerinde parlamentoda AP ve CHP baskın partiler olmuştur. Bu iki parti mecliste %80’lik temsil edilme oranına erişmişlerdir. Diğer partilerin temsil edilme oranı ise toplam %19,8 olmuştur.



12 Ekim 1969 tarihinde Türkiye’de yapılan genel seçimlerde de AP iktidar partisi olmuştur. CHP ise ana muhalif partisi olarak meclise girmiştir. Genel olarak bu seçim sonuçları, önceki seçim sonuçlarına benzemektedir.

**Tablo 2.6.** Milletvekili Genel Seçim Sonuçları (12 Ekim 1969)

PARTİLER	Oy Oranları (1965/%)	Oy Oranları (1969/%)	Millet Vekili Sayısı (1965)	Millet Vekili Sayısı (1969)	Temsil Oranı (1965/%)	Temsil Oranı (1969/%)	Aşkın/Eksik Temsil oranı (1965/%)	Aşkın/Eksik Temsil oranı (1969/%)
AP	52,9	46,6	240	256	53,4	57,0	18,3	4,4
CHP	28,7	27,4	134	143	29,7	31,8	-8,6	-4,4
CGP	-	6,6	-	15	-	3,3	-	-3,3
MP	6,3	3,2	31	6	6,8	1,3	-	-5,5
MHP	-	3,0	-	1	-	0,3	-	-2,7
TBP	-	2,8	-	8	-	1,8	-	1
TİP	3,0	2,7	14	2	3,1	0,4	-	-2,6
YTP	3,7	2,1	19	6	4,4	1,3	-10	-3,1
CKMP	2,2	-	11	-	2,4	-	-9,5	-
BĞMZ	3,2	5,6	1	13	0,2	2,8	-	-2,6
<b>TOPLAM</b>	100,0	100,0	450	450	100,0	100,0	-	-

**Kaynak:** TÜİK, *Seçim Çevresi ve İlçelere Göre Milletvekili Genel Seçimi Sonuçları*, (<https://biruni.tuik.gov.tr/secimdagitimapp/secim.zul>: erişim tarihi: 02.05.2015).

AP 1969 yılı genel seçimlerinde toplam oy oranının %46,6’sına sahip olmuştur. Bu seçim döneminde meclise AP’den 256 milletvekili girmesine rağmen, toplam oy oranında önceki seçime göre düşüş göstermiştir. Ancak bu durum meclis içindeki milletvekili sayısını azaltmamış, aksine seçim sisteminin pozitif etkisiyle 16 milletvekili artırmıştır. Bu durum seçim sisteminin değişmesiyle açıklanabilir. 1965 yılı seçimlerinde temsilde adaleti savunan Milli Bakiye seçim sistemi uygulanırken, 1969’da Barajsız d’Hont sistemi kullanılmıştır. Öte yandan CHP bu seçim döneminde %27,4 toplam oy oranına ulaşmış ve 143 milletvekili ile temsil edilmiştir. Bir önceki seçim dönemine göre toplam oy oranında düşüş meydana gelmesine rağmen, milletvekili sayısında 11 kişilik artış gözlenmiştir.

9 Şubat 1969 tarihinde kurulan ve Türk/İslam milliyetçiliği siyasi görüşüne sahip MHP de İlk defa 1969 genel seçimlerine katılmış ve %3’lük toplam oy oranına ulaşarak mecliste 1 milletvekili ile temsil edilmeye başlanmıştır.

**Tablo 2.7.** Tarihli Milletvekili Genel Seçim Sonuçları (14 Ekim 1973)

PARTİLER	Oy Oranları (1969/%)	Oy Oranları (1973/%)	Millet Vekili Sayısı (1969/%)	Millet Vekili Sayısı (1973/%)	Temsil Oranı (1969/%)	Temsil Oranı (1973/%)	Aşkın/Eksik Temsil oranı (1969/%)	Aşkın/Eksik Temsil oranı (1973/%)
CHP	27,4	33,3	143	185	32,0	41,4	4,6	8,1
AP	46,6	29,8	256	149	57,0	33,1	-10,4	3,3
DP	-	11,9	-	45	-	10,0	-	-1,9
MSP	-	11,8	-	48	-	10,6	-	-1,4
CGP	6,6	5,3	15	13	3,3	2,8	-3,7	-0,4
MHP	3,0	3,4	1	3	0,2	0,6	-2,7	-2,7
TBP	2,8	1,1	8	1	1,7	0,2	-2,5	-0,8
MP	3,2	0,6	6	-	1,3	-	-1,8	-0,6
TİP	2,7	-	2	-	0,4	-	-	-
YTP	2,1	-	6	-	1,3	-	-1,3	-
BĞMZ	5,6	2,8	13	6	2,8	1,3	-2,7	-1,4
<b>TOPLAM</b>	<b>100,0</b>	<b>100,0</b>	<b>450</b>	<b>450</b>	<b>100,0</b>	<b>100,0</b>	<b>-</b>	<b>-</b>

**Kaynak:** TÜİK, *Seçim Çevresi ve İlçelere Göre Milletvekili Genel Seçimi Sonuçları*, (<https://biruni.tuik.gov.tr/secimdagitimapp/secim.zul>: erişim tarihi: 02.05.2015).

14 Ekim 1973 tarihinde Türkiye’de yapılan genel seçim sonuçlarına göre en büyük değişiklik, iktidar partilerinin siyasi kanadının değişmesidir. 1950 yılından sonra ilk defa yönetim merkez-sağ kanadından merkez-sola geçmiştir. Ayrıca AP bu seçimde %29,8’lik toplam oy oranına ulaşmış ve parlamentoda 149 milletvekili ile temsil edilmeye başlanmıştır. Bir önceki seçim dönemine göre toplam oy oranında düşüş göstermiş ve böylece mecliste 107 sandalye kaybetmiştir. Bu seçim döneminde en çok oy kaybına uğrayan parti olmuştur. Öte yandan CHP 1973 yılı genel seçimlerinde toplam oyların %33,3ünü almıştır. Bunun neticesinde parlamentoda %41,11 ile temsil edilme oranına yükselmiş ve 143 sandalyeye sahip olmuştur. Ayrıca bir önceki seçim dönemine göre oy oranını artırmıştır. Böylece mecliste CHP’yi 42 milletvekili daha temsil etmeye başlamıştır. Mecliste bu genel seçimde, aşkın temsil edilme oranı en yüksek (%9,34) CHP’ye aittir. Bu değere göre CHP mecliste aldığı oy oranından daha çok temsil edilmiştir. Son olarak MSP, 1973 yılı genel seçimine ilk defa katılmasına rağmen mecliste 48 milletvekili ile temsil edilmiştir. Siyasi görüş itibarıyla İslamcı, milli görüş ve muhafazakârlığa sahip olan bu parti, merkez sağ siyasi kanatta yer almaktadır.

5 Haziran 1977 tarihinde Türkiye’de yapılan genel seçimlere sekiz siyasi parti katılmıştır. Seçim sonuçlarına göre toplam oy oranının %77’sini CHP ve AP almıştır.

Bu seçim döneminde hükümeti kurmak için gerekli olan 226 sandalyeyi tek başına yakalayan bir parti olmadığından yeniden koalisyon hükümeti kurulmuştur.

**Tablo 2.8.** Tarihli Milletvekili Genel Seçim Sonuçları (5 Haziran 1977)

PARTİLER	Oy Oranları (1973/%)	Oy Oranları (1977/%)	Millet Vekili Sayısı (1973)	Millet Vekili Sayısı (1977)	Temsil Oranı (1973/%)	Temsil Oranı (1977/%)	Aşkın/Eksik Temsil Oranı (1973/%)	Aşkın/Eksik Temsil Oranı (1977/%)
CHP	33,3	41,4	185	213	41,4	47,6	8,1	6,2
AP	29,8	36,9	149	189	33,1	42,0	-23,6	5,1
MSP	11,8	8,6	48	24	10,6	5,3	-	-3,2
MHP	3,4	6,4	3	16	0,6	3,5	0,4	-2,8
CGP	5,3	1,9	13	3	2,8	0,6	-0,4	-2,2
DP	11,9	1,8	45	1	10,0	0,2	-	-9,7
TBP	1,1	0,4	1	-	0,2	-	-1,5	-
TİP	-	0,1	-	-	-	-	-	-
MP	0,6	-	-	-	-	-	-	-
BĞMZ	2,8	2,5	6	4	1,3	0,8	-1,5	-0,4
TOPLAM	100,0	100,0	450	450	100,0	100,0	-	-

**Kaynak:** TÜİK, *Seçim Çevresi ve İlçelere Göre Milletvekili Genel Seçimi Sonuçları*, (<https://biruni.tuik.gov.tr/secimdagitimapp/secim.zul>: erişim tarihi: 02.05.2015).

CHP, bu seçimde toplam oy oranının %41,4'ünü alarak en yüksek oy oranına sahip olan parti olmuştur. Böylece mecliste 213 milletvekili ile temsil edilmeye başlanmıştır. Bir önceki seçim dönemine göre toplam oy oranında artış göstermiş ve meclisteki milletvekili sayısını 28 sandalye artırmıştır. Temsil oranında %6,9'luk artış göstermiş ve %47,3'e ulaşmıştır. Aşkın temsil oranında %5,9 değerine sahip olmuştur. Öte yandan AP, bu seçimde %36,9 oy oranı ile en çok oy alan ikinci parti olmuştur. Böylece mecliste 189 milletvekili ile temsil edilmiştir. Bir önceki seçim dönemine göre oy oranında artış göstermiştir. Bunun sonucunda mecliste 40 sandalye daha kazanmıştır. Meclisteki temsil oranı bir önceki seçime göre %8,89'luk artış göstermiş ve %42'ye ulaşmıştır. Aşkın temsil oranında %5,12'lik değeri ile toplam oy oranının üstünde mecliste temsil edilmiştir. Son olarak MSP, bu seçimde %8,6'lık oy oranı ile en çok oy alan üçüncü parti olmuş ve mecliste 24 milletvekili ile temsil edilmiştir. Bir önceki seçim dönemine göre oy oranında azalış göstermiş ve bunun sonucunda mecliste 24 sandalyesi eksiltmiştir. Temsil oranına baktığımızda ise bir önceki döneme göre %5,33'lük düşüş göstermiş ve %5,33'de kalmıştır. Eksik temsil oranı ise %3,27'lik değere sahip olmuştur.

Dört yıl görev yapmak amacıyla oluşturulan meclis, 12 Eylül 1980 askeri darbesiyle görevi sona erdirilmiştir. 16 Ekim 1981 tarihli 2533 sayılı ‘‘Siyasi Partilerin Feshine Dair Kanun’’ ile bütün mevcut siyasi partiler kapatılmış ve yönetimi Partiler üstü/Askeri Hükümet devralmıştır. Merkez-sağ ve merkez-sol partilerin yeniden kurulmasına ancak iki yıl sonra izin verilmiştir.

### 2.2.3. 1980-2002 Dönemi

1983 yılı genel seçimleri, 12 Eylül 1980 tarihindeki askeri darbeden sonra yapılan ilk genel seçimdir. Bu seçim döneminden önce ülke yönetimini Partiler üstü/Askeri Hükümet devralmıştı. Bu dönemde çıkan yasalar ile bütün siyasi partiler kapatılmış ve siyasi liderlerden bazıları siyasetten uzaklaştırılmıştır. Ancak 24 Nisan 1983 tarihli siyasi partiler kanunu ile merkez-sağ ve merkez-sol partiler yeniden kurulmuştur. Ayrıca 1983 yılı genel seçimlerinde Cumhuriyet senatosu kaldırılmış ve meclisteki milletvekili sayısı 50 kişi azaltılarak 400 milletvekili olarak belirlenmiştir.

**Tablo 2.9.** Tarihli Milletvekili Genel Seçim Sonuçları (6 Kasım 1983)

PARTİLER	Oy Oranları (1977/%)	Oy Oranları (1983/%)	Millet Vekili Sayısı (1977)	Millet Vekili Sayısı (1983)	Temsil Oranı (1977/%)	Temsil Oranı (1983/%)	Aşkın/Eksik Temsil oranı (1977/%)	Aşkın/Eksik Temsil oranı (1983/%)
ANAP	-	45,1	-	211	-	53	-	7,9
HP	-	30,5	-	117	-	29,2	-	-1,3
MDP	-	23,3	-	71	-	17,8	-	-5,5
CHP	41,4	-	213	-	47,6	-	6,2	-
AP	36,9	-	189	-	42,0	-	5,1	-
MSP	8,6	-	24	-	5,3	-	-3,3	-
MHP	6,4	-	16	-	3,5	-	-2,8	-
CGP	1,9	-	3	-	0,6	-	-1,2	-
DP	1,8	-	1	-	0,2	-	-1,5	-
TBP	0,4	-	-	-	-	-	-	-
TİP	0,1	-	-	-	-	-	-	-
BĞMZ	2,5	1,1	4	-	0,8	-	-1,6	-1,1
TOPLAM	100,0	100,0	450	399	100,0	100,0	-	-

**Kaynak:** TÜİK, *Seçim Çevresi ve İlçelere Göre Milletvekili Genel Seçimi Sonuçları*, (<https://biruni.tuik.gov.tr/secimdagitimapp/secim.zul>: erişim tarihi: 02.05.2015).

1983 yılı genel seçimlerine sadece üç siyasi parti katılmıştır. Bu partiler ANAP, HP ve MDP'dir. Bunlardan en çok oy oranına ANAP ulaşmış ve iktidar partisi olmuştur. 12 Eylül 1980 askeri darbesi sonrasında kurulan ANAP, siyasi görüş olarak muhafazakârlık, ekonomik liberalizmi savunmuş ve merkez-sağ siyasi kanatına sahip

olmuştur. ANAP, 1983 yılı genel seçimlerinde toplam 7.833.148 oy almış ve %45,1'lik oy oranına sahip olmuştur. Bu sonuçla mecliste en çok oy alan birinci parti olmuştur. Böylece TBMM'de 211 milletvekili ile temsil edilmeye başlanmıştır. Bu milletvekili sayısı ile mecliste temsil oranı %53'e çıkmıştır. Aşkın/eksik temsil oranı ise %7,9 ile en yüksek değere ulaşmıştır. Öte yandan genel olarak merkez-solu temsil eden ve CHP'nin açığını kapatmak için ortaya çıkan bir parti özelliği gösteren HP de bu seçimlere katılmıştır. Sosyal demokrasi ve Atatürkçülük siyasi görüşünü benimseyen parti bu seçimde toplam 5.285.804 oy almış ve bu miktar ile ülke genelinde en çok oy alan ikinci parti olmuştur. Toplam oylardan aldığı pay %30,5 olmuş ve TBMM'de 117 milletvekili ile temsil edilmiştir. Son olarak aldığı oy sayısı 4.036.970 olan MDP ise, bu miktar ile bu seçimde en fazla oy alan üçüncü siyasi parti olmuştur. Buna göre toplam oy oranı % 23,3 olarak belirmiş ve TBMM'de 71 sandalyeye sahip olmuştur. Böylece mecliste %17,8'lik oran ile temsil edilmiştir.

**Tablo 2.10.** Tarihli Milletvekili Genel Seçim Sonuçları (29 Kasım 1987)

PARTİLER	Oy Oranları (1983/%)	Oy Oranları (1987/%)	Millet Vekili Sayısı (1983)	Millet Vekili Sayısı (1987)	Temsil Oranı (1983/%)	Temsil Oranı (1987/%)	Aşkın/Eksik Temsil oranı (1983/%)	Aşkın/Eksik Temsil oranı (1987/%)
ANAP	45,1	36,3	211	292	53	64,9	7,9	28,6
SHP	-	24,8	-	99	-	22,0	-	-2,8
DYP	-	19,1	-	59	-	13,1	-	-6
DSP	-	8,5	-	-	-	-	-	-8,5
RP	-	7,2	-	-	-	-	-	-7,2
MÇP	-	2,9	-	-	-	-	-	-2,9
IDP	-	0,8	-	-	-	-	-	-0,8
HP	30,5	-	117	-	29,2	-	-1,3	-
MDP	23,3	-	71	-	17,8	-	-5,5	-
BĞMZ	1,1	0,4	-	-	-	-	-1,1	-0,4
<b>TOPLAM</b>	<b>100,0</b>	<b>100,0</b>	<b>399</b>	<b>450</b>	<b>100,0</b>	<b>100,0</b>	<b>-</b>	<b>-</b>

**Kaynak:** TÜİK, *Seçim Çevresi ve İlçelere Göre Milletvekili Genel Seçimi Sonuçları*, (<https://biruni.tuik.gov.tr/secimdagitimapp/secim.zul>: erişim tarihi: 02.05.2015).

12 Eylül 1980 askeri darbesinden sonra yapılan ikinci seçim 29 Kasım 1987 tarihidir. Bu seçim döneminde seçim sistemi olarak Çifte Barajlı d'Hondt + Kontenjan %10 uygulanmıştır. 1987 genel seçimlerinde toplam 26.424.868 seçmen bulunmaktadır. Seçim yapıldıktan sonra 23.971.629 geçerli oy kabul edilmiştir. Genel seçime katılma oranı ise %93,3'e yükselmiştir. Bu seçim döneminde mecliste 50 milletvekili daha artmış ve 450 milletvekiline ulaşılmıştır.

Sonuçları itibariyle genel olarak bu seçimin, 1983 yılı genel seçim sonuçlarını yansıttığını belirtmek mümkündür. Seçimde ANAP yeniden en çok oy alan siyasi parti olmuştur. Bununla birlikte toplam oy oranının %36,3'ünü almasına rağmen, mecliste temsil edilme oranı (%64,9) daha yüksek olmuştur. Bu bağlamda ANAP'ın mecliste almış olduğu milletvekili sayısının, aldığı oy oranının iki katına yaklaşması temsilde adaletsizlik kavramını gündeme getirmiştir. Dolayısıyla bu seçim çok partili hayat dönemindeki en adaletsiz seçim olarak da kabul edilmektedir.

Bu bağlamda, ANAP, bu seçimde toplam oyun 8.704.335'ini aldığı görülmektedir. Buna göre, toplam oy oranının %36,31'ini alan parti, mecliste 292 milletvekili ile temsil edilmiştir. Bir önceki seçim dönemine göre toplam oy oranında %8,8'lik azalma görülmüştür. Ancak meclis içinde milletvekili sayısı 80 kişi artmıştır. Bu durum seçim sisteminin değişmesine bağlı ortaya çıkmıştır. Meclisteki temsil oranı da bir önceki seçime göre %11,9 oranında artmış ve %64,9'a ulaşmıştır. Aşkın/eksik temsil oranı da %28,6 ile çok partili hayat dönemi içindeki en yüksek değeri bulmuştur.

Merkez-sol parti açığını kapatmak amacıyla 1980 askeri darbesinden sonra kurulan SHP, ilk defa bu genel seçime katılmasına rağmen 5.931.000 oy sayısına ulaşmış ve ikinci parti olmuştur. Toplam oy oranının %24,7'sini alarak mecliste 99 milletvekili ile temsil edilmiştir. Mecliste temsil oranı ise %22 olmuş ve aşkın/eksik temsil oranı %-2,8 değerinde kalmıştır.

1980 askeri darbe nedeniyle kapatılan AP ve DP'nin adeta devamı şeklinde kurulan DYP'nin ilk defa seçime katılması bu döneme rastlamaktadır. Seçimde 4.587.062 oy alarak en çok oy alan üçüncü parti olmuştur. Toplam oy oranı %19,1 ile meclis içinde 59 milletvekili kazanmıştır. Mecliste temsil oranı %13,1 olarak belirmiş ve aşkın/eksik temsil oranı %-6,0 değerinde kalmıştır.

Bu seçim sonuçlarını merkez-sağ ve merkez-sol bağlamında da değerlendirmek mümkündür. Buna göre toplam oy oranlarının %33,3'ünü sol partiler (SHP, DSP) alırken, %66,3'ünü sağ partiler (ANAP, DYP, RP, MÇP ve IDP) almışlardır.

**Tablo 2.11.** Tarihli Milletvekili Genel Seçim Sonuçları (20 Ekim 1991)

PARTİLER	Oy Oranları (1987/%)	Oy Oranları (1991/%)	Millet Vekili Sayısı (1987)	Millet Vekili Sayısı (1991)	Temsil Oranı (1987/%)	Temsil Oranı (1991/%)	Aşkın/Eksik Temsil oranı (1987/%)	Aşkın/Eksik Temsil oranı (1991/%)
DYP	19,1	27	59	178	13,1	39,5	-6	12,5
ANAP	36,3	24	292	115	64,9	25,6	28,6	1,6
SHP	24,8	20,8	99	88	22	19,5	-2,8	-1,3
RP	7,2	16,9	-	62	-	13,8	-7,2	-3,1
DSP	8,5	10,8	-	7	-	1,6	-8,5	-9,2
SP	-	0,4	-	-	-	-	-	-0,4
MÇP	2,9	-	-	-	-	-	-2,9	-
IDP	0,8	-	-	-	-	-	-0,8	-
BĞMZ	0,4	0,1	-	-	-	-	-0,4	-0,1
TOPLAM	100,0	100,0	450	450	100,0	100,0	-	-

**Kaynak:** TÜİK, *Seçim Çevresi ve İlçelere Göre Milletvekili Genel Seçimi Sonuçları*, (<https://biruni.tuik.gov.tr/secimdagitimapp/secim.zul>: erişim tarihi: 02.05.2015).

20 Ekim 1991 tarihinde Türkiye’de yapılan genel seçimde toplam seçmen sayısı 30.025.531 olmuştur. Seçime katılma oranı ise %83,9 olarak belirlenmiştir. Dolayısıyla bir önceki seçime göre katılım oranı düşmüştür. 1991 genel seçimine altı siyasi parti katılmıştır. Genel olarak oylar üç partide toplanmıştır.

1987 yılı genel seçiminde üçüncü parti olan DYP, bu seçimde birinciliğe yükselmiştir. DYP seçimde 6.600.726 oy alarak en çok oy alan siyasi parti seçilmiştir. Toplam oy oranında %27 olarak mecliste 178 milletvekili ile temsil edilmiştir. Bir önceki seçim dönemine göre %7,9 artırmış ve meclisteki milletvekili sayısını 119 artırmıştır. Meclisteki temsil oranı %39,5’e kadar yükseltmiştir. Aşkın/eksik temsil edilme oranı +12,5 ile en yüksek değere ulaşmıştır.

ANAP, bu seçimde en fazla oy kaybına uğrayan parti olmuştur. Bununla birlikte parti seçimde 5.862.623 oy almış ve ikinci olmuştur. Toplam oy oranın %24’üne sahip olan parti ve mecliste 155 milletvekili ile temsil edilmiştir. Bir önceki seçim dönemine göre toplam oy oranında %7,7 azalma göstermiştir. Böylece mecliste 177 sandalye kaybetmiştir. Meclisteki temsil oranı ise %25,6’a kadar düşmüştür. Aşkın/eksik temsil oranı ise %+1,6 değerinde kalmıştır.

SHP, bir önceki seçim dönemine göre 1991’de en az değişim gösteren siyasi parti olmuştur. Bu dönemde 5.066.571 oy alarak en çok oy alan üçüncü parti olmuştur. Toplam oy oranının %20,8’ine sahip olarak 88 milletvekili ile temsil edilmiştir. Bir önceki seçim dönemine göre oy oranında %4’lük azalış göstermiş ve 11 sandalye kaybetmiştir. Böylece meclisteki temsil oranı %19,5’e kadar düşmüştür. Aşkın/eksik temsil edilme oranı ise %-1,3 olarak gerçekleşmiştir.

1987 yılı seçimine katılıp, barajı aşamadığından meclise girmeye hak kazanamayan RP ve DSP ise bu seçimde yeterli oy oranına ulaşıp barajı geçmişlerdir. Seçimde RP 4.121.355 oy alarak toplam oyların %16,9 oranına sahip olmuştur. DSP ise 2.624.301 oy alarak toplam oy oranının %10,8’ine ulaşmıştır. Bunun sonucunda RP 62, DSP ise 7 milletvekili ile mecliste temsil edilmiştir. Meclisteki temsil oranlarına bakıldığında RP’nin % 13,8 ve DSP’nin ise %1,6 değerine sahip olduğu anlaşılmaktadır. Bu bağlamda aldıkları oy oranı birbirlerine yakın iken meclis içinde aynı oranda temsil edilmemiştir.

**Tablo 2.12.** Tarihli Milletvekili Genel Seçim Sonuçları (24 Aralık 1995)

PARTİLER	Oy Oranları (1991/%)	Oy Oranları (1995/%)	Millet Vekili Sayısı (1991)	Millet Vekili Sayısı (1995)	Temsil Oranı (1991/%)	Temsil Oranı (1995/%)	Aşkın/Eksik Temsil oranı (1991/%)	Aşkın/Eksik Temsil oranı (1995/%)
RP	16,9	21,4	62	158	13,8	28,7	3,1	7,3
ANAP	24,1	19,6	115	132	25,5	24,0	1,4	4,4
DYP	27,1	19,2	178	135	39,6	24,5	12,5	5,3
DSP	10,9	14,6	7	76	1,6	13,8	-	-0,8
CHP	-	10,7	-	49	-	9	-	-1,7
MHP	-	8,2	-	-	-	-	-	-8,1
HADEP	-	4,2	-	-	-	-	-	-4,2
YDH	-	0,5	-	-	-	-	-	-0,3
İP	-	0,2	-	-	-	-	-	-0,2
YP	-	0,1	-	-	-	-	-	-0,1
SHP	20,9	-	88	-	19,5	-	-1,3	-
BĞMZ	0,1	0,5	-	-	-	-	-0,1	-0,5
TOPLAM	100,0	100,0	450	550	100,0	100,0	-	-

**Kaynak:** TÜİK, *Seçim Çevresi ve İlçelere Göre Milletvekili Genel Seçimi Sonuçları*, (<https://biruni.tuik.gov.tr/secimdagitimapp/secim.zul>: erişim tarihi: 02.05.2015).

34.243.595 seçmenin bulunduğu ve katılım oranının %85,2 olduğu 24 Aralık 1995 tarihindeki seçimin uygulanma sisteminde bazı değişiklikler yapılmıştır. En



önemli değişiklik seçmen yaşı 20'den 18'e indirilmiş olmasıdır. Böylece seçmen sayısı önceki döneme göre yaklaşık 5 milyon kişi artmıştır. Parlamentodaki sandalye sayısının 550'ye çıkarılması diğer bir değişikliklerdir.

1995 yılı genel seçimine 12 siyasi parti katılmıştır. Bunlardan sadece beş parti %10 barajını geçerek meclise girmeye hak kazanmıştır. Seçim sonuçlarına göre merkez-sağ partiler yaklaşık %70 toplam oy oranına ulaşırken, merkez-sol partiler %30 oranında kalmışlardır.

Seçimde oyların çoğunluğu üç partide (RP, ANAP, DYP) toplanmıştır. Toplam 6.012.450 oy alan ve dolayısıyla oyların %21,4'üne sahip olan RP birinci parti olmuştur. Bunun sonucunda mecliste 158 milletvekili ile temsil edilmiştir. Parti bir önceki seçime göre toplam oy oranını %4,5 oranında artırarak, mecliste 96 sandalye artış sağlamıştır. Ayrıca %28,7'lik temsil oranı ile en yüksek oranda mecliste temsil edilen siyasi parti olmuştur. Bununla birlikte aşkın/eksik temsil oranı +%7,3 ile bu seçim döneminde en yüksek değere ulaşan parti olmuştur. Başka bir ifade ile aldığı oy oranının %7,3 üzerinde mecliste temsil edilmiştir.

Bu seçimde ikinci parti ise 5.527.288 oy miktarı ve %19,6 oran ile ANAP olmuştur. Bir önceki seçime göre oy oranının %4,45 azalmasına rağmen, 17 sandalye eklenerek 132 milletvekili ile temsil edilmiştir. TBMM'de temsil edilme oranı da %24 olmuş ve aşkın /eksik temsil oranı %4,4 değerine ulaşmıştır.

Önceki seçimde birinci parti olan DYP, bu seçimde 5.396.009 oy alarak üçüncü parti olmuştur. Sıralaması ile birlikte aldığı oy ve oy oranı da düşmüştür. Toplam oy oranı %27,0'den %19,2'ye gerileyerek aldığı milletvekili sayısı da 135'e düşmüştür. Bu bağlamda, önceki seçime göre toplam oy oranı %7,8 azalarak meclisteki vekil sayısı da 42 kişi eksilmiştir. TBMM'deki temsil oranı %24,5 değerinde olmuş ve aşkın/eksik temsil oranı %5,3 şeklinde gerçekleşmiştir. Bu seçimde dikkat çekin husus, DYP'nin oy oranının daha düşük olmasına rağmen, milletvekili sayısının ANAP'tan daha fazla olmasıdır (Tablo 2.13).

Bu seçimde RP'den sonra mecliste en çok milletvekili sayısını artıran DSP olmuştur. Önceki seçime göre 69 daha artırarak 76 kişiye ulaşmıştır. Toplam oy oranı

önceki seçime göre %10,9'dan %14,6'ya yükselmiştir. Aşkın/eksik temsil oranı%-0,8'de kalmıştır.

Bu seçimin diğer bir özelliği de 12 Eylül askeri darbesi ile birlikte yasaklanan siyasi partilerin (CHP ve MHP), yasakların kalkması neticesinde, tekrar seçime girmeleridir. Ancak CHP meclise girmek için gerekli olan %10'luk barajı aşmasına rağmen, MHP bu başarıyı sağlayamamış ve meclis dışında kalmıştır. Öte yandan diğer bir özellik de Kürt milliyetçiliğini ön plana çıkaran HADEP adlı partinin kurulması ve 1995 yılındaki seçime katılmasıdır.

**Tablo 2.13.** Tarihli Milletvekili Genel Seçim Sonuçları (18 Nisan 1999)

PARTİLER	Oy Oranları (1995/%)	Oy Oranları (1999/%)	Millet Vekili Sayısı (1995)	Millet Vekili Sayısı (1999)	Temsil Oranı (1995/%)	Temsil Oranı (1999/%)	Aşkın/Eksik Temsil oranı (1995)	Aşkın/Eksik Temsil oranı (1999)
DSP	14,6	22,2	76	136	13,8	24,7	-0,8	2,5
MHP	8,2	18,0	-	129	-	23,5	-	5,5
RP	21,3	-	158	-	28,8	-	-13,8	-
FP	-	15,4	-	111	-	20,1	-	4,7
ANAP	19,6	13,2	132	86	24,0	15,6	4,4	2,4
DYP	19,2	12,0	135	85	24,5	15,5	5,3	-3,5
CHP	10,7	8,7	49	-	8,9	-	-1,7	-8,7
HDP	4,2	4,8	-	-	-	-	-4,2	-4,8
BBP	-	1,7	-	-	-	-	-	-1,5
ÖDP	-	0,8	-	-	-	-	-	-0,8
DTP	-	0,6	-	-	-	-	-	-0,6
LDP	-	0,4	-	-	-	-	-	-0,4
MP	0,5	0,3	-	-	-	-	-0,5	-0,3
BP	-	0,2	-	-	-	-	-	-0,2
İP	0,2	0,2	-	-	-	-	-0,2	-0,2
EMEP	-	0,2	-	-	-	-	-	-0,2
YDP	0,3	0,1	-	-	-	-	-0,3	-0,1
SİP	-	0,1	-	-	-	-	-	-0,1
DEPAR	-	0,1	-	-	-	-	-	-0,1
DBP	-	0,1	-	-	-	-	-	-0,1
YP	0,1	-	-	-	-	-	-0,1	-
YDP	0,5	-	-	-	-	-	-0,5	-
BĞMZ	0,6	0,9	-	3	-	0,6	-0,6	-0,3
TOPLAM	100,0	100,0	550	550	100,0	100,0	-	-

**Kaynak:** TÜİK, *Seçim Çevresi ve İlçelere Göre Milletvekili Genel Seçimi Sonuçları*, (<https://biruni.tuik.gov.tr/secimdagitimapp/secim.zul>: erişim tarihi: 02.05.2015).

18 Nisan 1999 tarihinde Türkiye’de yapılan genel seçime yirmi siyasi parti katılmıştır. Buna göre, seçime katılan siyasi partilerin sayısının, bu döneme kadar, en fazla olduğu dönemi oluşturmaktadır. Seçime katılan partilerin sayısının fazla olmasına rağmen, ancak beş siyasi parti barajı aşip mecliste temsil edilme hakkına sahip olmuştur. Ayrıca bir önceki seçim dönemine göre seçmen sayısı yaklaşık 2 milyon artmış ve 37.495.217 kişiye ulaşmıştır. Seçime katılma oranı %87 olmuştur.

Barajı aşip meclise giren söz konusu partiler arasında, oy oranları bağlamında baskın olan parti görülmemektedir. Buna karşın DSP %22,2’lik oy oranı ile birinci parti olmuş ve 136 milletvekili kazanmıştır. Seçim sonucunda 6.919.670 oy almış ve önceki seçim dönemine göre toplam oy oranını %7,5 oranında arttırmıştır. Milletvekili sayısı da 60 kişi daha artmıştır. TBMM’de temsil oranını %10,4 artırarak %24,7’ye ulaşmıştır. Aşkın/eksik temsil oranı %+2,5 değerinde kalmıştır.

En fazla oy artış oranını yakalayan parti MHP olmuştur. Parti 1995 yılında %8.2’lik paya sahip iken, bu seçimde %18’e ulaşmış ve DSP’den sonra ikinci parti olmuştur. Bu toplam oy oranı ile mecliste 129 milletvekiline sahip olmuştur. Dolayısıyla 12 Eylül askeri darbesinden sonra ilk defa mecliste sandalye kazanan MHP’nin TBMM’deki temsili %23,5 oranındadır. Sahip olduğu %+5,5 aşkın/eksik temsil oranı ile de en önemli parti olmuştur.

1998 tarihinde Anayasa mahkemesi tarafından kapatılan RP yeni bir isimle (FP) seçime girmiş ve aldığı 4.805.381 oyla üçüncü parti olmuştur. Toplam %15,4’lük oy oranını yakalayan FP mecliste 111 milletvekili ile temsil edilmiştir. Mecliste temsili %20,2 oranındadır. Aşkın/eksik temsil oranı +4,8 değerinde olmuş ve bu özelliği ile MHP’den sonra ikinci sırada yer almıştır.

Bu seçimde ANAP 4.122.929 oy alarak %13,2’lik oran ile dördüncü parti olmuştur. Bu sonuç ile de mecliste 86 milletvekili kazanmıştır. Bir önceki seçime göre, oy oranında %6,45’lik bir düşüş yaşayarak mecliste 46 sandalye kaybetmiştir. TBMM’de temsil oranı da %8,4 oranında azalarak %15,6’ya düşmüştür. Aşkın/eksik temsil oranı ise %+2,4 olarak belirlemiştir.

Meclise son parti olarak giren DYP, 3.745.417 oy almış ve %12,1 oy oranı ile beşinci parti olmuştur. Bu oran ile de 85 milletvekili ile mecliste temsil edilmiştir.

Buna göre, önceki seçim baz alındığında oy oranında %7,2'lik bir azalma olduğu görülmektedir. Oy oranında azalmanın yanı sıra, milletvekili sayısı da 50 kişi azalmıştır. Ayrıca TBMM'de temsil oranı da %9 azalarak %15,4'e düşmüştür. Aşkın/eksik temsil oranı %-3,4 olmuştur.

Sonuçları itibariyle yukarıda kısaca ele alınan 1999 yılı genel seçimlerinde dikkat çeken hususlardan biri uzun bir aradan sonra (1977-1999/22 yıl) merkez-sol görüşlü bir siyasi partinin tekrar birinci parti olmasıdır. Ayrıca bu seçimin diğer bir özelliği de, sonuçların tek başına iktidara imkân tanımamasıdır. Dolayısıyla üçlü koalisyon (DSP-MHP-ANAP) hükümetinin kurulması tamamen seçim sistemi ve seçim sonuçları ile ilgili olmuştur.

#### **2.2.4. 2002 ve Sonrası**

2002 yılından itibaren Türkiye çok farklı bir siyasi yapıya bürünmeye başlamıştır. Uzun bir aradan sonra bir partinin oyların çoğunluğunu elde etmesi ve tek başına iktidar olması bu döneme özgü bir durum olmuştur. Ayrıca çok partili sistemde (1950-2002) bir partinin (AKPARTİ) üç dönemden fazla tek başına iktidar partisi olacak kadar oy oranına ulaşması ilk olarak bu dönemde yaşanmıştır.

Bu devrenin (2002 ve Sonrası) ilk seçimi 3 Kasım 2002 tarihinde yapılmış ve 41.291.568 kayıtlı seçmenlerden oy kullananların 31.528.783'ünün oyu geçerli sayılmıştır. Seçime katılım oranı bir önceki seçime göre biraz düşüş göstermiş ve %79 oranında kalmıştır. TBMM'ye 550 milletvekili seçilmiştir. Ayrıca bu genel seçime 18 siyasi parti girmesine rağmen, sadece AKP ve CHP %10 barajını aşarak meclise girmeye hak kazanmıştır.

**Tablo 2.14.** Tarihli Milletvekili Genel Seçim Sonuçları (3 Kasım 2002)

PARTİLER	Oy Oranları (1999/%)	Oy Oranları (2002/%)	Millet Vekili Sayısı (1999)	Millet Vekili Sayısı (2002)	Temsil Oranı (1999/%)	Temsil Oranı (2002/%)	Aşkın/Eksik Temsil oranı (1999/%)	Aşkın/Eksik Temsil oranı (2002/%)
AKP	-	34,3	-	363	-	66,0	-	31,7
CHP	8,7	19,4	-	178	-	32,4	-8,7	13
DYP	12	9,5	85	-	15,5	-	3,5	-9,5
MHP	18	8,4	129	-	23,5	-	5,5	-8,4
GP	-	7,2	-	-	-	-	-	-7,2
DEHAP	-	6,2	-	-	-	-	-	-6,2
ANAP	13,2	5,1	86	-	15,6	-	2,4	-5,1
SP	-	2,5	-	-	-	-	-	-2,5
DSP	22,2	1,2	136	-	24,7	-	2,5	-1,2
YTP	-	1,1	-	-	-	-	-	-1,1
BBP	1,5	1	-	-	-	-	-1,5	-1
YP	-	0,9	-	-	-	-	-	-0,9
İP	0,2	0,5	-	-	-	-	-0,2	-0,5
BTP	-	0,5	-	-	-	-	-	-0,5
ÖDP	0,8	0,3	-	-	-	-	-0,8	-0,3
LDP	0,4	0,2	-	-	-	-	-0,4	-0,2
MP	-	0,2	-	-	-	-	-	-0,2
TKP	-	0,2	-	-	-	-	-	-0,2
FP	15,4	-	111	-	20,2	-	4,8	-
HDP	4,8	-	-	-	-	-	-4,8	-
DTP	0,6	-	-	-	-	-	-0,6	-
DP	0,6	-	-	-	-	-	-0,6	-
BP	0,2	-	-	-	-	-	-0,2	-
EMEP	0,2	-	-	-	-	-	-0,2	-
DBP	0,1	-	-	-	-	-	-0,1	-
DTP	0,1	-	-	-	-	-	-0,1	-
SİP	0,1	-	-	-	-	-	-0,1	-
BĞMZ	0,9	1	3	9	0,5	1,6	-0,4	0,6
TOPLAM	100,0	100,0	550	550	100,0	100,0	-	-

**Kaynak:** TÜİK, *Seçim Çevresi ve İlçelere Göre Milletvekili Genel Seçimi Sonuçları*, (<https://biruni.tuik.gov.tr/secimdagitimapp/secim.zul>: erişim tarihi: 02.05.2015).

2002 yılı genel seçiminde kırılma noktası yaşanmış ve 15 yıldır devam eden koalisyon hükümetleri bitmiştir. Bu seçimde merkez-sağ kanatta yer alan AKPARTİ mecliste %66 ile temsil edilme hakkı kazanmıştır ki, bu oran 1950 genel seçimlerinden beri mecliste en yüksek temsil oranıdır. İlk defa 2002 genel seçimlerine katılan

AKPARTİ 10.808.229 oy almış ve birinci parti seçilmiştir. Toplam oyların %34,2'sini alıp, mecliste 363 milletvekili ile temsil edilmiştir.

Seçimde ikinci olan CHP, 2002 genel seçimlerinde 6.113.352 oy almış ve toplam oyların %19,3'üne sahip olmuştur. Bu sonuçlarla mecliste 178 milletvekili ile temsil edilmiştir. Önceki seçimde %8,7 alıp meclise giremeyen CHP bu seçimde %19,4 oy oranına ulaşmıştır. TBMM'de temsil oranı %32,4 olmuş ve aşkın/eksik temsil oranı %+13,0 olarak belirlemiştir.

Mecliste temsil edilme hakkına ulaşan partiler dışında, seçime girip %10'luk baraj altında kalan siyasi partiler de bulunmaktadır. Bunlar aldıkları oy oranına göre sırasıyla DYP, MHP, GP, ANAP ve DSP'dir (Tablo 2.15).

Bu seçim dönemini genel olarak değerlendirdiğimizde seçmenlerin daha çok yeni kurulan partileri tercih ettikleri görülmektedir. Özellikle bu seçim döneminde ülkede ekonomik sıkıntıların çok olması, eski siyasi partilerin işin içinden çıkamayacağı düşüncesi, yeni kurulan partilerin de ekonomik yapı ile ilgili vaatlerde bulunmasına neden olmuştur. Bunu kullanan yeni partiler diğer partileri büyük farklarla geçmişlerdir. Seçim sonucuna göre GP en çok dikkat çeken parti olmuştur. Geleneksel siyasi kökenden gelmeden toplam oyların %7,5'ini alması ekonomik vaatlerin ciddiyetini ortaya koymuştur. Ayrıca seçim sistemindeki %10 barajı, 16 partinin meclis dışında kalmasına neden olmuştur. Bu partilerin aldıkları %45 oyun meclise yansımaması ve diğer partilere dağıtılması seçim sistemindeki adaletsizliği yeniden gündeme getirmiştir.

**Tablo 2.15.** Tarihli Milletvekili Genel Seçim Sonuçları (22 Temmuz 2007)

PARTİLER	Oy Oranları (2002/%)	Oy Oranları (2007/%)	Millet Vekili Sayısı (2002)	Millet Vekili Sayısı (2007)	Temsil Oranı (2002/%)	Temsil Oranı (2007/%)	Aşkın/Eksik Temsil oranı (2002/%)	Aşkın/Eksik Temsil oranı (2007/%)
AKP	34,3	46,6	363	341	66,0	62,0	13,0	15,4
CHP	19,4	20,9	178	112	32,4	20,3	31,7	-0,54
MHP	8,4	14,3	-	71	-	12,9	-8,4	-1,4
DP	-	5,4	-	-	-	-	-	-5,4
GP	7,2	3	-	-	-	-	-7,2	-3
SP	2,5	2,3	-	-	-	-	-2,5	-2,3
BTP	-	0,5	-	-	-	-	-	-0,5
HYP	-	0,5	-	-	-	-	-	-0,5
İP	0,5	0,4	-	-	-	-	-0,5	-0,4
ATP	-	0,3	-	-	-	-	-	-0,3
TKP	-	0,2	-	-	-	-	-	-0,2
ÖDP	0,3	0,2	-	-	-	-	-0,3	-0,2
LDP	0,2	0,1	-	-	-	-	-0,2	-0,1
EMEP	-	0,1	-	-	-	-	-	-0,1
DYP	9,5	-	-	-	-	-	-9,5	-
DEHAP	6,2	-	-	-	-	-	-6,2	-
ANAP	5,1	-	-	-	-	-	-5,1	-
DSP	1,2	-	-	-	-	-	-1,2	-
YTP	1,1	-	-	-	-	-	-1,1	-
BBP	1	-	-	-	-	-	-1	-
YP	0,9	-	-	-	-	-	-0,9	-
BTP	0,5	-	-	-	-	-	-0,5	-
MP	0,2	-	-	-	-	-	-0,2	-
TKP	0,2	-	-	-	-	-	-0,2	-
Bağımsızlar	1,3	5,2	9	26	1,6	4,8	-	-0,4
<b>Toplam</b>	<b>100,0</b>	<b>100,0</b>	<b>550</b>	<b>550</b>	<b>100,0</b>	<b>100,0</b>	<b>-</b>	<b>-</b>

**Kaynak:** TÜİK, *Seçim Çevresi ve İlçelere Göre Milletvekili Genel Seçimi Sonuçları*, (<https://biruni.tuik.gov.tr/secimdagitimapp/secim.zul>: erişim tarihi: 02.05.2015).

14 siyasi partinin katıldığı ve 42.799.303 kayıtlı seçmenin bulunduğu 22 Temmuz 2007 tarihinde yapılan seçimde kullanılan oyların 35.049.691'i geçerli sayılmıştır. Buna göre katılım oranı %84,2 olmuştur ki, bu oran önceki seçime yakın bir orandır.

Seçime katılan partilerden üçü (AKP, CHP ve MHP) barajı geçip mecliste temsil hakkını kazanmışlardır. Sonuçları itibariyle, bu seçim 2002 yılı seçimlerine

benzemesine rağmen, meclise giren siyasi parti bağlamında farklılık göstermektedir. 2002 yılında iki parti meclise girerken, 2007’de üç parti mecliste yer almıştır. Ayrıca önceki seçime göre, farklı oranlarda da olsa, bu üç partinin de oylarının arttığı görülmektedir (Tablo 2.15).

AKP bu seçimde en başarılı parti olmuş ve mecliste 341 sandalye ile temsil edilmeye başlanmıştır. Önceki seçimde %34,3 oy oranına sahip olan parti bu seçimde oylarını arttırmış ve %46,5’e ulaşmıştır. Ancak bu artışı rağmen, meclisteki milletvekili sayısında 22 kişilik bir azalma olmuştur. Dolayısıyla TBMM’de temsil oranı %4 oranında azalmış ve %62,0’de kalmıştır. Bu seçimde aşkın/eksik temsil oranı %+15,4’ye kadar yükselmiştir.

Barajı aşan ikinci parti konumundaki CHP olmuş ve 7.317.808 oy almıştır. Önceki seçimde toplam oy oranının %19,4’ünü alırken bu seçimde ise oran %20,8’e kadar artmıştır. Bunun yanında mecliste 122 sandalyeye sahip olmuştur. Bu bağlamda önceki seçim dönemine göre toplam oy oranında düşüş göstermesine rağmen mecliste 66 sandalye kaybetmiştir. Ayrıca en çok sandalye kaybı yaşayan bu parti olmuştur. TBMM’deki temsil oranı ise %21,1 azalarak %20,3’de kalmıştır. Bu seçim döneminde Aşkın/eksik temsil oranı -0,5 değerinde kalmıştır.

Parlamentoya son giren MHP, 5.001.869 oy alarak üçüncü parti seçilmiştir. Önceki seçimde toplam oy oranının %8,4’ünü alıp barajı aşamadığından meclise giremeyen parti, bu seçimde % 14,2 toplam oy oranına ulaşmış ve mecliste 71 milletvekili ile temsil edilmiştir. Bu bağlamda en çok oy artışı gösteren parti olmuştur.

Genel olarak bu seçim tablosuna baktığımızda, AKP kendisinden beklenen oy çoğunluğuna yeniden ulaşmıştır. Bu parti, 2002 -2007 tarihleri arasında ekonomide ciddi iyileştirmeler yapmış ve bu seçime de aynı vaatlerle girmiştir. Özellikle Türkiye’yi ekonomik krizden kurtarması toplum tarafından kabul edilmesine vesile olmuştur. Muhalif partiler AKP karşısında halkın dikkatine çekecek ciddi yaklaşımlar sergileyememiş, muhtemelen koalisyon döneminde yaşanan gerek ekonomik gerekse toplumsal sıkıntıları yeniden yaşama endişesi ile oyların çoğunluğunu AKP’de toplamıştır. Ayrıca 2002 genel seçimlerine aniden yükselen GP, başarısız bir seçim dönemi yaşamış ve toplam oy oranı %3,4’e düşürmüştür.



**Tablo 2.16.** Tarihli Milletvekili Genel Seçim Sonuçları (12 Haziran 2011)

PARTİLER	Oy Oranları (2007/%)	Oy Oranları (2011/%)	Millet Vekili Sayısı (2007)	Millet Vekili Sayısı (2011)	Temsil Oranı (2007/%)	Temsil Oranı (2011/%)	Aşkın/Eksik Temsil oranı (2007/%)	Aşkın/Eksik Temsil oranı (2011/%)
AKP	46,6	49,8	341	327	62,0	59,4	12,2	15,4
CHP	20,9	26,0	112	135	20,3	24,5	-5,3	-0,54
MHP	14,3	13,0	71	53	12,9	9,6	-0,1	-3,4
DP	5,4	0,9	-	-	-	-	-0,7	-5,4
GP	3,0	-	-	-	-	-	-	-3,0
SP	2,3	0,8	-	-	-	-	-2,3	-0,8
BTP	0,5	-	-	-	-	-	-0,5	-
HYP	0,5	-	-	-	-	-	-0,5	-
İP	0,4	-	-	-	-	-	-0,4	-
ATP	0,3	-	-	-	-	-	-0,3	-
TKP	0,2	0,2	-	-	-	-	-0,2	-0,2
ÖDP	0,2	-	-	-	-	-	-0,2	-
LDP	0,1	-	-	-	-	-	-0,1	-
EMEP	0,1	0,1	-	-	-	-	-0,1	-0,1
HAS PARTİ	-	0,9	-	-	-	-	-	-0,8
BBP	-	0,8	-	-	-	-	-	-0,8
HEPAR	-	0,3	-	-	-	-	-	-0,3
DSP	-	0,3	-	-	-	-	-	-0,3
DYP	-	0,2	-	-	-	-	-	-0,2
MP	-	0,1	-	-	-	-	-	-0,1
BĞMZ	5,2	6,6	26	35	4,8	6,5	-0,4	-0,1
TOPLAM	100,0	100,0	550	550	100,0	100,0	-	-

**Kaynak:** TÜİK, *Seçim Çevresi ve İlçelere Göre Milletvekili Genel Seçimi Sonuçları*, (<https://biruni.tuik.gov.tr/secimdagitimapp/secim.zul>: erişim tarihi: 02.05.2015).

Türkiye’de 12 Haziran 2011 tarihinde yapılan genel seçimlerde 52.806.322 kayıtlı seçmen bulunmaktadır. Önceki seçim dönemine göre seçmen sayısı yaklaşık 10 milyon artmıştır. İki seçim dönemi arasındaki en yüksek seçmen sayısı bu dönemde yaşanmıştır. Seçim sonucuna göre 42.941.763 oy geçerli sayılmıştır. Ayrıca seçime katılma oranı %83,1 ile bir önceki seçim dönemiyle yakın olmuş ve meclise 550 milletvekili seçilmiştir. Ayrıca seçimine katılan 16 siyasi partilerden sadece AKP, CHP ve MHP %10 seçim barajını geçerek meclise girmeyi hak kazanmıştır. Diğer partiler ise %1 toplam oy oranında kalmışlardır. Oyların çoğunluğu tek partide toplanmıştır. Genel olarak 2007 yılı genel seçim sonuçlarını benzeyen bu seçimde meclisteki sandalye sayısını sadece CHP’de artırmış.

AKP, seçimde oylarını yaklaşık 5 milyon artırmış ve 21.399.082 oy alarak birinci parti seçilmiştir. Toplam oy oranının 49,8'ini alarak mecliste 327 sandalye ile temsil edilmeye başlamıştır. Önceki seçime göre toplam oy oranı artırmasına rağmen mecliste 14 sandalye eksilmiştir. Bu durumun nedeni ise 2007 genel seçimlerinde barajı aşmayan partilerin oy oranının yüksek olması ve oransal olarak AKPlere dağıtılmasıdır. Dolayısıyla 2011 yılı genel seçimlerinde benzer durum görülmediğinden AKP sandalye kaybına uğramıştır. Bu bağlamda mecliste temsil oranı %59,4 oranına düşmüştür. Ayrıca aşkın/eksik temsil oranı %15,4 ile bu seçimin en yüksek değerine ulaşmıştır (Tablo 2.16).

Bu seçimde en çok milletvekili sayısı artıran CHP, toplam oy oranının %25,9'unu almış ve mecliste 135 milletvekili ile temsil edilmiştir. Ayrıca mecliste temsil edileme oranını önceki seçime göre en çok artıran da bu parti olmuştur. Seçimde oyunu yaklaşık 3 milyon artırmış ve 11.155.972 oy alarak ikinci parti seçilmiştir. Aşkın/eksik temsil oranı ise %-0,5'de kalmıştır.

Mecliste en çok sandalye kaybı yaşayan MHP, 5.585.518 oy almış ve böylece üçüncü parti seçilmiştir. Önceki seçimde olduğu gibi parlamentoya son giren parti, toplam oy oranının % 13,1'ini almış ve mecliste 53 milletvekiline sahip olmuştur. TBMM'de temsil oranı önceki seçimde %13,0 iken bu seçimde düşüş göstererek %9,6'da kalmıştır. Meclise giren partiler içinde aşkın/eksik temsil oranı %-3,4 ile en düşük olan partidir.

2011 yılında yapılan seçimi genel olarak değerlendirdiğimizde Türkiye'de özellikle çok partili dönemin başından itibaren alışlagelmiş seçim sonuçlarından farklı olarak, giderek artan oy toplama AKP'de ilk defa yaşanmıştır. Daha önceki dönemlerde 3 seçim dönemi başarılı olan partiler olmuştur. Yalnız bu partiler ciddi oy kayıpları yaşarken AKP aksini göstermiştir. Bu partinin başarılı olmasında anketler ile sürekli kamuoyu yoklaması yapması, toplumun ihtiyaçlarına göre siyasi planlar yapma gibi birçok tekniği başarılı bir şekilde kullandığı da söylenebilir. AKP seçmenlerin çoğuna hitap edecek siyasal iletişimi dikkatli bir şekilde kullanmıştır. Ayrıca bu seçim döneminde MHP ve CHP ise meclisteki başarı sırası korumuştur.

**Tablo 2.17. Tarihli Milletvekili Genel Seçim Sonuçları (7 Haziran 2015)**

PARTİLER	Oy Oranları (2011/%)	Oy Oranları (Haz.2015/%)	Millet Vekili Sayısı (2011)	Millet Vekili Sayısı (Haz.2015)	Temsil Oranı (2011/%)	Temsil Oranı (Haz.2015/%)	Aşkın/Eksik Temsil oranı (2011/%)	Aşkın/Eksik Temsil oranı (Haz.2015/%)
AKP	49,8	40,9	327	258	59,4	46,9	15,4	6,0
CHP	26,0	25,0	135	132	24,5	24	-0,5	-1,0
MHP	13,0	16,3	53	80	9,6	14,6	-3,4	-1,7
HDP	-	13,1	-	80	-	14,5	-	1,4
SP	0,8	2,1	-	-	-	-	-0,8	-2,1
TKP	0,2	-	-	-	-	-	-0,2	-
EMEP	0,1	-	-	-	-	-	-0,1	-
HAS P.	0,8	-	-	-	-	-	-0,8	-
BBP	0,8	-	-	-	-	-	-0,8	-
HEPAR	0,3	-	-	-	-	-	-0,3	-
DSP	0,3	0,1	-	-	-	-	-0,3	-0,1
DYP	0,4	0,1	-	-	-	-	-0,4	-0,1
MP	0,2	-	-	-	-	-	-0,2	-
BTP	-	0,2	-	-	-	-	-	-0,2
VATAN P.	-	0,4	-	-	-	-	-	-0,4
DP	0,7	0,2	-	-	-	-	-5,4	-0,2
LDP	-	0,1	-	-	-	-	-	0,1
TÜRK P.	-	0,2	-	-	-	-	-	0,2
HAKPAR	-	0,1	-	-	-	-	-	0,1
ANDLU P.	-	0,1	-	-	-	-	-	0,1
KP	-	0	-	-	-	-	-	-
HAP	-	0	-	-	-	-	-	-
MEP	-	0	-	-	-	-	-	-
Yurt-P	-	0	-	-	-	-	-	-
BĞMZ	6,6	1,1	35	-	6,5	-	-0,4	-
TOPLAM	100,0	100,0	550	550	100,0	100,0	-	-

**Kaynak:** TÜİK, *Seçim Çevresi ve İlçelere Göre Milletvekili Genel Seçimi Sonuçları*, (<https://biruni.tuik.gov.tr/secimdagitimapp/secim.zul>: erişim tarihi: 02.05.2015).

7 Haziran 2015 tarihinde yapılan genel seçimde önceki seçime göre seçmen sayısı 4 milyon artmış ve 56.608.817 kişiye ulaşmıştır. Seçim sonucuna göre 46.163.243 geçerli oy kullanılmış ve seçime katılma oranı ise %83,9'da kalmıştır. Ayrıca TBMM'ye 550 milletvekili seçilmiştir.

Seçime katılan 20 siyasi partiden 11'i 2007 yılı genel seçimlerine katılmamış olup 7 Haziran 2015 genel seçimlerine katılmıştır. Seçim sonucunda AKP, CHP, MHP ve HDP meclise girmeye hak kazanmıştır. Diğer partiler ise çoğunlukla %1 toplam oy oranında kalmıştır.

Seçimde değişimin en çok görüldüğü AKP, 2002'den beri iktidarda kalmış ve ilk defa hükümet kurmak için yeterli sandalye sayısına ulaşamamıştır. Böylece koalisyon ya da erken seçim ihtimalleri üzerinde durulmaya başlanmıştır. Seçimde HDP, ciddi bir oy artışı göstermiş ve meclise girmeyi başarmıştır. Ayrıca bir önceki seçim döneminde mecliste kalan partiler içinde en çok sandalye sayısını MHP artırmıştır.

AKP, bu seçimde başarısız olmasına rağmen toplam oy oranının %40,9'nu tek başına almış ve birinci parti seçilmiştir. Mecliste 258 milletvekiline sahip olmuş ancak hükümeti kurmak için gerekli 278 sandalye sayısına ulaşamamıştır. Bunun yanında önceki seçime göre mecliste 69 sandalye kaybetmiştir. Böylece parlamentoda temsil oranı azalış göstererek %46,5'de kalmıştır. Seçimde aşkın/eksik temsil oranı %6 ile yüksek değere bu partide ulaşmıştır (Tablo 2.17).

CHP, en çok oy kaybı gösteren ikinci parti olmuştur. Önceki seçimde %26,0 toplam oy oranına sahipken bu seçimde %24,9'a düşmüştür. Böylece mecliste 3 sandalye kaybetmiş ve 132 milletvekili ile temsil edilmiştir. TBMM'de temsil oranı ise %24'de kalmıştır. Aşkın/eksik temsil oranı %-1 değerinde kalmıştır.

MHP bu genel seçimde oylarını ciddi artırmış ve 7.520.006 oy alarak üçüncü parti seçilmiştir. Toplam oy oranında önceki seçimde %13,0'da kalırken bu seçimde %16,2'ye ulaşarak mecliste 80 milletvekili ile temsil edilmeye başlamıştır. Dolayısıyla önceki seçime göre mecliste 27 sandalyeye de sahip olmuştur. TBMM'de temsil oranı %14,5 ulaşmış ve aşkın/eksik temsil edilme oranı ise %-1,8'e düşmüştür.

Mevcut bütün aşırı sol partileri bir çatı altında toplamayı amaçlayan HDP, ilk defa 7 Haziran 2015 genel seçimlerine katılmış 6.058.489 oy almış ve dördüncü parti seçilmiştir. Siyasi görüşü sosyalizm, radikal demokrasi, demokratik sosyalizmi benimseyen parti, aşırı sol siyasi kanata aittir. Bu seçimde toplam oy oranlarının %13,1'ini almış ve 80 milletvekili ile temsil edilmeye başlamıştır. TBMM'de temsil oranı ise %14,4'e ulaşmıştır.

Genel olarak değerlendirdiğimizde seçmenlerin oy verme davranışlarının değiştiği ve oyların AKP'den diğer partilere kaydığı görülmüştür. Bunda etkilenen çeşitli faktörlerden bahsedilebilir. 7 Haziran'dan 1 Kasım'a kadar geçen 6 ayda ciddi

toplumsal olaylar, güvenlik problemleri gibi durumlar yaşanmıştır. Bu durumların ortaya çıkmasıyla birlikte toplumsal huzursuzluk yaşanmıştır. Bunlar yaşanırken AKP koalisyon kurulması için çalışmalar yapmıştır. Ancak ortak hareket edecek bir parti ile anlaşamadığından yeniden seçim yapılmasına karar verilmiştir. Bu erken seçimin yapılmasında etkili olan birçok etmenin olmasına rağmen en etkili 2000 yılından önceki koalisyon hükümetlerin Türkiye'yi iyi yönetemediği algısının halkta var olmasıdır.

**Tablo 2.18.** Tarihli Milletvekili Genel Seçim Sonuçları (1 Kasım 2015)

PARTİLER	Oy Oranları (Haz. 2015/%)	Oy Oranları (Kas.2015/%)	Millet Vekili Sayısı (Haz. 2015)	Millet Vekili Sayısı (Kas. 2015)	Temsil Oranı (Haz. 2015/%)	Temsil Oranı (Kas. 2015/%)	Aşkın/Eksik Temsil oranı (Haz. 2015)	Aşkın/Eksik Temsil oranı (Kas. 2015/%)
AKP	40,9	49,5	258	317	47,0	58,0	6,0	8,5
CHP	25,	25,3	132	134	24,0	24,1	-1,0	-1,2
MHP	16,3	11,9	80	40	14,5	7,2	-6,67	-2,6
HDP	13,1	10,8	80	59	14,5	10,7	1,3	-3,7
SP	2,1	0,7	-	-	-	-	-2,1	-0,7
DSP	0,2	0,1	-	-	-	-	-0,2	-0,1
DYP	0,1	-	-	-	-	-	-0,1	-
MP	-	-	-	-	-	-	-	-
BTP	0,2	0,1	-	-	-	-	-0,2	-0,1
VATAN P.	0,4	0,2	-	-	-	-	-0,4	-0,2
DP	0,2	0,1	-	-	-	-	-0,2	-0,1
LDP	0,1	0,1	-	-	-	-	-0,1	-0,1
TÜRK P.	0,1	-	-	-	-	-	-0,2	-
HAKPAR	0,1	0,3	-	-	-	-	-0,1	-0,2
ANADL P.	0,1	-	-	-	-	-	-0,1	-
KP	-	0,1	-	-	-	-	-	-0,1
HAP	-	-	-	-	-	-	-	-
MEP	-	-	-	-	-	-	-	-
YURT-P	-	-	-	-	-	-	-	-
BBP	-	0,5	-	-	-	-	-	-0,5
HKP	-	0,2	-	-	-	-	-	-0,2
BĞMZ	1,1	0,1	-	-	-	-	-	-0,1
TOPLAM	100,0	100,0	550	550	100,0	100,0	-	-

**Kaynak:** TÜİK, *Seçim Çevresi ve İlçelere Göre Milletvekili Genel Seçimi Sonuçları*, (<https://biruni.tuik.gov.tr/secimdagitimapp/secim.zul>: erişim tarihi: 02.05.2015).

Türkiye’de 1 Kasım 2015 tarihinde yapılan genel seçimlerde 56.949.009 kayıtlı seçmen bulunmaktadır. Önceki seçimden 6 ay gibi kısa süre geçtiğinden seçmen

sayısında pek değişim yaşanmamıştır. Seçim sonucuna göre 46.163.243 geçerli oy sayılmış ve seçime katılma oranı ise %83,9'a kadar yükselmiştir.

Seçime katılan 16 siyasi partiden AKP, CHP, MHP ve HDP parlamentoda kalmayı yeniden başarmışlardır. AKP, önceki seçimde kaybettiği oyları tekrar kazanmış ve 23.681.926 oya ulaşarak birinci parti seçilmiştir. Toplam oy oranının %49,5'ini almış ve mecliste 317 milletvekili ile temsil edilmiştir. Böylece önceki seçime mecliste 59 sandalye daha kazanmıştır. TBMM'de temsil oranı % 57,6'ya ulaşmış ve aşkın/eksik temsil oranı ise % 8,1 değerde kalmıştır.

Oy sayısındaki en az değişiklik CHP'de görülmüş ve 23.681.926 oy alarak ikinci parti seçilmiştir. Toplam oy oranını %25,3'ünü alarak mecliste 134 milletvekiline sahip olmuştur. Ayrıca önceki seçime göre mecliste 3 sandalye kaybetmiştir. TBMM'de temsil oranı az da olsa azalış göstermiş ve %24,3'de kalmıştır (Tablo 2.19).

Seçimde en çok oy kaybına uğrayan MHP, meclisteki sandalye sayısı bir önceki seçime göre yarıya düşürmüştür. Bu seçimde 5.694.136 oy alarak toplam oy sayısına göre üçüncü parti seçilmiştir. Toplam oy oranında %11,9'a düşmüş ve mecliste 40 sandalye kaybetmiştir. TBMM'de temsil oranı ise %7,3 azalış göstermiş ve %7,2'de kalmıştır.

HDP, bu genel seçimde az dahi olsa oy kaybına uğramış ve önceki seçime göre mecliste 21 sandalye kaybetmiştir. Bu seçimde 5.148.085 oy almış ve dördüncü parti seçilmiştir. Toplam oy oranı %10,7 ile mecliste 59 milletvekili ile temsil edilmiştir. Ayrıca önceki seçime göre toplam oy oranında da düşüş göstermiş ve mecliste 21 sandalye kaybetmiştir.

Genel olarak değerlendirdiğimizde AKP seçmenlerin davranışlarını kısa sürede değiştirmiş ve başarılı parti olmuştur. Özellikle bu seçim döneminden önce ülkede yaşanan toplumsal olaylar, güvenlik problemi, kaos ortamı endişesi gibi durumlar toplumda huzursuzluğa yol açmıştır. Bu sorunları çözmek için oylar yeniden AKP'de toplanmış ve bu parti yeniden iktidar olmuştur.

### III. BÖLÜM

#### GAZİANTEP İLİNDE GENEL SEÇİMLER VE ÖZELLİKLERİ

Gaziantep ili Türkiye'nin bölgelerinden biri olan Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nde yer alan ve bunun yanında çevresine göre sosyo-ekonomik bakımından daha gelişmiş bir şehirdir. Ayrıca bu il tarihte ilk yerleşim yeri olan ve bunun yanında uygarlığın kurulduğu Mezopotamya ile günümüzde Akdeniz bölgesi olarak adlandırılan sahanın arasında bir lokasyona sahip olmuştur. Bu açıdan Gaziantep, güneyden gelip kuzey ve batıya, Akdeniz'den de gelip doğu ve kuzeye giden yolların kavşak noktasındadır. Dolayısıyla ilin bir kısmı tarihi ipek yolunun üzerinde kurulmuştur. Ayrıca Gaziantep'in coğrafi konumu tarih öncesi çağlardan beri insan topluluklarının yerleşme alanı olarak uygun şartlar sağlamıştır. Ticaret merkezi ve transit geçiş özelliklerine sahip olması, gelişimini sürekli kolaylaştırmıştır.

Genel olarak Türkiye'nin batısı, diğer bölgelere göre daha fazla gelişim göstermiştir. Bu doğrultuda Gaziantep ili, doğuda yer almasına rağmen, dezavantajlarını olumlu yönde kullanmış ve böylece çevresindeki illere göre daha hızlı gelişim göstermiştir. Dolayısıyla kısa zamanda yoğun göç alan bir sanayi şehri olmuştur.

2000 yılından sonra Gaziantep ilinde birçok faktörün etkisiyle şehirleşme ivme kazanmıştır. Bu faktörler içinde en çok etkili olanlar tarihi ipek yolu üzerinde kurulması ve bunun yanında yakın Ortadoğu ülkeleri ile ticari ilişkilerin gelişmesidir. Ayrıca ilin gelişimi sadece sanayi gibi tek bir kalemden oluşmamış, bunun yanında sosyolojik devrim niteliğinde değişimler de yaşanmıştır. Bu değişimlerin temelinde ise göçle gelen nüfus etkili olmuştur. Böylece Gaziantep ilinin kültürü, ekonomisi, toplumsal yapısı vb. birçok unsur üzerinde değişikliklere neden olmuştur.

Gaziantep ilinin nüfusu son yıllarda büyük bir artış göstermiştir. Özellikle 2010 yılında sonra bu il Türkiye'de en çok nüfusu olan ilk on il arasına girmiştir. Ayrıca 2016 yılı nüfus sayımına göre nüfusu 1.974.244 olarak belirlenmiştir. Bu nüfus miktarı ile Gaziantep ili Türkiye'de sekizinci sıraya yükselmiştir (ADNSK: 2017).

Gaziantep ilinde son zamanlarda nüfus miktarında patlama görülmüştür. Bu değişimin temelinde birkaç faktör bulunmaktadır. Bunlar içinde göç faktörü, en baskın olarak kabul edilebilir. Ancak göç olgusunu sadece ülke içinde değerlendirdiğimizde ilin genelinde yaşanan toplumsal, ekonomik, siyasal vb. olayları izah etmek açısından zorlaşmaktadır. Bu nedenle göç olgusunu iç göçler ve dış göçler olarak iki bölümde değerlendirmek daha faydalı olacaktır. Birinci olarak ülke içinden özellikle de yakın çevresinden aldığı göçler olarak belirlenebilir. Bu bağlamda ilin nüfus miktarının artmasında etkili olan temel faktörün göç olduğu tespit edilmiştir.

İkinci olarak dış göçler tespit edilmiştir. Bu tür göçler sadece ilin genelinde değil ülke genelinde de görülmekte, ancak ilin geneline etkisi mekânsal yakınlıktan dolayı daha çok belirginleşmektedir. Dolayısıyla bu göçlerin Gaziantep iline etkisi konusunda güncel olarak Suriye’de yaşanan ve hala devam eden iç savaştan bahsetmek gerekmektedir. Öte yandan 2017 yılının başında bazı mültecilere Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlığın verilmesi ilin genelindeki nüfus miktarını nasıl etkilemiştir? Mültecilikten vatandaşlığa geçmek Gaziantep ilinde siyasi olarak nasıl bir değişikliğe neden olmuştur? Bu sorulara verilecek cevaplar, ilin genelindeki sosyal ve siyasal yapıyı izah etmek için gerekmektedir.

Yukarıda açıklandığı gibi göç olgusu Gaziantep ilinin seçim coğrafyasında kısa vadede özet olarak şu değişikliklere neden olmuştur;

- ✓ Kayıtlı seçmen sayısı artmıştır.
- ✓ İlin TBMM’de temsil edilme oranı yükselmiştir.
- ✓ Siyasi kanatların baskınlık oranı değişmiştir.
- ✓ Siyasi partilerin Gaziantep için söylemleri, vaatleri değişmiştir.

Gaziantep ilinde görülen göç olgusu ve hızlı nüfus artışı bu ili detaylı bir şekilde incelemeyi gerekli kılmaktadır. Ayrıca bu ilin genelindeki nüfus artışının siyasi dinamiğe etkisi ve seçim coğrafyası açısından seçmenlerin davranışlarının incelenmesini zorunlu hale getirmiştir. Bu bağlamda tez çalışmasında, seçmen davranışlarını belirleyen etmenler de ortaya çıkacaktır. Özellikle genel seçimlerde seçmenlerin oy verme davranışları ülke geneli ile daha belirgin olarak kıyas edilebilmektedir.



Gaziantep ilinde genel seçimlerin değerlendirilmesi, çok partili siyasi hayatın başladığı 1950 yılından itibaren başlatılmıştır. Bu tarihten 2002 yılına kadar, genel olarak seçmenlerin merkez-sağ partileri ve merkez sol partileri eşite yakın tercih ettikleri görülmektedir. Ancak 2002 yılından sonra bu sonuçlar değişmiş ve merkez-sol partiler düşüşe geçmiş, merkez-sağ partiler ise baskın olmuştur.

Gaziantep ilinde seçim sonuçlarına göre genel olarak merkez-sağ ve merkez-sol partiler arasında rekabet görülmektedir. Ancak son zamanlarda Türkiye’de olduğu gibi bu ilin genelinde de merkez-sağ siyasi kanadını benimseyen partiler seçmenler tarafından daha çok tercih edilmiştir. Öte yandan merkez-solu savunan siyasi partiler ise düşüş eğilimi göstermiştir. Ayrıca siyasi kanatlara göre değerlendirme yaptığımızda ise çok partili hayatın başladığı 1950 yılından itibaren Gaziantep ilinde ‘aşırı sol’ partiler hiç tercih edilmemesine rağmen 2015 yılında toplam oyların %10’undan fazlasını almışlardır. Dolayısıyla bu sonuçların ortaya çıkmasında etkili olan faktörler merak unsuru olmuştur. Bu bağlamda tez çalışmasının ana temalarından birini de seçmen davranışları oluşturmuştur. Ayrıca bu ilin 2000 yılından sonra yoğun göç alması ilin genelindeki siyasi parti tercihlerini nasıl değiştirmiştir? Öte yandan ilin genelindeki seçmen profillerinde ne gibi değişiklikler görülmüştür? vb. sorular seçmen özellikleri hakkında daha detaylı bilgiler elde etmemizi sağlamaktadır.

Seçim coğrafyası, incelemeler yaparken işe bazı temel sorulara cevap bulmakla başlamaktadır. Bu açıdan genel seçim sonuçlarına göre Gaziantep ili değerlendirildiğinde;

- ✓ En çok oy sayısına hangi partinin ulaştığı
- ✓ Hangi oranda bu partilere oy verildiği
- ✓ İlçelere göre siyasi partilere oy verme oranları
- ✓ İlçelere göre seçmen sayısı ve profili
- ✓ Genel seçimlere katılma oranları
- ✓ İlçeler arasında ekonomik ve toplumsal farklılıklar
- ✓ Seçmenleri bu partileri tercih etmeye yönelten etmenler

gibi maddeler araştırmamızın temelini oluşturmuştur. Ayrıca bu maddelerin detaylı olarak incelenmesinde seçim coğrafyasının yöntem ve tekniklerinden faydalanılmıştır.

Bilindiği üzere toplumsal olaylarda benzer nedenlerden aynı sonuçlar ortaya çıkmaz. Bu nedenle seçmenlerin siyasi tercihlerini belirlemede tek bir nedene bağlı kalmak seçmen davranışı hakkında güvenilir bilgi sunmaz. Bu nedenle çalışmamızda seçmen davranışlarını bir bütün olarak ele almaya çalıştık.

Çalışma alanı olarak Gaziantep ilinin tercih edilmesindeki asıl amaç doğuda yer alan bir il olmasına rağmen son yıllarda sanayi ve ticaretinin çok gelişmesi ve buna bağlı olarak çevresinden yoğun göç alması nüfusu büyük manada etkilemiştir. Bu durum seçmen sayısı ve davranışlarında nasıl bir değişikliğe neden olmuştur? sorusu Gaziantep’i çalışma sahası yapmak için makul sebepler olarak görülmektedir.

### **3.1. Kayıtlı Seçmen Sayısı**

Seçmen en basit manada oy kullanabilme yetisine sahip bireydir. Bunun yanında kişinin seçmen olabilme kriterlerini YSK belirlemektedir. Öte yandan yasalarla kesin olarak belirlenmiş seçmen olma hakkı, sadece demokratik toplumlarda bireylere verilmiştir.

Demokrasinin en önemli kurumu seçimlerdir. Seçimler siyasi iktidarı kullanacak olanların yönetilenler tarafından belirlenerek bir süreliğine görevlendirilmelerini mümkün kılmaktadır (Dursun, 2014: 175). Demokrasilerde siyasi sistem, bireysel hak ve özgürlüklere bağlı olarak gelişebilmektedir. Seçimlerde oy kullanma yoluyla halkın temsil edilmesi, halk iradesinin temel alındığı bir yönetim olan demokrasinin en önemli uygulamasıdır (Hülür, 2006: 103). Bu bağlamda seçme hakkının varlığı demokrasinin en vazgeçilmez unsuru olmuştur. Ancak bireyler seçme hakkını kayıtlı seçmen oldukları takdirde kullanabilmektedir.

Herhangi bir seçim bölgesinde seçmen sayısının az ya da çok olması siyasi yapıyı etkilemektedir. Bu nedenle seçmen sayısının değişiminde etkili olan birçok faktör mevcuttur. Bu faktörlerin başında nüfus artışı yer almaktadır. Bu bağlamda nüfusun artmasında tabii etmenlerin hâkim olması seçmen sayısının artışı da yavaşlatmış olabilir. Ancak göç gibi etmenlerin varlığı seçmen sayısında ani artışlar ya da düşüşler meydana getirmiştir. Bunun yanında savaş, hastalıklar, seçme ve seçilme kanunlarında yapılan değişiklikler vb. özellikler de bu sayıyı değiştirebilmektedir. Araştırma sahamız olan Gaziantep ilinde ise bu faktörlerden

özellikle göçlerin etkisi görülmektedir. Bu durum özellikle 2000 yılından sonra yani sanayinin daha çok geliştiği, bunun yanında iş istihdamına bağlı göçlerin meydana geldiği dönemde belirginleştirmiştir.

### **3.1.1. İldeki Toplam Kayıtlı Seçmenin İlçelere Göre Dağılımı**

Gaziantep iline kayıtlı seçmenlerin sayısı her genel seçimde artış göstermiştir. Bu değişim özellikle merkez ilçede kendini göstermiştir. Bunun yanında taşra ilçelerinde de seçmen sayısındaki artış meydana gelmiş ancak bu durum uzun vadede gelişim göstermiştir.

İlin genelinde kayıtlı seçmen sayısı çoğunlukla merkez ilçelerde toplanmıştır. Bu açıdan 1965 yılında ilin toplam nüfusunun %52'si merkez ilçelerde ikamet ederken %48'i taşra ilçelerinde yaşamaktadır. Bu oranlar arasındaki fark günümüze yaklaştıkça belirginleşmiştir. 2016 yılında ilin nüfusunda şehirde ikamet edenler %92'ye yükselirken kırsal alanda ise %8'e düşmüştür. Dolayısıyla seçmenlerin daha çok kentsel alanları tercih etkileri ortaya çıkmıştır (TÜİK,2016). Ayrıca Gaziantep ili şehirleşme oranı, yıllık nüfus artış hızı ve sanayi iş kolunda çalışanların toplam istihdama oranı bakımından Türkiye ortalamalarının üstündedir. Kişi başına gayri safi yurtiçi hasıla ve tarım kolunda çalışanların toplam istihdama oranı ise Türkiye ortalamasının altındadır. İlde özellikle tekstil ve gıda sanayileri gelişmiştir. Coğrafi yönden GAP'ın giriş kapısı, sanayisi ve ticari hacmi ile de GAP kalkınmasında temel teşkil eden Gaziantep, ekonomik yönden çevresindeki 18 ili etkisi altında tutmaktadır (Öztürk,2011:50-51). Bu bağlamda çok partili hayatın başladığı dönemde (1950) ilin seçmen sayısı ülke geneline göre düşük miktarda kalırken, günümüze doğru ise gelişen imalat sanayisine bağlı olarak yakın çevre illerden yoğun göç almış, böylece seçmen sayısında büyük artış göstermiştir.

**Tablo 3.1. İlçelere Göre Kayıtlı Seçmen Sayısı (1961-1987)**

Seçim Çevresi	1961	1965	1969	1973	1977	1983	1987
Araban	5.599	8.613	9.609	10.251	11.722	10.403	13.334
İslahiye	19.288	20.957	22.586	26.211	33.256	29.679	39.742
Kilis	30.875	33.064	33.938	36.760	44.619	39.333	45.571
Merkez	87.369	95.923	112.219	111.493	211.470	185.268	266.610
Nizip	30.063	31.307	32.678	35.233	44.183	38.299	47.649
Oğuzeli	13.126	13.814	13.970	13.712	15.365	14.686	17.596
Yavuzeli	5.465	5.687	5.752	6.254	7.199	6.590	8.304
<b>İL TOPLAMI</b>	191.785	209.365	230.752	268.722*	367.858	324.258	438.776
<b>TÜRKİYE</b>	12.925.395	13.679.753	14.788.552	16.798.164	21.207.303	19.767.366	26.376.926

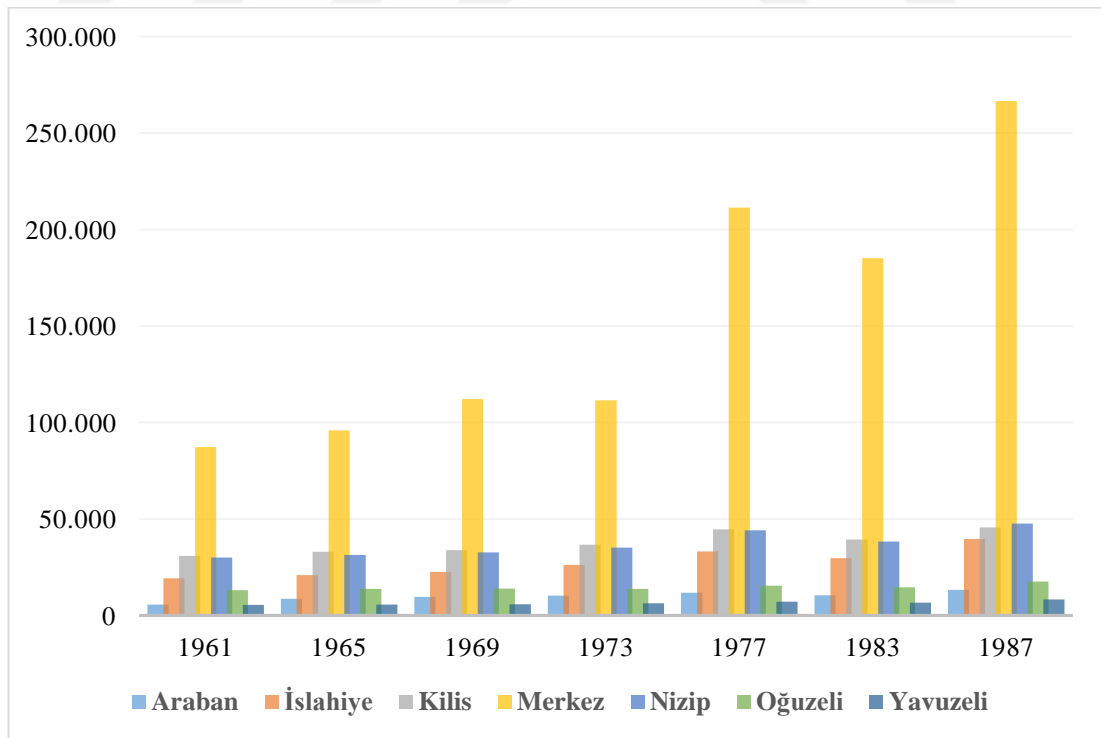
**Kaynak:** TÜİK, *Seçim Çevresi ve İlçelere Göre Milletvekili Genel Seçimi Sonuçları*, (<https://biruni.tuik.gov.tr/secimdagitimapp/secim.zul>, erişim tarihi: 02.05.2015). \*TÜİK verilerine göre ilçelerin seçmen sayısı toplandığında ortaya çıkan sonuç il toplamı ile uyuşmamaktadır. Bunun ilçe verilerinin mi yoksa il toplamının yanlış işlenmesinden mi kaynaklandığı anlaşılamamıştır. Bundan dolayı TÜİK'ten alınan veriler olduğu gibi kullanılmıştır.

Yukarıdaki tabloya göre Gaziantep ilinin toplam kayıtlı seçmen sayılarının 1961-1987 yılları arasında genel olarak artış olduğu görülmektedir. Bu tarihler arasında en büyük seçmen sayısı artışının 1973-1977 ve 1983-1987 yılları arasında olduğu tespit edilmiştir. Bu açıdan 1973 yılında seçmen sayısı 268.722'den 1977'de 367.858 kişiye yükselmiştir. Bu tarihler arasında seçmen yaşına dair bir kanun düzenlemesi yapılmamıştır. Öte yandan ilin bu dönemlerde net göçünün -1,256 olduğu verisine ulaşılmıştır (DPT,1965-2000). Bu bağlamda seçmen sayısının artışında nüfusun doğal artışı ile birlikte, o dönem itibariyle bilgisayarlı kayıtların olmamasından dolayı mükerrer seçmen kaydından kaynaklanma ihtimalini de güçlendirmektedir. Dolayısıyla seçmen sayısındaki artışın nüfusun doğal olarak arttığı ortaya çıkmıştır.

Diğer taraftan 1983 yılında kayıtlı seçmen sayısı 324.258'dan 1987'de 438.776 kişiye yükselmiştir. Dolayısıyla ilin genelinde toplam 114.518 seçmen sayısının arttığı ortaya çıkmıştır. Bu artışın temelinde 1987 yılı genel seçimlerinden önce seçmen yaşının 20'ye düşürülmesi vardır (Sezen,1994:267). Bu bağlamda 1983-1987 yılları arasında seçmen sayısında meydana gelen büyük artış seçim kanunundaki bazı maddelerin değişikliği sonucunda olmuştur.

Gaziantep ilinin toplam kayıtlı seçmen sayısında 1961-1987 yılları arasında tek düşüş 1977-1983 yılları arasında görülmektedir. Bu tarihlerde seçmen sayısında 43.600 gerileme olduğu saptanmıştır. Bunun yanında ilin toplam nüfusu 1975'te 715.939 olduğu belirlenmiş, bunun 1980 yılında 808.697'ye yükseldiği tespit edilmiştir. Bu açıdan ilin toplam nüfus miktarında yaklaşık yüz bin artış olduğu hesaplanmıştır. Ayrıca ilin net göç miktarının -4.256 olduğu verilerine ulaşılmıştır (DPT,165-2000). Bu bağlamda ilin seçmen sayısında, nüfus artışı meydana gelmesine rağmen, düşüşün görülmesi çelişkiye neden olmuştur.

Yukarıdaki açıklamalar gösteriyor ki, ilin toplam seçmen sayısının gerilemesinde temel etkenin işsizlik probleminde bağlı olarak ilin dışarıya (41.263) göç vermesidir. Öte yandan için 1968 yılından sonra 'kalkınmada öncelikli iller' arasına giren Gaziantep ilinde, sanayisin gelişmesi için yeterli teşviklere rağmen işsizlik problemi devam etmiştir (Yurt Ansiklopedisi,3011). Bununla birlikte seçmen sayısındaki gerilemenin en önemli nedeni, elde buna dair veri olmamakla birlikte, önceki dönemlerde var olan mükerrer kayıtlı seçmenlerin kaydının silinmesi de olabilir.



**Şekil 3.1:** Gaziantep'in İlçelerinde Kayıtlı Seçmen Sayılarının Değişimi (1961-1987)

Gaziantep ilindeki seçmen sayılarının gösterildiği şekle göre ilçelerdeki seçmen sayısı genel olarak artmakla birlikte bazı yıllarda düşüşler olduğu tespit edilmiştir. Öte yandan 1961 yılından itibaren merkez-taşra ilçeleri arasındaki kayıtlı seçmen sayısı arasındaki fark 1987'ye doğru belirgin olarak artmaktadır. Ayrıca merkez ilçenin seçmen sayısındaki değişim miktarı diğer ilçelere göre daha fazla olduğu ortaya çıkmaktadır.

1961-1983 yılları arasında merkez-taşra ilçeleri arasında en çok seçmen sayısı merkez ilçede olduğu belirlenmiştir. Bunun yanında taşra ilçelerinde ise genel olarak Kilis ve Nizip ilk sıralarda yer alırken, Araban ve Yavuzeli son sıralarda kalmaktadır. Öte yandan seçmen sayısında değişimin en çok merkez ilçede olduğu belirlenmiştir. Bu bağlamda ilçelerdeki seçmen sayısı ile gelişmişlik düzeyleri arasında paralellik görülmektedir. Bu açıdan işsizlik problemi çeken seçmen özellikle merkez ilçeye yerleşmeyi tercih etmiştir. Çünkü burada ilk defa 1973 yılında 'organize sanayi bölgesi' kurulmuş, dolayısıyla yeni istihdamları ortaya çıkmıştır (Gaziantep OSB Dergisi:2-3).

Merkez ilçede 1961-1983 yılları arasındaki iki seçim döneminde seçmen sayısında patlama olduğu görülmektedir. Birincisi 1973-1977 yılları arasında ortaya çıkmıştır. Bu seçimler arasında seçmen sayısının artışında temel olarak nüfus miktarının artması etkili olmuştur. Bu açıdan en yakın genel nüfus sayımı baz alınarak nüfus artışına bakıldığında, 1970 yılında nüfus miktarının 298.849 olduğu belirlenmiş, bunun 1975'te 372.938'e ulaştığı, 1980'de ise 449.392'ye yükseldiği tespit edilmiştir. Bu bağlamda on yıllık geçen süre zarfında merkez ilçede doğal nüfus artışın yaklaşık yüz elli bin olduğu ortaya çıkmıştır. Dolayısıyla 1973-1977 yılları arasında seçmen sayısının yükselmesinin temelinde doğal nüfus artışı vardır.

Yukarıdaki açıklamalara ilave olarak merkez ilçenin seçmen sayısının artışında sanayi faaliyetlerinin başlaması da etkili olmuştur. Ayrıca merkez ilçeye yapılan teşviklerin %33,8'inin imalat sanayisi olduğunu görmekteyiz. Bu yıllarda Gaziantep sanayisinde en önemli gelişme, 1973 yılında Organize sanayi Bölgesinin hizmete açılması olmuştur (Albayram,2004:18). Bu bağlamda merkez ilçede iş istihdam alanlarının genişlediği saptanmıştır. Böylece taşrada ikamet eden nüfusun merkeze kaydığı tespit edilmiştir.

Taşra ilçeleri arasında 1961-1983 yılları arasında seçmen sayısı bağlamında Kilis ile Nizip ilçeleri benzerlik göstermektedir. Bu ilçelerin toplam kayıtlı seçmen sayısı, taşranın toplam seçmenin yaklaşık %60'ını oluşturmaktadır. Bu bakımdan ilçelerin daha fazla nüfusu ikamet etmesinde etkili olan temel faktörler genel olarak şunlardır;

- ✓ Ulaşım güzergâhları üzerinde bir lokasyona sahip olmaları
- ✓ Tarım ve hayvancılık faaliyetleri için uygun iklim (Akdeniz) koşulları taşımaları,
- ✓ Yakın çevre illeri ile arasındaki ticaret ilişkilerinin gelişmesi.

Öte yandan bu koşulların çoğuna sahip olmayan Araban ve Yavuzeli'nde ise seçmen sayısının düşük olduğu belirlenmiştir. Bu ilçelerin nüfus miktarının az olmasında, ulaşım güzergahlarından sapa kalmaları, yer şekillerinin diğer ilçelere göre daha engebeli olması ve Akdeniz ikliminden karasala geçiş alanında olmaları etkili olmuştur. Dolayısıyla bu özellikler buradaki ekonomik faaliyetleri daraltmıştır. Ayrıca İslahiye ilçesinin Hatay, Osmaniye, Kahramanmaraş illerini birbirine bağlayan bir ulaşım noktasında olması nüfus miktarını zamanla çoğaltmıştır. Oğuzeli ilçesi ise merkez ilçeye en yakın bir lokasyona da sahip olmuş ancak sanayi alanında yetersiz kalmıştır.

Kilis, Gaziantep idari sınırlarının güneyinde yer alan ve Suriye ile sınır komşusu olan bir ilçedir. Bu ilçe, ilin genelinde Akdeniz ikliminin en belirgin halde görüldüğü ve ekonomik faaliyetlerin tarım ve hayvancılığa dayalı olduğu bir yerdir. Bunun yanında Suriye ile gelişmiş ticari ilişkilere sahip olması ilçenin gelişmesini sağlamıştır. Öte yandan ilin genelindeki toplam seçmenlerin yaklaşık %16'sını bu ilçe oluşturmaktadır. Buna göre 1961 yılında ilçenin toplam seçmen sayısı 30.875 olarak belirlenmiş ve böylece taşra ilçeleri arasında en çok seçmen sayısına ulaşmıştır. Diğer yönüyle 1977 yılına kadar seçmen sayısı düzenli olarak artmış ve 44.619 kişi seçmen olarak tespit edilmiştir. Bu yıldan sonra 1983'te ise seçmen sayısının 39.333'e düştüğü görülmektedir. Bu düşüşün temelinde önceki yıllara göre ilçenin toplam nüfus miktarında düşük artış oranının meydana gelmesi etkili olmuştur. Çünkü buranın toplam nüfusu 1970'te 83.913, 1975'de 92.759 ve son olarak 1980'de ise 95.419 olduğu tespit edilmiştir (TÜİK,2016). Bu açıdan ilçenin nüfus artış miktarının düşük

çıkıldığı belirlenmiştir. Dolayısıyla bu durum seçmen sayısında gerilemeye neden olmaktadır. Ayrıca 1987 yılında seçmen sayısı 45.571'e ulaşmıştır. Bu yükselmenin temelinde ise seçmen yaşının 21'den 20'ye düşürülmesi etkili olmuştur.

Nizip kayıtlı seçmen sayısı bakımından taşra ilçeleri arasında Kilis ile rakip konumundadır. Bunun yanında 1961 yılında ilin toplam kayıtlı seçmenin %15,6'sını oluşturmakta iken 1987 yılında ise %10,8'e düştüğü tespit edilmiştir. Aslında geçen süre zarfında ilçenin kayıtlı seçmen sayısı 30.126 (1961) kişiden 47.649'a yükselmektedir. Ancak diğer ilçelerin kayıtlı seçmen sayısının bu süre zarfında daha çok arttığı saptanmıştır. Dolayısıyla ilin toplam seçmen sayısı arasında Nizip'in oranı gerilemiştir.

Öte yandan seçmen yaşındaki düzenleme sonucu 1983 yılı genel seçiminde seçmen sayılarında düşüş meydana gelmiştir. Ayrıca bu ilçe Şanlıurfa ilinin sınır komşusu olması ve bunun yanında doğuya giden ulaşım yollarının buradan geçmesi ekonomik faaliyetlerini çeşitlendirmiştir. Dolayısıyla burada nüfus miktarı düzenli olarak artırmıştır.

İslahiye, taşra ilçeleri arasında dört ilin ulaşım yollarının birleştiği bir noktada yer alan tek ilçesidir. Bunun yanında seçmen sayısı bakımından taşrada genel olarak üçüncü sırada yer almaktadır. Bu açıdan 1961 yılında 19.288 seçmen sayısına sahip olmuş, 1987'de ise 39.742'ye ulaşmıştır. Bu bağlamda 1983 yılı haricinde bütün genel seçimlerde artış olduğu görülmektedir. Ayrıca 'Fırat Ekspres' demir yolu hattının bu ilçeden geçiyor olması ilçenin ulaşım çeşitliliğine katkı sağlamıştır. Bu yönüyle de İslahiye diğer ilçelerden ayrılmaktadır.

Oğuzeli, taşra ilçeleri arasında merkez ilçeye en yakın ilçe olmasına rağmen ekonomik gelişim açısından geri kalmış bir ilçedir. Bunun yanında seçmen sayısına göre taşra ilçeleri arasında dördüncü sırada yer almaktadır. Öte yandan bu ilçede 1961-1983 yılları arasında ilçeler arasında seçmen sayılarının değişim miktarı en az olmuştur. Buna göre 1961-1973 yılları arasındaki bütün genel seçimlerde seçmen sayısı yaklaşık 13.000 kişi olarak belirlenmiştir. Bundan sonra ise 1987'de 17.596'ya ulaşmıştır. Böylece ilin genelindeki toplam seçmenlerin %4,0'ına bu ilçe sahip olmuştur. Bu bağlamda genel olarak ilçe nüfusunda bir değişim olmadığı ortaya çıkmaktadır (Tablo 3.1).



Araban, merkez ilçelerinden en uzakta, ekonomik gelişmişlik bakımından en geride kalan ve bunun yanında ilde seçmen sayısı en az olan ilçelerden biridir. Buna göre 1961 yılında toplam kayıtlı seçmen sayısı 5.599 kişi olarak belirlenmiş ve bu ilçe ilin genelinin %2,9'sunu oluşturmuştur. Bu oran 1987 yılında % 3,0'a yükselmiştir. Bu açıdan genel olarak bu yıllar arasında seçmen sayısı artışı meydana gelmiştir. Öte yandan ilçe nüfusunun çoğunluğu kırsal bölgelerde ikamet etmekte ve tarım/hayvancılığa bağlı ekonomik faaliyetler ile geçimlerini sağlamaktadırlar.

Yavuzeli, taşra ilçeleri arasında ekonomik gelişmişlik bakımından Araban ile benzer özelliklere sahip bir ilçedir. Bunun yanında ulaşım güzergâhlarından sapa kalması ve burada karasal iklimin belirgin hale gelmeye başlaması ekonomik faaliyetleri daraltmıştır. Bu açıdan ilçenin nüfus miktarı genel olarak düşük kalmıştır. Öte yandan seçmen sayısı genel olarak ilin genelinin %1,6'sını oluşturmaktadır. Bu bağlamda 1961-1987 yılları arasında seçmen sayısı 5.599'dan 13.334'e yükselmiştir. Böylece geçen yirmi altı yıllık süre zarfında ilçe seçmen sayısı yaklaşık iki katı artmıştır.

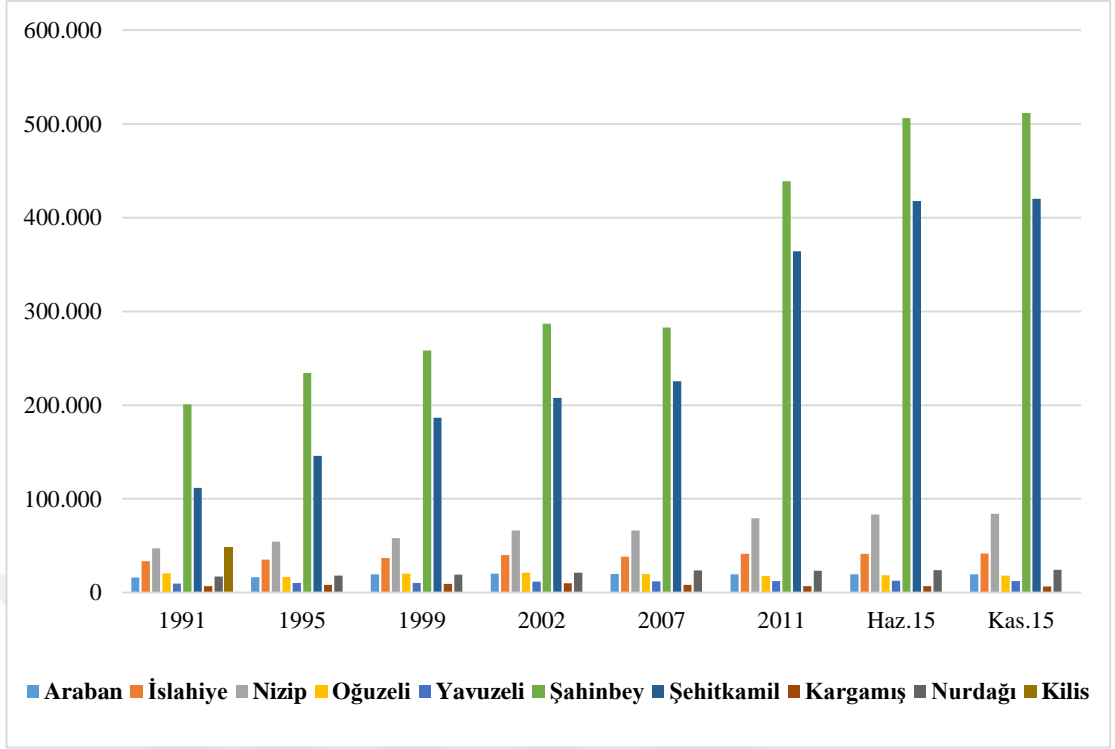
**Tablo 3.19. İlçelere Göre Kayıtlı Seçmen Sayısı (1991-2015)**

Seçim Çevresi	1991	1995	1999	2002	2007	2011	Haz. 2015	Kas. 2015
Araban	16.003	16.565	19.479	20.279	19.715	19.436	19.635	19.529
İslahiye	33.457	35.300	36.796	40.129	38.164	41.370	41.334	41.652
Nizip	47.329	54.458	58.019	66.222	66.431	79.301	83.514	83.941
Oğuzeli	20.593	16.768	20.031	21345	19.735	17.815	18.400	18.223
Yavuzeli	9.695	10.255	10.428	11.520	11.916	12.232	12.582	12.423
Şahinbey	200.787	234.226	258.214	287.107	282.915	438.977	506.378	511.549
Şehitkamil	111.904	145.823	186.407	207.642	225.500	364.057	417.671	420.225
Kargamış	7.041	8.150	9.216	10.106	8.354	6.968	6.722	6.646
Nurdağı	17.047	18.089	19.206	21.357	23.780	23.385	23.873	24.166
Kilis	48.742	-	-	-	-	-	-	-
<b>İL TOPLAMI</b>	<b>512.598</b>	<b>539.688</b>	<b>618.027</b>	<b>687.709</b>	<b>696.510</b>	<b>1.003.541</b>	<b>1.130.109</b>	<b>1.138.374</b>
<b>TÜRKİYE</b>	<b>30.025.531</b>	<b>34.243.595</b>	<b>37.495.217</b>	<b>41.407.027</b>	<b>42.799.303</b>	<b>52.806.322</b>	<b>56.608.817</b>	<b>56.949.009</b>

**Kaynak:** TÜİK, *Seçim Çevresi ve İlçelere Göre Milletvekili Genel Seçimi Sonuçları*, (<https://biruni.tuik.gov.tr/secimdagitimapp/secim.zul>: erişim tarihi: 02.05.2015). \*TÜİK verilerine göre ilçelerin seçmen sayısı toplandığında ortaya çıkan sonuç il toplamı ile uyuşmamaktadır. Bunun ilçe verilerinin mi yoksa il toplamının yanlış işlenmesinden mi kaynaklandığı anlaşılamamıştır. Bundan dolayı TÜİK'ten alınan veriler olduğu gibi kullanılmıştır.

Yukarıdaki seçmen sayılarını gösteren tabloya göre ilin genelindeki toplam seçmen sayısında 1991-2015 yılları arasında genel olarak bir artış görülmektedir. Ancak bu artış oranı seçim yıllarına göre değişmektedir. Bu açıdan en büyük artış oranı 2007-2011 yılları arasında meydana gelmiştir. Söz konusu tarihlerde ilin toplam seçmen sayısı 307.031 kişi artmış ve böylece önceki seçime göre %44,0'lık artış oranı ortaya çıkmıştır. Bu artışın temelinde 2007-2011 yılları arasında ilin geneline 148.576 göçmen olarak gelmesidir. Bunun yanında 2012-2016 yılları arasında ise toplamda 222.249 kişi göç ile geldiği belirlenmiştir (TÜİK,2016). Ayrıca buraya yakın çevre illerden genel olarak işsizlik problemiyle gelen kişiler, imalat sanayinin daha çok geliştiği Şahinbey ve Şehitkamil merkez ilçelerinde ikamet etmeye başlamışlardır. Dolayısıyla bu merkez ilçelerin yoğun göç alması seçmen sayısındaki artışın kaynağı olarak tespit edilmiştir (Tablo 3.2).

1991-2015 yılları arasında toplam sekiz genel seçim yapılmıştır. Bu genel seçimlerin başında yani 1991 yılında Kilis, Gaziantep iline bağlı bir ilçe statüsünde iken 1995 genel seçimlerinden kısa zaman önce il statüsü kazanmıştır. Dolayısıyla bu tarihlerde ilin genelinde diğer genel seçimlere göre seçmen sayısının artış oranının düşmesinin nedeni Kilis'in Gaziantep ilinden ayrılması olarak tespit edilmiştir. Bu açıdan Kilis ilçesinin Gaziantep ilinin idari sınırlarından ayrılması ilin kayıtlı seçmen sayısından yaklaşık 50.000 kişi kaybetmesine neden olmuştur. Ayrıca 2002-2007 yılları arasında önceki seçimlere göre seçmen sayısı daha az artmıştır. Aslında bu durumun sadece ilin genelinde değil ülkenin tümünde görüldüğü tespit edilmiştir. Bunun nedeni ise 2007 yılında Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemine (ADNSK) geçiş sağlanmış ve böylece seçmen sayıları daha doğru bir şekilde kayıt altına alınmıştır. Dolayısıyla önceki seçmen sayılarında ortaya çıkan bazı hatalar ortadan kalkmıştır.



**Şekil 3.2.** Gaziantep'in İlçelerinde Kayıtlı Seçmen Sayılarının Değişimi (1991-2015)

Yukarıdaki şekle göre kayıtlı seçmen sayısının en fazla olduğu seçim çevreleri Şahinbey ve Şehitkamil merkez ilçeleri olarak belirlenmiştir. Bu seçim çevrelerinde 2015 yılında yapılan genel seçimlerde belirginleşen durum şöyledir; merkez ilçelerdeki kayıtlı seçmen sayısı bütün taşra ilçelerindeki kayıtlı seçmen sayısının yaklaşık dört katından fazla çıkmaktadır. Öte yandan 1961 yılı genel seçimlerinde ise merkez ilçe kayıtlı seçmen sayısı taşra ilçelerin toplamına neredeyse eşittir. Bu bağlamda 2015 yılında Gaziantep merkez ilçelerinde özellikle Şahinbey ve Şehitkamil'de seçmen sayısında büyük bir artış olduğu görülmektedir (Tablo 3.2).

İlin genelinde kayıtlı seçmen sayısının en az olduğu ilçelerin, bütün seçim yıllarında olduğu gibi, Araban, Yavuzeli ve Karkamış'ın olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca bu ilçeler 1991-2015 yılları arasında seçmen sayılarına göre en az değişim gösteren ilçelerdir. Bu ilçelerin temel ortak özelliğine baktığımızda ise merkezden uzak ilçeler olması, ekonomik şartların kötü olması, illeri bir birine bağlayan ulaşım güzergâhında olmamaları, ekonomik faaliyetlerin tarım ve hayvancılık ile sınırlı olması vb. özelliklere sahip olmalarıdır. Dolayısıyla bu ilçelerin nüfusu genel olarak işsizlik problemi nedeniyle göç etmek zorunda kalmıştır. Öte yandan diğer taşra ilçelerde olduğu gibi bu ilçelerin de seçmen sayısında büyük bir artış görülmemiştir.

### 3.1.2. İlçelerdeki Kayıtlı Seçmenlerin İlçe Toplam Nüfusuna Oranı

Gaziantep ilinde kayıtlı seçmen sayısının genel olarak merkezden uzaklaştıkça azaldığı görülmektedir. Bu durum nüfus için de geçerli olmaktadır. Bu açıdan değerlendirildiğinde ilin merkez ilçelerinde nüfus ve seçmen sayısının taşra ilçelerine göre daha yüksek çıktığı belirlenmiştir. Bu bağlamda seçmenin bir seçim çevresinde ikamet etmesini sağlayan etmenlerin tespit edilmesi gereklidir. Bu açıdan öncelikle işsizlik probleminin daha az olduğu merkez ilçeler ikamet için seçmenlere daha cazip gelmektedir. Öte yandan merkez ilçelerde sanayi faaliyetlerinin gelişmesi de ilin yakın çevresinden yoğun göç almasına neden olmuştur. Dolayısıyla seçmen/nüfus arasındaki bağlantıyı tespit etmek için sadece tabii etmenlere değil bunun yanında göç gibi faktörleri de değerlendirmeye kattığımızda daha sağlıklı sonuçlar elde edilmiş olacaktır.

**Tablo 3.3.** Gaziantep İlçelerinde Kayıtlı Seçmenlerin İlçe Nüfusuna Oranları (1961-1969)

Seçim Çevresi	1961			1965			1969		
	Seçmen	Nüfus	%*	Seçmen	Nüfus	%*	Seçmen	Nüfus	%*
Araban	5.599	12.284	45,5	8.613	19.535	44,1	9.609	23.532	40,8
İslahiye	19.288	50.414	38,2	20.957	59.911	34,9	22.586	66.570	33,9
Kilis	30.875	67.382	45,8	33.064	75.092	44,0	33.938	83.913	40,4
Merkez	87.369	192.909	45,3	95.923	235.472	40,7	112.219	298.849	37,6
Nizip	30.063	68.313	44,0	31.307	74.213	42,2	32.678	85.134	38,4
Oğuzeli	13.126	31.062	42,3	13.814	32.836	42,1	13.970	33.213	42,1
Yavuzeli	5.465	12.215	44,7	5.687	13.967	40,7	5.752	15.329	37,5
<b>İL TOPLAMI</b>	191.785	434.579	44,1	209.365	511.026	41,0	230.752	606.540	38,0
<b>TÜRKİYE</b>	12.925.395	27.754.820	46,6	13.679.753	31.391.421	43,6	14.788.552	35.605.176	41,5

**Kaynak:** TÜİK, *Seçim Çevresi ve İlçelere Göre Milletvekili Genel Seçimi Sonuçları*, (<https://biruni.tuik.gov.tr/secimdagitimapp/secim.zul>: erişim tarihi: 02.05.2015).

\* Seçmen Sayısının İlçe Nüfusuna Oranı

Not: Genel Nüfus Sayımı ve Genel seçim birlikte yapılmadığından seçmen/nüfus oranını hesaplamak için yakın tarihler baz alınmıştır. Buna göre sırasıyla 1960,1965 ve 1970 nüfus sayımları (sayımı) verileri kullanılmıştır.

Türkiye’de genel seçimler ile nüfus sayımları ADNSK sistemine geçmeden önce (2007) aynı tarihlerde yapılmamıştır. Bu nedenle araştırma sahamızda seçmen sayısının nüfusa oranı 2007 yılından sonra net verilere ulaşılırken, bu tarihten önce ise bazı küçük hatalar çıkabilmektedir. Bu bağlamda seçmen/nüfus oranındaki hatayı en aza indirmek için genel seçime en yakın nüfus sayımını kıstas olarak belirledik.

Türkiye’de 1961 yılı genel seçimlerinde toplam kayıtlı seçmen sayısı 12.925.395 kişi olarak belirlenmiştir. Bu seçimden bir yıl önce yapılan genel nüfus sayımında ülkenin toplam nüfusu ise 27.754.820 kişi olduğu tespit edilmiştir. Böylece kayıtlı seçmenin toplam ülke nüfusuna oranı %46,6 olmuştur. Bu hesaplama işlemi Gaziantep ili için uyguladığımızda ise öncelikle ilin genelinde 191.785 kayıtlı seçmenin olduğu belirlenmiş ve nüfusunun ise 434.579 kişi olduğu ortaya çıkmıştır. Bu açıdan kayıtlı seçmen sayısının nüfusa oranı %44,1 olduğu hesaplanmıştır. Bu bağlamda Gaziantep ilinde çıkan seçmen/nüfus oranı Türkiye ortalamasına yakın olmuştur (Tablo 3.3).

Türkiye’de 1965 yılı genel seçimlerinden önce seçmen yaşı 21’e indirildi. Böylece toplam kayıtlı seçmen sayısında yaklaşık bir milyon artış sağlanmış ve 13.679.753 kişiye ulaşılmıştır. Ayrıca ülkenin toplam nüfusu 31.391.421 kişi olarak belirlenmiştir. Bu bağlamda seçmen/nüfus oranı %43,6 değerinde çıkmıştır.

Ülkenin genelinde uygulanan seçmen yaşının 21’e indirilmesi Gaziantep iline olumlu yönde yansımış ve böylece önceki seçime göre kayıtlı seçmen sayısı yaklaşık 17.000 artmış göstermiş ve 209.365 kişiye ulaşmıştır. Bu ilin nüfusu ise 511.026 kişiden oluştuğu belirlenmiştir. Bu verilerin sonuçlarına göre seçmen/nüfus oranı %41,0’da yani Türkiye ortalamasının altında kalmıştır.

Türkiye’de önceki seçime göre 1.397.131’lik artışın görüldüğü 1969 yılı genel seçimlerinde toplam kayıtlı seçmen sayısı 14.788.552 kişiye ulaşmıştır. Bunun yanında toplam nüfusu ise 35.605.176’ya yükselmiştir. Bu açıdan seçmen/nüfus oranı %41,5 değerini bulmuştur.

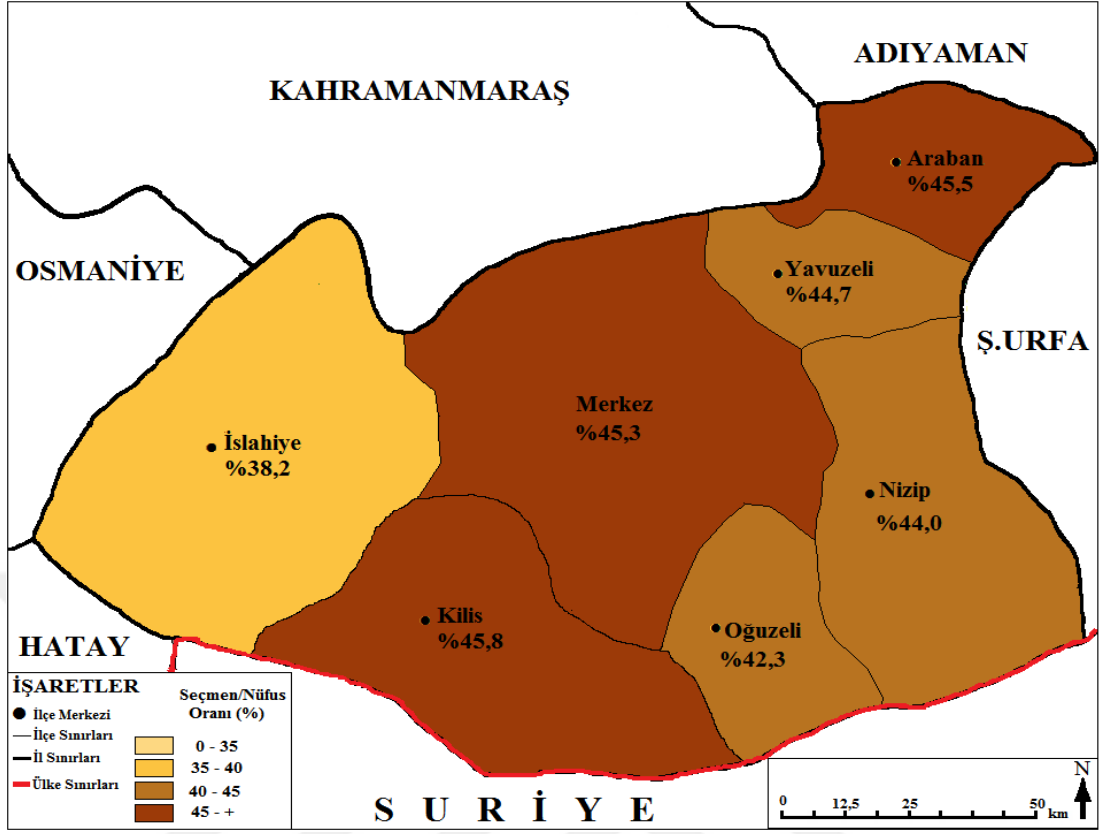
Gaziantep ilinde bu seçimde (1969) kayıtlı seçmen sayısında artış görülmüş ve böylece bu sayı 230.752 kişiye ulaşmıştır. Öte yandan %38,0’lık seçmen/nüfus oranı ile önceki seçimde olduğu gibi Türkiye oranının (%41,5) altında kalmıştır.

Kayıtlı seçmenlerin ilçe nüfusuna oranlarına bakıldığında ilçeler arasında farklılıklar olduğu görülmektedir. Öncelikle 1961 yılı genel seçimlerinde Gaziantep ilindeki kayıtlı seçmenlerin taşra ilçeleri bazında en yüksek seçmen sayısı Kilis'te (30.875) ilçesinde belirlenmiştir. Öte yandan en az seçmen sayısı ise Yavuzeli'nde (5.465) tespit edilmiştir. Ayrıca bütün ilçeler arasında seçmen/nüfus oranı en yüksek Kilis'te (%45,8) görülürken, en düşük İslahiye'de (%38,2) ilçesinde kalmıştır.

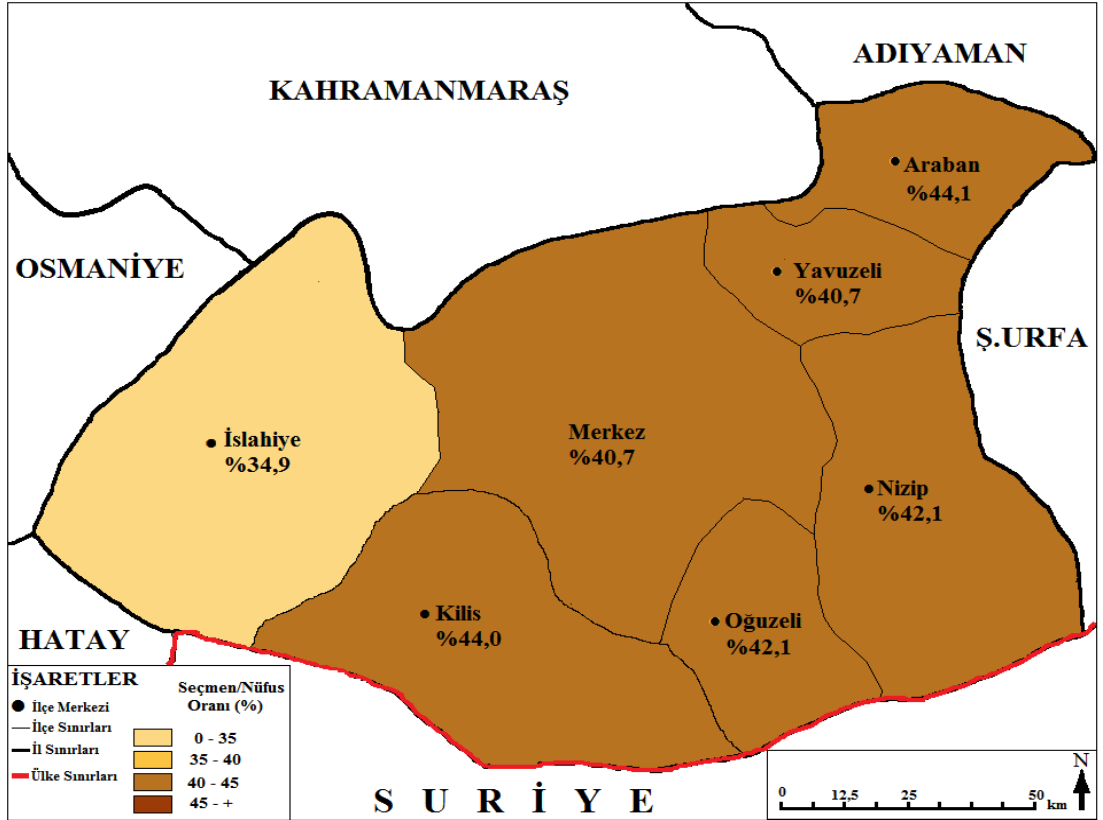
1965 yılı genel seçimlerine göre Gaziantep ilinde en yüksek seçmen sayısı 33.064 kişi ile Kilis ilçesinde belirlenmiştir. Öte yandan en düşük seçmen sayısı bir önceki seçimde olduğu gibi, 13.967 kişi ile Yavuzeli ilçesine aittir. Ayrıca merkez ilçede toplam kayıtlı seçmen sayısı bütün ilçelerdeki seçmen sayısına yaklaşık olarak denktir (Tablo 3.3).

Seçmen/nüfus oranına göre 1965 yılı seçimlerini taşra ilçeleri bazında değerlendirdiğimizde ise %44,0'lık oran ile en yüksek Kilis ilçesinde görülürken, %34,9'luk oran ile en düşük İslahiye'de kalmıştır. Böylece merkez-taşra ilçelerin seçmen/nüfus oranı genel olarak Türkiye oranının altında kalmıştır.

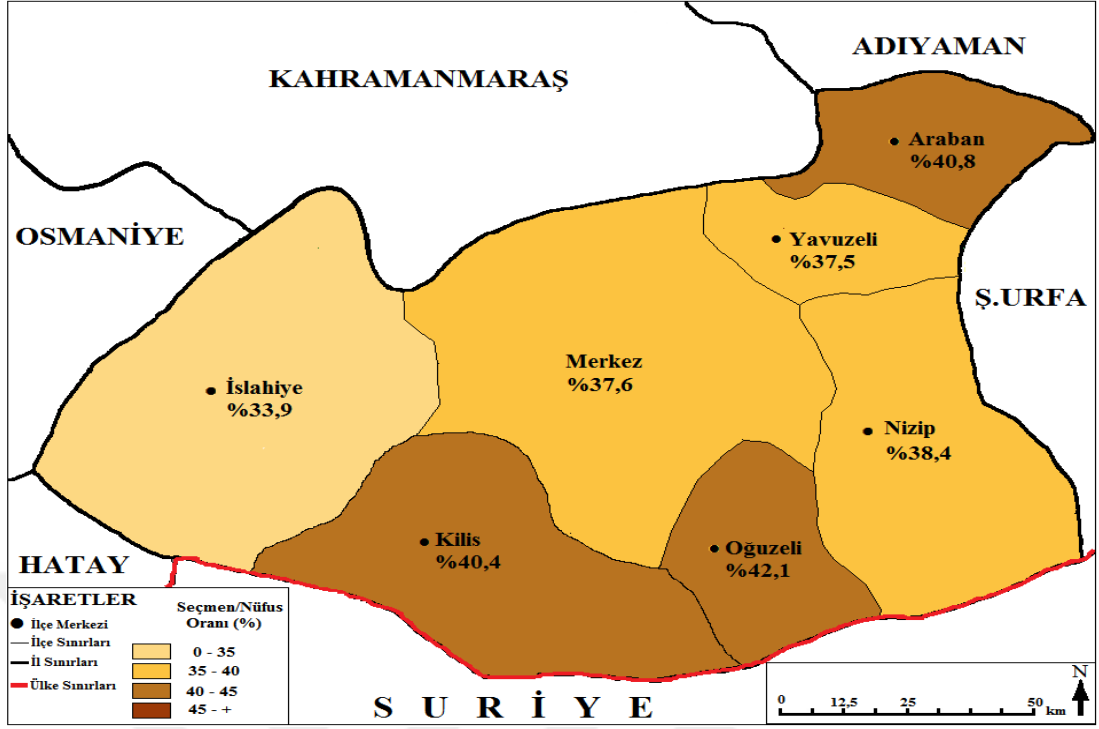
1969 yılında ise merkez-taşra ilçeler bazında en yüksek kayıtlı seçmen sayısı Kilis'te (33.938 ) görülürken, en düşük Yavuzeli'nde (5.752) kalmıştır. Bunun yanında %40,8'lik kayıtlı seçmen/nüfus oranı ile en yüksek değer Araban'da tespit edilmiştir. Bunun yanında en düşük değer ise %33,9'luk oran ile İslahiye'de belirlenmiştir. Bu bağlamda ilçelerin seçmen/nüfus oranı genel olarak Türkiye oranının (%41,5) altında kalmıştır. Ancak Oğuzeli ilçesi bu oranı aşmıştır (Şekil 3.5).



Şekil 3.3. İlçelere Göre Kayıtlı Seçmenlerin İlçe Nüfuslarına Oranı (1961)



Şekil 3.4. İlçelere Göre Kayıtlı Seçmenlerin İlçe Nüfuslarına Oranı (1965)



Şekil 3.5. İlçelere Göre Kayıtlı Seçmenlerin İlçe Nüfuslarına Oranı (1969)

Tablo 3.4. Gaziantep İlçelerinde Kayıtlı Seçmenlerin İlçe Nüfusuna Oranları (1973-1983)

Seçim Çevresi	1973			1977			1983		
	Seçmen	Nüfus	%*	Seçmen	Nüfus	%*	Seçmen	Nüfus	%*
Araban	10.251	23.532	43,6	11.722	25.072	46,8	10.403	26.868	38,7
İslahiye	26.211	66.570	39,4	33.256	78.292	42,5	29.679	85.605	34,7
Kilis	36.760	83.913	43,8	44.619	92.759	48,1	39.333	95.419	41,2
Merkez	111.493	298.849	37,3	211.470	372.938	56,7	185.268	449.392	41,2
Nizip	35.233	85.134	41,4	44.183	94.662	46,7	38.299	96.367	39,7
Oğuzeli	13.712	33.213	41,3	15.365	35.617	43,1	14.686	37.903	38,7
Yavuzeli	6.254	15.329	40,8	7.199	16.599	43,4	6.590	17.143	38,4
<b>İL TOPLAMI</b>	<b>268.722</b>	<b>606.540</b>	<b>44,3</b>	<b>367.858</b>	<b>715.939</b>	<b>51,4</b>	<b>324.258</b>	<b>808.697</b>	<b>40,1</b>
<b>TÜRKİYE</b>	<b>16.798.164</b>	<b>40.347.719</b>	<b>41,7</b>	<b>21.207.303</b>	<b>40.347.719</b>	<b>52,6</b>	<b>26.376.926</b>	<b>44.736.957</b>	<b>59,0</b>

**Kaynak:** TÜİK, Seçim Çevresi ve İlçelere Göre Milletvekili Genel Seçimi Sonuçları, (<https://biruni.tuik.gov.tr/secimdagitimapp/secim.zul>: erişim tarihi: 02.05.2015). \*Seçmen Sayısının İlçe Nüfusuna Oranı

Not: Genel Nüfus Sayımı ve Genel seçim birlikte yapılmadığından seçmen/nüfus oranını hesaplamak için yakın tarihler baz alınmıştır. Buna göre sırasıyla 1970,1975 ve 1980 nüfus sayımları verileri kullanılmıştır.



Tablo 3.4'e göre 1973-1983 yılları arasında kayıtlı seçmen sayılarına göre bütün seçim çevrelerinde artışın olduğu görülmektedir. Bunun yanında toplam nüfus miktarlarının da sürekli yükseldiği tespit edilmiştir. Ancak seçmen/nüfus oranında düzensiz bir artış olduğu ortaya çıkmıştır. Bu yönüyle Türkiye'de 1973 yılında 40.347.719 toplam nüfusun miktarının 16.798.164'ü kayıtlı seçmenlerden oluşmaktadır. Bu açıdan seçmen/nüfus oranı %41,7'ye ulaşmıştır. Bu incelemeyi Gaziantep için yaptığımızda ise 606.540 toplam nüfusun 268.722'si kayıtlı seçmen olarak bulunmaktadır. Böylece seçmen/nüfus oranı %44,3 olmuştur. Sonuç olarak Gaziantep ili bu değere göre Türkiye oranını aşmıştır.

Türkiye'de kayıtlı seçmenin 21.207.303 kişiye ulaştığı 1977 yılı genel seçimlerinde, önceki seçime göre seçmen sayısında yaklaşık beş milyon artış olduğu görülmektedir. Bu seçimde Gaziantep ilinde ise kayıtlı seçmen sayısı 367.858 kişiye ulaşmıştır. Böylece her iki seçim çevresinde seçmen sayısında büyük bir artış ortaya çıkmıştır. Öte yandan Türkiye'nin toplam nüfusunun 40.347.719 olduğu belirlenmiş ve bu sayının 715.939'unun Gaziantep ilinde ikamet ettiği tespit edilmiştir. Bu bağlamda seçmen/nüfus oranı Türkiye'de %52,6 oranına ulaşırken, Gaziantep'te %51,4'te kalmıştır. Dolayısıyla bu seçimde ilin seçmen/nüfus oranı ülke genelinin ortalamasına yakın olmuştur (Tablo 3.4).

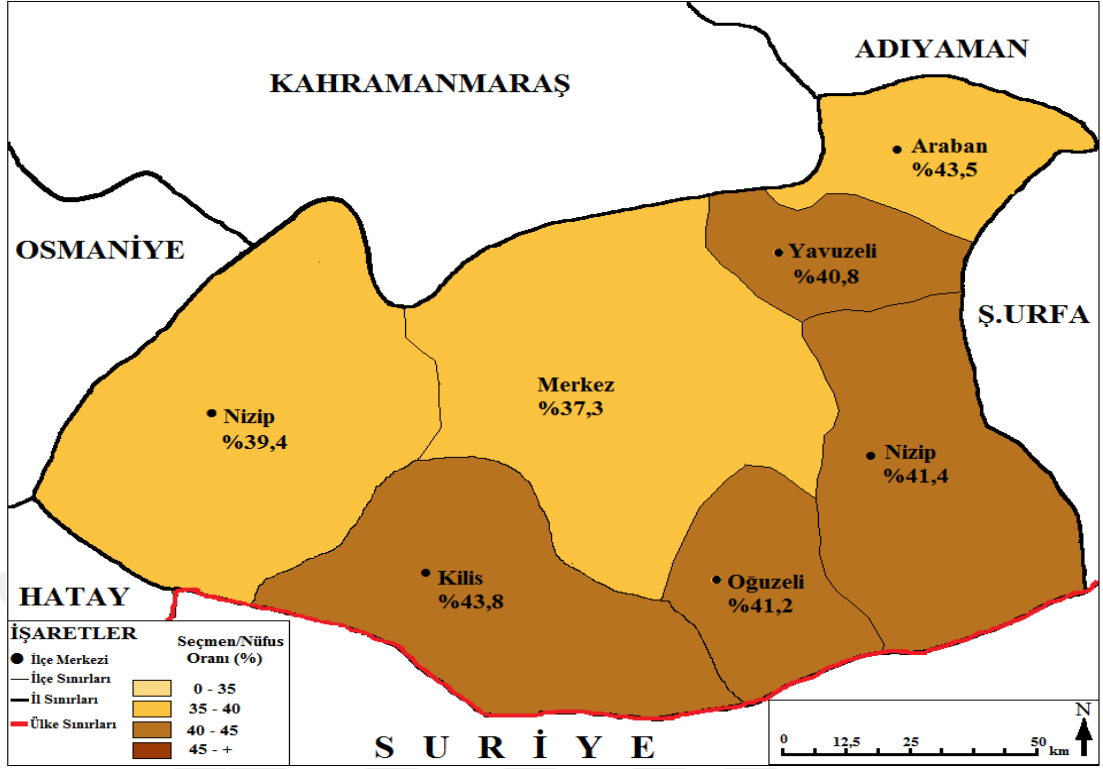
12 Eylül 1980 ihtilalinden sonra 1982 Anayasa değişikliği yapılmıştır. Buna göre önceki seçimlerde uygulandığı gibi seçmen yaşı 21 olarak belirlenmiştir. Bununla beraber 1983 yılı genel seçimlerinde seçmen sayısında ani bir artış olduğu saptanmıştır. Bu seçimde Türkiye'de 44.736.957 toplam nüfusun 26.376.926'sı kayıtlı seçmen olarak belirlenmiştir. Diğer taraftan Gaziantep ilinde ise 808.697 toplam nüfusun 324.258'i kayıtlı seçmendir. Bu bağlamda seçmen/nüfus oranı Türkiye'de %59,0'a yükselirken, Gaziantep'te %40,1'de kalmıştır. Bu yönüyle ilin seçmen/nüfus oranının Türkiye'nin altında kalmış ve önceki seçimlere göre iki seçim çevresi arasındaki fark açılmıştır (Tablo 3.4).

Gaziantep ilinde 1973 yılı genel seçimlerinden önce (1970) merkez ilçenin toplam nüfusu 298.849 olarak belirlenmiş. Bununla beraber seçmen sayısının 111.493'e yükseldiği görülmektedir. Bu bağlamda seçmen/nüfus oranı %37,3 olarak hesaplanmıştır. Bu yönüyle ilin genelinde seçmen/nüfus oranı en düşük Merkez ilçede

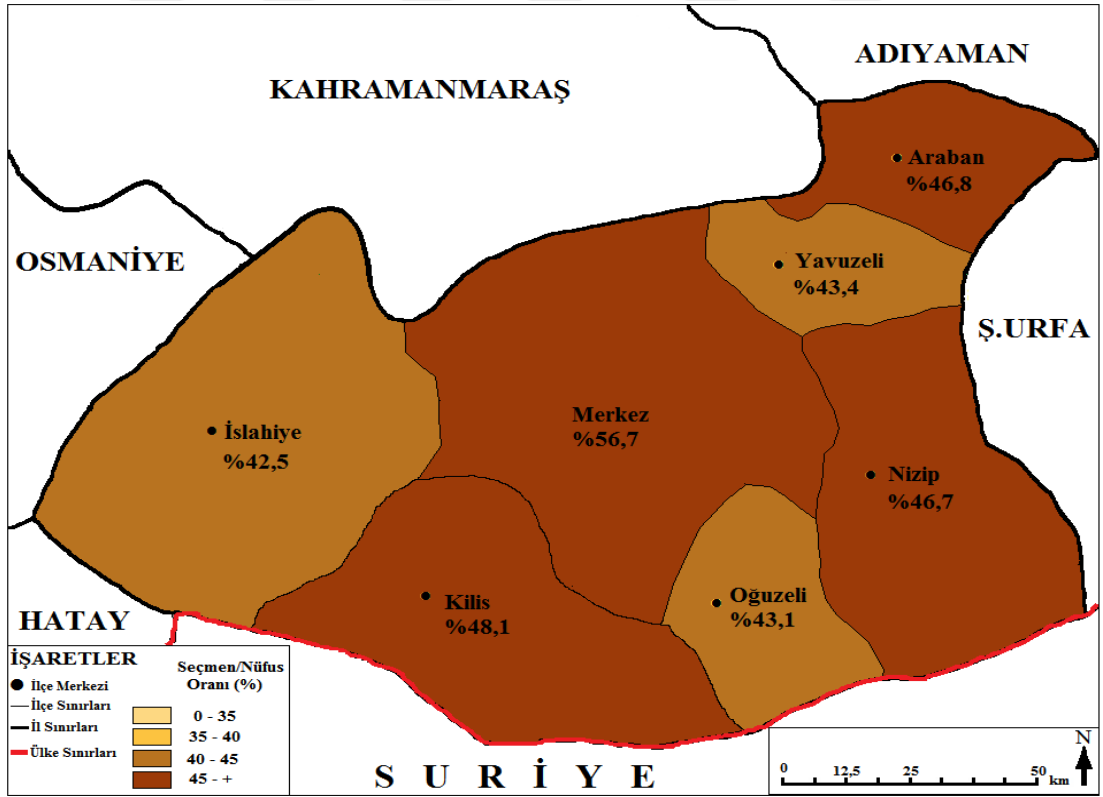
çıkıştır. Öte yandan taşra ilçeleri arasında seçmen sayısına göre en dikkat çeken ilçeler Kilis (36.760) ve Nizip (35.233) olduğu belirlenmiştir. Bu ilçelerde toplam seçmen sayısının 71.993 olduğu tespit edilmiştir. Dolayısıyla taşranın (157.229) toplam seçmenin %45,2'lik kısmını bu ilçeler oluşturmaktadır. Diğer taraftan en düşük seçmen sayısının Yavuzeli'nde (6.254) olduğu saptanmıştır. Ayrıca taşra ilçeleri arasında en yüksek nüfus miktarı Nizip'te (85.134) görülürken, en düşük Yavuzeli'nde (15.329) olduğu belirlenmiştir (Şekil 3.4).

1977 yılı genel seçimlerini ilçeler bazında değerlendirdiğimizde Merkez ilçede 372.938 toplam nüfusun 211.470'inin kayıtlı seçmen olduğu görülmektedir. Böylece seçmen/nüfus oranı %56,7 olduğu tespit edilmiştir. Diğer taraftan taşra ilçeleri arasında 44.619 seçmenin olduğu Kilis, önceki seçimde olduğu gibi en yüksek seçmen sayısına ulaşmıştır. Bu ilçeyi 44.183 seçmenin ikamet ettiği Nizip takip etmektedir. Bu ilçelerin seçmen sayılarının toplamı, ilin genelinin %14,1'lik kısmını oluşturmuştur. Bunun yanında en düşük seçmen sayısı Yavuzeli (7.199) ile Araban'da (11.722) olduğu tespit edilmiştir. Bu bağlamda taşrada seçmen/nüfus oranı en yüksek Kilis'te (%48,1) görülürken, en düşük İslahiye (%42,5) ilçesinde kalmıştır (Şekil 3.7).

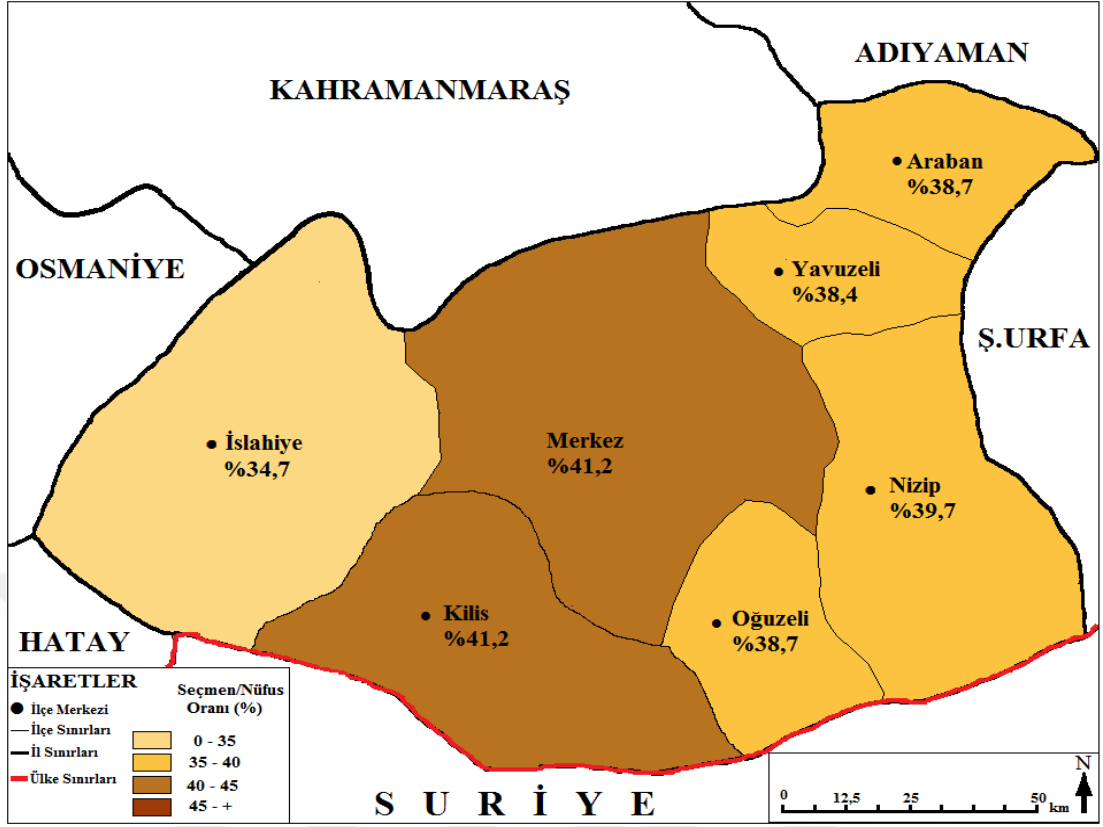
Seçmen sayılarının ilçelere göre dağılımında (1983) önceki seçimlerde olduğu gibi Merkez ilçe dikkat çekmektedir. Burada 449.392 olarak belirlenen toplam nüfusun %41,2'si seçmenlerden (185.268) oluşmaktadır. Öte yandan taşrada yer alan Kilis ilçesi (39.333) seçmen sayısı bakımından en yüksek ilçe olmuştur. Bunun yanında en düşük seçmen sayısı Yavuzeli'nde (6.590) belirlenmiştir. Ayrıca taşra ilçeleri arasında nüfus miktarı bazında Nizip (96.367) ilçesi birinci sıraya yükselirken, Yavuzeli (17.143) son sırada kalmıştır. Bu bağlamda seçmen/nüfus oranı Kilis (%41,2) en tepe noktaya ulaşırken, İslahiye'nin (%34,7) en düşük seviyede olduğu görülmektedir (Şekil 3.8).



Şekil 3.6. İlçelere Göre Kayıtlı Seçmenlerin İlçe Nüfuslarına Oranı (1973)



Şekil 3.7. İlçelere Göre Kayıtlı Seçmenlerin İlçe Nüfuslarına Oranı (1977)



Şekil 3.8. İlçelere Göre Kayıtlı Seçmenlerin İlçe Nüfuslarına Oranı (1983)

**Tablo 3.5.** Gaziantep İlçelerinde Kayıtlı Seçmenlerin İlçe Nüfusuna Oranları (1987-1995)

Seçim Çevresi	1987			1991			1995		
	Seçmen	Nüfus	%*	Seçmen	Nüfus	%*	Seçmen	Nüfus	%*
Araban	13.334	34.076	39,1	16.003	36.773	43,5	16.565	36.773	45,0
İslahiye	39.742	96.504	41,2	50.504	72.235	69,9	35.300	72.235	48,6
Kilis	45.571	101.818	44,8	48.742	121.752	40,0	-	-	-
Merkez	266.610	559.111	47,7	-	-	-	-	-	-
Nizip	47.649	112.644	42,3	47.329	106.381	44,5	54.458	106.381	51,2
Oğuzeli	17.596	41.477	42,4	20.593	42.661	48,3	16.768	42.661	39,3
Yavuzeli	8.304	20.860	39,8	9.695	23.955	40,5	10.255	23.955	42,8
Nurdağı	-	-	-	17.047	31.609	53,9	18.089	31.609	57,2
Şahinbey	-	-	-	200.787	422.671	47,5	234.226	422.671	55,4
Şehitkamil	-	-	-	111.904	267.177	41,9	145.823	267.177	54,6
Kargamış	-	-	-	7.041	15.380	45,8	8.150	15.380	53,0
<b>İL TOPLAMI</b>	438.776	966.490	45,4	512.598	1.140.594	44,9	539.688	1.140.594	47,3
<b>TÜRKİYE</b>	26.376.926	50.664.458	52,1	29.979.123	56.473.035	53,1	34.155.981	67.803.927	50,4

**Kaynak:** TÜİK, *Seçim Çevresi ve İlçelere Göre Milletvekili Genel Seçimi Sonuçları*, (<https://biruni.tuik.gov.tr/secimdagitimapp/secim.zul>: erişim tarihi: 02.05.2015).

\* Seçmen Sayısının İlçe Nüfusuna Oranı

Not: Genel Nüfus Sayımı ve Genel seçim birlikte yapılmadığından seçmen/nüfus oranını hesaplamak için yakın tarihler baz alınmıştır. Buna göre sırasıyla 1985 ve 1990 nüfus sayımları verileri kullanılmıştır. 1995 yılı seçimlerinde ise en yakın olarak 1990 nüfus sayımı olduğu için bu veri yeniden işlenmiştir.

Yukarıdaki tabloda Türkiye’de 1987 yılı genel seçimlerinde önceki seçime göre kayıtlı seçmen sayısının yaklaşık 6,5 milyon artmış olduğu görülmektedir. Bu seçimde ülke genelinde seçmen sayısı 26.424.868 kişiye ulaşmıştır. Öte yandan Gaziantep ilinde de yaklaşık 114 bin seçmen sayısı artmış ve böylece 438.776 kişiye ulaştığı tespit edilmiştir. Ayrıca Türkiye’nin 50.664.458 toplam nüfusunun 966.490’ını Gaziantep oluşturmaktadır.

Türkiye’de 56.473.035 toplam nüfusun bulunduğu 1991 yılında 30.025.531 kişi seçmen olarak belirlenmiştir. Bunun yanında önceki seçime göre yaklaşık 3,5 milyon seçmen artışı görülmektedir. Öte yandan Gaziantep ilinde ilk defa toplam nüfus miktarı bir milyonu aşmıştır. Bunun yanında 1.140.594 toplam nüfusun 512.598’i

kayıtlı seçmen olarak tespit edilmiştir. Bu bağlamda Türkiye'nin seçmen/nüfus oranı %53,1'e ulaşırken, Gaziantep'te %44,9'da kalmıştır. Ayrıca 1991 yılı genel seçimlerinden önce ülke genelinde birkaç ilin idari sınırlarında değişim görülmüştür. Bu illerden biri olan Gaziantep, 1988 yılı 3398 sayılı yasa ile Büyükşehir Belediyesi statüsü kazanmıştır. Bu yasaya göre Merkez ilçe Şahinbey ve Şehitkamil olmak üzere ikiye ayrılmıştır. Öte yandan taşra ilçeleri arasında Kargamış beldesi, Nizip'ten ayrılarak ilçe statüsü kazanmıştır. Bunun yanında Nurdağı beldesi de İslahiye'den ayrılmış ve böylece ilçe statüsüne yükselmiştir. Dolayısıyla ilin genelinde idari değişim sonucunda ilçe sayısı 10'a kadar ulaşmıştır (Şekil 3.11).

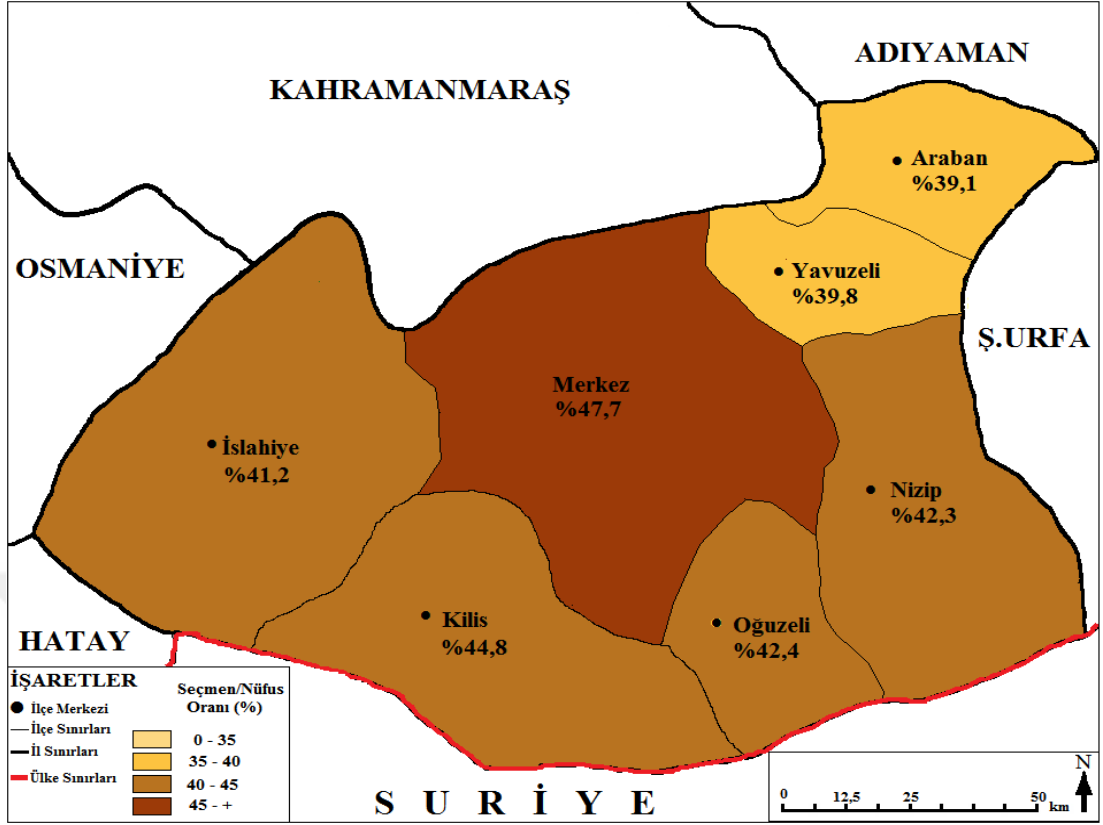
Kayıtlı seçmen sayısının ülke genelinde 34.155.981 kişiye ulaştığı 1995 yılı genel seçimlerinde önceki seçimlere göre 4.130.450 seçmen arışı görülmektedir. Bunun yanında seçim öncesinde toplam nüfus miktarı 67.803.927 kişi olarak belirlenmiştir. Bu açıdan seçmen/nüfus oranı %50,4 olduğu tespit edilmiştir. Diğer taraftan Gaziantep ilinde önceki seçime göre seçmelerin sayısı 27.090 artmış ve böylece toplam kayıtlı seçmen sayısı 539.688'e ulaşmıştır. Bu bağlamda ilin genelinde (%47,3) ortaya çıkan seçmen/nüfus oranı Türkiye'nin altında kalmıştır (Tablo 3.5).

1987 yılı genel seçiminde merkez ilçenin (266.610) toplam seçmen sayısı ilin genelinin %60,0'ını oluşturmaktadır. Bunun yanında merkez ilçenin nüfus miktarı 559.511 kişi olarak belirlenmiştir. Böylece seçmen/nüfus oranı %47,7 olarak hesaplanmıştır. Öte yandan bu seçim taşra ilçelerinde kayıtlı seçmen sayısının en yüksek olduğu genel seçimlerden birini oluşturmaktadır. Çünkü bu seçimden sonra il statüsü kazanan Kilis, ilin idari sınırlarından ayrılacak, dolayısıyla ilin seçmen sayısında büyük bir düşüşe neden olacaktır. Diğer taraftan seçmen sayısına göre uzun zamandan beri ilk sırada yer alan bu ilçe (45.571) ikinci sıraya düşmüştür. İlk sıraya ise Nizip (47.649) yükselmiştir. Bu ilçe ise önceki genel seçimlerde nüfus miktarı en çok olan ancak seçmen sayısı bakımından geride kalan bir ilçedir. Dolayısıyla bu ilçenin doğum oranının yüksek olması ilk etapta nüfus miktarını artırmış, ilerleyen yıllarda ise seçmen sayısını yükselmiştir. Özellikle bu seçimde bu durum kendini daha çok göstermiştir. Ayrıca taşrada kayıtlı seçmen sayısına göre en çok seçmen Nizip'te (47.649) görülürken, en düşük Yavuzeli'nde (8.304) tespit edilmiştir. Öte yandan nüfus sayısına göre Nizip (112.644) yine ilk sırada yer alırken, Yavuzeli (20.860) son

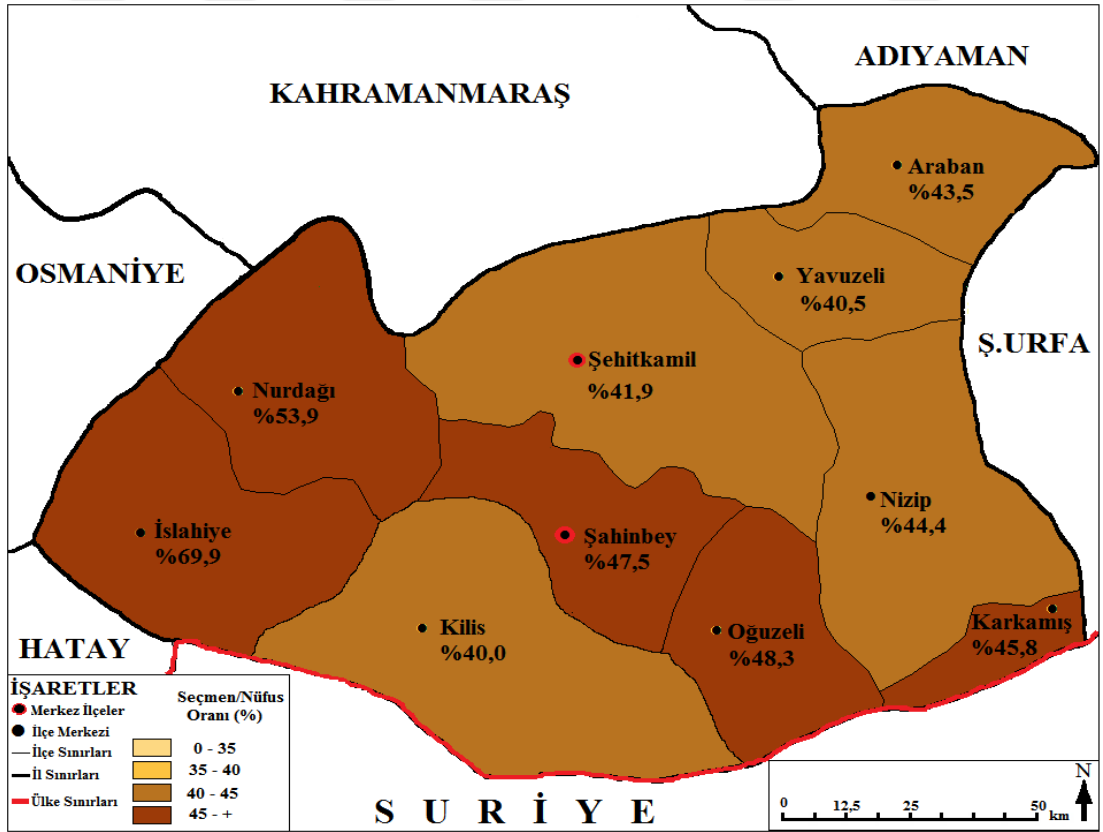
sırada kalmıştır. Bu bağlamda taşrada seçmen/nüfus oranı Kilis'te (%44,8) en yüksek çıkarken, en düşük Araban'da (%39,1) kalmıştır. (Şekil 3.12).

1991 yılı genel seçimlerinden önce Gaziantep ili Büyük Şehir Belediyesi statüsü kazanmış, böylece Şahinbey ve Şehitkamil merkez ilçeleri kurulmuştur. Bu seçimde Şahinbey'de 200.787, Şehitkamil'de ise 111.904 kayıtlı seçmen tespit edilmiştir. Böylece merkez ilçelerin toplam (512.598) kayıtlı seçmen sayısı ilin genelinin %61,0'ını oluşturmaktadır. Öte yandan taşra ilçelerinde toplam 199.907 seçmen belirlenmiştir. Buna göre seçmen sayısı en yüksek Kilis'te (121.752) görülürken, en düşük Kargamış'ta (7.041) kalmıştır. Aslında önceki seçimde Nizip seçmen sayısına göre ilk sırada yer almasına rağmen bu seçim öncesinde idari değişim görülmüş, dolayısıyla büyük seçmen kaybına uğramıştır ve bu nedenle ikinci sıraya düşmüştür. Ayrıca bu seçime ilk defa ilçe statüsüne Nurdağı (17.042) ve Karkamış (7.041) katılmıştır. Bu bağlamda ilin genelinde seçmen/nüfus oranı en yüksek İslahiye'de (%69,9) çıkarken, en düşük Kilis'te (%40,0) olduğu belirlenmiştir.

Merkez ve taşra ilçelerinin toplam seçmen sayısı 1995 yılı genel seçimlerinde önceki seçime göre daha az artmıştır. Bu durumun temelinde ilin idari sınırlarından ayrılan Kilis'in il statüsü kazanmasıdır. Bu sebeple ilin genelinden yaklaşık yüz bin nüfus ve bunun elli bini kayıtlı seçmen olmak üzere ayrılmıştır. Öte yandan Şahinbey (234.226) ve Şehitkamil (145.823) merkez ilçelerinde önceki seçime göre büyük bir artış görülmüştür. Bu ilçelere toplamda yaklaşık 70.000 kayıtlı seçmen eklenmiştir. Bunun yanında adı geçen merkez ilçelerdeki seçmen sayısının artışının aynı (35.000) olduğu belirlenmiştir. Ayrıca taşra ilçelerinde en yüksek seçmen sayısı Nizip'te (54.458) görülürken, en düşük Karkamış'ta (8.150) kalmıştır. Diğer taraftan ilin genelinde nüfus miktarına göre ilk sırada Şahinbey'de (422.671) yer alırken Karkamış (15.380) son sırada kalmıştır. Bu bağlamda seçmen/nüfus oranına göre Nurdağı (%57,2) en çok dikkat çeken ilçe olurken, Oğuzeli'nin (%39,3) geride kaldığı görülmektedir (Tablo 3.5).

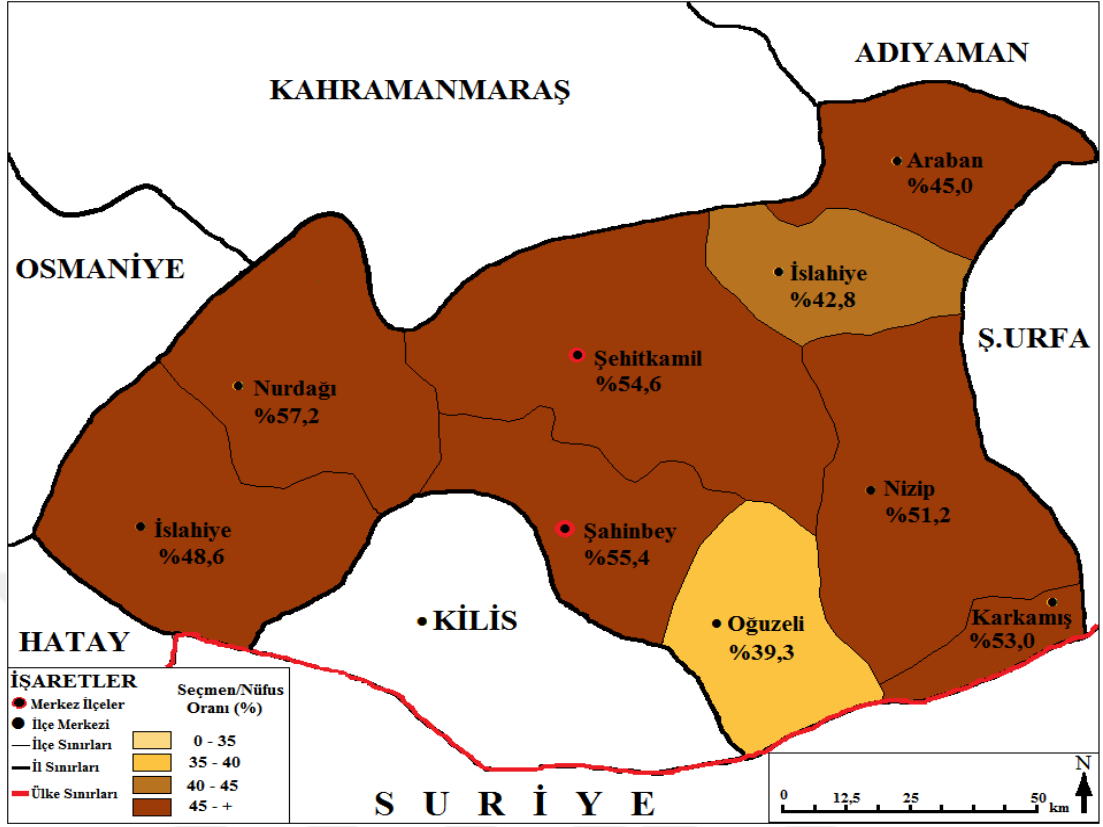


Şekil 3.9. İlçelere Göre Kayıtlı Seçmenlerin İlçe Nüfuslarına Oranı (1987)



Şekil 3.10. İlçelere Göre Kayıtlı Seçmenlerin İlçe Nüfuslarına Oranı (1991)





Şekil 3.11. İlçelere Göre Kayıtlı Seçmenlerin İlçe Nüfuslarına Oranı (1995)

Tablo 3.6. Gaziantep İlçelerinde Kayıtlı Seçmenlerin İlçe Nüfusuna Oranları (1999-2007)

Seçim Çevresi	1999			2002			2007		
	Seçmen	Nüfus (2000)	%*	Seçmen	Nüfus (2000)	%*	Seçmen	Nüfus	%*
Araban	19.479	31.819	61,2	20.279	31.819	63,7	19.715	31.819	62,0
İslahiye	36.796	79.011	46,6	40.149	79.011	50,8	38.164	66.083	57,8
Nizip	58.019	115.043	50,4	66.222	115.043	57,6	66.431	129.432	51,3
Oğuzeli	20.031	331.62	60,4	21.345	33.162	64,4	19.735	26.897	73,4
Yavuzeli	10.428	24.409	42,7	11.520	24.409	47,2	11.916	21.058	56,6
Şahinbey	258.214	538.373	48,0	287.107	538.373	53,3	282.915	679.053	41,7
Şehitkamil	186.407	411.186	45,3	207.647	411.186	50,5	225.500	558.821	40,4
Karkamış	9.216	13.774	66,9	10.106	13.774	73,4	8.354	11.581	72,1
Nurdağı	19.206	38.472	49,9	21.357	38.472	55,5	23.780	35.237	67,5
<b>İL TOPLAMI</b>	<b>618.027</b>	<b>1.285.249</b>	<b>48,1</b>	<b>683.464</b>	<b>1.285.249</b>	<b>53,2</b>	<b>696.510</b>	<b>1.559.981</b>	<b>44,6</b>
<b>TÜRKİYE</b>	<b>37.495.217</b>	<b>67.803.927</b>	<b>55,3</b>	<b>41.407.027</b>	<b>67.803.927</b>	<b>61,1</b>	<b>42.799.303</b>	<b>70.586.256</b>	<b>60,6</b>

**Kaynak:** TÜİK, *Seçim Çevresi ve İlçelere Göre Milletvekili Genel Seçimi Sonuçları*, (<https://biruni.tuik.gov.tr/secimdagitimapp/secim.zul>; erişimtarihi:02.05.2015). \* Seçmen Sayısının İlçe Nüfusuna Oranı

Tablo 3.6'ya göre 1999 yılı genel seçimlerinde Türkiye'de 67.803.927 toplam nüfusun 37.495.217'si kayıtlı seçmen olarak belirlenmiştir. Bu yönüyle önceki seçime göre seçmen sayısı yaklaşık üç milyon artmıştır. Öte yandan Gaziantep ilinde 1.285.249 toplam nüfusun 618.027'si kayıtlı seçmen olduğu tespit edilmiştir. Bunun yanında önceki seçime göre seçmen sayısı yaklaşık 78.000 artış göstermiştir. Bu bağlamda ilin seçmen/nüfus oranı %48,0 çıkarken, ülke (%55,3) ortalamasının altında kalmıştır.

Türkiye'de 41.407.027'ye kayıtlı seçmenin bulunduğu 2002 yılı genel seçimlerinde seçmen/nüfus %61,1'e ulaşmıştır. Bunun yanında Gaziantep ilinde ikamet eden 683.464 kayıtlı seçmenin nüfusa oranı %53,2 olarak belirlenmiştir. Öte yandan ülkenin toplam nüfus miktarı 67.803.927 olarak tespit edilmiş ve bunun 1.285.249'u ise Gaziantep ilinde bulunmaktadır. Ayrıca önceki nüfus sayımlarına göre iki seçim çevresinde artışın düzenli olarak devam ettiği görülmektedir. Diğer taraftan ülkenin genelinde seçmen sayısının nüfus içindeki baskınlığı git gide artmaya başlamıştır (Tablo 3.6).

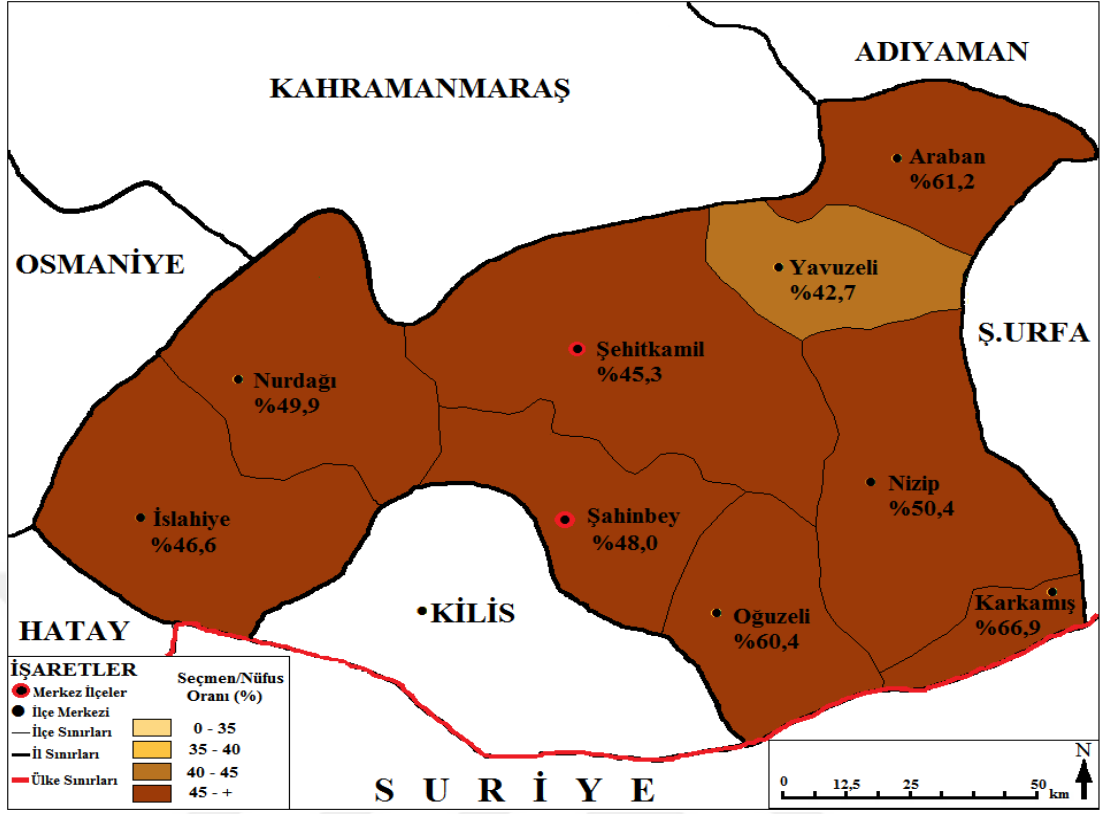
Türkiye'de 2007 yılı genel seçimlerinde önce nüfus 70.586.256 kişi olduğu ADNSK sisteminden belirlenmiş ve bunun 42.799.303'ünün kayıtlı seçmen olduğunu YSK tarafından tespit edilmiştir. Böylece ülke genelinde seçmen/nüfus oranı %60,6 olduğu ortaya çıkmıştır. Öte yandan Gaziantep ilinde kayıtlı seçmen sayısının 696.510 olduğu görülmektedir. Bu bağlamda ilin genelinde seçmen/nüfus oranı (%44,6) ülkenin ortalamasının (%60,6) gerisinde kalmıştır. Ayrıca uzun zamandan sonra ilk defa bu ilin seçmen sayısının nüfusa oranı bu denli düşük çıkmıştır Dolayısıyla ilin genelinde nüfus miktarının artışı etkileyen faktörler daha belirgin hale gelmiştir. Özellikle bu tarihten sonra yakın çevresinden büyük bir göç almaya başlamıştır. Bu açıdan ilin nüfus miktarına göçün etkisine baktığımızda ise 2000-2007 yılları arasında net göç (4.454) miktarının daha çok artmaya başladığı görülmektedir (TÜİK,2016).

1999 yılı genel seçimlerinde önceki seçimlere göre merkez ilçelerin seçmen sayısında artışlar meydana gelmiştir. Özellikle yakın çevre illerden yoğun göç alan Şahinbey merkez ilçesinde kayıtlı seçmen sayısı 258.214 olarak belirlenmiştir. Öte yandan en az kayıtlı seçmen sayısı ise Araban'da (9.216) tespit edilmiştir. Ayrıca

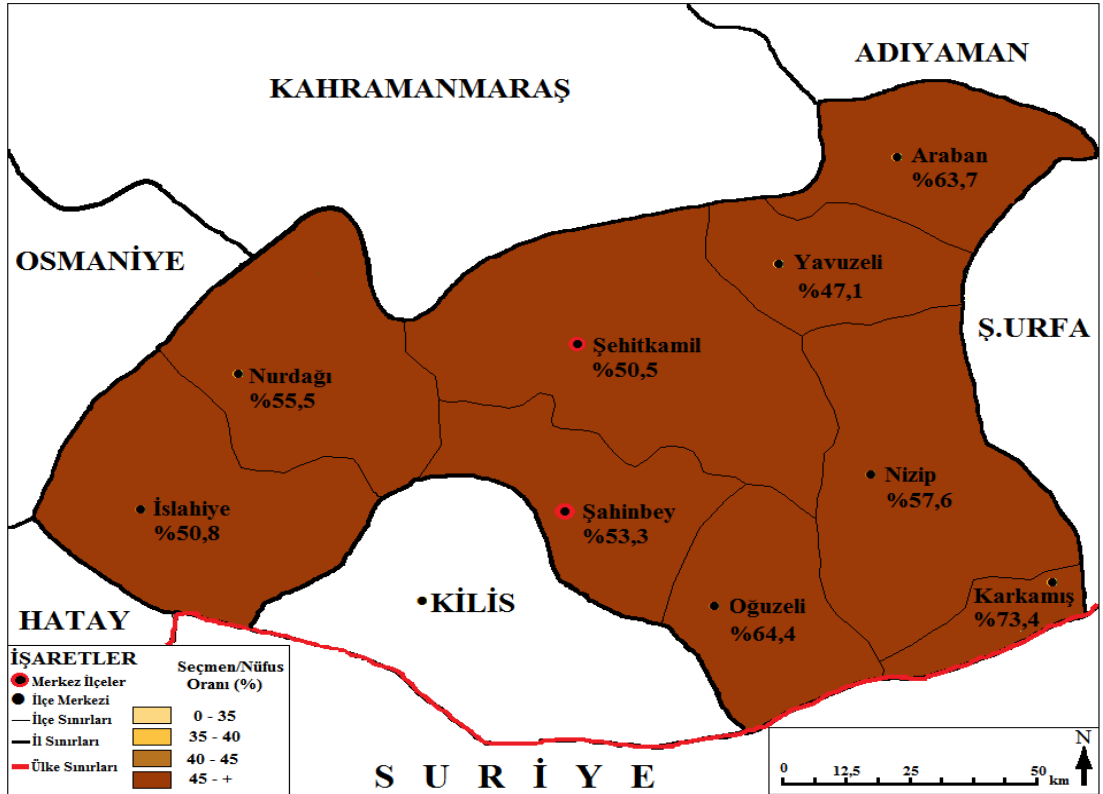
önceki seçime göre seçmen sayısında en yüksek artış (40.000) Şehitkamil merkez ilçesinde görülmüştür. Son olarak ilçe nüfusunun seçmen sayısına oranı en yüksek Karkamış'ta (%66,9) görülürken, en düşük Yavuzeli'nde (%42,7) tespit edilmiştir (Şekil 3.12).

Merkez-taşra ilçeleri arasında 2002 yılı genel seçimlerinde kayıtlı seçmen sayısı en yüksek Şahinbey'de (287.107) görülürken, en düşük Karkamış'ta (10.106) olduğu belirlenmiştir. Öte yandan seçmen/nüfus oranına göre Karkamış (%73,4) ilk sırada yer alırken, Yavuzeli'nin (%47,2) sonda kaldığı saptanmıştır. Ayrıca bu seçimde seçmen sayısındaki en büyük artış (28.893) Şahinbey merkez ilçesinde olduğu ortaya çıkmıştır. Ayrıca bu seçimden önce yapılan nüfus sayımında taşra ilçeleri arasında Nizip (115.043) dikkat çekmektedir. Diğer taraftan Yavuzeli (24.409) ve Karkamış (13.774) ilçelerinin nüfus miktarlarının ilin genelinde en düşük kaldığı görülmektedir (Şekil 3.13).

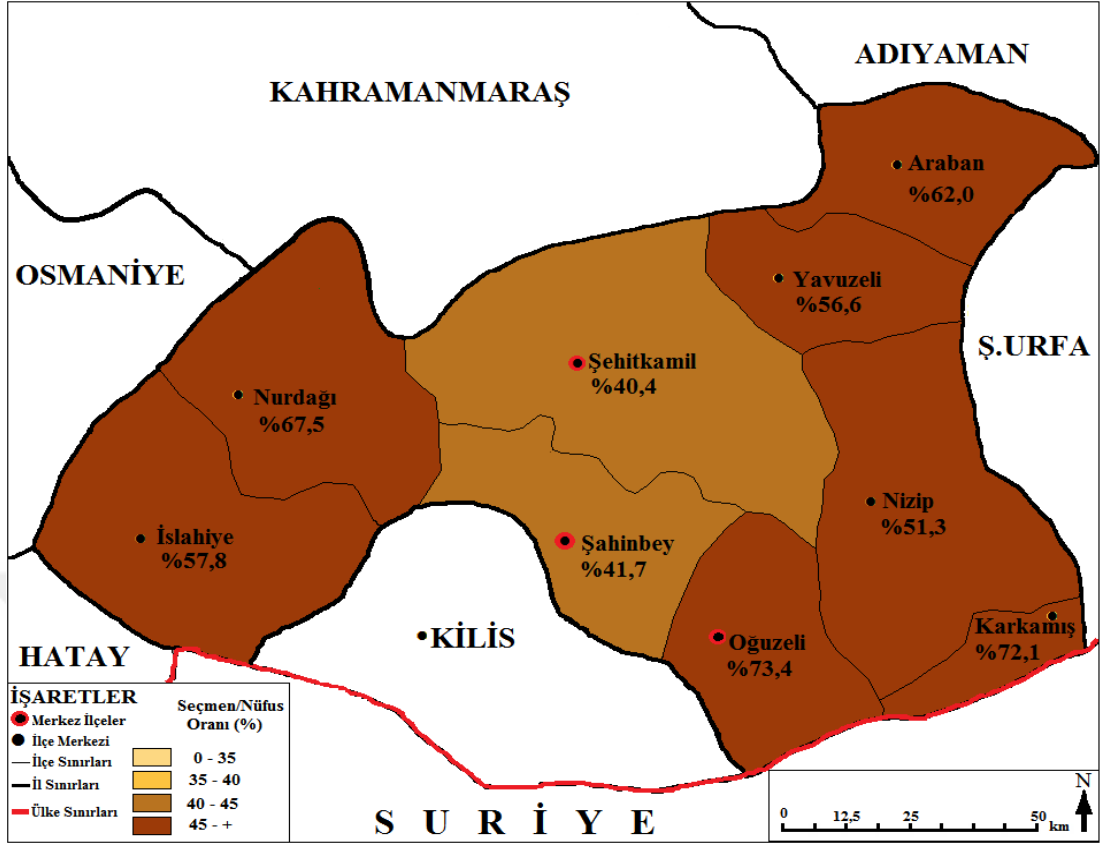
İlçeler bazında 2007 yılı genel seçimlerini incelediğimizde merkez-taşra ilçelerine göre en yüksek seçmen sayısı artışının Şehitkamil'de (17.853) olduğu görülmektedir. Diğer taraftan önceki seçime göre seçmen sayısı en çok azalan ilçenin Nizip (48.612) olduğu tespit edilmiştir. Aslında bu genel seçimde önceki seçimlerden farklı olarak çoğu ilçede kayıtlı seçmen sayılarında düşüşlerin meydana geldiği görülmektedir. Bunun yanında gelişmişlik düzeyi bakımında daha geride olan ilçelerden sanayinin geliştiği merkez ilçelere doğru yoğun göçlerin yaşandığı belirlenmiştir. Dolayısıyla ilin genelinde seçmen sayısında artış görülürken, bazı ilçelerden büyük düşüşlerin görülmesinde bu faktörün (ilçeler arası göç) daha belirgin etki oluşturduğu ortaya çıkmaktadır. Bu bağlamda Araban, İslahiye, Oğuzeli ve Karkamış ilçelerinde seçmen sayısı azalış gösterirken, diğer ilçelerde genel olarak artış meydana gelmiştir. Öte yandan seçmen/nüfus oranı en yüksek Oğuzeli'nde (%73,4) görülürken, en düşük Şehitkamil'de (%40,4) kalmıştır (Şekil 3.14).



Şekil 3.12. İlçelere Göre Kayıtlı Seçmenlerin İlçe Nüfuslarına Oranı (1999)



Şekil 3.13. İlçelere Göre Kayıtlı Seçmenlerin İlçe Nüfuslarına Oranı (2002)



Şekil 3.14. İlçelere Göre Kayıtlı Seçmenlerin İlçe Nüfuslarına Oranı (2007)

Tablo 3.7. Gaziantep İlçelerinde Kayıtlı Seçmenlerin İlçe Nüfusuna Oranları (2011-2015)

Seçim Çevresi	2011			7 Haziran 2015			1 Kasım 2015		
	Seçmen	Nüfus	%*	Seçmen	Nüfus	%*	Seçmen	Nüfus	%*
Araban	19.436	29.719	65,4	19.635	31.837	61,7	19.529	31.837	61,3
İslahiye	41.370	63.977	64,7	41.334	65.799	62,8	41.652	65.799	63,3
Nizip	79.301	132.011	60,1	83.514	137.878	60,6	83.941	137.878	60,9
Oğuzeli	17.815	27.813	64,1	18.400	29.661	62,0	18.223	29.661	61,4
Yavuzeli	12.232	29.123	42,0	12.582	21.435	58,7	12.423	21.435	58,0
Şahinbey	438.977	769.495	57,0	506.378	870.493	58,2	511.549	870.493	58,8
Şehitkamil	364.057	649.596	56,0	417.671	726.831	57,5	420.245	726.831	57,8
Karkamış	6.968	10.438	66,8	6.722	9.925	67,7	6.646	9.925	67,0
Nurdagı	23.385	32.345	72,3	23.873	37.977	62,9	24.166	37.977	63,6
<b>İL TOPLAMI</b>	<b>1.003.541</b>	<b>1.798.056</b>	<b>55,8</b>	<b>1.130.109</b>	<b>1.987.710</b>	<b>56,9</b>	<b>1.138.374</b>	<b>1.987.710</b>	<b>57,3</b>
<b>TÜRKİYE</b>	<b>52.806.322</b>	<b>74.724.269</b>	<b>70,7</b>	<b>56.608.817</b>	<b>78.741.053</b>	<b>71,9</b>	<b>56.949.009</b>	<b>78.741.053</b>	<b>72,3</b>

**Kaynak:** TÜİK, *Seçim Çevresi ve İlçelere Göre Milletvekili Genel Seçimi Sonuçları*, (<https://biruni.tuik.gov.tr/secimdagitimapp/secim.zul>: erişim tarihi: 02.05.2015), ADNSK. \* Seçmen Sayısının İlçe Nüfusuna Oranı

Tabloya 26'ya göre Türkiye'de 2011 yılı genel seçimlerinde kayıtlı seçmen sayısının uzun zamandan beri ilk defa yaklaşık 10 milyon artış gösterdiği ve böylece ülke genelinde toplam kayıtlı seçmen sayısının 52.806.322'ye ulaştığı tespit edilmiştir. Bu yönüyle seçmen sayısında ani bir artışın olması dikkat çekicidir. Bu durumun temelinde seçimlerde uygulanan Beyan Sistemi etkili olmuştur. Dolayısıyla bunun yerine nüfus sayısını belirleyen ADNSK'ya bağlı yeni bir sistem geliştirilmiştir. Bu bağlamda kayıtlı seçmen sayısı daha sağlıklı bir şekilde belirlenmiştir. Diğer taraftan bu seçimden önce Gaziantep ilinin nüfusu 1.798.056 olarak belirlenmiş ve bunun 1.003.541'i kayıtlı seçmen olduğu tespit edilmiştir. Bu bağlamda ilin genelinde seçmen/nüfus oranı (%55,8) ülkenin ortalamasının (%70,7) altında kalmıştır (TÜİK,2016). Ayrıca bu ilin toplam nüfus miktarının artmasında 2007-2010 yılları arasında ilin aldığı göçün (122.104) etkisi daha çok olmuştur. Bu ilin yoğun göç almasında etkili olan faktörlerin başında imalat sanayisi gelmektedir. Dolayısıyla Gaziantep 2010 yılından sonra Güneydoğu Anadolu bölgesinin sanayi merkezi olma özelliğini artırmıştır. Bu yanı sıra Gaziantep bölgenin hem ekonomik ve hem de sosyal-beşeri göstergelerinin üzerinde performans gösteren tek ili ve kentidir. (Ş. Genç, E. Adaş,2011:295). Bu bağlamda Gaziantep ekonomik gelişmişlik bakımından geride kalan yakın çevre illerden yoğun göç almıştır.

2015 yılında 7 Haziran ve 1 Kasım seçimleri olmak üzere iki genel seçim yapılmıştır. Bu iki seçim arasında yaklaşık altı ay geçmiştir. 7 Haziran seçimlerinde parlamentoda tek başına iktidar olacak sandalye sayısına ulaşamayan siyasi partiler koalisyon kurma çalışmalarına başlamıştır. Ancak anlaşma sağlanamadığından yeniden genel seçim (1 Kasım) yapılmasına karar verilmiştir. Bu açıdan iki genel seçimdeki kayıtlı seçmen sayısında pek değişim görülmediğinden son seçim baz alınarak değerlendirme yapılmaktadır. Bu bağlamda 1 Kasım 2015 genel seçimlerinde ülke genelinde kayıtlı seçmen sayısı önceki seçime göre (2011) yaklaşık dört milyon artış göstermiş ve böylece 56.949.009 kişiye ulaştığı görülmektedir. Öte yandan Gaziantep ilinde bu seçimde 1.138.374 seçmen tespit edilmiştir. Ayrıca ülke genelinde bu seçimden önce toplam nüfus miktarı 78.741.053'e ulaşmış ve bunun 1.987.710'nun Gaziantep ilinde ikamet ettiği belirlenmiştir. Bu bağlamda ilin seçmen/nüfus oranının (%57,3) ülkenin ortalamasının (%72,3) altında kaldığı saptanmıştır (Tablo 3.7).

İlçeler bazında 2011 yılı genel seçimi incelendiğinde merkez-taşra ilçeleri arasında seçmen sayısına göre en büyük artışın Şahinbey’de (156.062) meydana geldiği görülmektedir. Bu açıdan merkez ilçenin (Şahinbey) daha çok göç alması seçmen sayısını da artırmıştır ve toplamda 438.977 kişi seçmen olarak tespit edilmiştir. Öte yandan bu seçimde Araban, Oğuzeli, Karkamış ve Nurdağı ilçelerinin seçmen sayılarında kayda değer düşüşler görülmektedir. Bunun temelinde taşradaki seçmenlerin işsizlik probleminin git gide artmasıdır. Dolayısıyla bu seçmenler çözümü sanayinin daha çok geliştiği Şahinbey ve Şehitkamil merkez ilçelerine göç etmekte bulmuşlardır. Ayrıca ilin genelinde seçmen/nüfus oranı en yüksek Nurdağı’nda (%72,3) görülürken, en düşük Yavuzeli’nde (%42,0) tespit edilmiştir (Şekil 3.7).

İlçelere göre kayıtlı seçmen sayısı 1 Kasım 2015 genel seçimlerine göre değerlendirdiğimizde en büyük artış Şahinbey’de (72.572) görülmüş ve bu merkez ilçenin 511.549 kayıtlı seçmeni olduğu belirlenmiştir. Taşra ilçelerinde ise Karkamış haricinde genel olarak seçmen sayısında artış görülmüştür. Bu ilçenin seçmen sayısında düşüşün meydana gelmesinde temel etken sınır komşusu olan Suriye’de iç savaşın ortaya çıkmasıdır. Bu açıdan ilçe nüfusunun bir kısmı göç etmek zorunda kalmıştır. Dolayısıyla bu ilçenin seçmen sayısında düşüşün görülmesinde diğer ilçelerden farklı olarak işsizlik problemi daha arka planda kaldığı tespit edilmiştir. Ayrıca bu seçimde seçmen sayısının ilin nüfusuna oranı en yüksek Karkamış’ta (%67,0) görülürken, en düşük ise Şehitkamil’de (%57,8) kalmıştır (Şekil 3.7).

1961-2015 yılları arasında Gaziantep ilinin kayıtlı seçmen sayısını genel olarak değerlendirdiğimizde; seçmen sayısında düzenli bir artışın olduğu görülmektedir. Bunun yanında toplam kayıtlı seçmen sayısında bazı dönemlerde kırılmalar meydana gelmiştir. Bunlardan biri seçmen yaşının indirilmesi olurken, diğeri ise ilin genelinde istihdama bağlı yoğun göçün olmasıdır. Öte yandan günümüze doğru Suriye’de görülen iç savaştan dolayı ilin geneline yoğun mülteci gelmiş ve böylece şehrin sosyo-ekonomisi değişmeye başlamıştır. Ancak bu kişiler bugün için Türkiye Cumhuriyeti vatandaşları olmadıkları için seçmen sayısında herhangi bir değişikliğe neden olmamıştır. Dolaylı olarak ise çoğunun kayıt dışı iş alanlarında çalışması ilin istihdam alanını daraltmış ve böylece yakın çevreden göç ile gelen seçmenlerde işsizlik problemi yeniden kayda değer orana yükselmiştir.

Gaziantep ilinde 1961 yılında seçmen sayısı 191.785 olarak belirlenmiş, 1983 yılına gelindiğinde ise bu sayı 324.258'e yükselmiştir. Bu yıllar arasında altı genel seçim yapılmış, ancak seçmen sayılarında ani bir artış meydana gelmemiştir. Bundan sonra ise 1987 yılı seçimlerinde seçmen yaşı düşürüldüğü için ilin genelinde (438.776) seçmen sayısında yaklaşık yüz bin artış olduğu görülmektedir. 2002 yılında seçmen sayısı 687.709 olarak belirlenmiş ve 2007'de ise 696.510 olduğu tespit edilmiştir. Bu yıllar arasında ilin genelinde seçmen sayısında durağanlık görülmektedir. Bu tarihten sonra ise seçmen sayısının artışında göçün etkisi daha çok dikkat çekmektedir. Böylece 2011'de 1.003.541 ve 2015 yılında ise 1.138.374 seçmen olarak belirlenmiştir. Öte yandan ilin genelinde seçmen sayısına göre kırılma noktası 2007 yılından sonra başlamaktadır. Bu bağlamda yakın çevre illerinden 2007-2015 yılları arasında toplam 381.879 göçmen aldığı görülmektedir. Dolayısıyla bu kişilerin çoğu işsizlik problemine bağlı göç ettiklerinden ilin genelinde seçmen sayısını doğrudan artırmıştır. Dolaylı olarak ise bunların çocuk sahibi olmaları nüfus miktarını artırmıştır (TÜİK,2016).

İlçeler bazında 1961-2015 yılları arasında yapılan genel seçimleri incelediğimizde merkez ilçelerdeki nüfus ve seçmen sayısındaki değişimler dikkat çekmektedir. Bu yönüyle merkez ilçenin toplam seçmen sayısının ilin geneline oranı sürekli artmıştır. 1961 yılı genel seçimlerinde merkez ilçenin toplam seçmen sayısının 87.369 olduğu belirlenmiş, dolayısıyla ilin genelindeki seçmenlerin %45,5'ini oluşturmuştur. 1973 yılında 111.493 seçmen sayısına ulaşan merkez ilçe, ilin toplam seçmen sayısının %41,4'ünü oluşturmuş, ancak önceki seçime göre büyük bir düşüş kaydetmiştir. Bu yıldan sonra merkez ilçeye Organize Sanayi Bölgesinin kurulması burada istihdam alanlarını genişletmiş ve böylece taşra ilçelerindeki nüfusu buraya çekmiştir. Dolayısıyla buranın seçmen sayısında artışa neden olmuştur. 1987 yılında merkez ilçenin seçmen sayısı 266.610'a yükselmiştir. Bu seçmen sayısının artışının temelinde göç ya da doğal nüfus artışından öte seçmen yaşının düşürülmesi daha çok etkili olmuştur. Bu seçimde (1987) ilin toplam seçmenin %60,7'lik kesimi merkez ilçede ikamet ettiği ortaya çıkmıştır. Öte yandan 1991 yılı genel seçimlerinden önce Gaziantep ilinde idari değişim görülmüş, böylece merkez ilçe Şahinbey ve Şehitkamil olarak ikiye ayrılmıştır. Bu seçimde seçmen sayısı 312.691 olarak belirlenmiş, ilin



toplam seçmenin %61,0'ını merkez ilçe tek başına oluşturmuştur. Bu oran 2007 yılında %75,8'e yükselmiştir. Bu tarihten sonra seçmen sayısında patlama görülmüştür. 2011 yılında merkez ilçeler arasında Şahinbey (438.977) ve Şehitkamil (364.057) büyük artışlar meydana gelmesine rağmen Oğuzeli'nde (17.815) bu sayı önceki seçimle aynı kalmıştır. Bunun yanında merkez ilçelerin toplam seçmen sayısının ilin geneline oranı (%81,7) yükselmeye devam etmiştir. Son olarak bu oran 1 Kasım 2015 seçimlerinde %83,4 olduğu tespit edilmiştir. Bu bağlamda ilin genelinde nüfus ve seçmen sayısını belirleyen yer merkez ilçeler olduğu ortaya çıkmıştır. Burada (Şahinbey-Şehitkamil) ilin geneline göre daha çok seçmenin olmasında etkili olan faktörlerin başında sanayi gelmektedir (TÜİK,2016).

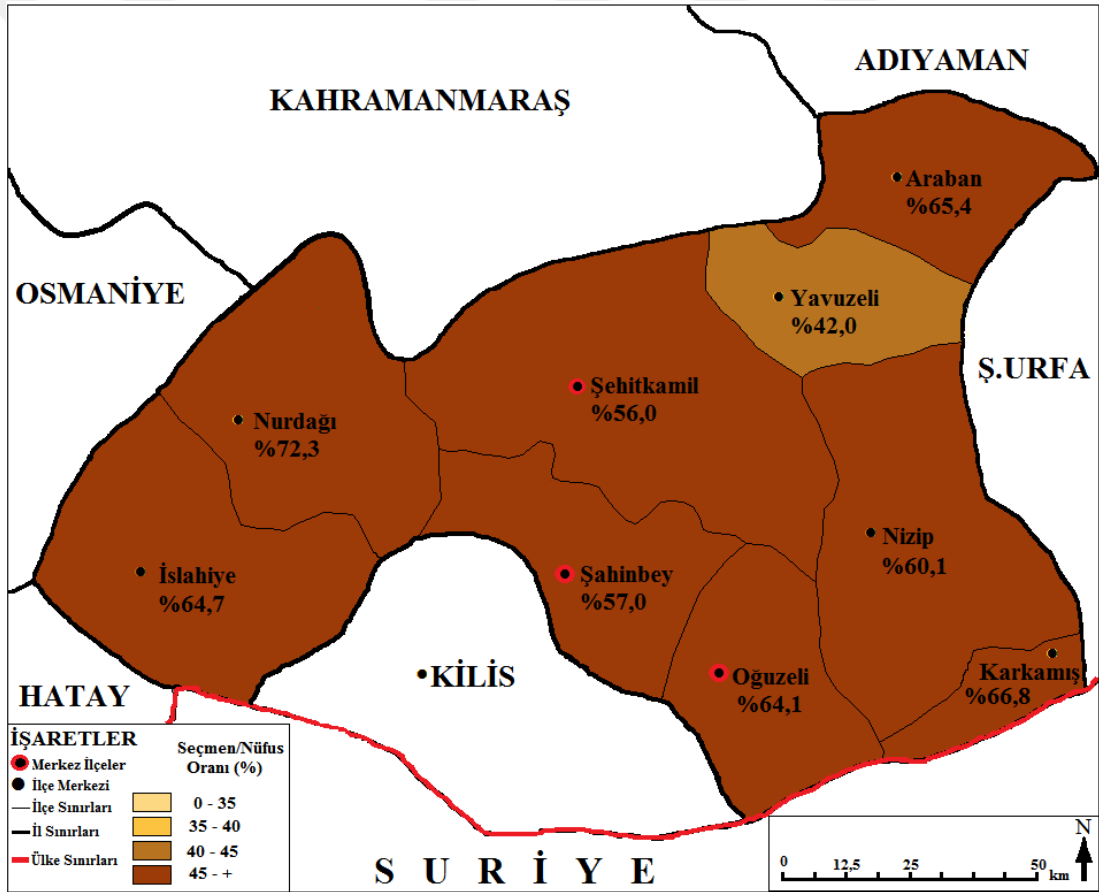
Merkez ilçenin nüfus/seçmen oranı 1961-2015 yılları arasında genel olarak arttığı görülmektedir. Ancak bazı seçimlerde bu oranın aniden düşüş gösterdiği tespit edilmiştir. Bu yönüyle 1961 yılında seçmen/nüfus oranı %45,3 olarak belirlenmiş ve bu oran 1977'de %56,7'ye ulaşmıştır. Bundan sonra 1987'de ise %47,7'ye kadar gerilemiştir. Öte yandan bu seçimden sonra merkez ilçeler Şahinbey ve Şehitkamil olarak bölünmüştür. Böylece 1995 yılı genel seçimlerinde seçmen nüfus oranı iki merkez ilçede de yaklaşık %55,0'a çıkmıştır. Bu oran 2007'de Şahinbey'de %41,7'ye Şehitkamil'de ise %40,4'e yeniden gerilemiştir. Son olarak 1 Kasım 2015 yılında bu oran (seçmen/nüfus) Şahinbey'de (%58,8) Şehitkamil'de (%57,8) genel olarak artış göstermektedir (TÜİK,2016). Bu bağlamda merkez ilçenin nüfus miktarı genel olarak artmış, buranın özellikle 2007 yılından sonra yoğun göç alması seçmen sayısının nüfus miktarı içindeki baskınlığını artırmıştır.

Merkez ilçelerin kısa sürede seçmen sayısının artmasının temelinde göç ile gelen nüfus olduğu görülmektedir. Özellikle 2010 sonrasında bu ilçelerde (Şahinbey-Şehitkamil) imalat sanayisinde büyük gelişmelerin görülmesi istihdam alanlarını genişletmiş ve böylece yakın çevre illerinde işsizlik problemi çeken nüfus buraya yoğun olarak göç etmiştir. Bu açıdan en çok göçü sanayinin pek gelişmediği Güneydoğu Anadolu Bölgesinden almıştır. Dolayısıyla göçmenlerin ilin siyasi dokusu üzerinde etkisi belirginleşmeye başlamıştır. Ayrıca üç merkez ilçenin seçmen sayısı gelişmişlik düzeyi ile orantılı bir şekilde büyümüştür. Bu yönüyle Oğuzeli geride kalmıştır.

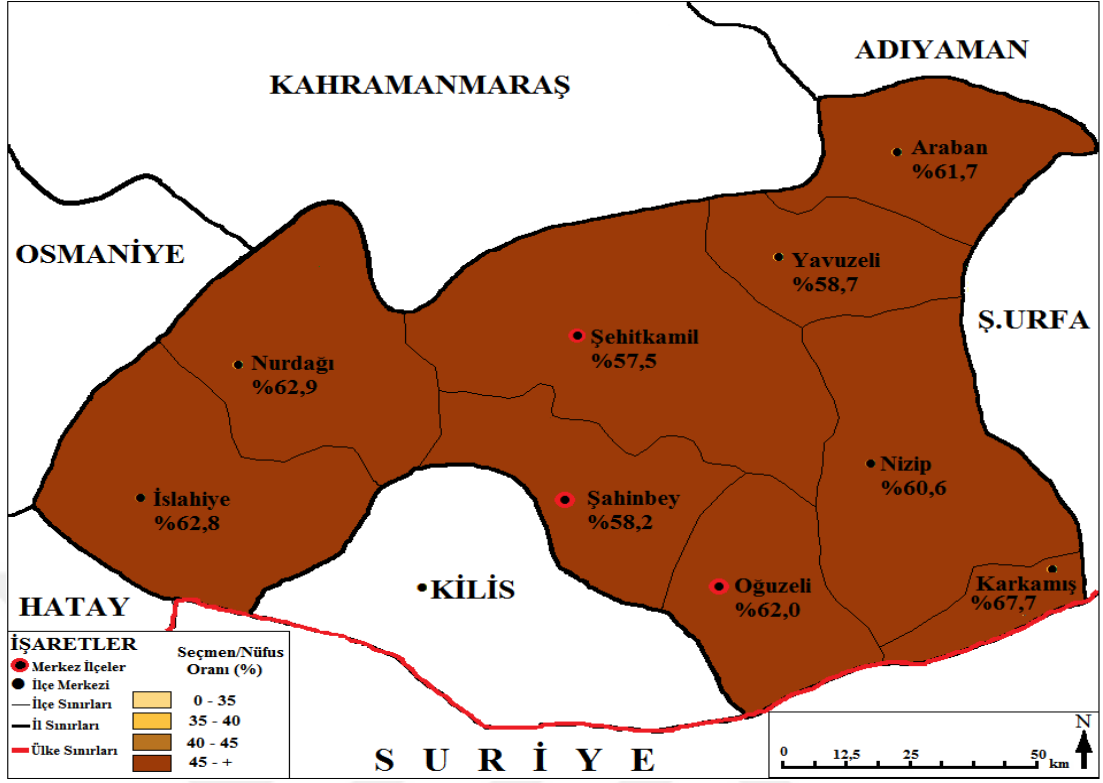
1961-2015 yılları arasında taşra ilçeleri arasında seçmen/nüfus oranında genelde pek değişim görülmemektedir. Bu ilçeler genel olarak ekonomik gelişmişlik bakımından daha geri kalmış ve nüfusunu genel olarak elinde tutamamıştır. Dolayısıyla taşra ilçelerin çoğunda göçü tetikleyen itici faktörler bulunmaktadır. Bunun yanında kırsal kesimde yaşayan nüfus miktarında oldukça yüksektir. Öte yandan yukarıda açıklanan özelliklerin bir kısmını taşımayan ve bunun yanında merkez ilçeye birçok açıdan benzerlik göstermeye çalışan Nizip ve Kilis'in seçmen sayısı taşradan daha baskın olduğu tespit edilmiştir. Bu yönüyle 1961 yılı genel seçimlerinde Kilis (30.875) ve Nizip (30.063) taşra ilçelerinin toplam (104.406) seçmen sayısının %58,3'ünü oluşturmuştur. Bu seçimde (1961) seçmen/nüfus oranı en yüksek Kilis'te (%45,8) çıkmıştır. Bunun yanında 1973 yılında seçmen sayısı en yüksek Kilis'te (36.760) çıkarken, en düşük Araban'da (10.251) kalmıştır. Ayrıca bu seçimde (1973) en yüksek seçmen/nüfus oranının Kilis'te (%43,8) olduğu belirlenmiştir. Diğer taraftan 1991 yılı seçimlerinde önce Kilis, Gaziantep ilinin idari sınırlarından ayrılmıştır. Dolayısıyla taşra ilçesinin toplam seçmen kaybı elli bin olduğu ortaya çıkmıştır. Bu ilçenin ilin sınırlarından ayrılması Nizip'i daha ön plana çıkarmıştır. Bu seçimde (1991) Nizip'in 106.381 toplam nüfus miktarının 47.329'unun seçmen olduğu tespit edilmiştir. Bu yönüyle seçmen/nüfus oranı %44,4'e ulaşmıştır. 2002 yılına gelindiğinde taşranın ilin genelinde toplam seçmenin %27,7 olduğu hesaplanmıştır. Burada en yüksek seçmen sayısına önceki seçimlerde olduğu gibi Nizip (66.222) ulaşmış ikinci sırada ise İslahiye (40.149) yer almıştır. Bunun yanında seçmen nüfus oranı en yüksek Karkamış'ta (%73,3) olduğu görülmektedir. Son olarak 1 Kasım 2015 tarihinde yapılan genel seçimlerinde seçmen/nüfus oranı en yüksek yeniden Karkamış'ta (%67,0) belirlenmiştir. Bunun yanında Nizip'in seçmen sayısının 83.941 olduğu tespit edilmiştir.

Gaziantep ilinde taşra ilçelerinin genelinde nüfus daha az toplanmış ve burada ikamet edenlerin çoğu ise merkez ilçelere geçmeye başlamıştır. Bunun yanında ilin genelindeki toplam kayıtlı seçmen sayısının yaklaşık %20'sini taşra ilçeleri oluşturmuştur. Öte yandan ilçelerin farklı gelişim özelliklerine göre nüfus ve seçmen sayısında değişiklikler olduğu görülmektedir.

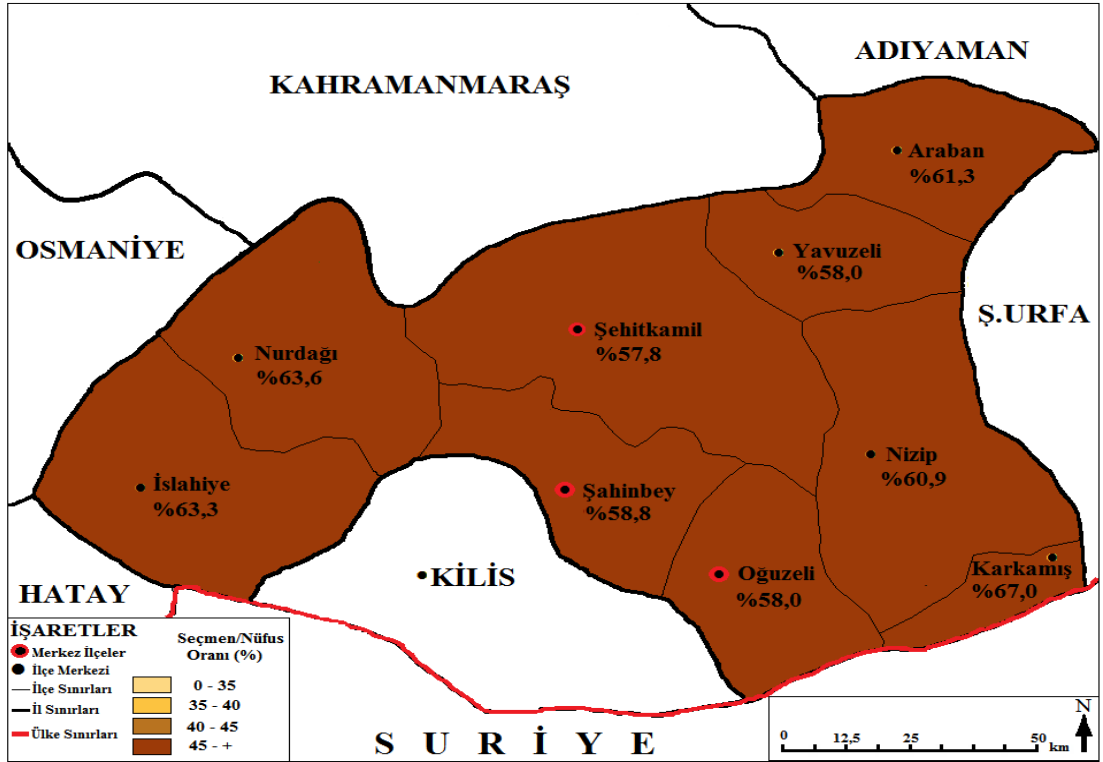
Suriye’de son zamanlarda ortaya çıkan iç savaştan etkilenen Karkamış’ta genel olarak nüfus göç etmek zorunda kalmıştır. Bunun yanında merkez ilçelerinden uzakta yer alan Araban ve Yavuzeli ilçeleri ekonomik gelişmişlik bakımından geride kalan Karkamış ilçesine benzemektedir. Diğer taraftan Nurdağı ve İslahiye ilçeleri de ekonomik olarak pek gelişmemiş, ancak dört ilin kavşak noktasında olduklarından dolayı ticaret potansiyelini son zamanlarda daha çok arttırmışlardır. Ayrıca Gaziantep ve Şanlıurfa illeri arasında sınır olan Nizip ilçesi diğer taşra ilçelerinden sanayi faaliyetleri açısından ayrılmıştır. Bu bağlamda taşra ilçeleri arasında sanayisi en gelişmiş ilçesi olarak Nizip olduğu belirlenmiştir. Dolayısıyla buraya (Nizip) daha çok nüfus yerleşmiş ve böylece seçmen sayısında büyük artışların olduğu görülmektedir.



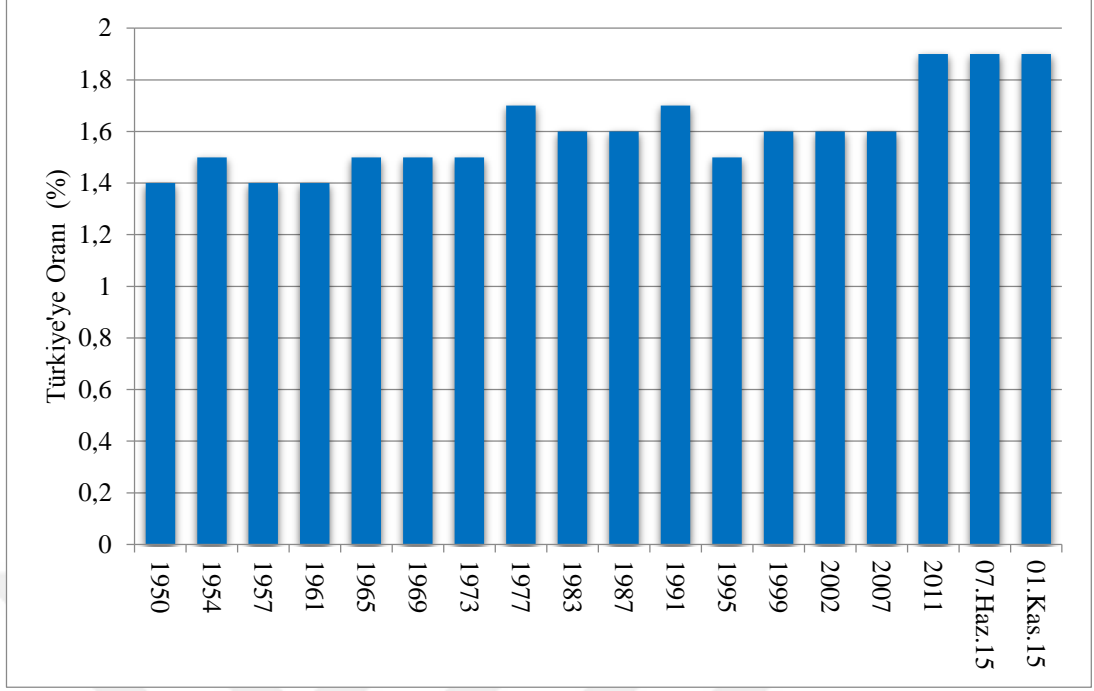
Şekil 3.15. İlçelere Göre Kayıtlı Seçmenlerin İlçe Nüfuslarına Oranı (2011)



Şekil 3.16. İlçelere Göre Kayıtlı Seçmenlerin İlçe Nüfuslarına Oranı  
(7 Haziran 2015)



Şekil 3.17. İlçelere Göre Kayıtlı Seçmenlerin İlçe Nüfuslarına Oranı  
(1 Kasım 2015)



**Şekil 3.18.** Gaziantep iline Kayıtlı Seçmenlerin Türkiye'ye Oranları (1950-2015)

Yukarıdaki şekilde 1950 - 2015 yılları arasında Gaziantep iline kayıtlı seçmenlerin Türkiye'ye oranı gösterilmektedir. Bu veriler ışığında ilin kayıtlı seçmen sayısında genel olarak artış meydana geldiği belirlenmiştir. Öte yandan bazı seçimlerde ise ani düşüşler olduğu tespit edilmiştir.

1957-1977 yılları arasında ilin seçmen sayısının ülkenin geneline oranında düzenli bir artış olduğu görülmektedir. Bu yönüyle 1957 yılında ülkenin genelindeki toplam seçmenlerin %1,4'ünü Gaziantep oluşturmuştur. Bu oran 1977 yılında %1,7'ye yükselmiştir. Öte yandan 1983 yılı seçimlerinden önce seçmen yaşındaki değişimlere bağlı olarak ilin seçmen sayısı ani düşüş göstermiş ve böylece ülkenin toplam seçmenininin %1,6'sını oluşturmuştur. Ayrıca bu tarihten sonra merkez ilçelerde imalat sanayisi gelişmiş ve yeni istihdam alanları açılmıştır. Dolayısıyla buradaki nüfus dışarı göç etmemiş ve sağlık koşullarının iyileşmesi ile ölüm oranları da düşüş gösterdiği tespit edilmiş ve böylece seçmen sayısında büyük artışlar meydana gelmiştir. Bu ilin seçmen sayısında patlama evresi 2011 yılı genel seçiminde olmuştur. Çünkü bu tarihte ülkenin toplam seçmenin %1,9'su bu ilin seçmen sayısına tekabül etmektedir. Bu bağlamda 2010 yılından sonra göç ile gelen nüfus seçmen sayısında büyük kitleyi oluşturmaktadır. Bu bağlamda ilin seçmen sayısında göç önemli yer

tutmaktadır. Ayrıca ilin genelinde 2007 yılında seçmen sayısı 696.510 olduğu belirlenirken, seçmen sayısında asıl kırılma noktası olan 2011 yılında ise bu sayı 1.003.541'e yükselmiştir. Dolayısıyla %69,0 oranında seçmen sayısında artış olduğu hesaplanmıştır (Şekil 3.18).

2011 ve sonraki genel seçimlerde Gaziantep'in seçmen sayısında aşırı bir değişim görülmemiştir. Son olarak ise 2015 yılında bu ilin kayıtlı seçmen sayısı sayısının 1.138.374 kişi olduğu görülmektedir (TÜİK,2016).

Sonuç olarak Gaziantep iline kayıtlı seçmenlerin Türkiye'ye oranlarına bakıldığında 1977 yılında ani bir yükselişin olduğu görülmektedir. Bu yükselişin temelinde II. Dünya savaşında sonra ilin nüfus artış hızının ülke ortalamasından yüksek olması vardır. Dolayısıyla bu durum ilin toplam seçmen sayısında daha çok artış sağlamıştır. Ayrıca İlin seçmen sayısının ülkeye oranında 1991 yılı seçimlerinde artış olduğu görülmektedir. Bu seçimde ilin toplam kayıtlı seçmen sayısının artış oranı %16,8'e yükselirken, ülke ortalamasında %13,6'da kalmıştır. Bu bağlamda ilin seçmen sayısındaki artış oranı ülke ortalamasını aştığı anlaşılmaktadır (TÜİK,2016).

1993 yılı genel seçimlerinde ilin kayıtlı seçmen sayısının ülke ortalamasına oranında ani bir düşüşün olduğu belirlenmiştir. Bu seçimden önce ani artışın olması, devamında ise ani bir düşüşün saptanması dikkat çekicidir. Bu bağlamda ilin kayıtlı seçmen sayısının gerilemesinde ilin verdiği göçün belirgin bir etki oluşturduğu tespit edilmiştir. Bu açıdan 1990-1995 yılları arasında ilin verdiği göç sayısının 65.051'e ulaştığı saptanmıştır. Dolayısıyla bu durum ilin kayıtlı seçmen sayısında ani bir düşüne neden olmuştur. Ayrıca bu tarihler arasında ilin verdiği göç miktarı 1975-2016 arasındaki en yüksek değerdir (TÜİK,2016).

2011 yılında ilin kayıtlı seçmen sayısında patlama olduğu görülmektedir. Bu durumun temelinde ilin aldığı yoğun göçün etkisi vardır. Bu açıdan 2007-2011 yılları arasında ilin toplam 159.630 göçmen aldığı tespit edilmiştir (TÜİK,2016). Dolayısıyla ilin kayıtlı seçmen sayısının ülke ortalaması oranında ani artışın temelinde göçün olduğu ortaya çıkmıştır.

### 3.2. Sandık sayıları

Demokratik ülkelerde sandık sayılarının belirlenmesi seçim sonuçlarının realitesini artırması açısından önemlidir. Bununla beraber sandık sayısının değişiminde hem seçim bölgesi hem de seçmen sayısı etkili olmaktadır.

Araştırma sahamızdaki sandık sayılarının bilinmesi seçmen sayısı hakkında net bir bilgi oluşturmamasına rağmen kısa zamanda seçim bölgelerindeki seçmen yoğunluğunu tespit etmemizi sağlar.

Ülke genelinde seçimlerde kullanılan sandık sayılarına ait veriler yakın zamanda paylaşılmaya başlanmıştır. Bu bağlamda seçim sonuçlarını açıklayan YSK'nın, sandık sayısına dair verileri 1983 yılından sonra yayınladığı belirlenmiştir.

Yukarıdaki açıklamalardan anlaşılmaktadır ki, Gaziantep ilindeki sandık sayılarının belirlenmesi 1983 yılından başladığı için, çalışmamız bu tarih baz alınarak yapılmıştır.

Türkiye'de 1983-2015 yılları arasında genel seçimlerde kullanılan sandık sayılarında genel olarak düzenli bir artış olduğu görülmektedir. Diğer taraftan Gaziantep ilinde sandık sayısındaki artış ya da azalışlar seçmen sayısına paralel olarak değişmiştir.

Sandık sayılarında ani bir yükselmeye neden olan en temel etken genel ve yerel seçimlerin aynı anda yapılmasıdır. Örneğin; 1995 yılı seçimlerinde ülke genelinde 138.608 belirlenen sandık sayısının daha sonraki seçimde (1999) 208.606'ya ulaştığı görülmektedir. Nitekim sandık sayısında artış oranının %50,5 olduğu hesaplanmıştır. Bu bağlamda 1999 yılında yukarıda açıklandığı gibi yerel ve genel seçimlerin birlikte yapılması sandık sayısını büyük oranda artırmıştır. 2002 yılına gelince ise bu sayının 172.074'e düştüğü tespit edilmiştir.

Gaziantep ilinde 1983 yılı genel seçimlerinde kayıtlı seçmen sayısı 324.258 olarak tespit edilmiştir. Bu seçmenlerin oy kullanabilmesi için kullanılan toplam sandık sayısının 1.394 olduğu belirlenmiştir. Bu bağlamda ortalama 232 seçmen için bir sandık kullanıldığı saptanmıştır. Bu hesaplama işlemi son zamanlardaki seçimlere (2015) uyguladığımızda ise ilin genelinde 1.138.374 kayıtlı seçmenin 3.462

sandıkta oy kullandığı tespit edilmiştir. Dolayısıyla bir sandıkta ortalama 328 seçmenin oy kullandığı görülmektedir (TÜİK,2016). Sonuç olarak 1983 yılı genel seçimlerinde her sandık için seçmen sayısının 2015 yılından daha az olduğu ortaya çıkmıştır. Bunun yanında Gaziantep ilinde sandık ve seçmen sayısının birbirine paralel olarak arttığı belirlenmiştir. Ayrıca seçimlerde kullanılan sandık sayısının değişmesi YSK'nın tasarrufunda olduğu da görülmektedir.

**Tablo 3.8.** Gaziantep İlindeki Sandık Sayıları (1983-2015)

Seçim Bölgesi	1983	1987	1991	1995	1999	2002	2007	2011	07.Haz.2015	01.Kas.2015
Araban	59	63	69	80	115	99	81	94	82	82
İslahiye	132	153	117	154	185	173	150	179	151	151
Nizip	190	221	195	223	324	271	264	335	290	293
Oğuzeli	104	107	118	103	123	117	108	120	111	111
Yavuzeli	34	40	46	58	67	63	54	64	58	58
Şahinbey	-	-	695	845	1.331	1.026	966	1.572	1.444	1.460
Şehitkamil	-	-	393	516	1.025	735	762	1.293	1.188	1.202
Karkamış	-	-	44	48	62	57	47	48	44	44
Nurdağı	-	-	62	75	104	112	98	108	94	94
Merkez	675	976	-	-	-	-	-	-	-	-
Kilis	200	222	229	-	-	-	-	-	-	-
<b>İL TOPLAMI</b>	<b>1.394</b>	<b>1.782</b>	<b>1.968</b>	<b>2.102</b>	<b>3.336</b>	<b>2.653</b>	<b>2.530</b>	<b>3.813</b>	<b>3.462</b>	<b>3.495</b>
<b>TÜRKİYE</b>	<b>86.696</b>	<b>97.557</b>	<b>111.650</b>	<b>138.608</b>	<b>208.606</b>	<b>172.074</b>	<b>158.700</b>	<b>199.544</b>	<b>174.220</b>	<b>183.518</b>

**Kaynak:** TÜİK, *Seçim Çevresi ve İlçelere Göre Milletvekili Genel Seçimi Sonuçları*, (<https://biruni.tuik.gov.tr/secimdagitimapp/secim.zul>: erişim tarihi: 02.05.2015).

Yukarıdaki tabloda genel seçimlerdeki sandık sayılarının 1983-2015 yılları arasındaki değişimi gösterilmektedir. Bu tabloya göre genel olarak Gaziantep ilinin sandık sayılarında düzenli bir artış olduğu görülmektedir. Öte yandan ilin sandık sayısındaki artış oranı ülkenin ortalamasına oldukça yakın olduğu da belirlenmiştir.

İlin genelinde toplam sandık ve seçmen sayısının ilçelere dağılım oranlarının genel olarak aynı olduğu tespit edilmiştir. Bu yönüyle 1983 yılı seçimlerinde 324.258 toplam kayıtlı seçmenin 185.268'inin merkez ilçede olduğu görülürken, diğerlerinin ise taşrada (138.990) olduğu belirlenmiştir. Bu bağlamda ilin toplam seçmenin %57,1'inin merkez ilçede olduğu ortaya çıkmıştır. Öte yandan ilin genelindeki (1.394) toplam sandık sayısının ise %48,4'nün merkez ilçede (675) olduğu saptanmıştır. Sonuç olarak seçmen ve sandık sayısının yüzdelerle dağılım oranlarının yaklaşık olarak aynı olduğu ortaya çıkmıştır (Tablo 3.8).



1983-2002 yılları arasında yapılan genel seçimlerde ilin toplam sandık sayısının yükseldiği görülmektedir. Bu yönüyle 1983 yılı genel seçimlerinde 1.394 sandık sayısının olduğu belirlenmiş ve bunun 2002’de 3.336’ya kadar yükseldiği saptanmıştır. Bu bağlamda yakın zamana doğru Gaziantep ilinde toplam kullanılan sandık sayısının artmasında seçmen sayısının yükselmesi doğrudan bir etkiye sahip olmuştur. Öte yandan YSK’nın düzenlemeleri ise dolaylı yoldan etkilemiştir. Ayrıca ilin seçmen sayılarının birbirine çok yakın olduğu genel seçimlerde aynı sandık sayısının kullanılmadığı belirlenmiştir. Dolayısıyla bu durum genel seçimlerde YSK’nın farklı uygulamaları olduğunu kanıtlar niteliktedir.

Sandık sayısındaki en büyük düşüşün olduğu 2002 yılı genel seçimlerinde Gaziantep ilinde toplam sandık sayısının 2.653 olduğu belirlenmiştir. Diğer taraftan bu sayının ilin genelinde önceki seçimde (1999) 3.336 olduğu tespit edilmiştir. Dolayısıyla bu iki seçim (1999-2002) arasındaki sandık sayısı farkının 683 olduğu hesaplanmasına rağmen seçmen sayısında yaklaşık 140 bin artması çelişkiye neden olmuştur. Bu durumun temelinde genel ve yerel seçimlerin aynı anda yapılması vardır.

2007 yılı genel seçiminde ilin genelindeki sandık sayısındaki düşüş devam etmektedir. Öte yandan 2011 yılında sandık sayısında (3.813) patlama olduğu görülmektedir. Bu ani yükselişin temelinde seçmen sayısındaki artış vardır. Çünkü bu iki (2007-2011) seçim arasında ilin toplam seçmen sayısının 307.031 arttığı tespit edilmiştir (TÜİK,2016). Öte yandan seçmen sayısının yükselmesinde etkili olan temel faktörün göç olduğu belirlenmiştir. Çünkü 2007-2011 yılları arasında ilin genelinde toplamda 159.630 göçmen gelmiştir. Dolayısıyla bu genel seçimde (2011) kullanılacak sandık sayısını büyük oranda yükseltmiştir. Son olarak 1 Kasım 2015 genel seçimlerine (3.495) gelindiğinde ise sandık sayısında önceki seçime göre az da olsa düşüş meydana geldiği saptanmıştır (Tablo 3.8).

Gaziantep ilinde seçimlerde kullanılan sandık sayılarının dağılımına genel olarak baktığımızda merkez ilçede yoğunluk kazandığı görülmektedir. Bu yönüyle 1983 yılı genel seçimlerinde ilçelere göre en çok sandık sayısı merkez ilçede (675) olduğu belirlenirken, en düşük Yavuzeli’nde (34) kalmıştır. Ayrıca bu seçimde (1983) ilin genelindeki toplam sandık sayısının %48,4’ünün merkez ilçede olduğu görülmektedir.

1991 yılı genel seçimlerinden önce (1988) Gaziantep ili Büyükşehir Belediyesi statüsü kazanmıştır. Böylece merkez ilçede Şahinbey ve Şehitkamil, taşrada da ise Nurdağı ve Karkamış ilçeleri kurulmuştur. Bunun yanında Nurdağı, İslahiye ilçesinden, Karkamış ise Nizip ilçesinden ayrılmak suretiyle oluşturulmuştur. Dolayısıyla bu seçime (1991) katılan ilçe sayısı 10'a yükselmiştir. Ayrıca bu seçimde Gaziantep ili, Cumhuriyet dönemi boyunca en çok ilçe sayısına sahip olarak genel seçimlere katılmıştır. Öte yandan bu seçimde (1991) en çok sandık sayısı Şahinbey (695) merkez ilçesinde görülmektedir. Bunun yanında Taşra ilçeleri arasında ise sandık sayısına göre Kilis (229) ve Nizip (195) dikkat çekmektedir.

1991-2015 yılları arasındaki bütün genel seçimlerde kullanılan sandık sayısına göre ilk sırada Şahinbey merkez ilçesi yer almıştır. Öte yandan en az sandık sayısı ise Karkamış ve Yavuzeli ilçelerinde kullanıldığı belirlenmiştir. Bu bağlamda ilin genelinde en çok seçmen sayısına sahip olan Şahinbey merkez ilçesi sandık sayısında da bu konumunu korumuştur. Bunun yanında seçmen sayısı en düşük kalan Karkamış ve Yavuzeli ilçelerinde kullanılan sandık sayısının en az olduğu tespit edilmiştir.

Sandık sayısının dağılımı ile ilçelerin ekonomik gelişmişlik seviyesi arasında bir paralellik bulunmaktadır. Bunun yanında ilçelerin sandık sayılarındaki değişim oranları ilçedeki istihdam sahalarının genişlemesi ile de bağlantılıdır. Bu yönüyle Şahinbey ve Şehitkamil merkez ilçelerinin kurulması aynı tarih olmasına rağmen bu iki ilçenin nüfusu ve seçmen sayısı arasındaki fark giderek belirginleşmiştir. Bu bağlamda ekonomik gelişmişlik seviyesi bakımından daha ileride yer alan Şahinbey, ilin gelişmemiş ilçelerinden ve çevre illerden yoğun göç almıştır. Bunun yanında Şehitkamil, Şahinbey'e göre ekonomik gelişimi daha yavaş ilerlemiştir. Dolayısıyla nüfus miktarı Şahinbey'de daha çok artmıştır.

İlin genelinde seçimlerde kullanılan sandık sayısının en az olduğu ilçeler, ekonomik açıdan geride kalmış ve bunun yanında çoğunlukla göç veren ilçeler olarak görülmektedir. Ayrıca bu yerleşmelerin çoğu taşrada yer almaktadır. Bunların başında Karkamış, Araban ve Yavuzeli ilçeleri yer almaktadır. Öte yandan Oğuzeli, ekonomik gelişim seviyesi en yüksek olan Şahinbey'e en yakın ilçelerden biri olmasına rağmen sanayi açısından geri kalmış bir ilçedir.

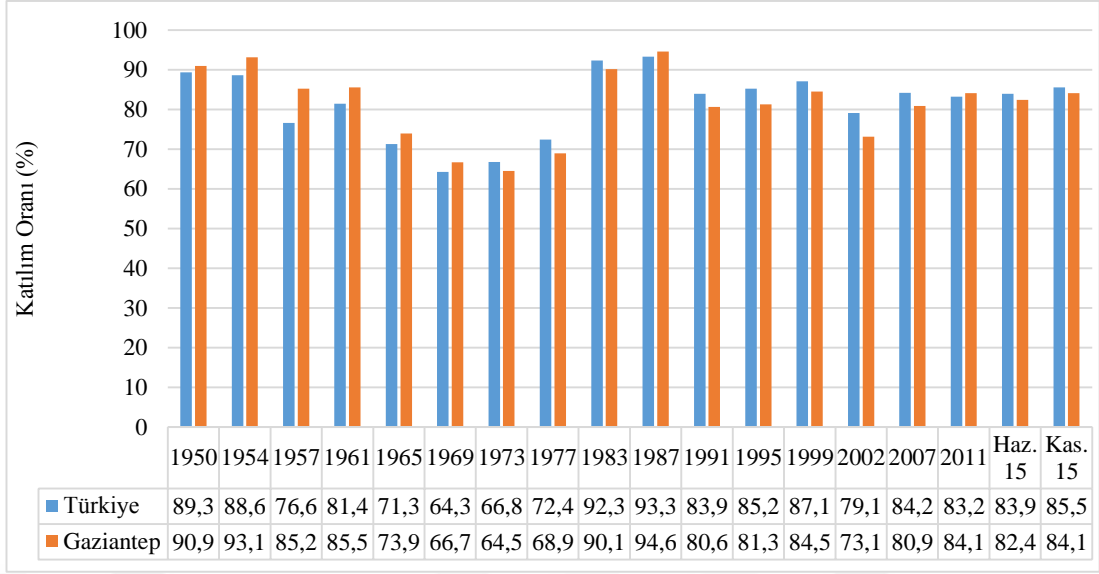
### 3.3. Katılım Oranları

Seçme ve seçilme hakkı demokratik ülkelerin vazgeçilmez birer unsurudur. Bunlardan özellikle seçme hakkını kullanabilme bireylerdeki demokrasi bilicini ortaya koymaktadır. Öte yandan toplumda oy verme yetisine sahip kişiler seçmen olarak nitelenmiştir. Bunların seçime katılma oranı aslında toplumun demokrasiye bakış açısını da göstermektedir.

Seçime katılım oranının yüksek ya da düşük olmasında etkili çeşitli faktörler vardır. Bu nedenle seçime katılım oranını sadece bireylerin eğitim seviyesine göre değerlendirmek hataya neden olmaktadır. Öte yandan seçimlere katılım oranındaki değişimin nedenlerini detaylıca irdelemek, genel seçimlerde seçmen davranışlarını açıklamak açısından da önemlidir. Ayrıca bazı seçmenler bireysel olarak ülke yönetiminden hoşnutsuzluğunu ya da umutsuzluğunu belirtmek için sandıktan uzak durmayı tercih ederler.

Seçime katılma oranında değişime neden olan demografik, kültürel ve toplumsal baskıların seçmenler üzerindeki etkilerini geniş yelpazede incelemek mümkündür. Ancak bu kavramlar seçim bölgelerine göre farklı nitelikler taşımaktadır. Bu nedenle seçmen davranışlarını seçim çevrelerine özgü siyasal, ekonomik vb. gibi faktörleri içine alacak şekilde değerlendirmek daha doğru tespitler elde etmeyi sağlayacaktır.

Toplumsal yapıdaki sosyo-ekonomik değişimin ve dönüşümün ifadesi olan modernleşme süreci, bireyi siyasal katılımı bulmaya iten bir etkiye sahiptir. Bu çerçevede az gelişmiş ülke veya yörelerdeki geleneksel önderlere yönelik “kişisel bağlılığa dayalı katılım”; bireyin yer aldığı toplumsal gruba olan bağlılığının sonucu olan “dayanışma katılımı” ile özellikle maddî çikara dayalı “araçsal katılım” ve ahlakî yükümlülük ya da görev duygusundan kaynaklanan “yurttaşlık olgusuna dayalı katılım” bireyi siyasal sürece ve son kertede devlet yönetimine sokan yollar olarak kategorize edilmektedir (Özbudun,1975:5-6). Bu yönüyle seçmenlerin seçime katılma oranının değişmesinin temelinde farkı etmenler yatmaktadır.



**Şekil 3.19.** Genel Seçimlere Katılım Oranları (1950-2015)

Yukarıdaki tabloya göre 1950 ile 2015 yılları arasında toplam on sekiz genel seçim yapıldığı görülmektedir. Bu seçimlerde Türkiye ve Gaziantep ilinde seçime katılma oranının genel olarak birbirine oldukça yakın olduğu belirlenmiştir. Bu yönüyle 1950 yılı genel seçimlerinde seçime katılma oranı her iki seçim bölgesinde de neredeyse aynı (%90,0) olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca bu seçimde (1950) katılım oranının diğer bütün seçimlere göre daha çok yüksek olduğu saptanmıştır.

Ülke genelinde 1950 yılı genel seçimlerinden sonra seçime katılım oranında düşüş olduğu görülmektedir. Daha sonra yapılan 1969 yılı genel seçimlerinde Türkiye (%64,3) ve Gaziantep (%66,7) ilinde katılım oranının çok düşük olduğu tespit edilmiştir. Bu düşüşün temelinde son yapılan seçimlerde (1965-1969) ortaya çıkan sonucun değiştirilmeyeceği düşüncesi vardır. Ayrıca her iki seçim bölgesinde 1977 yılı seçimlerine kadar bu düşüşün devam ettiği belirlenmiştir. Bu bağlamda Türkiye ve Gaziantep ilinin genel seçimlere katılma oranındaki düşüş noktaları aynı olduğu ortaya çıkmıştır.

1977-1983 yılları arasında Türkiye ve Gaziantep ilinde seçime katılma oranında büyük yükseliş meydana gelmiştir. Bu yükselişin temelinde bu dönemde yaşanan toplumsal olaylar vardır. Bu bağlamda 12 Eylül 1980 askeri darbe öncesinde ülkede büyük sosyo-ekonomik sıkıntılarının varlığı ve bunun yanında siyasi partilerin bu problemlere çözüm üretememiş olması halkın seçime katılma isteğini azaltmıştır.

Ancak 1980 ihtilalinden sonra mevcut yönetim merkez-sağ ve merkez-sol olmak üzere yeni partilerin kurulmasına izin vermiştir. Bu durum toplumda seçmenlerin yeniden seçime katılma isteğini uyandırmış ve bu yeni partilerin ülke genelinde görülen sosyo-ekonomik problemlerin çözüleceği inancı seçmenlerde artmıştır. Dolayısıyla bu seçime (1983) katılma oranı Türkiye’de %92,3’e ve Gaziantep ilinde ise %90,1’e kadar yükseldiği belirlenmiştir (Şekil 3.8).

Yakın zamana doğru (2002) yapılan genel seçimlerde seçime katılım oranının yeniden düştüğü belirlenmiştir. Bu dönemde ekonomik krizin (2001) varlığı, toplumda giderek artan işsizlik problemine yol açmıştır. Böylece seçmenler üzerinde olumsuz etki oluşturmuş ve bunların sandığa gitme isteğini yeniden zedelenmiştir. Bu durumu şu açıdan izah etmek gerekirse; seçmen davranışlarında etkili olan bazı faktörler bulunmaktadır. Bunların başında ülkenin genelinde ya da bulunduğu ilde var olan problemleri çözmek için siyasi partilere olan güvendir. Dolayısıyla 2002 yılı genel seçimlerinde seçime katılım oranının düşük olmasında bu unsurun daha çok etkili olduğu saptanmıştır. Ayrıca bu seçimde (2002) Türkiye’de toplam kayıtlı seçmenlerin %79,3’ünün, Gaziantep ilinde ise %73,1’inin oy hakkını kullandığı tespit edilmiştir.

2002’den 2015 yılına kadar seçmenlerin seçime katılma oranında genel olarak bir artış olduğu görülmektedir. Ancak 2011’den sonra bu oranın değişmediği tespit edilmiştir. Bu bağlamda eğitim seviyesinin önceki dönemlere göre daha yüksek olduğu, bunun yanında bilinçli bireylerin toplumda daha baskın olduğu bir ortamda seçime katılma oranının sabit kalması dikkat çekicidir. Ayrıca 2015 yılı genel seçimlerinde seçime katılma oranının Gaziantep (%84,1) ilinde Türkiye’nin (%85,5) gerisinde kaldığı görülmektedir (şekil 3.8).

**Tablo 3.9.** Genel Seçimlere Katılım Oranları (1961-2015)

	1961	1965	1969	1973	1977	1983	1987	1991	1995	1999	2002	2007	2011	17.Haz. 2015	01.Kas. 2015
Araban	89,4	76,9	68,4	62,1	82,3	93,2	94,9	84,8	83,9	90,9	73,7	79,3	83,3	81,7	84,7
İslahiye	88,7	78,2	79,5	76,4	78,5	92,6	95,8	79,7	83,5	87,8	73,2	82,6	84,8	84,2	85,5
Kilis	84,1	69,7	58,9	62,1	67,6	89,9	95,5	86,5	-	-	-	-	-	-	-
Merkez	83,4	73,5	63,7	76,1	64,1	89,7	93,8	-	-	-	-	-	-	-	-
Nizip	87,0	72,1	70,8	65,6	73,7	88,3	96	83,9	84,1	86,5	75,8	81,7	83,2	81,9	83,1
Oğuzeli	89,0	78,6	73,4	69,4	85,3	91,6	96,4	85,7	90,5	88,6	76,9	88,1	90,2	87,0	88,3
Yavuzeli	94,7	85,3	80,4	76,0	90,9	94,9	97,4	91,1	91,6	91,6	85,3	86,3	91,2	87,4	90,2
Şahinbey	-	-	-	-	-	-	-	77,9	79,5	81,9	70,2	79,6	83,3	81,7	83,1
Şehitkamil	-	-	-	-	-	-	-	78,7	80,9	84,5	73,8	81,2	84,5	82,9	84,5
Karkamış	-	-	-	-	-	-	-	87,2	81,8	89,5	75,6	81,4	88,9	86,2	86,4
Nurdağı	-	-	-	-	-	-	-	80,5	79,6	89,8	74,6	81,1	85,1	82,9	84,7
İL TOPLAMI	85,5	73,9	66,7	64,5	68,9	90,1	94,6	80,6	81,3	84,5	73,1	80,9	84,1	82,4	84,1
TÜRKİYE	81,4	71,3	64,3	66,8	72,4	92,3	93,3	83,9	85,2	87,1	79,1	84,2	83,2	83,9	85,5

**Kaynak:** TÜİK, *Seçim Çevresi ve İlçelere Göre Milletvekili Genel Seçimi Sonuçları*, (<https://biruni.tuik.gov.tr/secimdagitimapp/secim.zul>, erişim tarihi: 02.05.2015).

Yukarıdaki tabloda Gaziantep iline bağlı ilçelerin 1961-2015 yılları arasındaki genel seçimlere katılım oranları gösterilmektedir. Buna göre genel olarak merkez ilçelerin katılım oranı ilin genelini yansıtmaktadır. Öte yandan taşra ilçelerinde ise katılım oranının daha yüksek olduğu saptanmıştır. Ayrıca genel olarak adı geçen yıllar arasındaki seçimlerde en yüksek katılım oranının Yavuzeli’nde olduğu görülürken, en düşük merkez ilçelerde olduğu saptanmıştır.

1961 yılı genel seçimlerinde ilin seçime katılım oranı %85,5 olarak tespit edilmiştir. Bunun yanında merkez ilçede bu oran %83,4’de kalmıştır. Ayrıca bu oranın ilin genelinde en düşük katılım oranı olduğu da belirlenmiştir. Öte yandan en yüksek katılım oranına ise Yavuzeli’nde (%94,7) ulaşmıştır.

1965 yılı seçimlerinde merkez ilçenin katılım oranı %73,5’e gerilemiştir. Bunun yanında katılım oranında en büyük düşüşün Kilis’te (%69,7) olduğu saptanmıştır. Bu açıdan ilin genelinde olduğu gibi ilçelerin çoğunda seçime katılım oranının düşük olduğu belirlenmiştir. Bu seçimde ortaya çıkan tablo 1969 seçimlerin de yaklaşık aynı olmuştur. Bu açıdan 1969 yılı genel seçimlerinde merkez ilçede katılım

oranı %63,7'ye kadar gerilemiştir. Ayrıca merkez ilçenin 1961-2015 yılları arasındaki en düşük katılım gösterdiği seçimdir.

1973 yılı seçimlerinde katılım oranı gerilemeye devam etmiştir. Nitekim ilin genelinde ortaya çıkan sonuç 1961-2015 yılları arasındaki en düşük katılım oranının olduğunu göstermektedir. Öte yandan bu seçimde merkez ilçede katılım oranı %76,1'e yükselmesine rağmen taşra ilçeleri arasında düşüşün olması dikkat çekicidir. Bu açıdan en büyük düşüşün Nizip'te (%65,6) olduğu belirlenmiştir. Bu düşüşün temelinde 12 Mart 1971 Muhtırası sonrasında yaşanan siyasi kaos ortamının seçmen üzerindeki olumsuz etkisinin olması vardır.

1977 yılı genel seçimlerinde katılım oranında artış olduğu tespit edilmiştir. Ancak merkez ilçede katılım oranı %64,1'e kadar gerilemiştir. Bu durum 12 Mart muhtırasının merkez ilçedeki seçmenlerde hala etkili olduğunu göstermektedir. Öte yandan taşra ilçeleri arasında Arabanın %82,3'e yükselmesi dikkat çekicidir.

1983 yılı genel seçimlerinde merkez-taşra ilçelerindeki katılım oranında patlama olduğu görülmektedir. Bu seçimde merkez ilçede katılım oranı %89,7'e kadar yükselmiştir. Bununla beraber en yüksek katılımın Yavuzeli'nde (%94,9) olduğu saptanmıştır. Ayrıca taşra ilçeleri arasında önceki seçime göre en çok katılım oranında artış görülen ilçenin Kilis (%89,9) olduğu belirlenmiştir. Bu yükselişin temelinde 12 Eylül 1980 askeri darbesinden önce ülke genelinde görülen kaos ortamının yerini daha güvenli bir ortama bırakması vardır. Ayrıca bu dönemde bütün siyasi partilerin kapatılması, daha sonra ise 1983 yılı seçimlerin önce yeni siyasi partilerin kurulması seçmenlerde siyasilere karşı yeni umut doğmasını sağlamıştır. Dolayısıyla bu durum seçmenin sandığa gitmesini kolaylaştırmıştır. Ayrıca bu durum 1987 yılı genel seçimlerinde de devam etmiştir. Bu seçimde (1987) merkez ilçede katılım oranı %93,8'e ulaşmıştır. Bunun yanında taşra ilçeleri arasında Yavuzeli (%97,4) ve Oğuzeli'nde (%96,4) katılım oranının en yüksek seviyede olduğu anlaşılmaktadır.

1991 yılı genel seçimlerinde önce 1988 yılında 3398 sayılı yasa ile Gaziantep Büyükşehir Belediyesi statüsü kazanmıştır. Bu yasa ile birlikte merkez ilçe Şahinbey ve Şehitkamil olarak ikiye ayrılmıştır. Ayrıca Kargamış beldesi, Nizip ilçesin ayrılarak ilçe statüsüne geçtiği belirlenmiştir. Diğer taraftan Nurdağı beldesi de İslahiye ilçesinden ayrılarak ilçe statüsüne yükselmiştir. Böylece ilin genelinde idari değişim

görölmüş ve ilçe sayısı ilk defa 10'a kadar ulaşmıştır. Ancak Kilis 1995 yılı genel seçimlerinden önce il statüsüne geçmiş ve dolayısıyla Gaziantep ilinin idari sınırlarında ayrılmıştır.

Yukardaki açıklamalar gösteriyor ki, 1991 yılı seçimlerinde önce Gaziantep ilinde yeni ilçeler kurulmuştur. Bu seçimde ilin seçime katılım oranı %80,6'ya gerilmiştir. Bunun yanında Şahinbey (%77,9) ve Şehitkamil (%78,9) merkez ilçelerinde katılım oranının düşük olduğu saptanmıştır. Ayrıca yeni kurulan Karkamış (%87,2) ve Nurdağı (%80,5) ilçelerinde seçime katılım oranı yüksek çıkmıştır. Ayrıca 1995 yılı seçimine katılım oranı genel olarak 1991 seçimlerini yansıtmıştır.

1999 yılı genel seçimlerinde merkez-taşra ilçelerinde katılım oranında yeniden bir yükseliş olduğu görölmektedir. Ancak Şehitkamil (%84,5) ve Şahinbey (%81,9) merkez ilçelerinde seçime katılım oranları yükselmesine rağmen ilin genelinde en düşük kalmışlardır. Öte yanda taşra ilçeleri arasında en yüksek katılım oranının önceki seçimlerde olduğu gibi Yavuzeli'nde (%91,6) olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca önceki seçime göre katılım oranında en büyük artışın Nurdağı (%89,8) olduğu anlaşılmaktadır.

Gaziantep ilçelerinde 2002 yılı genel seçimlerine katılım oranında ani bir düşüşün olduğu görölmektedir. Bu açıdan kırılma noktası oluşmuştur. Ayrıca bu seçimde ilçelerin tamamında seçime katılım oranlarının düştüğü tespit edilmiştir. Bu açıdan Şehitkamil %73,8'de ve Şahinbey %70,2'de kalmıştır. Bununla beraber ilin genelinde bu oran %73,1' kadar gerilemiştir. Öte yandan bu seçimde en yüksek katılım oranının Yavuzeli'nde (%85,3) olduğu belirlenmiştir.

2007 yılı seçimlerinde merkez-taşra ilçelerinde seçime katılım oranında yeniden patlama olduğu görölmektedir. Bu durum gösteriyor ki, katılım oranında ani düşüş ve yükselişler kısa zaman diliminde meydana gelmiştir. Bu açıdan seçime katılım oranının yükselişin olduğu 2007 yılı seçimlerinde; merkez ilçeler olan Oğuzeli %88,1'e Şehitkamil %81,2'ye ve Şahinbey %79,6'ya ulaştığı saptanmıştır. Ayrıca taşra ilçeleri arasında Yavuzeli (%86,3) ve İslahiye'de (%82,6) katılım oranının kayda değer seviyeye ulaştığı belirlenmiştir.



2011-2015 yılları arasındaki genel seçimlerde Gaziantep ilçelerinde seçime katılım oranları yaklaşık aynı çıkmıştır. Bu açıdan ilin genelinde katılım oranı 2011’de %84,1, 7 Haziran 2015’te %82,4 ve 1 Kasım 2015’te %85,5 olarak tespit edilmiştir. Ayrıca 1 Kasım 2015 seçimlerinde seçime katılım oranı en yüksek ilçelerin Yavuzeli (%90,2) ve Oğuzeli (%88,3) oldukları saptanmıştır. Bunun yanında Şehitkamil’de %84,5’te ve Şahinbey’de %83,1’de kaldığı belirlenmiştir.

Yukardaki açıklamalar gösteriyor ki, seçime katılım oranı seçmen sayısının daha az olduğu Yavuzeli ve Araban gibi ilçelerde daha yüksek çıkarken, seçmen sayısının daha çok olduğu Şahinbey ve Şehitkamil’de daha düşük çıkmıştır. Dolayısıyla Gaziantep ilinde daha çok seçmene sahip olan ilçelerin seçime katılım oranlarında gerileme olduğu ortaya çıkmıştır. Ayrıca bazı dönemlerde askeri darbe ve muhtıra gibi gelişmelerin seçmenin sandıktan uzak tutmasına neden olduğu saptanmıştır.

#### **3.4. Kullanılan Oyun Geçerlilik Durumu**

Bireylerin oy kullanma hakları kanunlarla düzenlenmiştir. Bu yönüyle yasaların belirlemiş olduğu şartları taşıyan bireyler seçmen olarak kabul edilmektedir. Böylece seçim ya da referandumda oy kullanma hakkını elde eden kişiler, siyasi görüşlerini sandıkta oy kullanarak yansıtmaktadırlar.

YSK seçmenlerin kullandıkları oy pusulalarının geçerli olabilmesi için gerekli uyarıları yapmıştır. Bunların ihlali tespit edildiği takdirde ise bu oyların geçersiz sayılacağı açıklanmıştır. Bu açıdan sorumluluğun seçmende olduğu ortaya çıkmıştır. YSK seçimlerde hangi oyun geçerli olduğunu belirlemek için 138 nolu genelgeyi yayınlamıştır. Buna göre bir oyun geçerli olabilmesi için şu şartları taşıması gerekir;

- ✓ Tercih mührünün, oy pusulasının diğer kısımlarına geçmemesi durumunda
- ✓ Tercih mührünün sadece iki parti alanını ayıran çift çizgili bölgeye taşmış olması durumunda
- ✓ Başka bir adayın alanına taşmamak kaydıyla, bir siyasi parti alanına birden çok ‘Evet’ mührünün basılması

Yukardaki maddeler oyun geçerli olması için gerekli şartları içermektedir. Ayrıca bu şartları taşımayan oy pusulasının geçersiz sayılacağı anlaşılmaktadır.

Gaziantep ilinde kullanılan oyun geçerlilik durumuna baktığımızda; genel olarak geçerli ve geçersiz oy sayılarının aynı oranda arttığı görülmektedir. Bu açıdan 1961 yılı genel seçimlerinde en yüksek seçmen sayısının olduğu merkez ilçede kullanılan toplam (72.860) oyun 69.546'sının geçerli olduğu görülürken, bunların 3.314'ü geçersiz sayılmıştır. Öte yandan taşra ilçeleri arasına en çok seçmenin olduğu Kilis'te toplam kullanılan oy sayısının 25.959 olduğu belirlenmiştir. Bu oyların 24.552'sinin geçerli, 1.407'sinin geçersiz olduğu tespit edilmiştir. Bu bağlamda toplam kullanılan oy sayısı artıkça geçersiz oy sayısında yükseldiği ortaya çıkmıştır (TÜİK,2016).

**Tablo 3.10.** Genel Seçimlerde Kullanılan Oyun Geçerlilik Durumu (1961-1969)

Seçim Bölgesi	1961			1965			1969		
	Kullanılan Toplam Oy	Geçerli Oy	* (%)	Kullanılan Toplam Oy	Geçerli Oy	* (%)	Kullanılan Toplam Oy	Geçerli Oy	* (%)
Araban	5.004	4.840	96,7	6.621	6.415	96,9	6.580	6.274	95,3
İslahiye	17.106	16.456	96,2	16.396	15.620	95,3	17.971	16.924	94,2
Kilis	25.959	24.552	94,6	23.058	22.312	96,8	19.994	19.188	96,0
Merkez	72.860	69.546	95,5	70.467	67.131	95,3	71.516	67.470	94,3
Nizip	26.164	25.195	96,3	22.560	21.762	96,5	23.166	22.116	95,5
Oğuzeli	11.679	11.229	96,1	10.863	10.528	96,9	10.257	9.763	95,2
Yavuzeli	5.178	5.089	98,3	4.849	4.714	97,2	4.628	4.489	96,7
<b>İL TOPLAMI</b>	163.950	156.907	95,7	154.814	148.482	95,9	154.112	146.224	94,9
<b>TÜRKİYE</b>	10.522.716	10.138.035	96,3	9.748.678	9.307.563	95,5	9.516.035	9.090.709	95,5

**Kaynak:** TÜİK, *Seçim Çevresi ve İlçelere Göre Milletvekili Genel Seçimi Sonuçları*, (<https://biruni.tuik.gov.tr/secimdagitimapp/secim.zul>: erişim tarihi: 02.05.2015). \* (%) Geçerli Oyların Oranı

Yukarıdaki tabloya göre 1961 yılı genel seçimlerinde Türkiye'de toplam kullanılan oy sayısı 10.522.716 olarak belirlenmiş ve bunların %96,3'ünün (10.138.035) geçerli olduğu tespit edilmiştir. Diğer taraftan Gaziantep ilinde ise sandıktan çıkan 163.950 toplam oyun %95,7'sinin (156.907) geçerli olduğu tespit edilmiştir. Bu bağlamda ilin genelinde toplam oyun geçerlilik oranı Türkiye'nin gerisinde kaldığı saptanmıştır.

Türkiye’de kullanılan toplam (9.307.53) oyun %95,5’inin geçerli olduğu 1965 yılı genel seçimlerinde geçersiz oy sayısının 441.115 olduğu belirlenmiştir. Öte yandan ülke genelinde kullanılan toplam oyun 148.482’sinin Gaziantep ilinde olduğu saptanmış, bunun %95,9’unun ise geçerli oy olduğu tespit edilmiştir (TÜİK,2016).

Türkiye’de 1969 yılı genel seçimlerinde kullanılan oy sayısının 9.516.035 olduğu belirlenmiştir. Bu oyun %95,5’inin geçerli (9.307.563) olduğu tespit edilmiştir. Diğer taraftan Gaziantep ilinde sandıktan çıkan toplam oyun 154.112 olduğu saptanmış ve bunun %94,9’unun geçerli (148.482) olduğu belirlenmiştir. Bu açıdan ilin genelindeki geçerlilik oranı ülkenin ortalamasının altında kalmıştır.

İlçeler bazında genel seçimlerde kullanılan oyun geçerlilik durumunu değerlendirdiğimizde (1961); toplam oy sayısının en yüksek merkez ilçe (72.860) ve Nizip’te (26.164) olduğu belirlenmiştir. Bunun yanında toplam oy sayısının en az olduğu ilçenin Araban (5.004) olduğu tespit edilmiştir. Öte yandan oy kullanmayan seçmen sayısı en fazla Kilis’te (4.916) olduğu görülürken, en düşük Yavuzeli’nde (287) olduğu saptanmıştır. Ayrıca bu seçimde toplam oyun geçerlilik oranına göre ilk sırada Yavuzeli (%98,3) yer alırken, Kilis (%94,6) sona kalmıştır (Tablo 3.10).

1965 yılında da Gaziantep ilçeleri arasında kullanılan oyun dağılımında ilk sırayı önceki seçimde olduğu gibi merkez ilçe (70.467) almıştır. Diğer taraftan taşrada toplam oy sayısına göre Kilis (23.058) dikkat çekmektedir. Öte yandan ilin genelinde geçersiz oy sayısı en çok Nizip’te (798) olduğu belirlenirken, en düşük Yavuzeli’nde (135) kalmıştır. Ayrıca toplam oyun geçerlilik oranı en yüksek Yavuzeli’nde (%97,2) çıkmıştır (Tablo 29). Bu bağlamda önceki seçimlere göre toplam oy sayısındaki artış devam etmiştir. Ancak oylarının geçerlilik oranında düşüş olduğu saptanmıştır.

1969 yılı genel seçimlerinde Gaziantep ilçeleri arasında geçerli oy sayısının en yüksek merkez ilçede (67.470) ve Nizip’te (22.116) olduğu saptanmıştır. Bunun yanında Kilis (19.188) ve İslahiye’de de (16.924) oy sayısının yüksek olması dikkat çekicidir. Öte yandan bu seçimde en düşük geçerli oy sayısı Yavuzeli’nde (4.489) kullanılmıştır. Geçersiz oy sayısına göre ise ilk sırada Nizip (1.050) yer alırken, Yavuzeli (139) sona kalmıştır. Ayrıca ilin genelinde toplam oyun geçerlilik oranına göre Yavuzeli (%96,7) en yüksek seviyeye ulaşırken, en düşük İslahiye’de (%94,2) kalmıştır.

**Tablo 3.11.** Genel Seçimlerde Kullanılan Oyun Geçerlilik Durumu (1973-1983)

Seçim Bölgesi	1973			1977			1983		
	Kullanılan Toplam Oy	Geçerli Oy	* (%)	Kullanılan Toplam Oy	Geçerli Oy	* (%)	Kullanılan Toplam Oy	Geçerli Oy	* (%)
Araban	6.370	6.065	95,2	9.645	9.331	96,7	9.693	9.188	94,8
İslahiye	20.023	19.090	95,3	26.120	25.042	95,9	27.488	26.418	96,1
Kilis	22.817	21.946	96,2	30.163	29.211	96,8	35.357	33.502	94,8
Merkez	84.814	82.589	97,4	135.447	130.619	96,4	166.112	156.358	94,1
Nizip	23.108	22.124	95,7	32.564	31.154	95,7	33.831	31.941	94,4
Oğuzeli	9.516	9.192	96,6	13.106	12.661	96,6	13.459	12.691	94,3
Yavuzeli	4.756	4.572	96,1	6.546	6.409	97,9	6.254	5.981	95,6
<b>İL TOPLAMI</b>	173.359	165.579	95,5	253.592	244.454	96,4	292.194	276.079	94,5
<b>TÜRKİYE</b>	11.223.843	10.723.658	95,5	15.358.210	14.827.172	96,5	18.238.362	17.351.510	95,1

**Kaynak:** TÜİK, *Seçim Çevresi ve İlçelere Göre Milletvekili Genel Seçimi Sonuçları*, (<https://biruni.tuik.gov.tr/secimdagitimapp/secim.zul>: erişim tarihi: 02.05.2015). \* (%) Geçerli Oyların Oranı

Bu seçimde (1973) ülke genelinde toplam 11.223.843 oy kullanılmış ve bu oyların %95,5'inin geçerli sayıldığı görülmektedir. Ayrıca bu kullanılan oyun 173.359'unun Gaziantep iline ait olduğu belirlenmiştir. Bu ilin genelinde ise kullanılan toplam oyun %95,5'inin geçerli sayıldığı saptanmıştır. Bu bağlamda toplam oyun geçerlilik oranı her iki seçim bölgesinde de yaklaşık aynı olduğu ortaya çıkmıştır.

Ülke genelinde toplam oy sayısının 15.358.210 olduğu belirlenen 1977 yılı genel seçimlerinde, kullanılan oyların %96,5'inin geçerli sayıldığı tespit edilmiştir. Diğer taraftan Gaziantep ilinde ise toplam oyun sayısının 253.592'ye ulaştığı bu seçimde geçerlilik oranının %96,4 olduğu görülmektedir. Bu bağlamda toplam oyun geçerlilik oranı iki seçim bölgesinde de yaklaşık aynı olduğu hesaplanmıştır.

Türkiye'de 1983 yılı genel seçimlerinde 18.238.36 oy kullanılmış ve bunların %95,1'inin geçerli olduğu belirlenmiştir. Diğer taraftan Gaziantep ilinde ise toplam (292.194) oyun %94,5'inin geçerli oy olduğu tespit edilmiştir (TÜİK,2016). Bu açıdan ilin genelinde toplam oyun geçerlilik oranı ülke ortalamasının altında kalmıştır.

1973 yılı seçimlerinde merkez-taşra ilçelere göre kullanılan oy dağılımını değerlendirdiğimizde şunları söyleyebiliriz: Genel olarak ortaya çıkan tablo önceki seçimi yansıtmaktadır. Bu açıdan toplam oy sayısının 82.589 olduğu merkez ilçede toplam oyun geçerlilik oranı %97,4'e ulaştığı görülmektedir. Öte yandan taşra ilçeleri arasında en çok toplam oy sayısına sahip olan Kilis'te (22.817) toplam oyun %96,1'nin geçerli olduğu belirlenmiştir. Bunun yanında Nizip (22.124) ve İslahiye'de de (20.023) toplam oy sayısının yüksek olduğu saptanmıştır. Ayrıca en düşük geçerli oy sayısının Yavuzeli'nde (4.572) olduğu belirlenmiştir. Bu bağlamda toplam oyun geçerlilik oranı merkez ilçe (%97,4) ve Kilis'te (%96,2) en tepe noktada yer yer alırken, Araban'da (%95,2) son sıralarda kalmıştır (Tablo 3.11).

Bu seçimde (1977) ilin genelinde toplam oy sayısının en yüksek olduğu seçim çevresinin merkez ilçe (135.447) olduğu saptanmıştır. Bunun yanında taşra ilçeleri arasında Nizip'in (32.564) toplam oy sayısı dikkat çekmektedir. Öte yandan en düşük geçerli oy sayısının Yavuzeli'nde (6.546) olduğu tespit edilmesine rağmen kullanılan oyun geçerlilik oranı (%97,9) en yüksek çıkmıştır (Tablo 3.11).

12 Eylül 1980 askeri darbesinden sonra ilk genel seçim 1983 yılında yapılmıştır. Bu seçime katılım oranının (%92,3) önceki seçimlere göre daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Bu artışın temelinde yatan unsurlar dikkat çekicidir. Bu dönemin şartları dikkatlice analiz edildiğinde öncelikle şunları söyleyebiliriz: askeri darbe öncesinde medya, siyasal yaşamda etkin olarak kullanılmış ve siyasi partiler propagandasını halka rahatlıkla iletmeye başlamıştır. Dolayısıyla seçime katılım oranında 1973 yılından beri devam eden artış bu seçimde de en üst seviyeyi yakalamıştır. Ancak bu dönemi farklı kılan diğer bir özellik askeri darbe sonrasında bütün siyasi partilerin kapatılması ve liderlerinin ise yasaklı hale getirilmesidir. Dolayısıyla siyasal yaşam tamamen değişmiş ve bunların yerini yeni partiler, yeni liderler almıştır. İlk etapta, bu partilerin sosyo-ekonomik problemleri çözmesi beklenmiştir. Bu bağlamda seçmenlerin katılım oranının yüksek olması kullanılan toplam oy sayısını da yükseltmiş ve geçerli oy sayısına da ani bir artış sağlamıştır. Sonuç olarak yeni partiler seçmenler için yeni umutları beraberinde getirdiği için seçime katılım oranı daha yüksek çıkmıştır.

Merkez ilçede toplam oy sayısının 166.112 olarak tespit edildiği 1983 yılı genel seçimlerinde bu oyların %94,1'inin geçerli sayıldığı görülmektedir. Öte yandan taşra ilçeleri arasında Kilis (35.357) en yüksek toplam oy sayısına ulaşırken, en düşük Yavuzeli'nde (6.254) kaldığı saptanmıştır. Ayrıca bu sıralama geçerli oy sayısına göre de aynı çıkmıştır. Bu bağlamda toplam oyun geçerlilik oranının en yüksek İslahiye'de (%96,1) olduğu tespit edilirken, en düşük Oğuzeli'nde (%94,3) kaldığı saptanmıştır.

**Tablo 3.12.** Genel Seçimlerde Kullanılan Oyun Geçerlilik Durumu (1987-1995)

Seçim Bölgesi	1987			1991			1995		
	Kullanılan Toplam Oy	Geçerli Oy	* (%)	Kullanılan Toplam Oy	Geçerli Oy	* (%)	Kullanılan Toplam Oy	Geçerli Oy	* (%)
Araban	12.649	12.330	97,5	13.563	13.161	97,0	13.890	13.464	96,9
İslahiye	38.067	37.284	97,9	26.651	26.103	97,9	29.462	28.546	96,9
Kilis	43.530	42.528	97,7	42.180	40.965	97,1	-	-	-
Merkez	249.990	242.498	97,0	-	-	-	-	-	-
Nizip	45.756	44.384	97,0	39.708	38.522	97,0	45.814	43.700	95,4
Oğuzeli	16.968	16.585	97,7	17.642	17.238	97,7	15.174	14.803	97,6
Yavuzeli	8.092	7.907	97,7	8.836	8.614	97,5	9.236	9.013	97,6
Nurdağı	-	-	-	13.724	13.485	98,3	14.401	14.052	97,6
Karkamış	-	-	-	6.137	6.053	98,6	6.665	6.506	97,6
Şahinbey	-	-	-	156.473	152.372	97,4	186.142	178.355	95,8
Şehitkamil	-	-	-	88.081	85.086	96,6	117.979	112.488	95,3
<b>İL TOPLAMI</b>	415.052	404.324	97,4	412.995	402.344	97,4	438.763	422.225	96,2
<b>TÜRKİYE</b>	24.603.541	23.971.629	97,4	25.157.089	24.416.666	97,1	29.101.469	28.126.993	96,7

**Kaynak:** TÜİK, *Seçim Çevresi ve İlçelere Göre Milletvekili Genel Seçimi Sonuçları*, (<https://biruni.tuik.gov.tr/secimdagitimapp/secim.zul>: erişim tarihi: 02.05.2015). \* (%) Geçerli Oyların Oranı

Yukarıdaki tabloya göre kullanılan toplam oy sayısının 24.603.541 tespit edildiği 1987 yılı genel seçimlerinde bu oyların 23.971.629'unun (%97,4) geçerli olduğu belirlenmiştir. Öte yandan toplam oy sayısının 415.052'ye ulaştığı Gaziantep ilinde, toplam oyların %97,4'ünün (404.324) geçerli olduğu saptanmıştır. Bu bağlamda toplam oyların geçerlilik oranının iki seçim bölgesinde de aynı olduğu ortaya çıkmıştır.

1991 yılı genel seçimlerinden önce siyasi reklamlar ve liderlerin propaganda yapması seçmenlerde seçime katılma isteğini daha çok artmıştır. Bunun yanında ülke genelinde kullanılan oy sayısının 25.157.089 olduğu bu seçimde (1991) toplam oyların %97,1'inin geçerli sayıldığı belirlenmiştir. Diğer taraftan ilin genelinde kullanılan toplam (412.995) oy sayısında önceki seçime göre düşüş olduğu görülmektedir. Ayrıca ilin genelindeki toplam oyun %97,4'ünün geçerli olduğu belirlenmiştir (Tablo 3.12).

1995 yılı genel seçimlerinde önce ülke genelinde muhafazakâr-laik çatışması belirginleşmiştir. Bununla beraber toplumda görülen ekonomik bunalıma ilaveten seçmenler arasında ideolojik çatışmaların giderek artması seçmenlerin siyasilere olan güvenlerini zedelemiştir. Bu durum seçmenler üzerinde olumsuz bir etki oluşturmuş ve bir kısım seçmeni sandıktan uzak tutmuştur. Ayrıca bu seçimde (1995) ülke genelinde seçmen sayısındaki artış oranı, kullanılan oy sayısına yansımamıştır. Bu bağlamda kullanılan toplam oy sayısının 29.101.469 olduğu belirlenmiş ve bunun %96,7'sinin geçerli sayıldığı saptanmıştır. Diğer taraftan bu oyun 438.763'ünün Gaziantep ilinde kullanıldığı tespit edilmiştir. Bu ilin genelinde geçerli oy oranı ise %96,2'de kalmıştır. Bu açıdan ilin genelinde toplam oyların geçerlilik oranı ülke ortalamasına yakın olduğu ortaya çıkmıştır (Tablo 3.12).

1987 yılı genel seçimlerinde ilin genelinde kullanılan toplam oyun ilçelere göre dağılımında merkez ilçe (249.990) dikkat çekmektedir. Nitekim bu seçim sonrasında ilin genelinde idari değişim görülecek, böylece merkez ilçenin toplam oyları Şahinbey ve Şehitkamil olarak bölünecektir. Diğer taraftan taşra ilçeleri arasında Nizip (45.756) ve Kilis'in (43.530) kullanılan toplam oy sayısının yüksek olduğu tespit edilmiştir. Bununla beraber en düşük toplam oy sayısı Yavuzeli (8.092) ve Araban (12.649) ilçelerinde kalmıştır. Bu bağlamda kullanılan toplam oyların geçerlilik oranının bütün seçim çevrelerinde de yaklaşık aynı (%97,0) olduğu ortaya çıkmıştır. Ayrıca en yüksek geçerli oy oranına İslahiye (%97,9) ulaşırken, en düşük Nizip (%97,0) ve merkez ilçede (%97,0) kalmıştır (Tablo 3.12).

1991 yılı genel seçiminden kısa zaman önce Gaziantep ili Büyükşehir Belediyesi statüsü kazanmıştır. Böylece merkez ilçe Şahinbey ve Şehitkamil olarak ikiye ayrılmıştır. Diğer taraftan taşra ilçeleri arasına Nurdağı ve Karkamış eklenmiştir. Bu ilçelerden Nurdağı, İslahiye ilçesinden, Karkamış ise Nizip ilçesinden ayrılarak

kurulmuştur. Dolayısıyla bu seçime ilin genelinde toplam on ilçe katılmıştır. Ayrıca bu seçim (1991) Cumhuriyet dönemi boyunca Gaziantep ilinin en çok ilçe sayısına sahip olduğu bir genel seçimdir.

Bu seçimde (1991) ilçeler arasında en çok toplam oy sayısının Şahinbey (156.473) merkez ilçesinde olduğu belirlenmiştir. Bununla beraber taşra ilçeleri arasında Kilis'te (42.180) toplam oy sayısı dikkat çekmektedir. Diğer taraftan ilin genelinde en düşük toplam oy sayısının Karkamış'ta (6.053) olduğu belirlenmesine rağmen toplam oyun geçerlilik oranında ise bu ilçe (%98,6) ilk sırada yer almıştır. Ayrıca Gaziantep ilinde 1995 yılı genel seçimleri öncesinde yeniden bir idari değişim görülmüştür. 1991 yılında Kilis ilçesi il statüsüne yükselmiş ve böylece ilin idari sınırlarından ayrılmıştır. Dolayısıyla ilin toplam seçmen sayısı yaklaşık 50 bin azalmıştır. Öte yandan bu ilçenin ilin sınırlarından ayrılmasına rağmen önceki seçime göre toplam oy sayısında %6,5'lik artış olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca bu seçimde (1995) ilçeler arasında en çok geçerli oy sayısına Şahinbey'de (178.355) ulaşırken, en düşük Karkamış'ta (6.506) kalmıştır (Tablo 12).

**Tablo 3.13.** Genel Seçimlerde Kullanılan Oyun Geçerlilik Durumu (1999-2007)

Seçim Bölgesi	1999			2002			2007		
	Kullanılan Toplam Oy	Geçerli Oy	* (%)	Kullanılan Toplam Oy	Geçerli Oy	* (%)	Kullanılan Toplam Oy	Geçerli Oy	* (%)
Şahinbey	211.379	199.969	94,6	201.544	194.479	96,5	225.195	219.034	97,3
Şehitkamil	157.474	148.982	94,6	153.207	147.734	96,4	183.095	178.398	97,4
Araban	17.715	17.001	96,0	14.947	14.543	97,3	15.642	15.363	98,2
İslahiye	32.308	31.277	96,8	29.384	28.620	97,4	31.536	31.036	98,4
Karkamış	8.247	7.897	95,8	7.640	7.505	98,2	6.798	6.722	98,9
Nizip	50.196	47.897	95,4	50.215	48.632	96,8	54.253	53.155	98,0
Nurdağı	17.246	16.704	96,9	15.940	15.654	98,2	19.283	18.984	98,4
Oğuzeli	17.755	17.186	96,8	16.409	15.931	97,1	17.377	17.102	98,4
Yavuzeli	9.551	9.203	96,4	9.823	9.601	97,7	10.347	10.206	98,6
<b>İL TOPLAMI</b>	<b>521.970</b>	<b>497.143</b>	<b>95,2</b>	<b>499.109</b>	<b>484.449</b>	<b>97,1</b>	<b>563.526</b>	<b>553.743</b>	<b>98,3</b>
<b>TÜRKİYE</b>	<b>32.656.070</b>	<b>31.184.496</b>	<b>95,4</b>	<b>32.768.161</b>	<b>31.528.783</b>	<b>96,2</b>	<b>36.056.293</b>	<b>35.049.691</b>	<b>97,2</b>

**Kaynak:** TÜİK, *Seçim Çevresi ve İlçelere Göre Milletvekili Genel Seçimi Sonuçları*, (<https://biruni.tuik.gov.tr/secimdagitimapp/secim.zul>: erişim tarihi: 02.05.2015). \* (%) Geçerli Oyların Oranı



Türkiye’de 32.656.070 toplam oyun kullanıldığı 1999 yılı genel seçimlerinde bu oyların %95,4’ünün geçerli olduğu belirlenmiştir. Öte yandan Gaziantep ilinde 521.970 toplam oyun %95,2’sinin geçerli oy sayıldığı tespit edilmiştir. Bu bağlamda toplam oyun geçerlilik oranlarının iki seçim bölgesinde birbirine yakın olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca ilin genelinde toplam kullanılan oy sayısında önceki seçimlere göre yükselişin devam ettiği saptanmıştır.

Ülke genelinde toplam oy sayısının 32.768.161 olduğu belirlenen 2002 yılı genel seçimlerinde, toplam oyların %96,2’sinin geçerli sayıldığı tespit edilmiştir. Diğer yandan Gaziantep ilinde kullanılan toplam oy sayısında önceki seçimlere göre az da olsa düşüş (%4,3) olduğu saptanmıştır. Bu ilde toplam oy sayısı 499.109’a kadar gerilemiş ve bunun %97,1’inin geçerli olduğu saptanmıştır.

Türkiye’de 2007 yılı genel seçimlerinde 36.056.293 toplam oy kullanılmış ve bunun %97,2’sinin geçerli olduğu belirlenmiştir. Öte yandan Gaziantep ilinde toplam oy sayısında önceki seçime göre büyük bir artış (%10,9) meydana gelmiş ve böylece kullanılan toplam oy sayısı 563.526’ya kadar ulaşmıştır. Ayrıca bu oyun %98,3’ünün geçerli olduğu belirlenmiştir. Bu bağlamda ilin genelindeki oyun geçerlilik oranı ülke ortalamasını %1,2’lik oran ile aşmıştır.

1999 yılı genel seçimlerini ilçeler bazında değerlendirme yaptığımızda şunları söyleyebiliriz: Merkez ilçelerin seçmen sayısında önceki seçimlere göre büyük artışların olduğu görülmektedir. Bu dönemden önce Şahinbey merkez ilçesinde organize sanayi bölgesinin kurulması, istihdam alanlarını genişletmiştir. Dolayısıyla bu durum merkez ilçede kullanılan toplam oy sayısında (211.379) büyük bir yükselişe neden olmuştur. Diğer yandan bu seçimde en düşük kullanılan toplam oy sayısının Karkamış’ta (8.247) olduğu belirlenmiştir. Bunun yanında taşra ilçeleri arasında geçerli oy sayısına göre dikkat çeken Nizip’in (47.897) diğer ilçeler ile arasındaki toplam oy farkı giderek belirginleşmektedir. Ayrıca ilçelerin çoğunda toplam oyların geçerlilik oranının yaklaşık %95,0 olduğu saptanmıştır (Tablo 3.13).

2002 yılı genel seçimlerini ilçelere göre değerlendirme yaptığımızda en yüksek geçerli oy sayısının Şahinbey (194.479) ve Şehitkamil (147.734) merkez ilçelerinde olduğu görülmektedir. Bunun yanında taşra ilçeleri arasında en çok geçerli oy sayısının Nizip (48.632) ve İslahiye’de (28.620) olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca en düşük

geçerli oy sayısı ise Karkamış (7.505) ve Yavuzeli (9.601) ilçelerinde kalmıştır. Öte yandan toplam oyun geçerlilik oranına göre Nurdağı (%96,9) ve Karkamış (%98,2) ilk sırada yer alırken, Şahinbey (%96,5) ve Şehitkamil (%96,4) sonda kaldığı saptanmıştır.

İlçelere göre 2007 yılı genel seçimlerinde seçmen sayısının en çok olduğu Şahinbey (219.034) ve Şehitkamil (178.398) merkez ilçelerinde en yüksek geçerli oy sayısına ulaşılmıştır. Bunun yanında taşra ilçeleri arasında Nizip (53.155) ve İslahiye (31.036) önceki seçimlerde olduğu gibi dikkat çekmektedir. Özellikle Nizip'te sanayinin gelişmesi çevre ilçelerden yoğun göç almasına neden olmuştur. Öte yandan en düşük geçerli oy sayısının Karkamış (6.722) ve Yavuzeli'nde (10.206) olduğu görülmektedir. Ayrıca toplam oyun geçerlilik oranlarına göre ilk sırada Karkamış (%98,9) yer alırken, son sırada Şahinbey (%97,3) kalmıştır (Tablo 3.13).

**Tablo 3.14.** Genel Seçimlerde Kullanılan Oyun Geçerlilik Durumu (2007-2015)

Seçim Bölgesi	2011			07 Haziran 2015			01 Kasım 2015		
	Kullanılan Toplam Oy	Geçerli Oy	* (%)	Kullanılan Toplam Oy	Geçerli Oy	* (%)	Kullanılan Toplam Oy	Geçerli Oy	* (%)
Araban	16.189	15.860	98,0	16.033	15.585	97,2	16.543	16.229	98,1
İslahiye	35.070	34.379	98,0	34.802	33.895	97,4	35.618	34.967	98,2
Nizip	65.988	64.667	98,0	68.427	66.918	97,8	69.756	68.726	98,5
Oğuzeli	16.070	15.759	98,1	16.001	15.615	97,6	16.097	15.870	98,6
Yavuzeli	11.156	10.991	98,5	10.996	10.706	97,4	11.208	11.028	98,4
Şahinbey	365.800	357.680	97,8	413.688	405.524	98,0	424.976	419.313	98,7
Şehitkamil	307.486	300.621	97,8	346.091	338.902	97,9	355.316	350.210	98,6
Karkamış	6.198	6.113	98,6	5.793	5.793	100	5.741	5.651	98,4
Nurdağı	19.892	19.586	98,5	19.791	19.392	98,0	20.472	20.211	98,7
<b>İL TOPLAMI</b>	843.849	828.241	98,2	931.622	912.330	97,9	955.727	942.205	98,6
<b>TÜRKİYE</b>	43.914.948	42.941.763	97,8	47.507.467	46.163.243	97,2	48.537.695	47.840.231	98,6

**Kaynak:** TÜİK, *Seçim Çevresi ve İlçelere Göre Milletvekili Genel Seçimi Sonuçları*, (<https://biruni.tuik.gov.tr/secimdagitimapp/secim.zul>: erişim tarihi: 02.05.2015). \*(%) Geçerli Oyların Oranı

Türkiye'de 2011 yılı genel seçimlerinde kullanılan toplam oy sayısının 43.914.948 olduğu belirlenmiştir. Bunun yanında kullanılan oyların %97,7'sinin

geçerli olduğu saptanmıştır. Öte yandan Gaziantep ilinde de kullanılan toplam oy sayısında büyük artışlar olduğu belirlenmiştir. Bu yönüyle önceki seçime göre kullanılan toplam oy sayısı %49,7 oranında artış göstermiş ve böylece ilin genelinde 843.849 toplam oy sayısına ulaşılmıştır. Bu artışın temelinde ilin yakın çevresinden istihdama bağlı olarak yoğun göç alması vardır. Ayrıca 2007-2011 yılları arasında ilin aldığı göç miktarı 159.630'a ulaşmıştır. Bunun yanında ilin seçmen sayısında %30,5'lik oranda yükselme olduğu saptanmıştır. Böylece ilin genelinde toplam kullanılan oy sayısında büyük artış meydana gelmiştir (TÜİK,2016).

Türkiye'de 2015 yılında 7 Haziran ve 1 Kasım olmak üzere iki genel seçim yapılmıştır. Bu iki genel seçim arasında yaklaşık altı ay gibi kısa bir zaman dilimi geçmiştir. 7 Haziran seçimlerinde ülke genelinde toplam oy sayısı 47.507.467'e ulaşmış ve bu oyun %1,9'unun (931.622) Gaziantep ilinde kullanıldığı belirlenmiştir. Öte yandan ilin genelinde (%97,9) kullanılan toplam oyun geçerlilik oranı ülke ortalamasını (%97,2) aşmıştır. Ayrıca ilin genelinde önceki (2011) seçime göre kullanılan toplam oy sayısı yaklaşık 88 bin artış göstermiştir. Bu açıdan önceki seçime göre kullanılan toplam oy sayısında %10,4'lük oranında artış meydana geldiği görülmektedir.

1 Kasım 2015 genel seçimleri bir önceki seçimden (7 Haziran) yaklaşık altı ay sonra yapılmıştır. Bu geçen süre zarfında partiler koalisyon kurma çalışmalarında bulunmuşlardır. Ancak anlaşma sağlanamadığı için yeniden seçime gidilmiştir. Bu seçimde Türkiye'de toplam oy sayısının 48.537.695 olduğu tespit edilmiş ve bu oyların %98,6'sının geçerli olduğu saptanmıştır. Diğer yandan bu seçimde Gaziantep ilinde ise 955.727 oy kullanılmış ve bunun %98,6'sının geçerli olduğu belirlenmiştir. Bu bağlamda iki seçim bölgesinde de toplam oyların geçerlilik oranları aynı çıkmıştır. Ayrıca bu ilin genelinde kullanılan toplam oy sayısında, önceki seçime göre pek değişim görülmemiştir. Bu durumun temelinde iki seçim arasındaki sürenin kısa olması vardır.

2011 yılı genel seçimlerinde ilin genelinde en çok geçerli olan oy sayısına ulaşan Şahinbey (357.680) ve Şehitkamil (307.486) merkez ilçeleri olmasına rağmen kullanılan toplam oyun geçerlilik oranına göre son sıralarda yer almışlardır. Bu açıdan her iki seçim bölgesinde kullanılan oyun geçerlilik oranı %97,8'de kalmıştır. Öte

yandan bu merkez ilçelerin, gelişen sanayiye bağlı olarak istihdam olanakları genişlemiş, böylece yakın çevre illerden yoğun göç almışlardır. Bunun yanında diğer ilçeler ise ekonomik açıdan geri kaldıkları için seçmen sayılarındaki artış oranları düşük olmuştur. Ayrıca merkez ilçelerden uzakta kalan Karkamış (6.113) ve Yavuzeli’nde (10.991) toplam oy sayısının ilin genelinde son sıralarda olduğu saptanmıştır. Öte yandan toplam oyların geçerlilik oranına göre sıralama yaptığımızda ise ilk sırada Karkamış (%98,6) yer alırken, ikinci sırada Yavuzeli (%98,5) olduğu görülmektedir. Bu bağlamda adı geçen ilçelerde toplam oyun geçerlilik oranı en yüksek olmasına rağmen toplam oy sayısında sonda kalmışlardır (Tablo 3.14).

7 Haziran 2015 seçimlerinde ilçelere göre geçerli oy sayısında Şahinbey (405.524) ve Şehitkamil (338.902) merkez ilçeleri dikkat çekmeye devam etmiştir. Ayrıca ilin genelinde toplam oyların geçerlilik oranına göre Şahinbey (%98,0) ikinci sırada yer almıştır. Diğer yandan en düşük geçerli oy sayısının Karkamış’ta (5.793) olduğu tespit edilmiştir. Bu ilçede geçerli oy sayısının düşmesinin temelinde sınır komşusu olan Suriye’deki iç savaşın etkisi vardır. Ayrıca bu ilçede ilk defa kullanılan oyların tamamı (%100) geçerli oy olarak kabul edilmiştir. (Tablo 3.14).

Bu seçimde (1 Kasım) ilin genelindeki toplam oyların %83,3’ünü merkez ilçeler oluşturmaktadır. Bu açıdan en yüksek toplam oy sayısının Şahinbey (424.976) ve Şehitkamil’de (355.316) olduğu görülmektedir. Öte yandan en düşük toplam oy sayısının Kargamış (5.741) ve Yavuzeli’nde (11.208) olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca toplam oyların geçerlilik oranına göre ilk sırada Nurdağı (%98,7) yer alırken, Araban’ın (%98,1) son sırada kaldığı saptanmıştır. Bununla beraber toplam oyun geçerlilik oranına göre Araban, İslahiye, Nurdağı ve Karkamış ilin genelinin (%98,6) altında kalmıştır (Tablo 3.14).

Sonuç olarak 1961-2015 yılları arasında Gaziantep ilinde toplam oy sayısının genel olarak arttığı görülmektedir. Bu artış oranının ülke ortalaması ile yaklaşık aynı olduğu tespit edilmiştir. Bunun yanında ilin genelinde toplam oyun geçerlilik oranının günümüze yaklaştıkça arttığı belirlenmiştir. Bu açıdan 1961 yılı genel seçimlerinde ilin genelinde toplam (163.950) oy sayısının %95,7’sinin (156.907) geçerli olduğu belirlenmiştir. Bu seçimden sonra 1973 yılında seçime katılım oranında büyük düşüş olduğu tespit edilmiştir. Bununla beraber 1973 yılında 173.359 toplam oyun

%95,1'inin geçerli sayıldığı görülmektedir. Dolayısıyla ilin seçmen sayısı artmasına rağmen toplam kullanılan oy sayısında gerileme olduğu tespit edilmiştir. 1977 yılında kullanılan oyun geçerlilik oranı %96,4'te kalmıştır. Ayrıca merkez ilçede bu oran %96,4'e yükselmiştir.

İlin genelinde 1983 yılında sonra seçime katılım oranında yükselme olduğu belirlenmiştir. Böylece toplam oy sayısında artış meydana gelmiştir. Bu yönüyle 1987 yılında toplam oy sayısı 415.052'ye kadar ulaşmıştır. Bunun yanında 1991 seçimlerinde ilin genelinde kullanılan oyun geçerlilik oranı %97,4'e kadar yükselmiştir. Ayrıca bu oran taşra ilçeleri arasında Karkamış'ta %98,6'ya ulaşmıştır. 1995'te ilin genelinde kullanılan oyun geçerlilik oranı %96,2'ye gerilemiştir. Bunun yanında 1995'te geçerlilik oranının Nizip, Oğuzeli, Yavuzeli ve Karkamış'ta %97,6 ile en yüksek seviyeye ulaştığı saptanmıştır. 1999'da ilin genelinde geçerlilik oranının %95,2'ye gerilediği anlaşılmaktadır. Ayrıca bu oran Şahinbey (%94,6) ve Şehitkamil merkez ilçelerinde de düşüş göstermektedir (TÜİK,2016).

2002'ye gelindiğinde ise bu sayının 499.109'a ulaştığı saptanmıştır. Ancak 1987-2002 yılları arasında seçmen sayısındaki artış toplam oy sayısına yansımamıştır. Ayrıca bu seçimde (2002) kullanılan oyun %97,0'ının geçerli olduğu tespit edilmiştir.

2007-2011 yılları arasında ilin toplam oy sayısında patlama görülmektedir. Bu yönüyle 2007 yılında toplam oy sayısı 553.526 olurken, 2011 yılında bu sayı 843.849'a ulaşmıştır. Bunun temelinde ilin yoğun göç alması yer alır. Bunun yanında 2011'de toplam oyun geçerlilik oranının %98,2'ye kadar yükseldiği belirlenmiştir.

2011-2015 yılları arasında toplam oy sayısında büyük artış meydana gelmemiştir. 1 Kasım 2015 seçimlerinde 955.727 oy kullanılmış ve bunun %98,6'sının geçerli olduğu görülmektedir. Bu bağlamda günümüze yaklaştıkça toplam oyun geçerlilik oranında artış olduğu dikkat çekmektedir. Seçmenlerin oy kullanırken daha dikkatli davrandıkları ortaya çıkmıştır. Öte yandan ilin genelinde eğitim seviyesinin yükselmesi ve toplumun siyasete olan ilgisinin artması da seçmenin sandığa ilgisini artırmıştır.

Toplam oy sayısının dağılımında merkez ilçelerin baskınlığının yakın zamanda daha da arttığı görülmektedir. Bunun yanında ilin genelinde 1991 yılı genel

seçilmelerinden önce idari değişimlerin görülmesi ilçelerin toplam oy sayısında bazı ani düşüş ve artışlara neden olmuştur. Bu dönemde Kilis'in Gaziantep idari sınırlarından ayrılması toplam oy sayısında büyük düşüşe neden olduğu tespit edilmiştir. Öte yandan 2007 yılından sonra Şahinbey başta olmak üzere diğer ilçelerin yoğun göç alması ilin toplam kullanılan oy sayısını artırmıştır. Bunun yanında taşra ilçeleri arasında Nizip'te kullanılan toplam oy sayısı kayda değerdir. Ayrıca toplam oyun geçerlilik oranının genel olarak 2002 yılından sonra %95,0'ı aştığı tespit edilmiştir. Merkez ilçelerden en uzakta olan Karkamış, Araban ve Yavuzeli seçim çevrelerinde toplam oyun geçerlilik oranı ilin genelini yansıtmıştır.

### 3.5. Milletvekili Sayıları

Siyasi partilerin; toplumdaki dağılık düşüncelere açıklık kazandırması, kendilerini destekleyen seçmenlerin bağdaştırması, siyaset eğitimi gibi birçok işlevi vardır (Tanilli,1996:265). Bu bağlamda siyasi partilere mensup milletvekilleri parlamentoda illerin temsil gücünü göstermektedir. Bununla beraber seçmen ile meclis arasındaki bağlantı milletvekilleri ile kurulmaktadır. Ayrıca bu milletvekilleri parlamentoda siyasi partileri temsil etmektedir. Milletvekili seçimi kanunun tarihsel süreçte değişim gösterildiği belirlenmiştir.

25 Mayıs 1961 tarihli 306 sayılı yasa milletvekili seçimlerinin kurallarını belirleyen "*Milletvekili Seçimi Kanunu*"dur. Bu yasanın en önemli özelliği seçimlerde ilk kez "*nispi temsil*" uygulamasını getirmiş olmasıdır. Yasanın birinci maddesinde, "milletvekili seçimi, tek derecelidir, seçim nispi temsil yöntemine göre, genel eşit, gizli oyla bütün yurttta aynı günde yapılır." denmektedir (Sezen, 1994:250).

Milletvekili Seçimi Kanunu'nun (10.6.1983 günlü, 2839 sayılı) 5. Maddesinde "Seçim çevreleri ve her seçim çevresinin çıkaracağı milletvekili sayısı, Yüksek Seçim Kurulu tarafından, genel nüfus sayımı sonuçlarının açıklanmasından itibaren en geç altı ay içinde, 4 üncü madde uyarınca tespit edilerek Resmi Gazete, radyo ve televizyonla ilan edilir." maddesi yer almaktadır. Buna göre seçim çevrelerinde ne kadar sayıda milletvekili çıkacağı nüfus sayısına göre belirlenmiştir. Bu bağlamda Gaziantep ilinde 2011 yılında milletvekili sayısının 10'dan 12'ye yükselmesinin temelinde de bu vardır. Bu tarihte ilin nüfusu büyük oranda artmıştır. Ayrıca seçim bölgelerindeki milletvekili sayısını da YSK belirlemektedir.

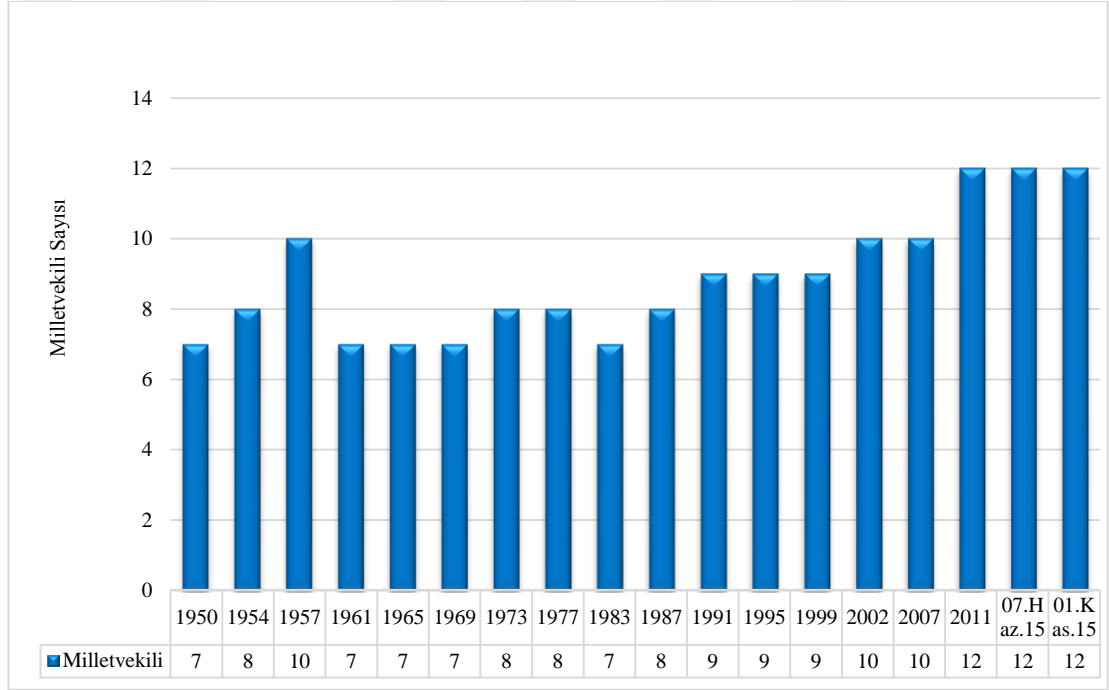
YSK seçim çevrelerinden çıkacak milletvekili sayısını şu yöntemle belirlemiştir; öncelikle illerin çıkaracağı milletvekili sayısının tespitinde toplam milletvekili sayısından her il için bir milletvekili seçilir. Daha sonra kalan milletvekili sayısı en son genel nüfus sayımındaki Türkiye nüfusuna bölünür. Böylece illerin milletvekili sayısı belirlenmiş olur. Örneğin; 1 Kasım 2015 yılı genel seçimlerinde parlamentoya 550 milletvekili seçilecektir. Bu amaçla öncelikle 550 milletvekilinden il sayısı (81) çıkarılır. Bu durumda 469 sayısı bulunur. Türkiye nüfusu (78.741.053) 469'a bölünerek 167.891 sayısına ulaşılır (Tahsis Sayısı). Bu bağlamda Gaziantep'in çıkaracağı milletvekili sayısını bulmak için il nüfusu (1.931.836) tahsis sayısına (167.891) bölünür. Böylece 12 sayısına ulaşmış olunur. Dolayısıyla seçim çevresindeki nüfus miktarı milletvekili sayısını doğrudan etkilerken, seçimlerde uygulanan baraj sistemlerinin ise dolaylı yoldan etkilediği belirlenmiştir.

Seçim barajlarını ele alırken iki çeşit barajdan söz edilebileceğinden başlamak gerekiyor. Bunlardan bir tanesi 1961, 1983 ve 1987 seçimlerinde uygulanan bir seçim çevresinde kullanılan geçerli oyların o seçim çevresinden seçilecek üye sayısına bölünmesiyle elde edilen basit seçim çevresi barajıdır. Bu baraj seçim çevrelerinin büyüklüğüne göre değişiklik göstermekte ve seçim çevreleri küçüldükçe çok yüksek oranlara tırmanabilmektedir. Bununla beraber 1995 yılında bir hayli maceralı seçim sistemi değişiklikleri sonrası Anayasa Mahkemesinin iptal kararı ile basit seçim çevresi barajı kalkmıştır. Gerek basit seçim barajının gerekse yasa ile saptanmış seçim çevresi barajının seçim ve temsil ilkesi bakımından bir hayli garip sonuçlar verebildiğini biliyoruz (Sabuncu, 2006:192). Bu bağlamda seçim çevrelerinde uygulanan barajlar milletvekili sayısını etkilemektedir. Bu durum parlamentoya da yansımakta ve böylece temsilde adalet eksikliği ortaya çıkmaktadır.

Türkiye'de seçim sisteminin adaletsiz sonuçlar vermesine yol açan nedenlerden birisi de, 1983'ten bu yana milletvekilliklerinin illere dağıtımı bakımından uygulanan sistemdir. Bu sistemde önce her il için bir milletvekili verilmekte, geri kalan üyelikler ise ülke nüfusunun geri kalan üyeliklere bölünmesi ile elde edilen katsayıya göre dağıtılmaktadır. Böylece Türkiye'nin aynı zamanda en gerice yöreleri olan küçük nüfuslu illerin Türkiye'nin gelişmiş yörelerine kıyasla TBMM'de daha ağırlıklı olarak temsil edildiklerini görmekteyiz. Bu, Türkiye'nin

oturmuş seçim coğrafyası göz önünde tutulduğunda, aynı zamanda, merkez-sol ve merkez-sağ partilerin seçim sisteminin bu özelliği ile görece dezavantajlı kılındığı, milliyetçi ve dinci muhafazakâr partiler ile etnik ağırlıklı partilerin avantajlı kılınması anlamına gelmektedir (Sabuncu, 2006:196).

Seçmenler siyasi görüşlerini meclise vekiller vasıtasıyla yansıtabilmektedir. Mecliste her milletvekili hem kendi partisini hem de seçildiği ili temsil etmektedir. Bu bağlamda her milletvekilli aynı zamanda yerel ve ulusal niteliklere sahiptir. Türkiye’de her il mevcut nüfus miktarına göre mecliste temsil edilmektedir. Bu açıdan Gaziantep ili TBMM’de %2,1 oranında (2015) temsil edilmektedir. Ayrıca bu milletvekilleri seçim yıllarına göre değişen partilere mensupturlar.



**Şekil 3.20.** Gaziantep İli Milletvekili Sayıları (1950-2015)

Yukarıdaki tabloda 1961-2015 yılları arasında Gaziantep ilinden çıkan milletvekili sayısının genel olarak arttığı görülmektedir. Bunun yanında ilden çıkan milletvekili sayısında bazı seçimlerde ani düşüş ve yükselişlerin olduğu belirlenmiştir. Bu durumun temelinde TBMM’deki toplam milletvekili sayısının değişmesi vardır. Öte yandan genel olarak bu değişim, illerin meclisteki temsil oranında artış ya da azalışlara neden olmamaktadır.



Gaziantep ili parlamentoda sahip olduğu sandalye sayısına göre temsil edilmiştir. Bu açıdan 1950 seçimlerinde meclise girmeye hak kazanan 487 milletvekilinin 7'sinin Gaziantep ilinden çıktığı belirlenmiştir. Bununla beraber 1957 yılında meclisteki sandalye sayısı 610'a yükselmiştir. Böylece ilinin milletvekili sayısı 10'a kadar yükseldiği tespit edilmiştir. Ayrıca meclisteki sandalye sayısı ilk defa bu denli yüksek olmuştur.

1961-1991 yılları arasında Gaziantep ilinden çıkan milletvekili sayısının (7-8) genel olarak değişmediği belirlenmiştir. Öte yandan bu yıllar arasındaki bütün seçimlerde meclisteki sandalye sayısı 450'de sabit kalmıştır.

1991-2015 yılları arasına gelince ise Gaziantep ilinin nüfus miktarında patlama görülmektedir. Bunun yanında meclisteki sandalye sayısı 550'ye yükselmiştir. Bu bağlamda bu ilin milletvekili sayısı 2011 yılından sonra 12'ye yükseldiği saptanmıştır.

1961 yılı genel seçiminde Gaziantep ilinin meclisteki temsil oranının %1,5 olduğu görülürken, 2015 yılında %2,1'e yükseldiği tespit edilmiştir. Öte yandan seçmen sayısı 1961 yılında Türkiye'deki toplam seçmenin %1,4'n Gaziantep ili oluştururken, 2015 yılında bu oran %1,9'a ulaştığı belirlenmiştir. Bu bağlamda ilin meclisteki temsil oranının giderek arttığı ortaya çıkmıştır. Ayrıca 1961 yılında evre barajlı nispi temsil (d'Hondt) seçim sistemi uygulanırken 2015 yılında %10 barajlı d'Hondt sisteminin uygulandığı belirlenmiştir.

Tablo 3.14'e göre 1961 yılı genel seçimlerinde Gaziantep ilinden çıkan 7 milletvekilinin AP, CHP ve YDP olarak siyasi partilerde dağıldığı görülmektedir. Bu dağılımın 1973 yılına kadar genel olarak aynı kaldığı belirlenmiştir. Bu seçimde (1973) ilden çıkan 8 milletvekilinin partilere göre dağılımında CHP'nin (4) baskınlık kazandığı saptanmıştır. Ayrıca bu durumun 1987 yılında ANAP'ta (6) olduğu da tespit edilmiştir. 1991 yılına gelindiğinde ise ilin genelinden çıkan 9 milletvekilinin SHP (5) ve DYP (4) arasında dağılım gösterdiği belirlenmiştir. Daha sonra 1995 yılında bu milletvekilleri RP (3), ANAP (2), DSP (2), CHP (1) ve DYP(1) arasında dağılmıştır. Ayrıca bu seçim (1995) ilden çıkan milletvekillerinin siyasi partilere en çok dağıldığı bir seçimlerden biridir.

**Tablo 3.15.** Gaziantep İlinde Çıkan Milletvekili Sayısının Partilere Göre Dağılımı (1961-2015)

Siyasi Partiler	1961	1965	1969	1973	1977	1983	1987	1991	1995	1999	2002	2007	2011	Haziran 2015	Kasım 2015	TOPLAM
AP	2	4	3	1	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	13
ANAP	-	-	-	-	-	3	6	-	2	1	-	-	-	-	-	12
CHP	4	3	3	4	4	-	-	-	1	-	3	2	2	2	2	30
YTP	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
DP	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
GP	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
MHP	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	1	1	2	1	5
MSP	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
CGP	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
HP	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2
MDP	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2
SHP	-	-	-	-	-	-	2	5	-	-	-	-	-	-	-	7
DYP	-	-	-	-	-	-	-	4	1	1	-	-	-	-	-	6
DSP	-	-	-	-	-	-	-	-	2	2	-	-	-	-	-	4
RP	-	-	-	-	-	-	-	-	3	-	-	-	-	-	-	3
FP	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	2
AKP	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	7	7	9	6	8	37
HDP	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	1	3
<b>İ TOPLAMI</b>	<b>7</b>	<b>7</b>	<b>7</b>	<b>8</b>	<b>8</b>	<b>7</b>	<b>8</b>	<b>9</b>	<b>9</b>	<b>9</b>	<b>10</b>	<b>10</b>	<b>12</b>	<b>12</b>	<b>12</b>	<b>-</b>
<b>TÜRKİYE</b>	<b>450</b>	<b>450</b>	<b>450</b>	<b>450</b>	<b>450</b>	<b>399</b>	<b>450</b>	<b>450</b>	<b>550</b>	<b>550</b>	<b>550</b>	<b>550</b>	<b>550</b>	<b>550</b>	<b>550</b>	<b>-</b>

**Kaynak:** TÜİK, *Seçim Çevresi ve İlçelere Göre Milletvekili Genel Seçimi Sonuçları*, (<https://biruni.tuik.gov.tr/secimdagitimapp/secim.zul>: erişim tarihi: 02.05.2015).

2002 yılı seçimlerinde milletvekilinin partilere dağılımında kırılma noktası olmuştur. Çünkü bu tarihte seçilen 10 milletvekilinin 7'si AKP'den ve 3'ü CHP'den seçilmiştir. Bu dağılım genel olarak 2011 yılına kadar aynı kalmıştır. Ayrıca 2011 yılında ilden çıkan 12 milletvekilinin AKP (9), CHP (2) ve MHP (1) arasında dağıldığı saptanmıştır. Bu açıdan AKP'nin diğer partilere göre baskınlığı belirginleşmiştir (Tablo 3.15).

7 Haziran 2015 seçimlerinde yeniden bir siyasi kırılma görülmüştür. Bu seçimde ilden çıkan milletvekilleri AKP (6), CHP (2), MHP (2) ve HDP (2) olmak üzere dört partide dağılım göstermiştir. Daha sonra yapılan 1 Kasım seçimlerinde bu dağılımın yeniden AKP (8) lehine döndüğü, CHP'nin (2) eski konumunu koruduğu, MHP'nin (1) ve HDP'nin (1) ilden çıkardığı milletvekili sayısını düşürdüğü tespit edilmiştir (Tablo 3.15).

Yukarıda Gaziantep ilinden seçilen milletvekillerinin seçim yıllarına göre siyasi partilere dağılımı açıklanmıştır. Aslında burada gösterilen dağılım meclisteki partilerin sandalye dağılım oranını da yansıtmaktadır. Örneğin; 1 Kasım 2015 yılı genel seçimlerinde meclise 550 milletvekili seçilmiştir. Bu açıdan meclisteki sandalye dağılımı AKP (317) baskınlığında, CHP (134), HDP (59) ve MHP (40) arasında dağılım göstermiştir. Bununla beraber meclisteki sandalyelerin oransal dağılımda AKP (%57,6) ilk sırada bulunurken, daha sonra sırasıyla CHP (%24,3), HDP (%10,7) ve MHP (%7,2) yer almıştır. Öte yandan Gaziantep ilinden çıkan 12 milletvekilinin siyasi partilere dağılımında ise sırasıyla AKP (%66,6), CHP (%16,6), MHP (%8,3) ve HDP'nin (%8,3) yer aldığı saptanmıştır. Bu bağlamda iki seçim bölgesinde de milletvekilinin partilere göre dağılım oranlarının yaklaşık aynı olduğu tespit edilmiştir.

1961-2015 yılları arasında Gaziantep ilinden seçilen milletvekillilerin siyasi partilere dağılımında AKP ve CHP dikkat çekmektedir. Çünkü bu iki parti adı geçen yıllar arasında ilde 30'dan fazla milletvekili çıkarmıştır. Ancak yukardaki tabloya göre CHP 1961 yılından itibaren seçimlere girerken, AKP ise 2002 yılından sonra seçimlere katılmıştır. Bu bağlamda AKP'nin ilde baskınlığının diğer partilere göre daha çok olduğu ortaya çıkmıştır.

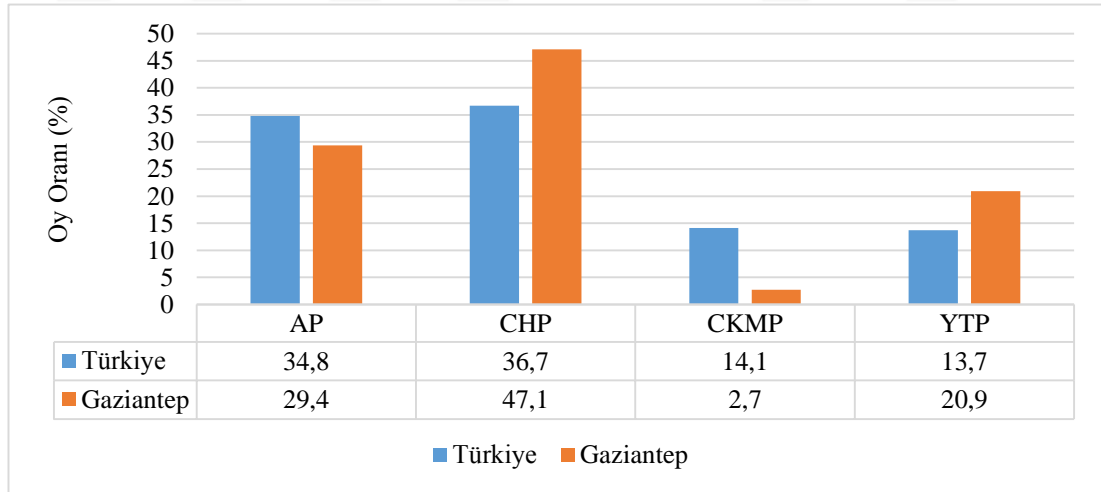
### **3.6. Siyasi Partilerin Aldıkları Oy Oranları**

Çağdaş demokrasilerde kişisel iradelerin bir araya getirilmesi işlevi, siyasi partiler tarafından yerine getirilmektedir. Siyasi partiler bu işlevlerini, bireyleri belli görüşler ve önderler etrafında toplamak ve bireylerin özlemlerini devlet yönetimine yansıtmak yoluyla gerçekleştirmekte ve bu sayede demokrasinin gelişmesine yardımcı olmaktadır. Bundan başka, iktidar ve muhalefet görevlerini yapacak siyasi kadroların hazırlanması ve bunların seçilmelerinin sağlanması da yine siyasi partiler eliyle gerçekleştirilmektedir. İşte bu nedenlerden dolayı, günümüz demokrasi anlayışı, "partiler demokrasisi" olarak nitelendirilmektedir (Akad,1997:225). Bu bağlamda seçmenler siyasi görüşlerini partiler vasıtasıyla parlamentoya taşımaktadır. Bunun yanında siyasi partilerin kurulması ve siyasi arenada faaliyet göstermesi kanunlara göre belirlenmiştir.

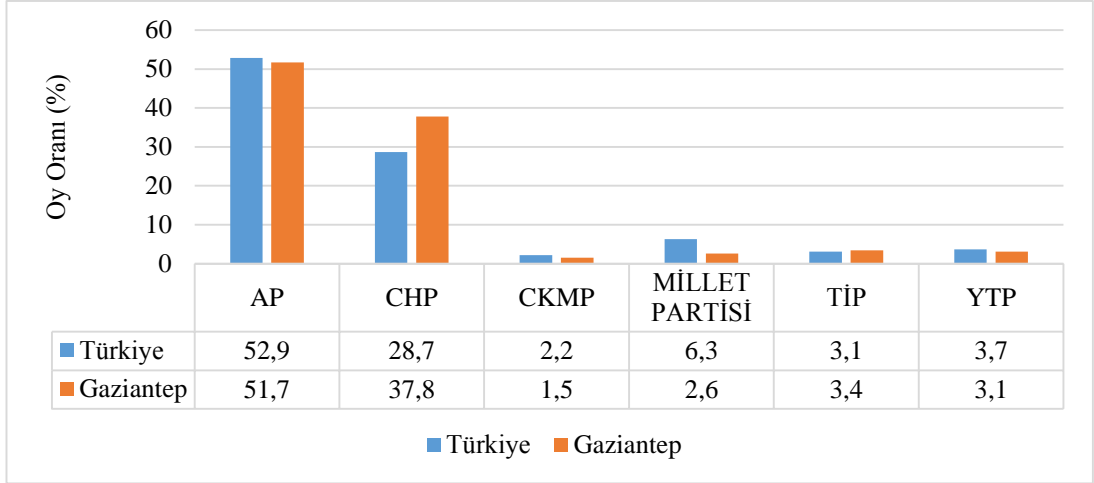
Türkiye' de devletin bağımsızlığına, ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğüne, insan haklarına ve hukuk devleti ilkelerine, millet egemenliğine,

demokratik ve laik Cumhuriyet ilkelerine aykırı hareket edilmedikçe aşırı sağdan aşırı sola kadar her partinin kurulması olanağı vardır. Çok partili sistemlerde seçmen oyunu kullanırken, ülkeyi yönetecek olan hükümeti değil, kendi çıkar ve görüşlerini temsil edecek kişileri seçmiş olmaktadır. Çünkü hükümet daha sonraki zamanda partiler arasında yapılacak pazarlık ile ortaya çıkacaktır. Aşırı çok partili sistemlerde ülkenin temel sorunları üzerinde görüşler bakımından çok farklı ve birbirleri ile uyuşmayacak kadar geniş bir partiler yelpazesi vardır (Akdoğan,2008: 14). Bu açıklamalar ışığında seçmenlerin siyasi parti tercihlerinde kendi görüşlerini yansıtmalarının daha baskın olduğu belirlenmiştir.

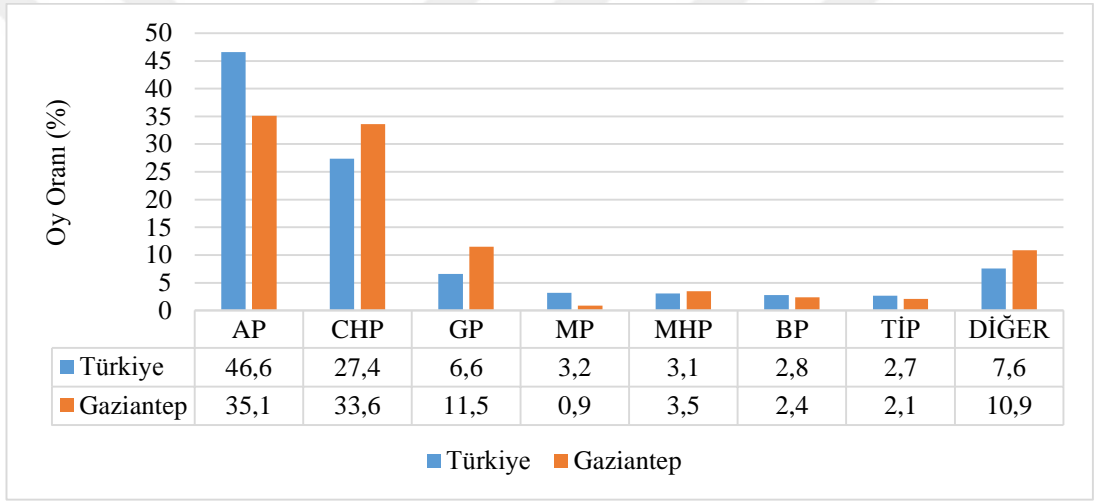
Türkiye 1950 yılındaki genel seçimlerle ilk defa çok partili siyasi hayata geçmiştir. Bu seçim sonucuna göre AP iktidar partisi olmuştur. Bu yönüyle Cumhuriyetin kurulmasından bu tarihe kadar ilk defa CHP haricinde bir parti, iktidar partisi olmayı başarmıştır. Bu nedenle genel seçimlerin kırılma noktası olarak bu tarih kabul edilmektedir. Ancak çok kısa zaman sonra 1960 askeri darbesi olmuş ve bu partinin faaliyetleri engellenmiştir. Ayrıca bu darbeden sonra ilk defa 1961 yılı genel seçimleri yapılmıştır.



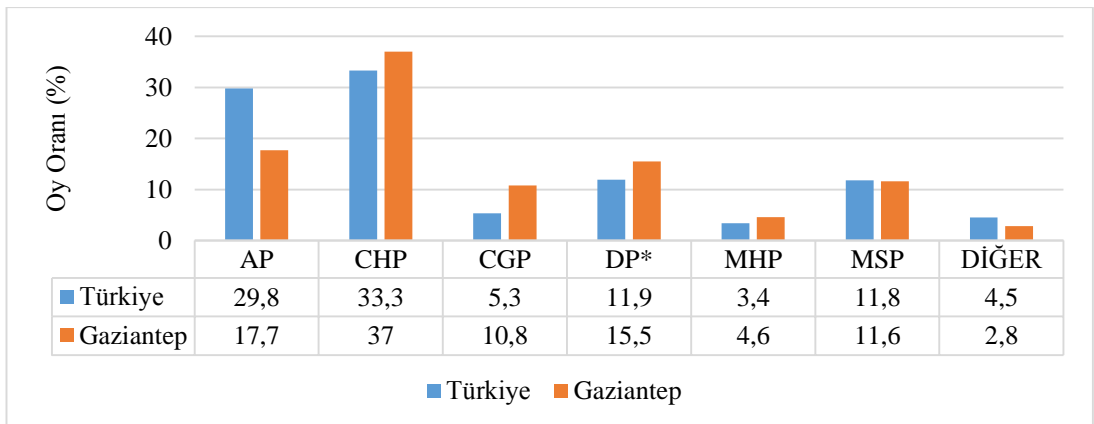
**Şekil 3.21.** Türkiye ve Gaziantep İlinin Aldıkları Toplam Oy Oranları (1961)



Şekil 3.22. Türkiye ve Gaziantep İlinin Aldıkları Toplam Oy Oranları (1965)



Şekil 3.23. Türkiye ve Gaziantep İlinin Aldıkları Toplam Oy Oranları (1969)



Şekil 3.24. Türkiye ve Gaziantep İlinin Aldıkları Toplam Oy Oranları (1973)

Türkiye’de 1961 yılı genel seçimlerinde AP ve YTP kuruluş aşamasında olduklarından tüm illerde seçime girmemişlerdir (Sezen,1994:250). Bunun yanında CHP geleneksel parti özelliği korumuş ve ülke genelinde seçim çalışmaları yapmıştır. Gaziantep ilinde bu seçim sonuçlarının (1961) ülke genelindeki oy dağılımından farklı olduğu tespit edilmiştir. Bu yönüyle ilin genelinde CHP (%47,1) ve YTP’nin (%20,9) oy oranlarının ülke genelinden fazla olması ve bunun yanında AP’nin (29,4) düşük kalması dikkat çekmektedir. Bu açıdan ilde seçmenlerin geleneksel partilerden (CHP) yana oyları kullandıkları tespit edilmiştir. Öte yandan bu dönemde seçmenler arasında merkez-solu benimseyen kişilerin daha baskın olduğu ortaya çıkmıştır (Şekil 3.21).

1961 Anayasal değişikliği ticaret şehri olan yerlerde olumlu sonuçlar oluşturmuştur. Öte yandan ilin genelinde CHP’yi desteklemek ile anayasal düzenini istemenin aynı olduğu algısı toplumda hakimdir. Ayrıca CHP ülke genelinde ticaret şehri olan Bursa (%36,7) ve İstanbul’da (%36,7) en çok oy oranlarına ulaşan partidir. Dolayısıyla CHP’nin Gaziantep ilinde de başarılı olması bu ilin ticaret şehri özelliği kazandığını göstermektedir.

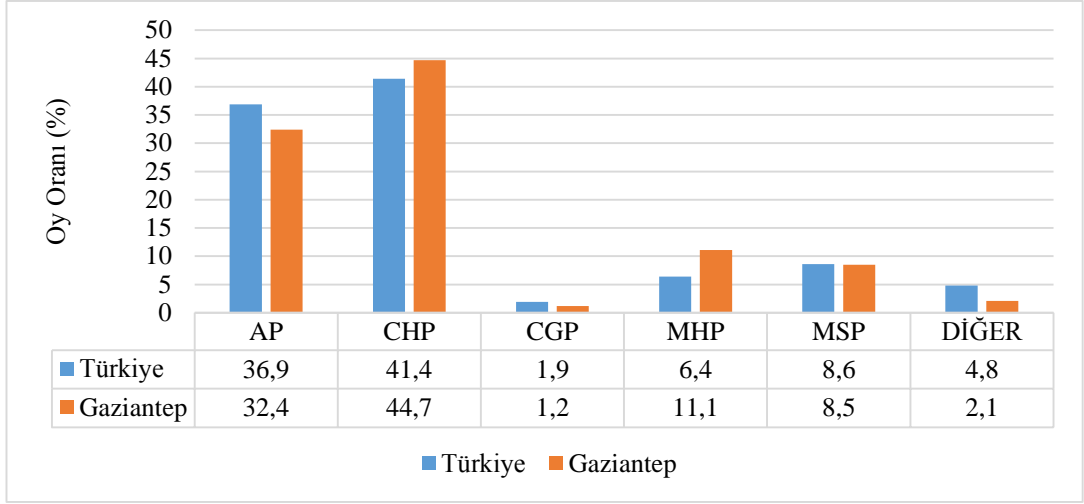
1965 yılı genel seçim sonuçları Süleyman Demirel için bir zafer niteliği taşımıştır. Demirel genel başkan olduktan kısa bir süre sonra oyların yarısından fazlasını alarak tek başına iktidara gelmiştir. AP, YTP’nin oylarını da alırken, CHP’nin oylarının bir kısmı TİP’e gitmiştir (Karlı ,2009:109). Öte yandan Gaziantep ilinde önceki seçimden farklı olarak toplam oyların yaklaşık yarısının AP’de (%51,7) toplandığı görülmektedir. Bunun yanında CHP (%37,8) ikinci parti olarak seçilmiştir. Ülke genele kıyaslandığında ilde CHP’nin oy oranının yüksek olmasına rağmen AP’nin düşük olduğu saptanmıştır. Bu bağlamda ilin genel seçim sonuçları ülke ortalamasının bir kısmını yansıtmıştır. Ayrıca ilin genelinde CHP’nin önceki seçime göre büyük oy kaybına uğramasına rağmen AP’nin oy sayısını artırması dikkat çekmektedir. Bu seçimle ilin genelindeki seçmenlerde merkez-sol görüş zayıflarken, merkez-sağ güç kazandığı tespit edilmiştir. Bu açıdan ilde 1965 yılı seçimleri seçmenlerin siyasi kanatlarında kırılma noktası olmuştur (Şekil 3.22).

12 Ekim 1969 tarihinde genel seçim yapılmıştır. Bu seçimde (1969) Gaziantep ilinde ülke genelinde olduğu gibi AP’de (%35,1) düşüş olduğu görülmektedir. Bunun yanında CHP’nin (%33,6) önceki seçimdeki oy oranı koruduğu belirlenmiştir. Ayrıca

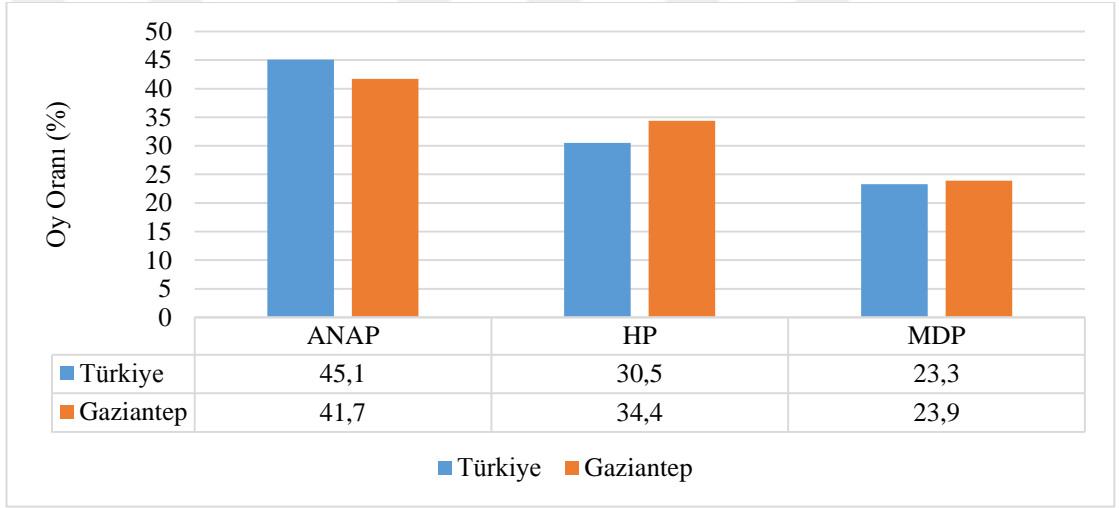
yeni kurulan GP (%11,5) ve MHP (%3,5) ilin genelinde kayda değer bir oy sayısına ulaşamamıştır. Bu bağlamda ilin genelinde CHP, ülke ortalamasını aşarken, AP ve GP'nin bunun gerisinde kaldığı saptanmıştır. Öte yandan ilin genelinde adı geçen partilerden en çok oy kaybının AP'de olduğu belirlenmiştir. Bu partinin (AP) önceki seçimde iktidar partisi olmasına rağmen, ilin seçmenlerinde giderek artan işsizlik sorununa çözüm bulamaması seçmenin AP'ye olan güvenini zedelemiştir.

Genelkurmay Başkanı ve kuvvet komutanlarının imzalarıyla 12 Mart 1971 günü verilen muhtıra, Türkiye'nin yakın tarihindeki önemli dönüm noktalarından birisidir. TSK, muhtırada AP iktidarını yetenezsiz bulmuş, Başbakan Süleyman Demirel'in istifasını istemiş ve Anayasa'nın öngördüğü reformları gerçekleştirmek üzere yasama organlarını harekete geçmeye çağırmıştır ( Gevgilili, 1973:469).

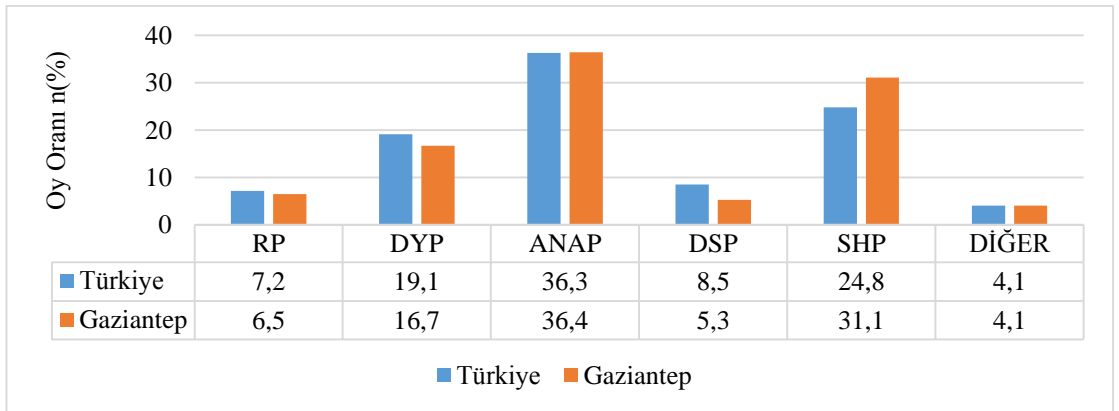
Gaziantep ilinde önceki seçimlerde AP'ye (%17,7) olan güvenin azalması seçmeni diğer partilere yönlendirmiştir. Bu partinin ildeki seçmenlerin çoğundan oy alamamasının temelinde ilin genelinde sosyo-ekonomik problemlerin devam etmesine karşın bu partinin çözüm üretememesi vardır. Bunun yanında CHP (%37,1) önceki seçimden daha fazla oy oranına sahip olmuş ve ilin genelinde birinci parti seçilmiştir. Öte yandan yeni kurulan Demokratik Parti (%15,5) ve MSP'nin (%11,8) ilin genelinde kayda değer oy sayısına ulaştığı belirlenmiştir. Bu bağlamda ilin genelinde toplam oy oranlarına göre AP'nin ülke ortalamasının (ortalamasının) altına düştüğü tespit edilirken, CHP ve Demokratik Partinin bundan daha yüksek olduğu görülmektedir. Ayrıca MSP ve MHP'nin toplam oy oranının ülke ortalaması ile yaklaşık aynı olduğu belirlenmiştir (Şekil 3.24 ).



Şekil 3.25. Türkiye ve Gaziantep İlinin Aldıkları Toplam Oy Oranları (1977)



Şekil 3.26. Türkiye'nin ve Gaziantep İlinin Aldıkları Toplam Oy Oranları (1983)



Şekil 3.27. Türkiye ve Gaziantep İlinin Aldıkları Toplam Oy Oranları (1987)



Türkiye'yi 1977 seçimine taşıyan bu hükümetin ana sorunları ise artan anarşi, ekonomik yoksulluklar, hayat pahalılığıdır. İki yıldan fazla iktidarda kalan I. Milliyetçi Cephe hükümetinin ortaklarından özellikle MSP'nin tutumu koalisyonda anlaşmazlıklara neden olmuştur (Sarıbay,1985:197). Dolayısıyla kısa zaman sonra genel seçimlerin yenilenmesi kararı alınmıştır.

Gaziantep ilinde bu seçimde (1977) CHP'nin (%44,7) önceki seçimlerde başlayan yükselişinin devam ettiği belirlenmiştir. Bununla beraber ilin genelinde ikinci sırada yer alan AP'nin toplam oyların %32,4'lük oranına sahip olduğu görülmektedir. Diğer taraftan MHP, ilin genelinde ilk defa %11,1'lik oy oranına ulaştığı saptanmıştır. Son olarak MSP, toplam oy oranının %8,5'lik kısmına sahip olduğu tespit edilmiştir. Bu bağlamda genel olarak seçmenlerin merkez-sol partilere (CHP) doğru kaydığı belirlenmiştir. Bunun yanında önceki seçimlerde AP ile seçmen arasındaki zayıflayan bağ bu seçimde (1977) yeniden güçlenmeye başlamıştır. Ayrıca ilin genelindeki seçim sonuçları ülke ortalamasını yansıtmıştır (Şekil 3.25).

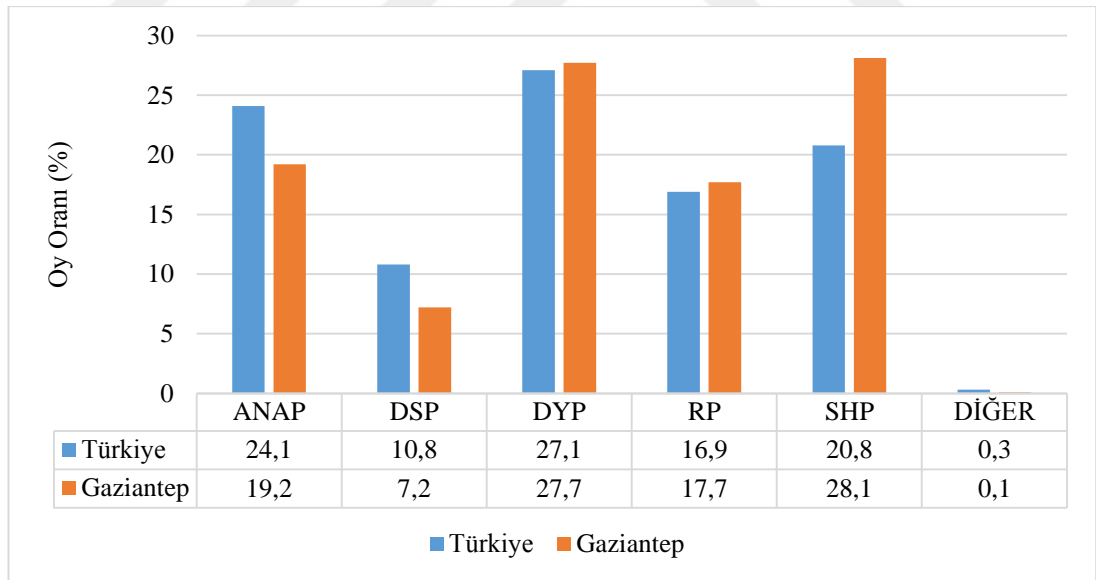
1980 askeri darbesi, Süleyman Demirel liderliğindeki AP Hükümeti'nin, Kürt ayrılıkçılar dâhil solcular ve sağcılar arasında bir iç savaşa dönüşen terör olaylarını durdurmak, yasamanın içinde bulunduğu tıkanıklığı aşmak ve yüzde 100'ün üzerinde seyreden enflasyonu düşürebilmek konularında başarısız kalmasının sonucu olarak ortaya çıkmıştır (Karpat,2007: 274). Bununla birlikte askeri müdahale sonrasında bütün siyasi partiler kapatılmıştır.

1983 yılı genel seçimlerinde Gaziantep ilinde ANAP'ın (%41,7) aldığı toplam oy sayısının ülke genelinde olduğu gibi yüksek çıktığı görülmektedir. Bunun yanında HP'nin (%34,4) oy oranı ülke ortalamasını aştığı tespit edilmiştir. Diğer taraftan MDP'nin (%23,9) toplam oy oranının ülke geneli ile yaklaşık aynı olduğu saptanmıştır. Bu açıdan ilin seçmen davranışları ülke genelini yansıtmıştır. Ayrıca önceki seçimlerde seçmenler arasında merkez-sol görüş baskın iken bunu 1983 yılı seçimlerinden sonra merkez-sağ almıştır (Şekil 3.26).

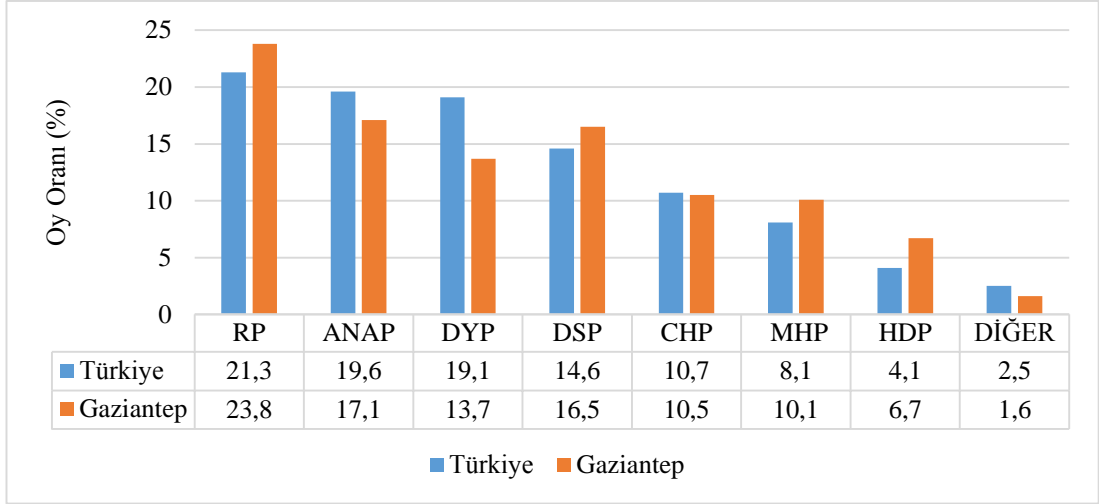
1987'nin koşulları 1980'li yıllar gibi değildir. Sol kesimde SHP ve arkasından gelen DSP'nin gelişme içerisinde olduğu görülmekte, sağ muhafazakar kesimde ise hareketlilik başlamış, milliyetçi kesim MHP'ye, dini anlamda muhafazakar kesim ise RP'ye doğru kaymıştır. Ayrıca ANAP içerisinde de artan bir memnuniyetsizlik vardı

ve partiden kopmalar başlamıştı. Bu durumun ANAP'ın işini zorlaştıracakı kesindi (Karlı,2009:204). Bu durum seçim sonuçlarına olduğu gibi yansımış ve böylece oylarının çoğunluğu ANAP ile SHP'de toplandığı belirlenmiştir.

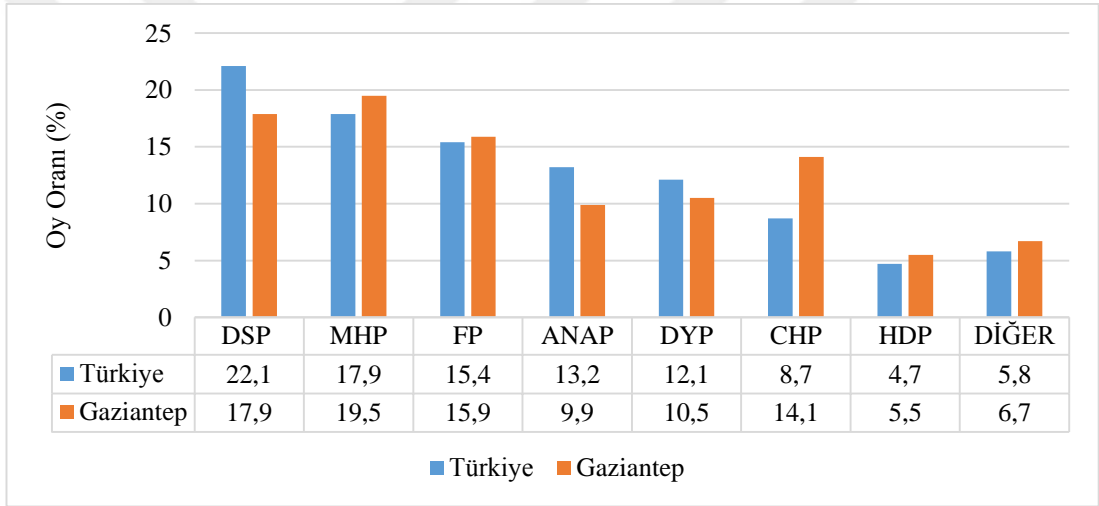
Gaziantep ilinde 1987 yılı genel seçimlerinde toplam oyların %36,4'lık kısmını alan ANAP'ın ilin genelinde ilk sırada yer aldığı görölmektedir. Ancak bu partinin ülke genelinde olduğu gibi önceki seçime göre büyük oy kaybına uğradığı tespit edilmiştir. Bunun yanında ilin genelinde seçmenlerin bir kısmının merkez-solu benimsemesi yeni kurulan SHP'ye oyları kaydırmış ve böylece bu parti ilin toplam oylarının %31,1'lik kısmına sahip olmuştur. Ayrıca bu parti (SHP), HP'nin devamı niteliğinde siyasi arenaya girmiştir. Öte yandan HP'nin oylarının bir kısmı DSP'de (%5,3) toplanmıştır. Bu bağlamda ilin genelinde merkez-sol seçmenleri SHP ve DSP olarak bölünmüş ve bu partiler ilin toplam oylarının %41,7'lik kısmına sahip olmuştur. Bununla beraber ilin genelinde toplam oy oranlarına göre SHP, ülke ortalamasını aşarken RP ve DYP bu oranın altında kaldığı, ANAP'ın ise yaklaşık aynı olduğu tespit edilmiştir (Şekil 3.27).



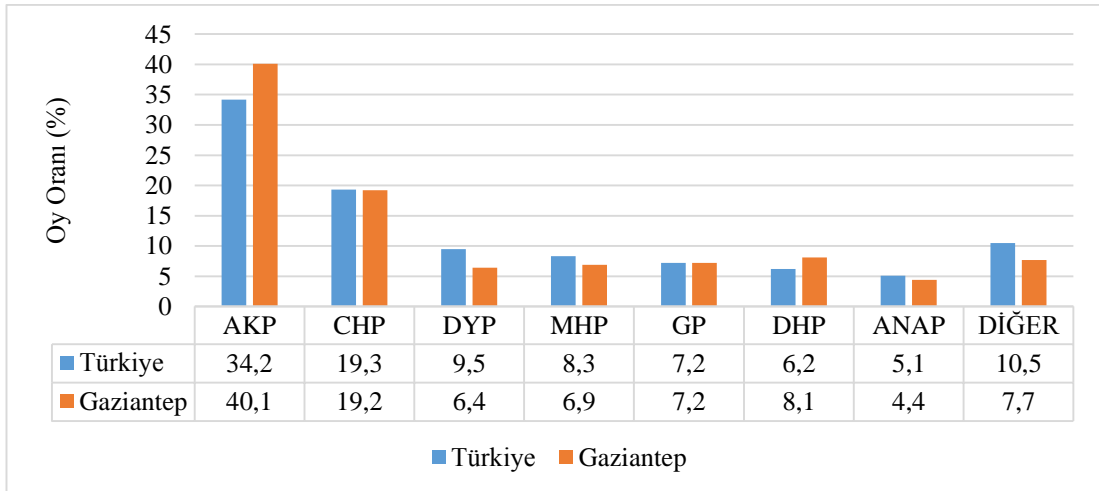
**Şekil 3.28.** Türkiye ve Gaziantep İlinin Aldıkları Toplam Oy Oranları (1991)



**Şekil 3.29.** Türkiye ve Gaziantep İlinin Aldıkları Toplam Oy Oranları (1995)



**Şekil 3.30.** Türkiye ve Gaziantep İlinin Aldıkları Toplam Oy Oranları (1999)



**Şekil 3.31.** Türkiye ve Gaziantep İlinin Aldıkları Toplam Oy Oranları (2002)

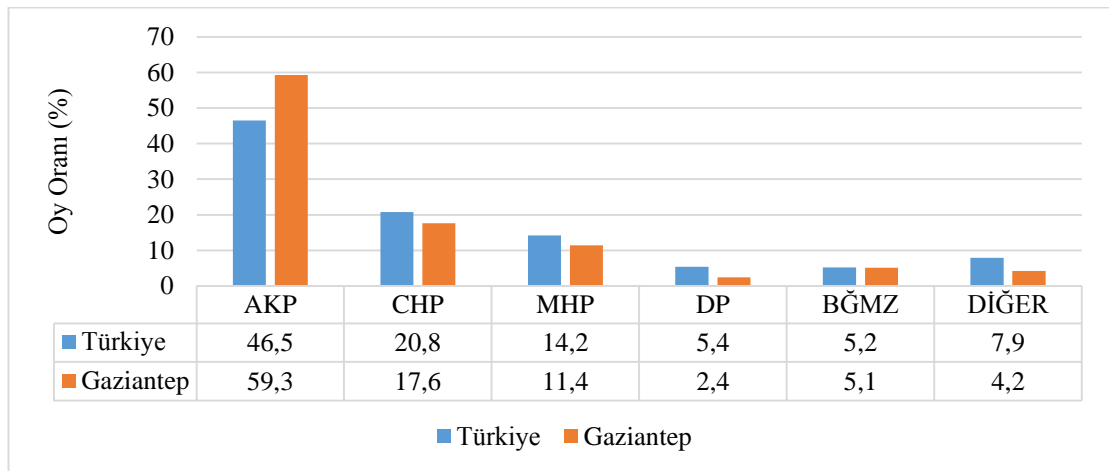
Gaziantep ilinde SHP'nin toplam oyların %28,1'lik kısmına sahip olduğu 1991 yılı genel seçimlerinde DYP'nin (%27,7) ikinci sırada yer aldığı görülmektedir. SHP, ilin genelinde merkez-sol görüşü benimseyen seçmenlerin en çok tercih ettiği siyasi parti olmuştur. Öte yandan DYP'de aynı durumun görülmediği ve bunun yanında daha çok ekonomik vaatlerin (ev, araba vb.) seçmenleri etkilediği saptanmıştır. Bu bağlamda koalisyon hükümetini oluşturan bu partilerin (SHP-DYP) ilin genelinde de en çok oy sayısına ulaşan parti oldukları tespit edilmiştir. Ayrıca bu yönüyle ilin genelindeki seçmenler ülke ortalamasını yansıttığı belirlenmiştir. Son olarak ilin genelinde ANAP'ın (%19,2) aldığı toplam oy sayısında düşüş olduğu saptanırken, RP'de (%17,7) ise oyların yükseldiği görülmektedir (Şekil 3.28).

Türkiye'de 1995 yılı genel seçim sonuçları siyasi arenada bir kırılma yaşandığını göstermektedir. Bu bağlamda siyasal İslam kanadını benimseyen bir parti (RP) ülke genelinde ilk defa en yüksek oy oranına (%21,3) sahip olmuştur. Ayrıca Bu durum Gaziantep ilinde de görülmektedir. Ayrıca ilin genelinde ilk defa siyasal İslam çizgisinden gelen bir parti (RP) toplam oyların %23,8'lik oranına ulaşmıştır. Öte yandan bu partiyi ikinci sırada ANAP (%17,1) takip etmiştir. Son olarak ilin genelinde DSP (%16,5) ve DYP'nin (%13,7) kayda değer oy sayısına ulaştığı saptanırken, CHP (%10,5) ve MHP'nin (%10,1) en düşük oy oranlarında kaldıkları belirlenmiştir.

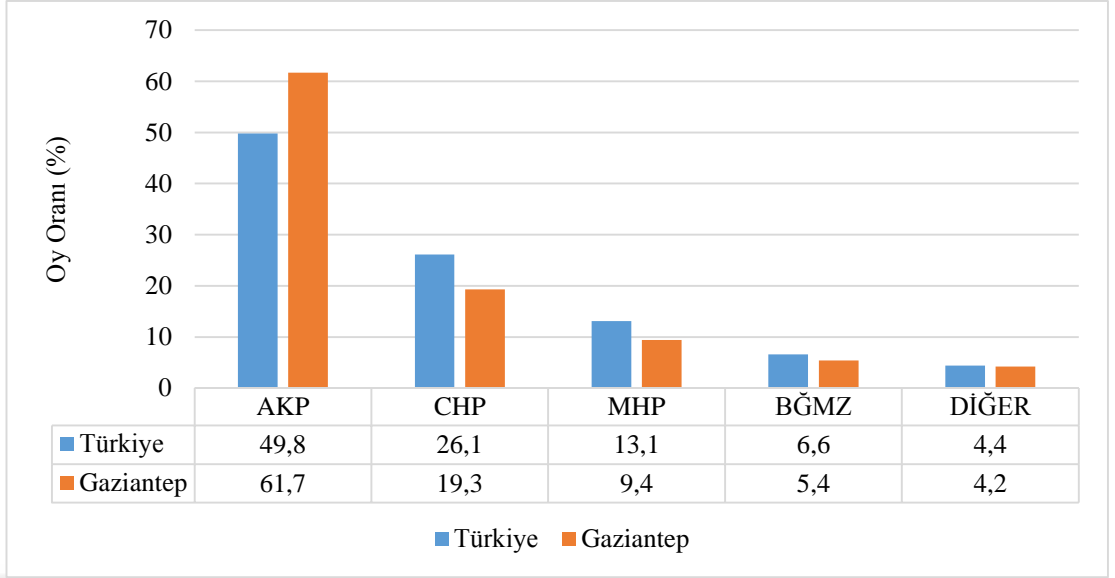
Bu seçimden (1995) sonra ülke genelinde İslamcılar-Laikçiler arasında çatışmalar artmaya başlamıştır. 1999 yılı genel seçimlerine gelince ise Gaziantep ilinde MHP'nin toplam oyların %17,9'luk oranına ulaştığı ve DSP'nin ikinci sırada yer aldığı görülmektedir. Ayrıca MHP önceki seçime göre en çok oy artışı gösteren siyasi parti olmuştur. Bu yükselişin temelinde 1999 yılı seçiminden kısa zaman önce PKK lideri Abdullah Öcalan'ın yakalanmış olması ve bunun iktidarda olan siyasi partilerin çalışmaları sonucu ortaya çıktığı düşüncesi vardır. Bu bağlamda ilin genelindeki seçmen milletçilik duygusuyla hareket etmiş, böylece genel olarak oylar MHP'de toplanmıştır. Öte yandan merkez-solu benimseyen DSP (%19,5) ilin genelindeki baskınlığını korumuştur. Bununla beraber önceki seçime göre en büyük oy kaybına uğrayan FP toplam oyların %15,9'luk oranında kalmıştır. Ayrıca ilin genelinde en düşük toplam oy sayısında CHP (%14,1), DYP (%10,5) ve ANAP'ın (%9,9) kaldığı tespit edilmiştir (Şekil 3.30).

3 Kasım 2002 seçimi öncesinde de partiler açısından durum iyi değildir. Yaşanan 2001 krizi ve siyasetin çok parçalı yapıya ayrılması kitlelerde bir umutsuzluk ve yorgunluğa neden olmuştur. İnsanlar yıllarca oy verdikleri partilere küsmüş duruma gelmiştir (Karlı,2009:251-252). Dolayısıyla yeni kurulan bu parti seçmenler tarafından çok oy alamayan siyasal İslamcı olarak kendilerini nitelemedikleri ve bunun yanında toplumun her kesimine hitap edecek siyasi iletişim dilini kullandıkları görülmektedir.

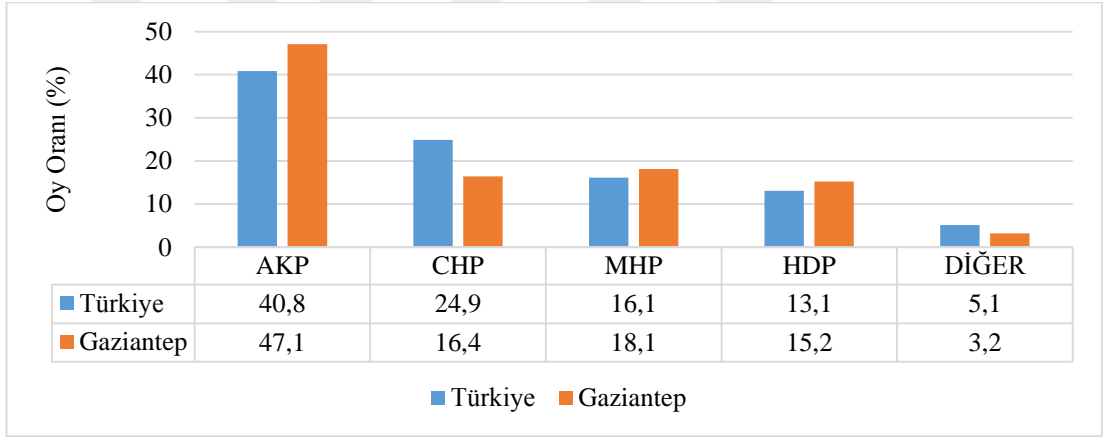
2002 yılı genel seçimlerine çok sayıda siyasi parti katılmasına rağmen ancak AKP ve CHP barajı geçmiştir. Bunun yanında Gaziantep ilinde bu seçimde yeniden bir siyasi kırılma yaşandığı görülmektedir. Bu açıdan önceki seçimlerde olduğu gibi oylar genel olarak dört ya da beş siyasi parti arasında dağılım göstermediği belirlenmiştir. Bu bağlamda ilin genelindeki toplam oylar AKP ve CHP’de toplandığı tespit edilmiştir. AKP ilin genelindeki toplam oyların %40,1’lik oranına ulaştığı görülmektedir. Bu açıdan ilin genelindeki seçmen davranışlarında bir değişim olduğu saptanmıştır. Bununla beraber önceki seçimlerde genel olarak merkez-sol görüşü benimseyen partilerde toplanan oylar bu seçimde siyasal İslam çizgisinden gelen partiye (AKP) kaymıştır. Ancak CHP (%19,2) ilin genelinde ağırlığını korumuştur. Öte yandan en çok oy kaybına uğrayan partinin MHP olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca bu parti (MHP) önceki genel seçimde ilin genelinde ikinci sırada yer almasına rağmen bu seçimde sona kalmıştır. Son olarak bu seçim geleneksel parti anlayışını değiştirmiş, farklı görüşteki seçmenleri ortak bir partide birleştirmeyi başarmıştır (Şekil 3.31).



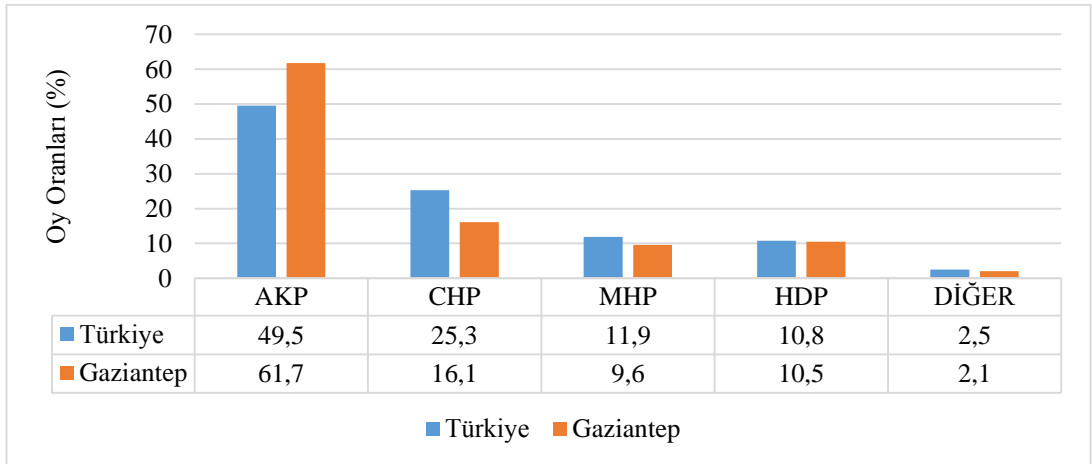
**Şekil 3.32.** Türkiye ve Gaziantep İlinin Aldıkları Toplam Oy Oranları (2007)



**Şekil 3.33.** Türkiye ve Gaziantep İlinin Aldıkları Toplam Oy Oranları (2011)



**Şekil 3.34.** Türkiye ve Gaziantep İlinin Aldıkları Toplam Oy Oranları (7 Haziran 2015)



**Şekil 3.35:** Türkiye ve Gaziantep İlinin Aldıkları Toplam Oy Oranları (1 Kasım 2015)

2007 yılı genel seçim sonunda AKP'nin aldığı oy sayısında patlama olduğu görülmektedir. İktidar partisinin bu seçimle toplumun her kesiminden ve bölgesinden oy alabilecek bir kitle partisi konumuna geldiği görülmektedir (Karlı,2009:270). Bu seçimde AKP'nin toplumun her tabakasına hitap ettiği belirginleşmiştir.

Gaziantep ilinde seçmenler 2002 yılında itibaren AKP'ye doğru kaymaya başlamıştır. Bu açıdan 2007 yılı seçimlerinde toplam oyların %59,3'lük orana ulaşması bunu kanıtlar niteliktedir. Bunun yanında Cumhurbaşkanlığı seçiminde mağdur edildiklerini dile getiren AKP'nin oy sayısına göre ilin genelinde patlama olduğu görülmektedir. Öte yandan geleneksel merkez-sol görüşü benimseyen CHP, sürekli oy kaybetmesine rağmen ilin genelindeki toplam oyların %17,6'lık oranını almıştır.

Yukarıdaki açıklamalar gösteriyor ki, Gaziantep ilinde 1983 yılı seçimlerinden sonra seçmenler arasında gelişen çok farklı siyasi görüşler, 2002'den sonra yerini AKP'de birleşmeye bırakmıştır. Diğer taraftan ilin genelindeki seçmenler merkez-sağ/merkez-sol görüşlü olmaktan çıkmış, AKP-CHP'li seçmen olmaya başlamıştır. Ayrıca önceki seçimlerde ilin genelinde toplam oy oranı yüksek olan MHP, bu seçimde %11,7'lik oranda kaldığı tespit edilmiştir (Şekil 3.33).

Gaziantep ilinde seçmenlerin AKP'ye olan güvenlerinin her seçimde giderek arttığı görülmektedir. Bunun açıdan 2011 yılı genel seçimlerinde ilin genelinde toplam oyların %61,7'lik oranına AKP'nin tek başına ulaştığı saptanmıştır. Ayrıca uzun bir zamandan sonra ilin genelinde ilk defa bir siyasi parti bu denli oy oranına ulaşmıştır. Dolayısıyla ilin genelindeki seçmenlerin yarsından fazlasının bu partiye (AKP) oy verdikleri ortaya çıkmıştır.

Bu seçimde (2011) Gaziantep ilinde CHP'nin yıllardır pek değişmeyen oy oranında (%19,3) kaldığı görülmektedir. Ayrıca MHP'nin (%9,4) toplam oylarında bir düşüş görüldüğü tespit edilmiştir. Bu bağlamda ilin genelinde siyasi partilerin aldıkları oy oranlarının ülke ortalamasını pek yansıtmadığı belirlenmiştir. Ayrıca bu ilin genelinde AKP'nin ülke ortalamasından daha baskın olduğu saptanmıştır (Şekil 3.34).

AKP'nin büyük oy kaybettiği 7 Haziran 2015 genel seçimlerinde siyasi kırılmanın yaşandığı görülmektedir. Bunun yanında çok partili hayattan itibaren gelenekselleşen bir düşüncenin, yani tek başına iktidar olan partilerin üç genel seçimden sonra yıkılışa geçmesi, tezini adeta kanıtlar nitelikte bu seçim sonucu ortaya çıkmıştır. Bu partinin kaybettiği oylar, genel olarak başta MHP olmak üzere diğer merkez-sağ siyasi görüşüne yakın partilere gitmiştir. Ayrıca bu seçim gelenekselleşmiş partilerin (MHP, CHP) lehine sonuçlanmıştır.

Gaziantep ilinde önceki seçimlere göre büyük oy kaybının görüldüğü AKP, toplam oyların %47,1'lik oranına sahip olmuştur. Aslında önceki seçime göre düşüş oranı ülke ortalamasından fazla olmuştur. Bu bağlamda AKP ülke genelinde toplam oy oranlarını %49,8'den %40,8'e düşürdüğü belirlenmiştir. Öte yandan Gaziantep'te ise bu oy oranının %61,7'den %47,1'e kadar gerilediği görülmektedir. Dolayısıyla oransal olarak ilin genelinde en çok oy kaybeden partinin AKP olduğu saptanmıştır.

MHP'nin (%18,1) ilin genelinden aldığı toplam oy sayısında artış olduğu görülmektedir. Öte yandan CHP'nin (%16,4) önceki seçimlerdeki konumunu koruduğu anlaşılmaktadır. Ayrıca HDP, yeni kurulan bir parti olmasına rağmen %15,2'lik oranına yükseldiği belirlenmiştir. Ayrıca bu partinin 2002 yılından önce siyasi arenada olan DEHAP ve HADEP'in devamı niteliğinde olduğu saptanmıştır. Öte yandan bu partilerin (DEHAP-HADEP) ilin genelinden aldıkları oy oranını bu seçimde HDP tek başına almıştır.

7 Haziran seçimlerinde tek başına iktidar olamayan partiler arasında koalisyon kurma çalışmaları başlamıştır. Bunun yanında genel olarak siyasi görüşleri bir birine daha yakın siyasi partiler arasında uzlaşma sağlanacağı ön görülmüştür. Ancak altı aylık zaman diliminde ortak bir hükümet kurulamadığı görülmektedir. Dolayısıyla 1 Kasım 2015 genel seçimlerine hazırlıklar başlamıştır.

1 Kasım 2015 genel seçimlerinde Gaziantep ilinde seçmenler yeniden AKP'ye dönüş yapmıştır. Bu açıdan ilin genelindeki seçmenlerin oy verme davranışları ülke ortalamasını yansıttığı belirlenmiştir. Bu bağlamda önceki seçimden bu seçime geçen yaklaşık altı aylık süre zarfında giderek artan işsizlik problemi yeniden görülmektedir. Ayrıca ülkedeki istikrar endişesi, fabrikaların istihdam alanlarını daraltmasına neden olmuş, bu durum ise seçmenler üzerinde olumsuz etki uyandırmıştır.



Sonuç olarak ilin genelindeki seçmenleri AKP'ye yönelten temel etkenin ekonomik sorunlar olduğu ortaya çıkmıştır. Bunun yanında ilin genelinde CHP %16,1'lik oranla ikinci sırada yer almıştır. Nitekim bu oy oranı gösteriyor ki, ilin genelinde yıllardır bu partiyi (CHP) destekleyenlerin %15'lik oy oranlarında kaldıkları ve bunun yanında siyasi arenada kırılmalar yaşansa bile bu durumun CHP lehine gelişmediği tespit edilmiştir. Dolayısıyla CHP ilin genelinde bu oranlarda (%15-16) sabit kalmıştır. Benzer durumun HDP (%10,5) ve MHP'de (%9,5) de olduğu belirlenmiştir. Ayrıca bu partiler (MHP-HDP) ilin genelinde en çok toplam kaybına uğrayan partiler olmuştur.

Gaziantep ilinde 1961-2015 yılları arasındaki seçimleri genel olarak değerlendirdiğimizde, en çok etkili olan partilerin AP, CHP, ANAP, AKP olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca bu partiler arasında ilin genelinde en çok oy oranına sahip olan partinin AKP olduğu saptanmıştır. Öte yandan CHP'nin ilin genelinde kemikleşmiş %15'lik oy oranı olan bir seçmen kitlesinin olduğu belirlenmiştir.

1983-2002 yılları arasında toplam oyların genel olarak dört ya da beş parti arasında dağıldığı tespit edilmiştir. Bu dönemlerde seçmenlerin davranışlarının ülke ortalamasını yansıttığı da görülmektedir. Bu açıdan ülke yönetiminde koalisyon hükümetlerinin olduğu dönemlerde, ilin genelinde de aynı siyasi partilere ağırlıklı oy oranlarının ortaya çıktığı saptanmıştır.

MHP'nin ilin genelinde ilk defa 1999 yılı seçimlerinde kayda değer bir oy oranına ulaştığı görülmektedir. Bunun temelinde ülkede yaşanan terör olaylarının durması için MHP'nin yaptığı çalışmalar vardır.

2002 yılından sonra ilin genelinde AKP'nin aldığı oy oranlarında patlama olduğu görülmektedir. Nitekim bu ilin ticaret şehri olarak marka olması bu dönemde gerçekleşmiştir. Öte yandan Doğu bölgeleri içinde bu ilin adeta İstanbul gibi sanayi şehri olması için AKP'nin çalışmaları gerek yerel gerekse genel seçim sonuçlarına yansımıştır.

Gaziantep ilinde HDP'nin güç kazanmasında özellikle yakın çevreden göç alması etkili olmuştur. Bu çevrelerden gelen göçmenlerin genel olarak HDP seçmeni olması, ilin genelinde bu partinin oy oranının artmasını sağlamıştır.

### 3.7. İlçelere Göre Genel Seçim Sonuçları

Gaziantep ilinde seçim sonuçlarının genel olarak Türkiye ortalamasını yansıttığı tespit edilmiştir. Bununla beraber ülkede en çok toplam oy sayısına ulaşan partinin, ilin genelinde de ilk sırada olduğu belirlenmiştir. Ayrıca bu durum ilin genelindeki seçmen davranışlarının ülke ortalamasına benzer olduğunu da göstermektedir.

Gaziantep ili bulunduğu Güneydoğu Anadolu bölgesinden genel olarak farklı bir siyasi yapıya sahip olmuştur. Bunun yanında seçim sonuçlarının genel olarak bölge ortalamasından farklı olduğu da tespit edilmiştir. Bu farklılığın temelinde ise ekonomik, sosyal, kültürel ve güvenlik gibi faktörler vardır. Ayrıca bu etmenler ili, bulunduğu bölgeden ayırmakta, bununla beraber ülkenin ortak siyasi görüşüne yaklaştırmaktadır.

Gaziantep'te merkez-taşra ilçeleri arasında ekonomik gelişmişlik açısından büyük zıtlıklar vardır. Bu durum nüfusun kısa vadede yer değiştirmesine neden olmuştur. Özellikle ekonomik açıdan geri kalmış ilçelerden merkez ilçeye doğru nüfusun göç ettiği belirlenmiştir.

İlin genelinde en çok nüfus miktarı merkez ilçede, yani imalat sanayisinin daha çok geliştiği, istihdam alanlarının çeşitlendiği yerde toplandığı tespit edilmiştir. Bununla beraber taşra ilçeleri arasında 1991 yılına kadar Kilis, daha sonrasında Nizip'in kayda değer ekonomik gelişim gösterdiği belirlenmiştir. Dolayısıyla taşra nüfusu genel olarak bu ilçelerde toplanmıştır.

Yukarıdaki açıklamalara göre ilin genelinde en çok seçmen sayısı, nüfus miktarının en çok olduğu merkez ilçede görülmektedir. Bununla beraber taşra ilçeleri arasında Kilis ve Nizip'in seçmen sayıları dikkat çekmektedir.

Öte yandan merkez ilçenin siyasi yapısı ile taşra arasında büyük farklılıkların olmadığı görülmektedir. Ancak taşra ilçelerindeki seçmenlerin daha çok siyasal İslam kanadını benimsedikleri tespit edilmiştir. Bunun yanında merkez ilçedeki seçmenin ise genel olarak merkez-sağ ve merkez-sol kanadının görüşlerini savundukları saptanmıştır. Bu bağlamda 1961 yılından itibaren bütün genel seçimleri incelersek şu tespitler ortaya çıkar:

**Tablo 3.16. Gaziantep İlinin Milletvekili Genel Seçimi Sonuçları (1961)**

Seçim Bölgesi	AP	CHP	CKMP	YTP	BĞMZ
Araban	1.193	2.219	158	1.270	0
İslahiye	8.099	7.212	632	515	0
Kilis	9.728	9.005	799	5.032	0
Merkez	23.909	35.159	2.061	8.241	0
Nizip	715	10.747	400	13.509	0
Oğuzeli	2.110	6.442	157	2.520	0
Yavuzeli	312	2.982	106	1.689	0
<b>GAZİANTEP İLİ</b>	<b>46.066</b>	<b>73.766</b>	<b>4.313</b>	<b>32.776</b>	<b>0</b>
<b>TÜRKİYE</b>	<b>3.527.435</b>	<b>3.724.752</b>	<b>1.415.390</b>	<b>1.391.934</b>	<b>81.732</b>

**Kaynak:** TÜİK, *Seçim Çevresi ve İlçelere Göre Milletvekili Genel Seçimi Sonuçları*, (<https://biruni.tuik.gov.tr/secimdagitimapp/secim.zul>: erişim tarihi: 02.05.2015).

**Tablo 3.17. Gaziantep İlinin Milletvekili Genel Seçimi Sonuçları (1965)**

Seçim Bölgesi	AP	CHP	CKMP	MP	TİP	YTP	BĞMZ
Araban	3.332	2.625	87	193	80	98	0
İslahiye	8.606	5.099	183	832	476	424	0
Kilis	14.342	6.680	252	437	337	264	0
Merkez	32.932	27.425	1.206	1.357	3.060	1.149	2
Nizip	10.736	7.379	326	539	569	2.213	0
Oğuzeli	4.906	4.502	165	286	464	203	2
Yavuzeli	1.945	2.423	63	144	78	61	0
<b>İL TOPLAMI</b>	<b>76.799</b>	<b>56.133</b>	<b>2.282</b>	<b>3.788</b>	<b>5.064</b>	<b>4.412</b>	<b>4</b>
<b>TÜRKİYE</b>	<b>4.921.235</b>	<b>2.675.785</b>	<b>208.696</b>	<b>582.704</b>	<b>276.101</b>	<b>346.514</b>	<b>296.528</b>

**Kaynak:** TÜİK, *Seçim Çevresi ve İlçelere Göre Milletvekili Genel Seçimi Sonuçları*, (<https://biruni.tuik.gov.tr/secimdagitimapp/secim.zul>: erişim tarihi: 02.05.2015).

**Tablo 3.18. Gaziantep İlinin Milletvekili Genel Seçimi Sonuçları (1969)**

Seçim Bölgesi	AP	CHP	GP	MP	MHP	BP	TİP	YTP	BĞMZ
Araban	1.707	980	1.184	84	1.629	492	116	39	43
İslahiye	4.752	2.909	922	177	241	479	140	42	7.262
Kilis	6.051	5.582	1.176	163	146	252	175	48	5.595
Merkez	24.774	26.144	8.625	575	2.389	1.495	1.991	254	1.223
Nizip	8.847	8.617	2.481	110	323	365	199	99	1.076
Oğuzeli	3.671	3.532	1.664	85	187	119	139	78	388
Yavuzeli	1.414	1.359	771	60	229	307	112	25	212
<b>İL TOPLAMI</b>	<b>51.216</b>	<b>49.123</b>	<b>16.823</b>	<b>1.254</b>	<b>5.144</b>	<b>3.509</b>	<b>2.872</b>	<b>585</b>	<b>15.698</b>
<b>TÜRKİYE</b>	<b>4.229.712</b>	<b>2.487.006</b>	<b>597.818</b>	<b>292.961</b>	<b>275.091</b>	<b>254.695</b>	<b>243.631</b>	<b>197.929</b>	<b>511.023</b>

**Kaynak:** TÜİK, *Seçim Çevresi ve İlçelere Göre Milletvekili Genel Seçimi Sonuçları*, (<https://biruni.tuik.gov.tr/secimdagitimapp/secim.zul>: erişim tarihi: 02.05.2015).

Ülkenin on yılına damgasını vurmuş olan DP, 1960 Askeri darbesinden sonra tarih sayfāsından silinmiş, onun yerini doldurmak amacı taşıyan yeni partiler siyasi hayatımıza katılmıştır. Bununla birlikte yeni yüzler ortaya çıkmış, siyasi partilere yeni aktörler katılmış, yeni liderler ülkenin kaderinde söz sahibi olabilmek için siyasete girmiştir (Karlı,2009:87).

Bu seçimde (1961) Gaziantep ilinde en çok oy sayısına CHP (73.766) ve AP'nin (46.066) ulaştığı görülmektedir. Bunun yanında YTP'nin (32.776) ilin genelinde üçüncü sırada yer aldığı tespit edilmiştir. Öte yandan Türkiye'de CHP (3.724.752) ve AP (3.527.435) birbirine çok yakın oy almalarına rağmen, bu ilin genelinde aralarındaki farkın belirginleştiği ortaya çıkmıştır (Tablo 3.16).

1965 yılı genel seçimlerinde Gaziantep ilinde en çok oy sayısına ulaşan partilerin AP (76.799) ve CHP (56.133) olduğu görülmektedir. Bununla beraber önceki seçimde CHP' baskınlığını bu seçimde AP devralmıştır. Bu bağlamda AP'nin ilin genelinde bu denli oy sayısına ulaşmasının temelinde merkez-sağ görüşü benimseyen seçmenlerin AP'de birleşmesi vardır. Bu durum gösteriyor ki, önceki seçimde ilin genelinde kayda değer oy sayısına ulaşan YTP'nin toplam oy sayısında gerilemesinin nedeni AP'de genel başkanın Demirel olmasıdır. Ayrıca bu liderin seçmenler üzerindeki etkisi YTP'yi gölgede bırakmıştır (Tablo 3.17).

Aslında 1965 yılı seçimi ilin genelindeki seçmen davranışlarında kırılma noktası oluşturmuştur. Bu açıdan ilçelerde merkez-sağ kanadını benimseyen kişiler ilk defa bu denli güç kazanmıştır. Ayrıca seçmenlerin koalisyon hükümetlerinden bıkmaları tek partide birleşmeyi kolaylaştırmıştır.

12 Ekim 1969 tarihinde yapılan genel seçime göre Gaziantep ilinde toplam seçmenlerin %66,7'si seçime katılmasına rağmen, %33,3'lük kitlenin sandığa gitmediği tespit edilmiştir. Bu düşük katılımın temelinde halkın siyasi partilerden umudunu kesmesi vardır. Öte yandan bu durum ilin genelindeki seçmenleri bağımsız adaylara yönlendirmiştir. Bu açıdan ilk defa ilin gelinde bağımsız milletvekili adayları kayda değer oy sayısına ulaşmıştır. Ayrıca ilin genelinde en çok oy sayısına AP (51.216) ve CHP'nin (49.123) ulaştığı görülmektedir. Bununla beraber AP ve CHP arasındaki oy farkının daha da azaldığı tespit edilmiştir. Öte yandan önceki seçime göre AP'nin büyük oy kaybına uğradığı saptanmıştır.

**Tablo 3.19. Gaziantep İlinin Milletvekili Genel Seçimi Sonuçları (1973)**

Seçim Bölgesi	AP	CHP	CGP	DP	MHP	MSP	TBP	BĞMZ
Araban	1.097	1.476	708	560	1.582	522	38	79
İslahiye	3.967	5.382	935	4.363	1.023	3.017	157	246
Kilis	3.623	6.446	1.723	5.969	249	3.631	131	174
Merkez	12.502	38.351	9.014	8.899	2.897	8.355	695	1.876
Nizip	5.473	4.681	3.712	4.443	1.214	2.152	124	325
Oğuzeli	2.043	3.211	1.291	844	401	914	78	420
Yavuzeli	626	1.666	605	660	330	571	74	40
GAZİANTEP İLİ	29.331	61.213	17.968	25.738	7.696	19.162	1.297	3.160
TÜRKİYE	3.197.897	3.570.583	564.343	1.275.502	362.208	1.265.771	121.759	303.218

**Kaynak:** TÜİK, *Seçim Çevresi ve İlçelere Göre Milletvekili Genel Seçimi Sonuçları*, (<https://biruni.tuik.gov.tr/secimdagitimapp/secim.zul>: erişim tarihi: 02.05.2015).

**Tablo 3.20. Gaziantep İlinin Milletvekili Genel Seçimi Sonuçları (1977)**

Seçim Bölgesi	AP	CHP	CGP	DP	MHP	MSP	TİP	BĞMZ
Araban	3.273	3.142	147	102	1.749	895	0	23
İslahiye	9.003	9.235	368	270	3.074	3.085	0	7
Kilis	11.912	9.545	361	388	2.938	4.015	0	52
Merkez	36.451	68.130	1.503	1.577	14.076	8.319	0	563
Nizip	12.755	11.572	324	329	2.683	3.069	0	422
Oğuzeli	3.694	5.397	160	164	1.855	876	0	515
Yavuzeli	2.218	2.234	38	33	797	611	0	481
GAZİANTEP İLİ	79.306	109.255	2.901	2.863	27.172	20.870	0	2.063
TÜRKİYE	5.468.202	6.136.171	277.713	274.484	951.544	1.269.918	20.565	370.035

**Kaynak:** TÜİK, *Seçim Çevresi ve İlçelere Göre Milletvekili Genel Seçimi Sonuçları*, (<https://biruni.tuik.gov.tr/secimdagitimapp/secim.zul>: erişim tarihi: 02.05.2015).

**Tablo 3.21. Gaziantep İlinin Milletvekili Genel Seçimi Sonuçları (1983)**

Seçim Bölgesi	ANAP	HP	MDP	BĞMZ
Araban	4.345	2.002	2.841	0
İslahiye	8.440	5.870	12.108	0
Kilis	16.724	8.710	8.068	0
Merkez	63.979	63.370	29.009	0
Nizip	15.301	8.536	8.104	0
Oğuzeli	4.708	4.314	3.669	0
Yavuzeli	1.600	2.209	2.172	0
GAZİANTEP İLİ	115.097	95.011	65.971	0
TÜRKİYE	7.833.148	5.285.804	4.036.970	195.588

**Kaynak:** TÜİK, *Seçim Çevresi ve İlçelere Göre Milletvekili Genel Seçimi Sonuçları*, (<https://biruni.tuik.gov.tr/secimdagitimapp/secim.zul>: erişim tarihi: 02.05.2015).

TSK'nın 12 Mart 1971 muhtırasını yayımlamasından sonra, muhtıraya en sert tepki Bülent Ecevit'ten gelmiştir. Ecevit muhtıranın CHP ve ortanın solu düşüncesine karşı verildiğini savunmuştur (Karlı,2009:138). Bu durum Gaziantep ilinde seçmenlerin yeniden CHP'ye yönelmesini sağlamıştır.

Gaziantep ilinde CHP'nin toplam oy sayısının 61.213'e ulaştığı 1973 yılı genel seçimlerinde, AP (29.332) ikici sırada yer almıştır. Bununla beraber yaklaşık iki genel seçimde ilin genelinde baskın olan AP'nin oy kaybının bu seçimde daha çok belirginleştiği ortaya çıkmıştır. Ayrıca İldeki seçmenler üzerinde CHP'nin askeri muhtıraya verdiği tepki sandığa olumlu yönde yansımıştır. Bununla beraber 1970 muhtırasına İnönü'nün tepkisinin zayıf kalması Ecevit'i bu süreçte daha popüler yapmıştır. Dolayısıyla ilin genelinde CHP'nin aldığı oy sayısının artışında Ecevit'in rolü azımsanmayacak kadar fazla olmuştur.

1973 yılı genel seçimlerinde ilin genelinde partilerin aldığı toplam oy sayısına göre üçüncü sırada DP'nin (25.742) yer aldığı görülmektedir. Ayrıca bu partinin varlığı ilin genelinde merkez-sağ oylarının bölünmesine neden olmuştur. Öte yandan bu seçimde merkez sağı benimseyen AP-DP arasındaki belirgin rekabet ildeki seçmenleri olumsuz yönde etkilemiştir. Bu durum CHP'nin ilin genelinde daha yüksek oy almasını sağlamıştır.

1977 yılı genel seçiminin galibi yine CHP olmuş ve bir önceki seçime oranla puanını hayli arttırmıştır. Parti, uzun bir aradan sonra ilk defa tek başına iktidara gelmeye çok yaklaşmıştır (Karlı,2009:159). Ülke genelinde olduğu gibi Gaziantep ilinde de CHP en çok (109.255) oy sayısına ulaşan parti olmuştur. Bu partiyi AP (79.306) ikinci sırada takip etmiştir. Bu açıdan ilin genelinde önceki seçimlerde olduğu gibi CHP-AP rekabeti yeniden başlamıştır. Öte yandan önceki seçimlere göre daha çok oy alan MHP (20.870) ilin genelinde üçüncü sırada yer almıştır.

Bu seçimde ilin genelindeki seçmenlerin CHP'nin halkçı yaklaşımı yanında getirdiği gençlik ve dinamizmden etkilendiği belirlenmiştir. Öte yandan önceki seçimde merkez sağın oylarının AP-DP arasında bölünmesi ilin genelinde merkez sağın gücünü azaltmıştır. Dolayısıyla bu hatanın giderilmesi için 1977 yılı seçimlerinde sağ görüşlü seçmenler AP'nin çatısı altında toplanmıştır.

12 Eylül askeri darbesinin ardından 6 Kasım 1983'te genel seçim yapılmıştır. Bu seçimde Gaziantep ilinde kayda değer oy sayısına ulaşan üç yeni parti vardır. Bunlardan ANAP (115.097), muhafazakar ve milliyetçi görüşü benimseyip merkez-sağ kanatta ilerlemiştir. HP (95.011) merkez-sola daha yatkın, Atatürkçü ve sosyal demokrasi anlayışı benimseyen partidir. MDP (65.971) ise askeri gücün sivil yönetimde başa getirmek istediği partidir. Ayrıca bu parti söylemlerinde TSK'nın askeri darbesini haklı görmüş ve bunun devam etmesi gerektiğini belirten açıklamalarda bulunmuştur. Son olarak 1980 darbe sonra siyasi partiler kapatılmasına rağmen ilin genelindeki CHP seçmenleri HP'de toplanmış, bunun yanında AP'nin seçmeni ise ANAP çatısı altında birleşmiştir.

İlin genelindeki seçmenlerin önceki seçimleri yansıtır bir tablo ortaya koydukları tespit edilmiştir. Bununla beraber merkez-sağ ve merkez-sol siyasi kanatları benimseyen partilerin yaklaşık aynı oy sayısına ulaştıkları belirlenmiştir. Öte yandan MDP'nin sadece bu seçimde oy sayısında patlama olduğu görülmektedir.

**Tablo 3.22.** Gaziantep İli Milletvekili Genel Seçimi Sonuçları (1987)

Seçim Bölgesi	RP	DYP	ANAP	DSP	SHP	IDP	MÇP	BĞMZ
Araban	614	2.612	5.015	602	2.827	166	494	0
İslahiye	2.538	8.545	11.527	1.566	10.265	271	2.572	0
Kilis	2.234	9.379	19.402	2.226	7.153	278	1.856	0
Merkez	15.395	33.846	84.816	13.954	86.667	2.072	5.748	0
Nizip	3.807	9.178	16.373	1.851	12.010	264	901	0
Oğuzeli	805	2.463	6.759	794	4.448	109	1.207	0
Yavuzeli	500	1.460	2.972	381	2.358	57	179	0
GAZİANTEP İLİ	25.893	67.483	147.864	21.442	125.728	3.217	12.957	0
TÜRKİYE	1.717.425	4.587.062	8.704.335	2.044.576	5.931.000	196.272	701.538	89.421

**Kaynak:** TÜİK, *Seçim Çevresi ve İlçelere Göre Milletvekili Genel Seçimi Sonuçları*, (<https://biruni.tuik.gov.tr/secimdagitimapp/secim.zul>: erişim tarihi: 02.05.2015).

**Tablo 3.23.** Gaziantep İli Milletvekili Genel Seçimi Sonuçları (1991)

Seçim çevresi	DYP	ANAP	SHP	RP	DSP	BĞMZ
Araban	4.261	3.065	3.222	2.052	486	75
İslahiye	7.028	5.088	6.537	6.367	959	124
Kilis	15.187	8.650	7.459	7.658	1.866	145
Nizip	10.830	8.292	12009	6.045	1.192	154
Oğuzeli	4699	3.015	4.938	3.134	1.411	41
Yavuzeli	2.336	1.667	2.799	1.588	195	29
Nurdağı	3.737	2.367	3.192	3.749	405	35
Karkamış	1.717	1.484	2.175	534	134	9
Şahinbey	37.905	29.757	44.827	24.230	15.006	647
Şehitkamil	22.810	13.696	25.524	15.625	7.093	338
GAZİANTEP İLİ	110.510	77.081	112.682	70.982	28.747	1.597
TÜRKİYE	6.600.726	5.826.623.	5.066.571	4.121.355	2.624.301	108.369

**Kaynak:** TÜİK, *Seçim Çevresi ve İlçelere Göre Milletvekili Genel Seçimi Sonuçları*, (<https://biruni.tuik.gov.tr/secimdagitimapp/secim.zul>: erişim tarihi: 02.05.2015).

**Tablo 3.24.** Gaziantep İli Milletvekili Genel Seçimi Sonuçları (1995)

Seçim Çevresi	RP	DYP	ANAP	DSP	CHP	HADEP	MHP
Şahinbey	42.093	18.900	28.019	34.963	20.527	11.704	18.662
Şehitkâmil	26.701	13.493	18.724	18.621	13.236	10.316	9.013
Araban	2.792	2.902	2.910	1.093	949	992	2.309
İslahiye	7.900	3.502	5.042	4.175	2.152	1.965	2.232
Kargamış	934	1.128	1.992	995	280	142	991
Nizip	10.528	10.875	9.211	4.168	2.359	1.678	4.247
Nurdağı	4.205	2.069	2.013	1.118	1.165	564	2.650
Yavuzeli	2295	2159	1496	475	1307	598	2.769
Oğuzeli	2.356	2.466	2.254	2.643	2.032	116	531
GAZİANTEP İLİ	99.804	57.494	71.661	68.251	44.007	28.075	43.404
TÜRKİYE	6.012.450	5.396.009	5.527.288	4.118.025	3.011.076	1.171.623	2.301.343

**Kaynak:** TÜİK, *Seçim çevresi ve ilçelere göre milletvekili genel seçimi sonuçları*, (<https://biruni.tuik.gov.tr/secimdagitimapp/secim.zul>, Erişim Tarihi: 20.07.015)

29 Kasım 1987 seçimine ANAP, DSP, DYP, IDP, MÇP, RP, SHP olmak üzere yedi parti ve 72 bağımsız adayın katıldığı görülmüştür. Bu partilerden sadece ANAP, bir önceki seçime de katılmış, diğer partiler ilk defa seçim yarışına girmişlerdir. (Karlı,2009:206).

Gaziantep ilinde toplam oyların %36,4'lük oranını ANAP'ın aldığı 1987 yılı genel seçimlerinde ikinci sırada SHP (%31,1) yer alırken, DYP (%16,7) sonda kalmıştır. Bu seçim sonuçlarından ortaya çıkan tablo ülke genelini yansıtmıştır.



Bu seçimde toplam oyların siyasi kanatlara göre dağılımını değerlendirdiğimizde merkez-sağ partilerin (ANAP-DYP) daha çok baskın olduğu tespit edilmiştir. Ancak bu partiler sağ görüşlü seçmenlerin bölünmesine neden olmuştur. Öte yandan SHP siyasi arenaya HP'nin devamı şeklinde girmiştir.

20 Ekim 1991 genel seçimlerinde Gaziantep ilinde toplam oylar dört siyasi parti arasında dağılım göstermektedir. Bu partilerden SHP (%28,1) ilk sırada yer almaktadır. Bununla beraber merkez-sağ görüşünü benimsen DYP (%27,7) ve ANAP'ın (%19,2) seçildiği tespit edilmiştir. Öte yandan önceki seçimlerde toplam oy sayısında yükselme görülen RP'nin %17,7'lik orana ulaştığı belirlenmiştir (Tablo 3.23).

Yukarıdaki açıklamalara göre Gaziantep ilinde ilk defa siyasi partilerin oy oranlarına göre sıralamaları ülke ortalamasından farklı olmuştur. Bu açıdan ülke ortalamasında birinci DYP'nin ilin genelinde ikinci sırada kaldığı görülmektedir. Bununla beraber ülke ortalamasında üçüncü sırada olan SHP'nin ilin genelinde birinci sırada yer aldığı tespit edilmiştir. Bu bağlamda ildeki seçmenlerin yeniden merkez-sola yöneldiği saptanmıştır. Öte yandan merkez-sağ görüşüne sahip seçmenin DYP-ANAP ile bölündüğü ortaya çıkmıştır.

İlin Güneydoğu Anadolu bölgesinde olması Kürt seçmen sayısının kayda değer olduğunu göstermektedir. Bu açıdan seçim öncesinde parti yönetiminin izni dışında Kürt konferansına gitmeleri sonucu SHP'den atılan bir grup milletvekilinin kurduğu HEP tek başına seçime girmekte çekimser kalmıştır. Böylece SHP ile birleşmeyi uygun görmüştür. Öte yandan SHP oy kaybetmemek için bu ittifakı zorunlu görmüştür. Bu bağlamda ilin toplam oy sayısına göre ilk sıraya yükselmesinde HEP'in siyasi arenaya genel olarak Kürt milliyetçiliğini savunan bir parti olarak girmesi de etkili olmuştur.

1990'lı yılların ilk yarısı Türk siyasal yaşamında İslami motifler işleyen RP'nin siyasal tabloda yükselişinin, merkez sağ ve merkez sol partilerin ise seçmen nezdinde erimesinin yaşandığı dönemdir (Özkan,2004 :192).

Yukarıdaki açıklamalar gösteriyor ki, ülke genelinde siyasal İslami görüşü benimseyen partiler seçmenlerde yeni umut kapısı olmuştur. Öte yandan bu seçime

(1995) kadar genel olarak merkez-sol görüşünü benimseyen siyasi partilerin (CHP-SHP-HP) seçmenler tarafından çoğunlukla tercih edildiği belirlenmiştir. Ancak bu partilerin ekonominin kötüye gidişini durdurmakta yetersiz kaldıkları saptanmıştır. Ayrıca bu seçimden önceki yerel seçimde RP'nin ülke genelinde birinci seçilmesi, seçmenler üzerinde olumlu etki oluşturmuştur.

24 Aralık 1995'te yapılan genel seçime göre Gaziantep ilinde ülke genelinde olduğu gibi RP'nin (%23,8) oy oranında patlama olduğu görülmektedir. Bununla beraber ANAP (%17,1) ve CHP'nin (%10,5) toplam oy oranının düşük olduğu belirlenmiştir. Bu bağlamda ilin genelindeki seçmenlerin ülke ortalamasına yakın davranışlar sergiledikleri ortaya çıkmıştır. Ayrıca ilin genelinde DSP (%16,5) ve DYP'nin (%13,7) son sıralarda kaldığı tespit edilmiştir.

İlin genelindeki seçmen davranışlarında bu seçim (1995) kırılma noktası olmuştur. Bununla beraber ildeki seçmenin merkez-sol partilerden uzaklaşmaya başladığı ortaya çıkmıştır. Ayrıca CHP'nin gün geçtikçe siyaset arenasında güçsüzleşmesi ildeki seçmenin bu partiye olan ilgisini azaltmıştır.

**Tablo 3.25.** Gaziantep İli Milletvekili Genel Seçimi Sonuçları (1999)

Seçim Çevresi	DSP	MHP	FP	ANAP	DYP	CHP	HADEP	BĞMZ
Şahinbey	47.236	43.120	29.808	17.442	12.923	30.153	9.798	1035
Şehitkamil	27.020	26.663	25.760	13.003	13.468	23.361	12.277	28
Araban	2.987	3.291	2.494	2.750	1.981	1.506	1.166	4
İslahiye	2.482	4.411	6.664	4.527	6.480	2.079	1.511	10
Karkamış	1446	1.953	432	1.390	912	1.305	107	0
Nizip	8.224	8.674	7.945	5.894	7.350	6.480	1.831	1
Nurdağı	1.490	4.633	2.317	1.928	4.012	1.633	322	3
Oğuzeli	4.189	5.222	1.470	1.124	2.456	1.907	78	9
Yavuzeli	1.680	1.260	1.687	1.213	1.699	1.040	128	4
GAZİANTEP İLİ	96.754	99.227	78.577	49.271	51.281	69.464	27.218	1.094
TÜRKİYE	6.919.670	5.606.583	4.805.381	4.122.929	3.745.417	2.716.094	1.482.196	2.702.65

**Kaynak:** TÜİK, *Seçim çevresi ve ilçelere göre milletvekili genel seçimi sonuçları*, (<https://biruni.tuik.gov.tr/secimdagitimapp/secim.zul>, Erişim Tarihi: 20.09.015)

**Tablo 3.26. Gaziantep İli Milletvekili Genel Seçimi Sonuçları (2002)**

Seçim Bölgesi	AKP	CHP	ANAP	MHP	DEHAP	GP	DYP
Şahinbey	81.423	39.976	7.142	11.126	13.539	16.442	8.641
Şehitkamil	58.947	28.822	5.117	8.479	15.806	10.327	7.835
Araban	4.997	2.418	1.187	1.176	1.844	528	1.332
İslahiye	12.186	4.239	1.759	1.918	2.911	2240	1.463
Karkamış	1.815	2.379	678	888	116	225	882
Nizip	18.546	6.493	2.742	3.899	2.876	3.348	7.343
Nurdağı	8.069	2.105	607	2.085	993	749	476
Oğuzeli	4.490	3.911	852	3305	142	600	1.500
Yavuzeli	2.848	2.291	982	566	414	282	1.257
GAZİANTEP İLİ	193.321	92.634	21.066	33.442	38.641	34.741	30.729
TÜRKİYE	10.808.229	6.116.352	1.618.465	2.635.787	1.960.660	2.285.598	3.008.942

**Kaynak:** TÜİK, *Seçim Çevresi ve İlçelere Göre Milletvekili Genel Seçimi Sonuçları*, (<https://biruni.tuik.gov.tr/secimdagitimapp/secim.zul>: erişim tarihi: 02.05.2015).

**Tablo 3.27. Gaziantep İli Milletvekili Genel Seçimi Sonuçları (2007)**

Seçim Çevresi	AKP	CHP	MHP	GP	DP	BĞMZ
Şahinbey	130.259	44.617	20.526	2.719	3.213	10.599
Şehitkamil	106.680	31.257	16.136	1.906	3.755	12.555
Araban	9.080	2.076	2.213	138	325	901
İslahiye	19.242	3.339	3.343	567	2.617	1.085
Karkamış	2.691	1.782	1.775	65	208	92
Nizip	31.421	5.554	11.031	512	1.186	1.794
Nurdağı	12.580	1.635	3.537	204	277	412
Oğuzeli	8.287	3.974	3.299	238	636	254
Yavuzeli	5.294	2.502	749	104	1026	273
GAZİANTEP İLİ	325.534	96.736	62.609	6.453	13.243	27.965
TÜRKİYE	16.327.291	7.317.808	5.001.869	1.064.871	1.898.873	1.835.486

**Kaynak:** TÜİK, *Seçim Çevresi ve İlçelere Göre Milletvekili Genel Seçimi Sonuçları*, (<https://biruni.tuik.gov.tr/secimdagitimapp/secim.zul>: erişim tarihi: 02.05.2015).

Gaziantep ilinde %19,5'lik oy oranına sahip MHP önceki seçime göre en çok oy sayısında artış gösteren parti olmuştur. Bu yükselişin temelinde seçimden kısa zaman önce PKK lideri Abdullah Öcalan'ın yakalanması vardır. Bunun yanında merkez-solu benimseyen DSP'nin (%17,9) baskınlığını koruduğu belirlenmiştir. Öte yandan FP'nin %15,9'luk, CHP'nin %14,1'lik ve DYP'nin %10,5'lik oy oranlarında kaldıkları tespit edilmiştir. Bu bağlamda ilin genelinde orta çıkan tablo ülke ortalamasını yansıtmıştır (Tablo 3.25).

Yukarıdaki açıklamalar ışında iki seçim bölgesinde de ilk defa Türk milliyetçilik çizgisinden gelen MHP'nin toplam oy sayısında artışı dikkat çekmektedir. Bunun yanında ülke gündeminin siyasal yaşama yansımaları seçmenlerin bu partiye yönelmesinde etkili olmuştur.

3 Kasım 2002 genel seçimlerinde AKP'nin ilin genelindeki toplam oyların %40,1'lik oranına ulaştığı görülmektedir. Bu açıdan ilin genelindeki seçmen davranışlarında bir değişim olduğu saptanmıştır. Bununla beraber önceki seçimlerde genel olarak merkez-sol görüşü benimseyen partilerde toplanan oylar bu seçimde siyasal İslam çizgisinden gelen partiye (AKP) kaymıştır. Ancak CHP (%19,2) ilin genelinde ağırlığını korumuştur.

Bu seçimde (2002) ilin genelinde en çok oy kaybına uğrayan partinin MHP olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca bu parti (MHP) önceki genel seçimde ilin genelinde ikinci sırada yer almasına rağmen bu seçimde sonlarda kalmıştır. Ayrıca bu seçim sonucunun ülke ortalaması ile yaklaşık aynı olduğu belirlenmiştir.

Yukarıdaki açıklamalara göre bu seçimde (2002) ilin genelinde yeniden bir siyasi kırılma yaşandığı görülmektedir. Bu açıdan önceki seçimlerde olduğu gibi oylar genel olarak dört ya da beş siyasi parti arasında dağılım göstermemiştir. Bu bağlamda ilin genelindeki toplam oylar AKP ve CHP'de toplanmıştır. Ayrıca bu seçimde AKP en başarılı parti olmuştur.

2007 yılı genel seçim sonucuna göre Gaziantep ilinde AKP'nin çok ciddi bir oy patlaması yaptığı görülmektedir. AKP, gerçek anlamda sosyal demokrat bir partinin olmayışından da yararlanarak toplumun alt ve orta kesimlerinden çok sayıda oy almıştır (Karlı,2009:270). Bu bağlamda ilin genelinde farklı sosyal sınıftaki seçmenlerin AKP çatısı altında birleştiği görülmektedir. Öte yandan bu seçmenlerin siyasi görüşleri farklı olmasına rağmen AKP'ye olan güvenleri ideolojilerden daha üstün gelmiştir.

Gaziantep ilinde seçmenlerin 2002 yılından itibaren AKP'ye doğru kaydıkları belirlenmiştir. Bu durum 2007 yılı genel seçimlerinde AKP'nin toplam oylarının %59,3'lük orana ulaşmasını sağlamıştır. Öte yandan geleneksel merkez-sol görüşü benimseyen CHP, sürekli oy kaybetmesine rağmen ilin genelindeki toplam oyların

%17,6'lık oranını almıştır. Bu açıdan CHP'nin kemikleşmiş seçmen kitlesine sahip olduğu ortaya çıkmıştır (Tablo 3.26).

Yukarıdaki açıklamalar gösteriyor ki, ilin genelindeki seçmenler merkez-sağ/merkez-sol görüşlü olmaktan çıkmış, AKP-CHP'li seçmen olmaya başlamıştır. Ayrıca önceki seçimlerde ilin genelinde toplam oy oranı yüksek olan MHP, bu seçimde %11,7'lik oranda kaldığı tespit edilmiştir.

**Tablo 3.28.** Gaziantep İli Milletvekili Genel Seçimi Sonuçları (2011)

Seçim Çevresi	AKP	CHP	MHP	SAADET P.	DP	BĞMZ
Araban	9.663	2.754	1.507	169	243	988
İslahiye	22.348	6.029	3.050	148	382	1.476
Nizip	41.605	10.303	6.822	1.018	496	2.465
Oğuzeli	8.658	3.503	2.746	107	259	46
Yavuzeli	6.425	3.148	664	76	96	160
Şahinbey	219.439	74.374	32.258	3.297	1.711	18.216
Şehitkamil	184.527	55.311	26.500	3.257	2.031	20.948
Karkamış	2.941	1.486	1.320	68	50	56
Nurdağı	13.434	2.572	2.823	100	60	255
<b>GAZİANTEP İLİ</b>	<b>509.040</b>	<b>159.480</b>	<b>77.690</b>	<b>8.240</b>	<b>5.328</b>	<b>44.610</b>
<b>TÜRKİYE</b>	<b>21.399.082</b>	<b>11.155.972</b>	<b>5.858.513</b>	<b>543.454</b>	<b>279.480</b>	<b>2.819.917</b>

**Kaynak:** TÜİK, *Seçim Çevresi ve İlçelere Göre Milletvekili Genel Seçimi Sonuçları*, (<https://biruni.tuik.gov.tr/secimdagitimapp/secim.zul>: erişim tarihi: 02.05.2015).

**Tablo 3.29.** Gaziantep İli Milletvekili Genel Seçimi Sonuçları (7 Haziran 2015)

Seçim Çevresi	AKP	MHP	CHP	HDP	SAADET P.	BĞMZ
Araban	7592	1.457	2.675	3.147	339	0
İslahiye	17.588	4.592	3.979	6.530	493	0
Nizip	33.631	9.529	10.995	9.881	1895	0
Oğuzeli	7.599	4.548	2.626	295	204	0
Yavuzeli	5.846	891	2.006	1.067	689	0
Şahinbey	185.765	79.803	71.930	54.950	7.652	0
Şehitkamil	156.212	57.769	52.254	60.706	7.121	0
Karkamış	2.568	1.372	1.406	314	82	0
Nurdağı	11.650	4.006	1.299	1.788	352	0
<b>GAZİANTEP İLİ</b>	<b>428.451</b>	<b>163.967</b>	<b>149.170</b>	<b>138.678</b>	<b>18.827</b>	<b>0</b>
<b>TÜRKİYE</b>	<b>18.867.411</b>	<b>7.520.006</b>	<b>11.518.139</b>	<b>6.058.489</b>	<b>949.178</b>	<b>488.226</b>

**Kaynak:** TÜİK, *Seçim çevresi ve ilçelere göre milletvekili genel seçimi sonuçları*, (<https://biruni.tuik.gov.tr/secimdagitimapp/secim.zul>, Erişim Tarihi: 20.09.015).

**Tablo 3.30.** Gaziantep İli Milletvekili Genel Seçimi Sonuçları  
(1 Kasım 2015)

Seçim Bölgeleri	AKP	CHP	MHP	HDP	SAADET P.
Araban	10.362	2.306	1.122	2.015	119
İslahiye	22.441	4.814	3.286	3.613	144
Nizip	44.538	9.906	6.575	6.054	680
Oğuzeli	9.758	2.577	3.050	147	72
Yavuzeli	7.289	2.059	685	617	190
Şahinbey	257.033	72.405	40162	41.496	2.340
Şehitkamil	212.116	56.021	31.702	43.241	2.208
Karkamış	2.910	1.353	1.106	172	38
Nurdağı	14.638	1.634	2.454	1.161	61
GAZİANTEP İLİ	581.085	153.075	90.142	98.516	5.852
TÜRKİYE	23.681.926	12.111.812	5.694.136	5.148.085	325.978

**Kaynak:** TÜİK, *Seçim Çevresi ve İlçelere Göre Milletvekili Genel Seçimi Sonuçları*, (<https://biruni.tuik.gov.tr/secimdagitimapp/secim.zul>: erişim tarihi: 02.05.2015).

2011 yılı genel seçiminde ilin genelinde toplam oyların %61,7'lik oranına AKP tek başına ulaşmıştır. Bu yönüyle uzun bir zamandan sonra ilin genelinde ilk defa bir siyasi parti bu denli oy oranına ulaştığı saptanmıştır. Dolayısıyla ilin genelindeki seçmenlerin yarısından fazlasının bu partiye (AKP) oy verdikleri ortaya çıkmıştır.

Gaziantep ilinde bu seçimde (2011) CHP yıllardır pek değişmeyen oy oranında (%19,3) kaldığı görülmektedir. Ayrıca MHP'nin (%9,4) toplam oylarında bir düşüşün görüldüğü tespit edilmiştir. Bu bağlamda ilin genelinde siyasi partilerin aldıkları oy oranlarının ülke ortalamasını yansıttığı belirlenmiştir. Ancak bu ilin oy oranlarında farklı olarak AKP ülke ortalamasından daha baskın olduğu saptanmıştır (Tablo 3.31).

7 Haziran 2015 genel seçimlerinde en çok oy kaybına uğrayan partinin AKP olduğu görülmektedir. Bu açıdan ülke genelinde siyasi bir kırılma olduğu belirlenmiştir. Ayrıca bu partinin kaybettiği oylar, genel olarak başta MHP olmak üzere diğer merkez-sağ siyasi görüşüne yakın partilere kaymıştır. Öte yandan bu seçim gelenekselleşmiş partilerin (MHP, CHP) lehine sonuçlanmıştır.

Gaziantep ilinde önceki seçimlere göre büyük oy kaybı görülen AKP, toplam oyların %47,1'lik oranına ulaştığı görülmektedir. Aslında önceki seçime göre düşüş oranı ülke ortalamasından fazla olmuştur. Bu bağlamda AKP ülke genelinde toplam oy oranlarını %49,8'den %40,8'e düşürdüğü belirlenmiştir. Öte yandan Gaziantep'te ise bu oy oranının %61,7'den %47,1'e kadar gerilediği görülmektedir. Dolayısıyla

oransal olarak ilin genelinde en çok oy kaybeden partinin AKP olduğu saptanmıştır (Tablo 3.30).

Bu seçimde (7 Haziran) ilin genelinde MHP (%18,1) ve CHP'nin (%18,1) toplam oylarında artış olduğu görülmektedir. Bununla beraber HDP, yeni kurulan bir parti olmasına rağmen %15,2'lik oranına yükseldiği belirlenmiştir.

Yukarıdaki açıklamalar ışığında ildeki seçmenlerin AKP'den uzaklaşmasında ekonomik ve sosyal birçok problemin varlığının olduğu belirtilebilir. Bunların başında 2010 yılından itibaren Suriye'de başlayan iç savaştan kaçan mültecilerin ilk durak yerlerinin bu il olması, huzursuzluğa neden olmuştur. Öte yandan bu kişilerin düşük ücretler karşılığında çalışmaya başlaması ildeki seçmenlerin giderek artan işsizlik problemine yol açmıştır. Ayrıca 2010 yılına kadar ilin genelinde görülen güvenlik ortamı zedelenmeye başlamıştır. Dolayısıyla bu durum ildeki seçmeni rahatsız etmiştir. Bu bağlamda seçmen AKP'ye sandıkta uyarısını yapmıştır.

1 Kasım 2015 genel seçimleri AKP'nin yeniden başarılı olduğu bir seçimdir. Bu seçim genel olarak 2011 yılı seçim sonuçlarını yansıtmıştır. Bu seçimde ülke genelindeki seçmenlerin kullandıkları oyların AKP'de topladıkları görülmektedir. Öte yandan MHP, önceki seçimde en çok oy kazanmayı başaran bir parti olmasına rağmen, bu seçimde en çok oy kaybeden parti olmuştur.

Bu seçimde Gaziantep ilinde seçmenler yeniden AKP'ye (%61,6) dönüş yapmıştır. Bu açıdan ilin genelindeki seçmenlerin oy verme davranışları ülke ortalamasını yansıttığı belirlenmiştir. Ayrıca ilin genelindeki seçmenleri AKP'ye yönelten temel etkenin ekonomik sorunlar olduğu ortaya çıkmıştır. Bunun yanında ilin genelinde CHP %16,1'lik oranla ikinci sırada yer almıştır. Nitekim bu oy oranı, ilin genelinde yıllardır bu partiyi (CHP) destekleyenlerin %15'lik oy oranında kaldığını ve bunun yanında siyasi arenada kırılmalar yaşansa bile bu durumun CHP lehine gelişmediğini göstermektedir.

Yukarıda açıklananları kısaca özetleyecek olursak şunları söyleyebiliriz: Gaziantep ilinde 1961-2015 yılları arasında seçimleri genel olarak değerlendirdiğimizde kırılma noktasını oluşturan partilerin CHP, AP, DSP, ANAP, AKP olduğu tespit edilmiştir.

İlin genelinde 1961 yılında CHP, 1965'te AP'nin baskın olduğu belirlenmiştir. Bununla beraber 1969'da AP-CHP'nin yaklaşık aynı oy sayısına ulaştıkları belirlenmiştir. Öte yandan bun durum 1977 yılı seçimlerine kadar devam etmiştir. Bu seçimde (1977) CHP yeniden ağırlık kazanmıştır.

1983 yılında ilin genelinde siyasi bir kırılma görülmüştür. Bunun yanında geleneksel partilerin 1980 darbesi sonrasında kapatılması yeni partilerin seçime girmesini sağlamıştır. Bu seçimde (1983) ANAP'ın ilk sıralarda seçildiği belirlenmiştir. Öte ayandan HP ikinci sırada yer almıştır.

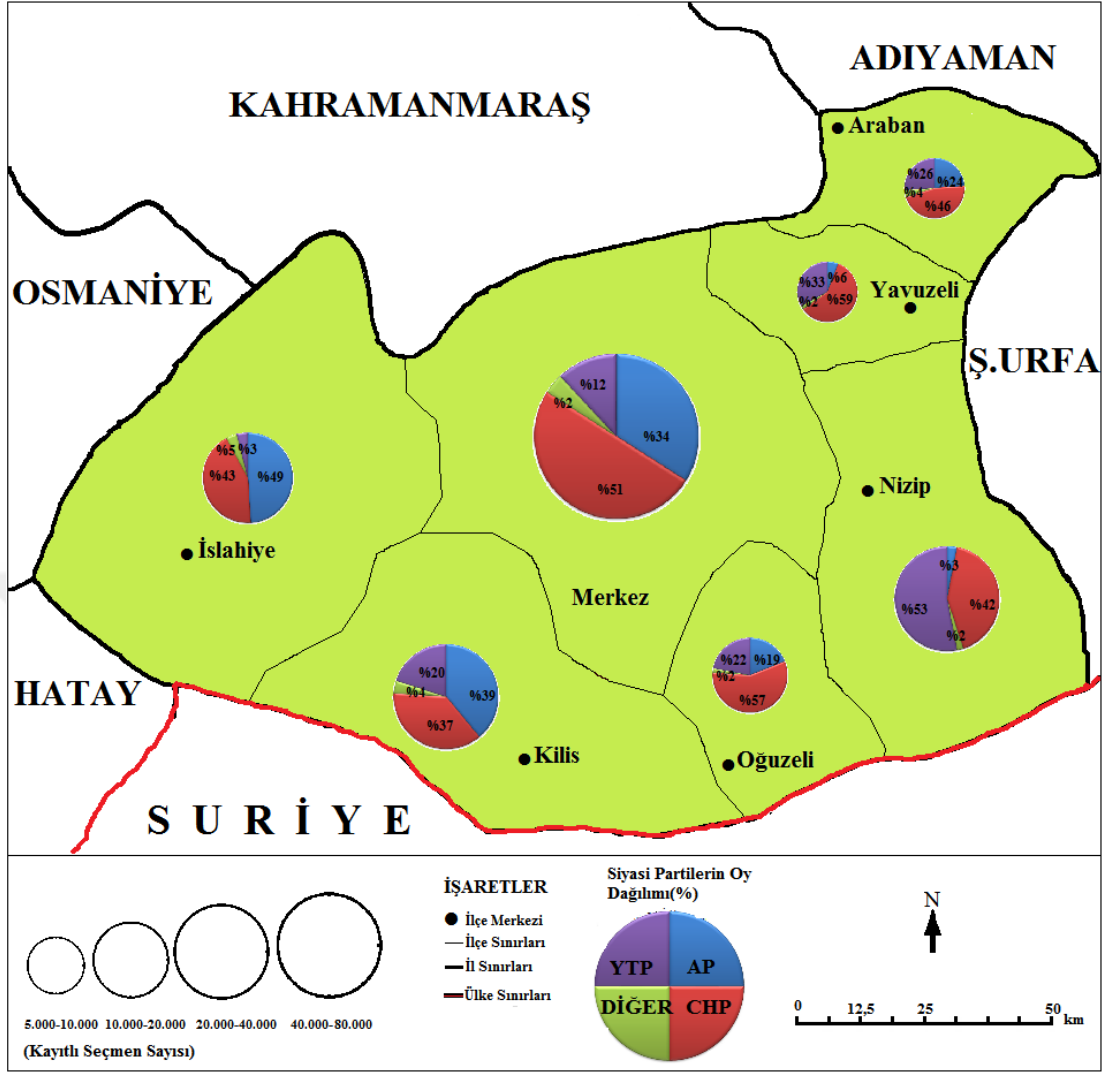
1987 yılı genel seçimlerimde ilin genelindeki toplam oylar ANAP-DSP-DYP arasında dağılım göstermiştir. Bu dağılıma 1991 yılında RP'de eklenmiştir. Bu durum 1995 yılı seçimlerinde yaklaşık aynı çıkmıştır. Böylece toplam oylar dört siyasi parti arasında dağılmıştır.

1999 yılı seçimlerinde ilin genelindeki oyların dağılımı dikkat çekicidir. Bu seçimde oylar MHP-DSP-DYP-ANAP-CHP-FP arasında dağıldığı görülmektedir. Bu bağlamda ilin toplam oylarının bu denli dağıldığı tek seçimdir. Ayrıca MHP'nin oy sayısının ilk defa bu kadar yükselmesinin temelinde ülkede yaşanan terör olaylarının durması için MHP'nin yaptığı çalışmalar vardır.

2002-2015 yılları arasında yapılan seçimlerde genel olarak benzer sonuçları ortaya çıkmıştır. Bu seçimlerde toplam oyların AKP baskınlığında CHP, MHP ve HDP arasında dağıldığı tespit edilmiştir.

1961-2015 yılları arasında Gaziantep ilinde merkez-taşra ilçeleri arasında siyasi partilerin aldıkları oyları genel olarak incelediğimizde şu sonuçlar ortaya çıkar:





**Şekil 3. 36: Gaziantep ilinde Genel Seçim Sonuçlarının Partilere Göre Dağılımı (1961)**

Yukarıdaki şekle göre merkez-taşra ilçelerine göre partilerin aldıkları oy oranlarının genel olarak değiştiği görülmektedir. Ancak bu değişimin en az olduğu partinin CHP olduğu belirlenmiştir. Ayrıca bu parti ilçelerin çoğunda toplam oyların yaklaşık yarısını almıştır.

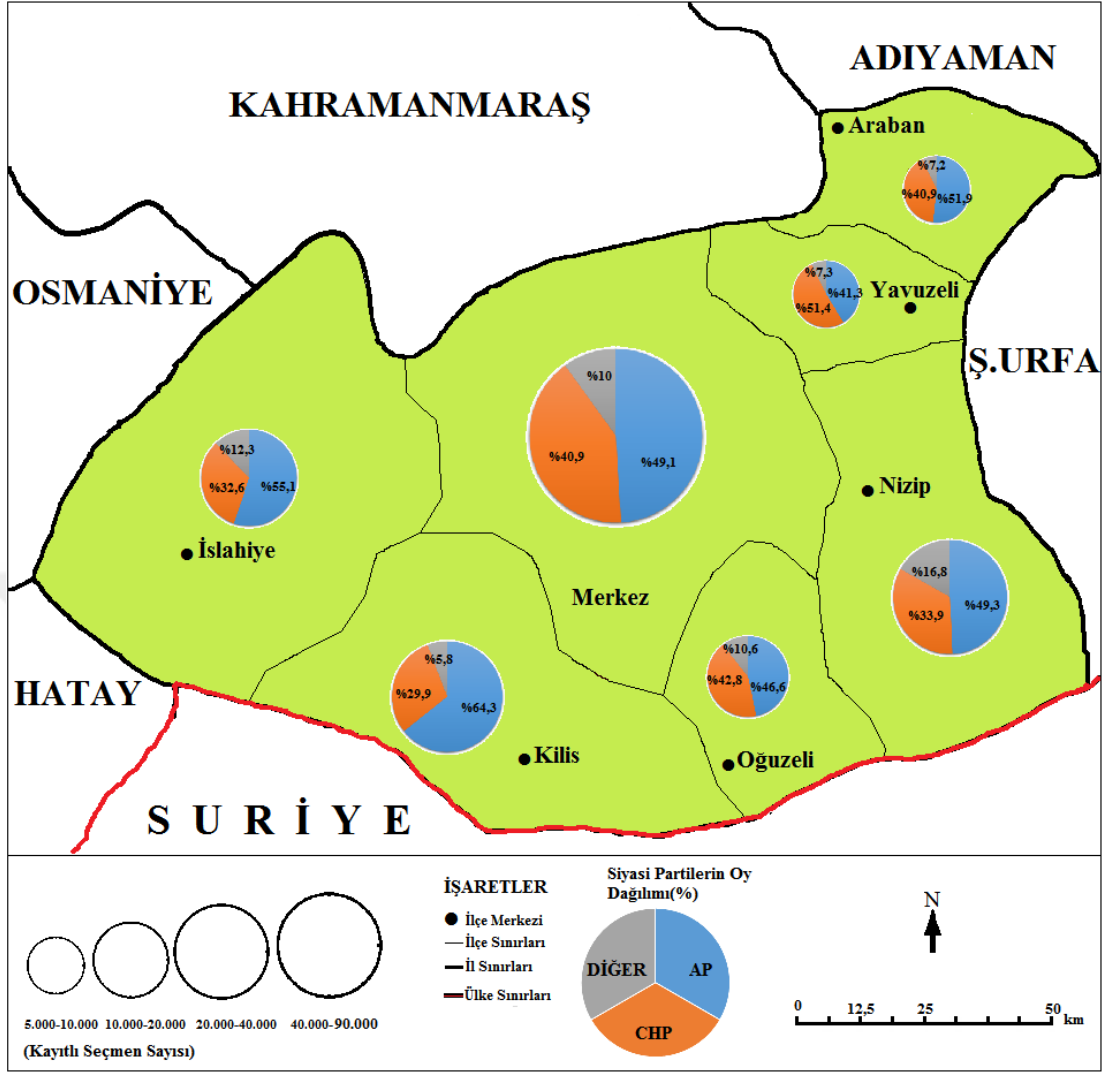
İlin genelinde en çok toplam oy sayısına ulaşan CHP'nin (%47,0), genel olarak merkez-taşra ilçeleri arasında da birinci parti seçildiği görülmektedir. Bununla beraber CHP'nin en yüksek oy oranına Yavuzeli (%58,6) ve Oğuzeli'nde (%57,4) ulaştığı tespit edilmiştir. Öte yandan en düşük oy oranının Kilis (%36,7) ve Nizip'te (%42,7) kaldığı saptanmıştır. Bu bağlamda CHP'nin merkezden uzak ilçelerde de baskın olduğu ortaya çıkmıştır.

Aslında taşra ilçelerindeki seçmenler, genel olarak çok partili hayatı başlatan DP'ye doğru yani merkez-sağa pek yönelmemiştir. Bu durum gösteriyor ki, ilçedeki seçmenler arasında merkez-sol görüşünü savunan baskın kemikleşmiş bir kitle vardır. Ayrıca ilçelerin çoğunda bu partinin sahip olduğu toplam oy oranları ülke ortalamasını (%36,7) aşmıştır.

Bu seçimde (1961) ilin genelindeki toplam oyların %29,4'lük oranına ulaşan AP, ilçelerin çoğunda ikinci sırada yer almıştır. Bununla beraber AP'nin İslahiye'de (%49,2) birinci sıraya yükseldiği görülmektedir. Öte yandan bu parti, Nizip (%2,8) ve Yavuzeli'nde (%6,1) en düşük toplam oy oranında kalmıştır.

İlin genelinde üçüncü sırada yer alan YTP'nin Nizip'te (%53,0) ilk sıraya yükseldiği belirlenmiştir. Öte yandan bu partinin İslahiye'de (%3,1) en düşük oy oranında kaldığı belirlenmiştir. Ayrıca AP ve YTP merkez-sağ siyasi kanadını benimsemelerine rağmen bu ilçede (İslahiye) baskınlık oranlarının farklı olduğu ortaya çıkmıştır.

Yukarıdaki açıklamalar gösteriyor ki, bu seçimde ilçelerdeki seçmenler bir parti çatısı altında birleşmemişlerdir. Bununla beraber merkez-sol görüşü benimseyen seçmenlerin CHP'de kararlı oldukları saptanmıştır. Öte yandan merkez-sağın oyları, AP ve YTP arasında dağıldığı için ilçelerde yeterince baskın olamamışlardır.



**Şekil 3.37.** Gaziantep ilinde Genel Seçim Sonuçlarının Partilere Göre Dağılımı (1965)

Yukarıdaki şekle göre, 1965 yılında Gaziantep ilçeleri arasında AP-CHP arasındaki rekabetin belirginleştiği görülmektedir. Bununla beraber en çok seçmen sayısına sahip olan merkez ilçede AP'nin (32.932) baskın olması, bu partinin ilin genelinden aldığı toplam oy oranını artırmıştır.

Bu seçimde (1965) ilçelerin genelinde en yüksek oy oranına ulaşan partinin AP olduğu görülmektedir. Bununla beraber ikinci sırada CHP'nin yer aldığı belirlenmiştir. Öte yandan diğer partiler ise genel olarak toplam oyların %10'luk oranında kalmışlardır.

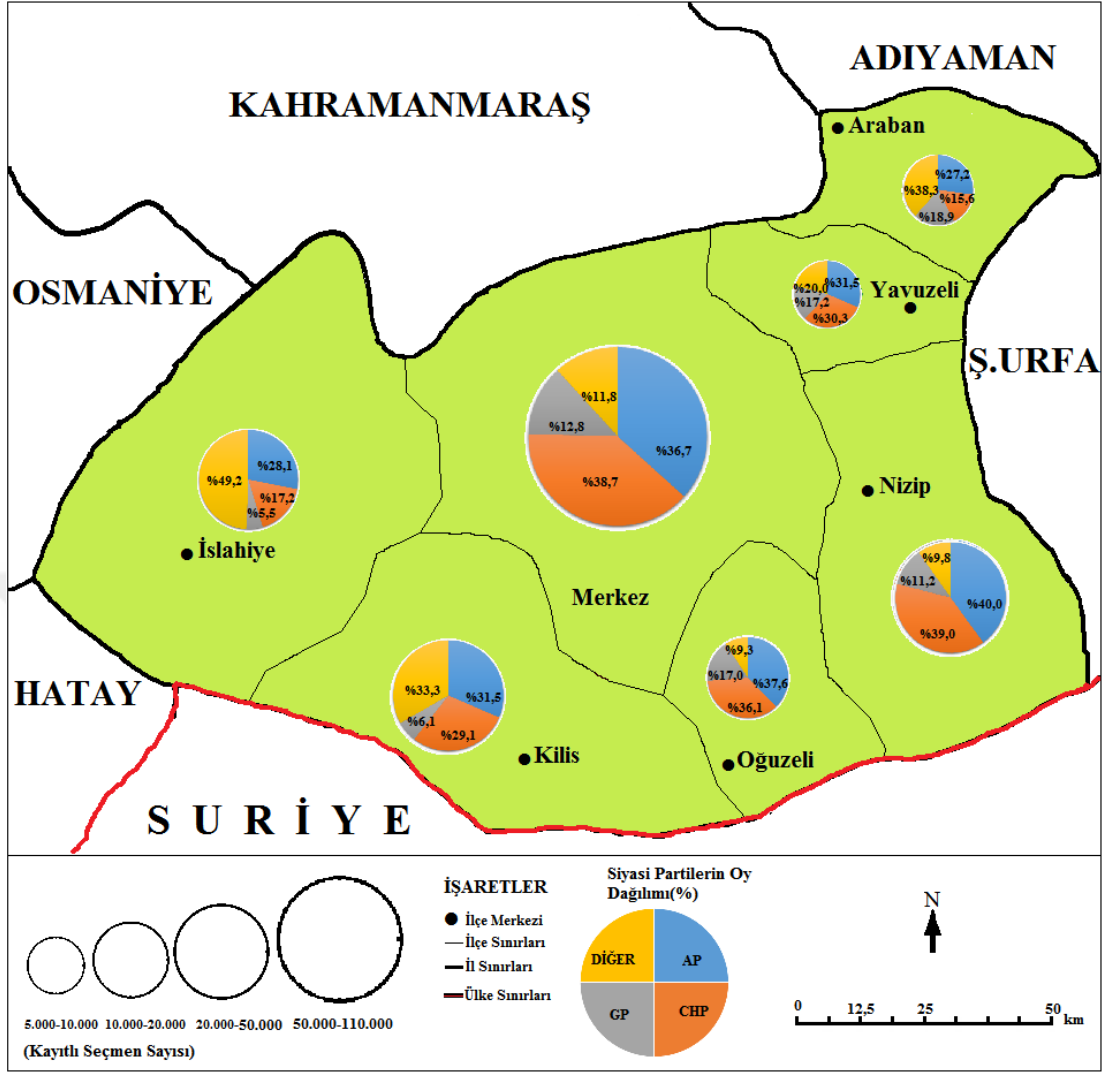
Bu seçimde (1965) AP, ilçeler arasında en yüksek toplam oy oranına Kilis'te (%64,3) ulaşırken, en düşük Yavuzeli'nde (%41,3) kaldığı tespit edilmiştir. Bunun

yanında AP, merkez ilçede toplam oyların %49,1'lik oranına erişmiştir. Bu bağlamda ekonomik gelişmişlik bakımından farklı özelliklere sahip seçim çevrelerinde AP'nin oy oranlarının yüksek olduğu görülmektedir (Şekil 3.37).

Ekonomik, sosyal, siyasal vb. özellikleri birbirinden farklı olan ilçelerde seçmenlerin merkez-sağa yönelmesinde etkili olan çeşitli faktörler bulunmaktadır. Bunların başında seçmenlerin ülke yönetimine karşı kırgınlıkları, küskünlükleri, itimatsızlıklarının olması vardır. Dolayısıyla bu durumun farkında olan AP 'Vatan İçin Elele Verelim' sloganını kullanmıştır (Demirel, 1973:9). Bunun yanında AP genel başkanının kırsal bölgelerden gelmesi, seçmenlere "sizlerden biriyim" söylemi ilçelerdeki seçmenlerin bu partiye sempati duymasını sağlamıştır.

Merkez-taşra ilçelerinde CHP'nin önceki seçime göre büyük oy kaybına uğradığı görülmektedir. Bu düşüşün temelinde CHP'ye karşı merkez-sağın tek partide (AP) birleşmesi vardır. Aslında bu seçimde ilin genelinde çok belirgin olmasa da yeni kurulan ve merkez-solu benimseyen TİP'in bu partinin oylarını böldüğü belirlenmiştir. Dolayısıyla CHP, bu durumdan ortaya çıkacak olumsuzluğu engellemek için "ortanın solu" siyasi görüşünde olduklarını açıklamıştır.

CHP'nin merkez ilçede toplam oyların %40,9'luk oranına ulaştığı görülmektedir. Bunun yanında CHP'nin en yüksek oy oranının Yavuzeli'nde (%51,4) olduğu belirlenirken, en düşük İslahiye'de (%32,6) kaldığı tespit edilmiştir. Ayrıca bu ilçede (İslahiye) CHP'nin başarısız olmasında, ilçedeki seçmenin çok partili hayatın başladığı dönemden beri DP'nin siyasi çizgisinden (AP-YTP) ayrılmaması etkili olmuştur.



**Şekil 3.38.** Gaziantep ilinde Genel Seçim Sonuçlarının Partilere Göre Dağılımı (1969)

Yukarıdaki şekle göre merkez-taşra ilçeleri arasında AP-CHP-GP'nin diğer partilere göre baskın oldukları görülmektedir. Bununla beraber en çok seçmen sayısının da olduğu merkez ilçede toplam oyların %38,7'sini CHP ve %36,7'sini AP AP'nin aldığı belirlenmiştir. Ayrıca taşra ilçelerinde CHP-AP arasındaki rekabetin belirginleştiği tespit edilmiştir.

Merkez-taşra ilçeleri arasında AP'in oy sayısında önceki seçime göre düşüş olduğu tespit edilmiştir. Bu bağlamda taşra ilçelerinde en yüksek oy oranına Nizip'te (%40,0) ulaşırken, en düşük Araban ilçesinde (%27,0) kaldığı belirlenmiştir. Ayrıca bu ilçelerde AP'nin oy kaybetmesinin temelinde seçmenin merkez-sola eğilim göstermesi vardır. Öte yandan önceki seçimlerde yeterince oy sayısına ulaşan AP'nin

sosyo-ekonomik problemleri çözmeye duyarsızlaşması büyük oy kaybına neden olmuştur.

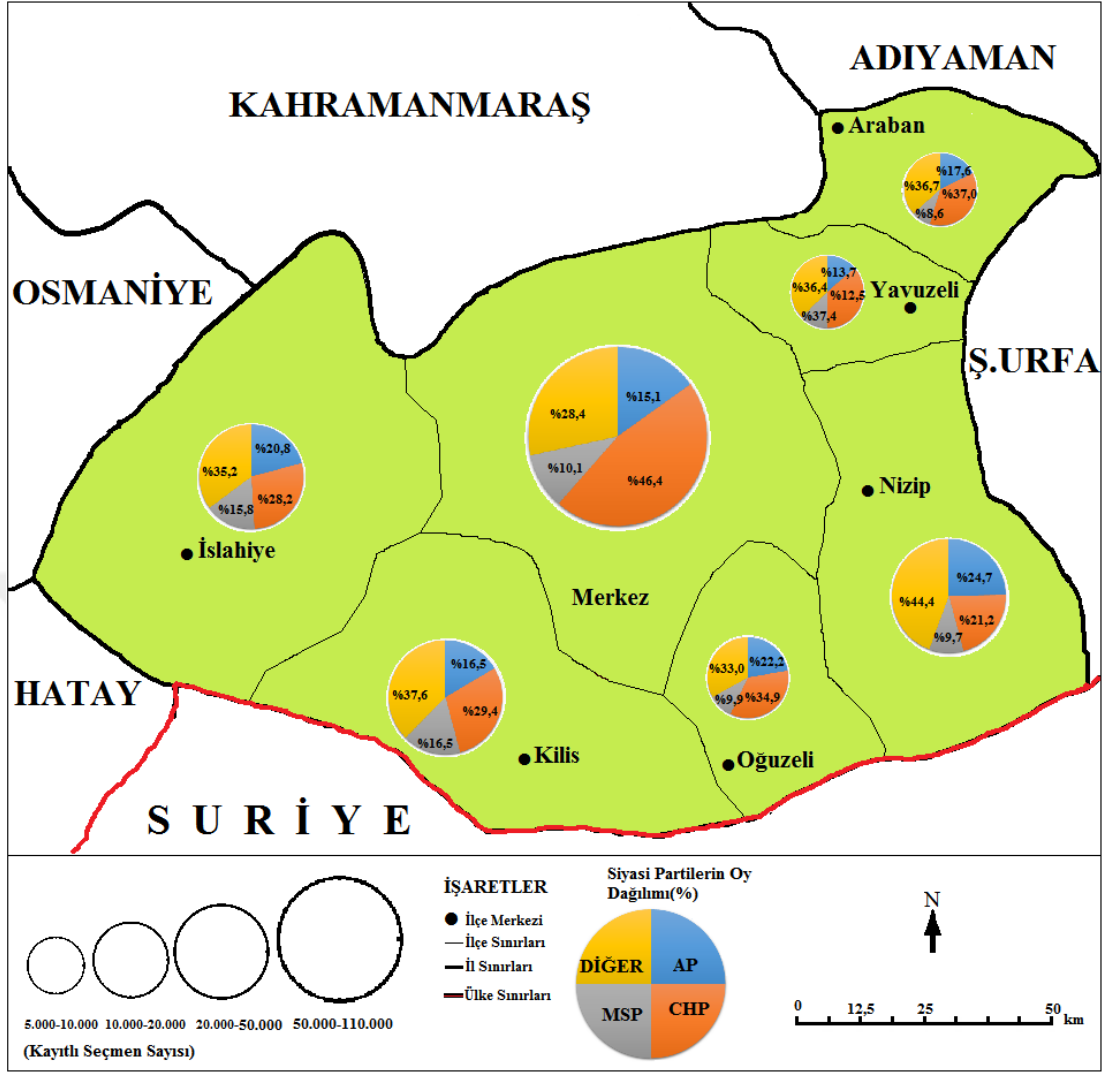
CHP'de Bülent Ecevit'in aktif siyaset yapması ilçelerdeki seçmen üzerinde olumlu etki oluşturmuştur. Bu partinin seçmenlere özellikle ekonomik vaatlerle gitmesi toplumdaki sorunları ortaya koyması bakımından önemlidir. Dolayısıyla bu seçimde seçmenin problem çözen parti arayışında olduğu tespit edilmiştir.

CHP'nin merkez ilçede toplam oyların % 36,7'lik oranını aldığı görülmektedir. Bununla beraber taşra ilçelerinde bu partiye olan güven daha çok artmıştır. Bu durum sandığa yansımıştır. Böylece merkez-taşradaki bütün seçim çevrelerinde CHP'nin aldığı oy sayılarında büyük bir artış olduğu belirlenmiştir.

Bu seçimden önce ilçe ya da kırsal çevrelerde yaşayan seçmenlerde giderek artan işsizlik problemi vardır. Bu açıdan CHP'nin ilk defa toplumda işsizlik ve diğer sosyal problemlerle bu denli ilgilenmesi, seçmenler üzerinde olumlu etki oluşturmuştur. Ayrıca bu partinin en yüksek oy oranına Nizip (%39,0) ve Oğuzeli'nde (%36,1) ulaştığı belirlenirken, en düşük İslahiye (%17,2) ve Araban'da (%15,6) kaldığı görülmektedir.

İslahiye ve Araban ilçelerindeki seçmenlerin çok partili hayatın başından beri merkez-sağ siyasi kanadında karar kıldıkları belirlenmiştir. Bu durum 1969 yılı seçimlerine de yansımıştır. Dolayısıyla CHP bu ilçelerde düşük oy almıştır.

Araban ilçesinde MHP'nin (eski adı CKMP) toplam oyların %26,0'lık orana ulaşması dikkat çekmektedir. Ayrıca MHP bu oy oranına diğer ilçelerde ulaşamamıştır. Bunun temelinde ise ilçedeki seçmenlerde Türk Milliyetçiliği siyasi kanadının baskın olmaya başlaması vardır.



**Şekil 3.39.** Gaziantep ilinde Genel Seçim Sonuçlarının Partilere Göre Dağılımı (1973)

1973 yılı genel seçimlerinde Gaziantep ilçeleri arasında toplam oylar CHP-AP-MSP arasında dağılım göstermektedir. Bununla beraber CHP'nin diğer partilere göre baskınlığı belirlenmiştir. Ayrıca önceki seçimlere göre AP'de büyük oy kaybına uğradığı tespit edilmiştir.

Merkez-taşra ilçelerinde önceki seçime göre CHP'nin toplam oy sayısının yükselmesi bu seçimde de devam etmiştir. Bununla beraber 1969 yılı genel seçimlerinde ilçelerdeki toplam oylarının %33,6'lık oranına ulaşan CHP'nin bu seçimde % 37,1'lik orana yükseldiği belirlenmiştir. CHP taşra ilçeleri arasında en yüksek oy oranına merkez ilçede %46,4 ulaştığı belirlenirken, en düşük Nizip'te

(%21,2) kaldığı tespit edilmiştir. Diğer ilçelerde ise ilin geneline benzer sonuçlar ortaya çıkmıştır.

CHP solun ortası olarak kendini tanımlayıp sosyal devlet anlayışına bağlı ekonomik vaatlerde bulunmasına rağmen önceki dönemlerde bunları gerçekleştiremediği için seçmen tarafından pek tercih edilmemiştir. Bu bağlamda CHP'nin vaatleri yapamaması ilçedeki seçmenin oy verme davranışını olumsuz yönde etkilemiştir.

Bu seçimden önce ilçelerde ya da kırsal kesimde halkın ekonomik problemleri daha çok artmakta ve buna siyasilerin çözüm bulamadığı görülmektedir. Bu durum seçime yansımış, böylece ilçelerin toplamında seçime katılım oranının %64,5'e kadar düşüş gösterdiği belirlenmiştir (TÜİK,2015).

Merkez-taşra ilçelerinde bu seçimde (1973) CHP'de olduğu gibi AP'nin büyük oy kaybına uğradığı belirlenmiştir. Ancak AP'de oy kaybının temelinde seçimden önce partide meydana gelen görüş ayrılığı ve bunun sonucunda Demokratik Partinin kurulması vardır. Dolayısıyla ilçelerde merkez-sağ seçmenleri AP-DP olarak ikiye bölünmüştür.

Yukarıdaki açıklamalar ışığında merkez ilçede AP'nin (%15,1) toplam oy sayısında büyük düşüş olduğu belirlenmiştir. Bununla beraber taşra ilçelerinde önceki seçimlerde AP'nin kalesi olarak belirlenen İslahiye'de bu oranın %20,8'lik oranda kaldığı saptanmıştır. Ayrıca bu parti en yüksek oy oranına Nizip'te (%24,8) ulaşırken, en düşük Yavuzeli'nde (%13,7) kalmıştır.

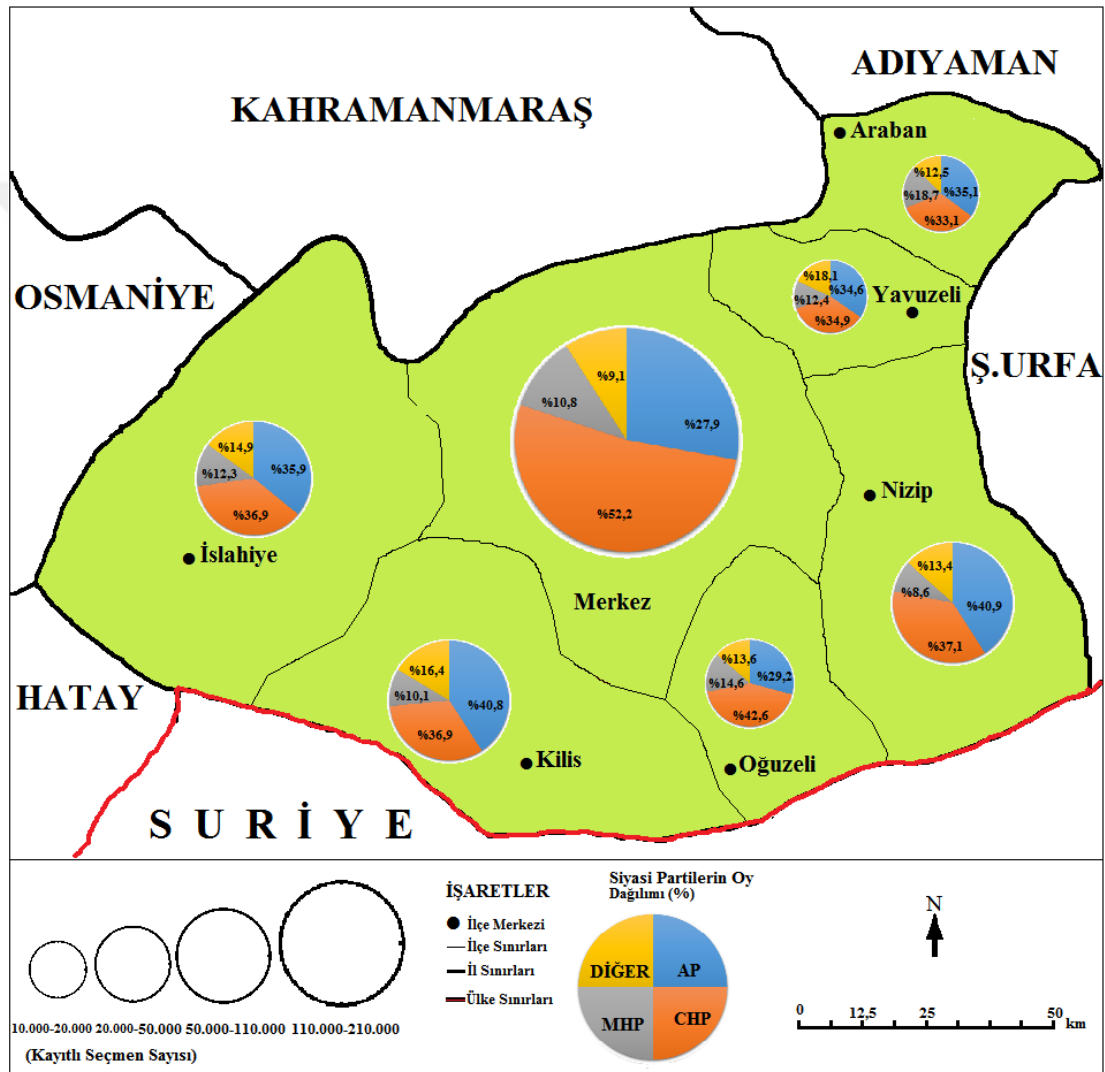
Demokratik Parti, AP'deki üst yönetime muhalif milletvekillerinden oluşmaktadır. Bu durum ilçelerdeki seçmeni ikiye bölmüş, böylece merkez-sağ zayıflatmıştır.

Demokratik Parti merkez ilçede toplam oyların %10,8'lik oranına sahip olmuştur. Bunun yanında taşra ilçeleri arasında en yüksek orana İslahiye'de (%22,9) ulaşmıştır. Öte yandan genel olarak diğer ilçelerde %10,0'lik oranlarda kalmıştır. Ayrıca başta İslahiye olmak üzere diğer bütün ilçelerde AP'nin oy kaybetmesine neden olmuştur.



MSP bu seçimde temel hak ve özgürlükleri, sosyal adalete dayalı bir ekonomik ve toplumsal kalkınma ve karma ekonomiyi savunmuştur. Bu açıdan CHP'nin söylemlerine benzemektedir.

MSP ilçelerdeki toplam oyların %11,6'lık oranına ulaşmıştır. Bununla beraber merkez ilçede %10,1'lik oranda kalmıştır. Ayrıca taşra ilçeleri arasında en yüksek oy oranına İslahiye'de (%15,8) ulaşmıştır.



**Şekil 3.40.** Gaziantep ilinde Genel Seçim Sonuçlarının Partilere Göre Dağılımı (1977)

Bu seçimde (1977) Gaziantep ilçelerindeki toplam oylar CHP-AP-MHP arasında dağılım gösterdiği belirlenmiştir. Bu dağılımda önceki seçimde olduğu gibi CHP'nin diğer partilere göre daha baskın olduğu görülmektedir. Nitekim ilçelerdeki seçmenlerin genel olarak ekonomik vaatlerden etkilenmesi, CHP'nin söylemlerini bu

yöne çekmiştir. Dolayısıyla merkez-taşra ilçeleri arasında bu parti ilk sıralara yükselmiştir. Ayrıca bu seçimde (1977) ilçelerde AP-CHP rekabeti devam etmiştir.

İlçelerin toplam oylarının %41,4'lük oranını CHP alırken, %32,4'lük oranın AP'de olduğu belirlenmiştir. Bunun yanında MHP (%11,1) ve MSP'nin (%8,5) kayda değer oy oranlarına ulaştığı tespit edilmiştir. Ayrıca MHP ve MSP ilçeler arasında ilk defa bu denli yüksek orana sahip olmuştur.

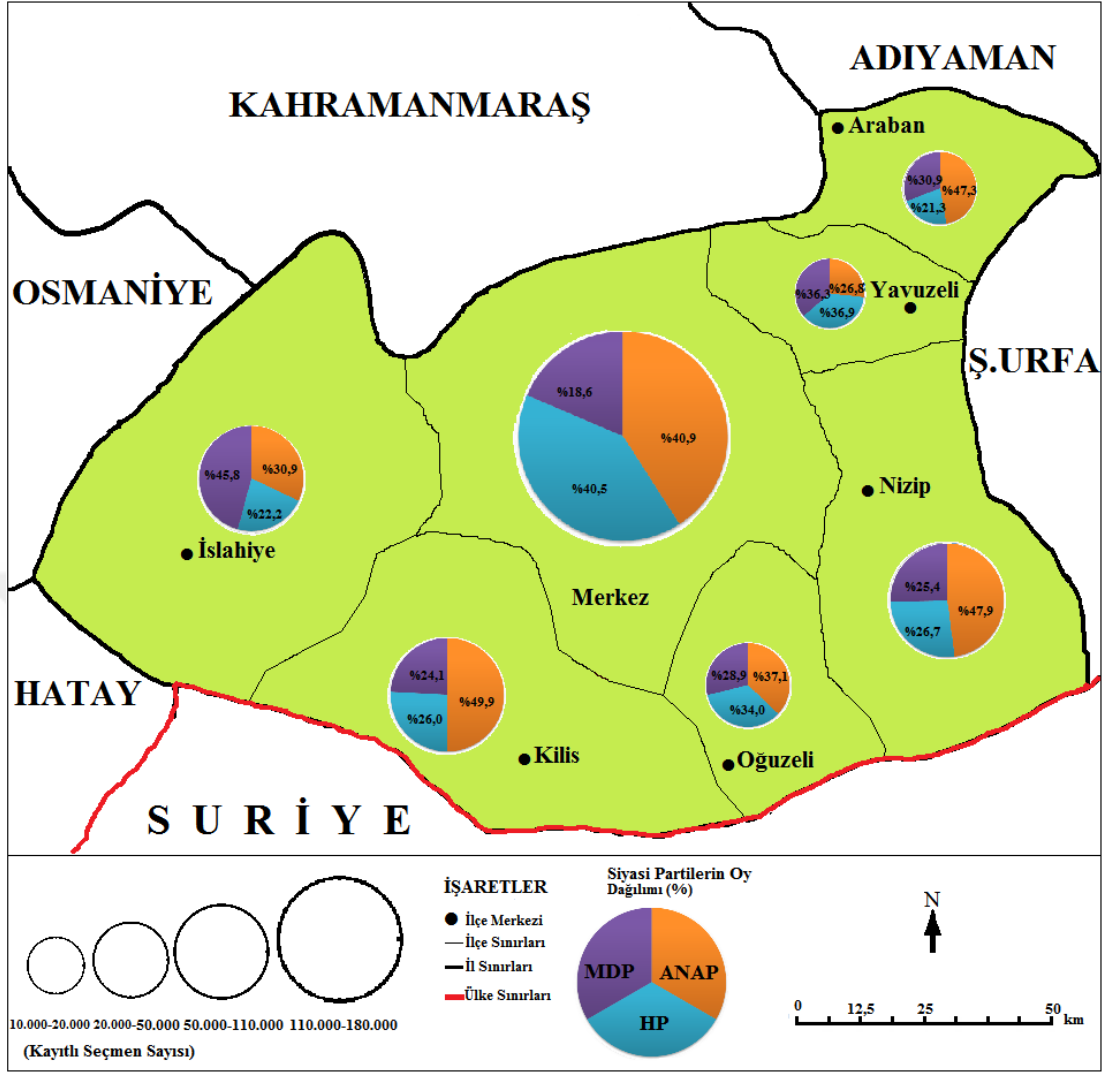
Yukarıdaki açıklamalar gösteriyor ki, ilçelerdeki seçmenlerin daha çok gelenekçi (CHP-AP) partilere ağırlık verdiği, dolayısıyla yeni kurulan partilerden uzak durdukları ortaya çıkmıştır.

CHP, merkez ilçede toplam oyların %52,2'lik oranına ulaşmıştır. Bununla beraber merkez ilçedeki seçmenin taşraya göre daha çok CHP'yi savunduğu belirlenmiştir. Ayrıca bu durum merkez ilçenin ülkedeki siyasal gelişmeyi daha yakından takip ettiğini de göstermektedir.

CHP, taşra ilçeleri arasında en yüksek oy oranına Oğuzeli'nde (%42,6) ulaşmıştır. Öte yandan en düşük oy oranının Kilis'te (%32,7) olduğu tespit edilmiştir. Bu bağlamda CHP'nin merkez ilçeye yaklaştıkça toplam oy sayısı artarken, uzaklaştıkça düştüğü ortaya çıkmıştır.

AP, ilçelerin genelinde toplam oy sayısına göre ikinci sırada yer almıştır. Bununla beraber toplam oyların %32,4'lik oranına ulaşmıştır. Ayrıca merkez ilçede bu oranın %27,9'a düştüğü belirlenmiştir. Bu bağlamda AP'nin daha çok taşra seçmenleri tarafında tercih edildiği ortaya çıkmıştır.

AP, taşra ilçeleri arasında en yüksek oy oranına Kilis'te %40,8'e ile ulaşmıştır. Öte yandan bu partinin Oğuzeli'nde (%29,2) en düşük oranda kaldığı tespit edilmiştir. Ayrıca AP önceki seçimlerde olduğu gibi taşra ilçelerinde ve kırsal seçim çevrelerinde daha çok oy toplamıştır. Bunun temelinde Demirel'in kırsal kesimden gelmesi vardır. Ancak bu lider son yıllarda prestij kaybetmiş, böylece seçmen davranışlarında eski etkiyi uyandıramamıştır.



**Şekil 3.41.** Gaziantep ilinde Genel Seçim Sonuçlarının Partilere Göre Dağılımı (1983)

1983 yılı genel seçimi 1980 askeri darbe sonrasında yapılan ilk genel seçimdir. Bu nedenle seçime katılan parti sayısında ciddi bir azalma vardır. Daha önceki seçimlerde Gaziantep ilçelerinde en çok toplam oy sayısına ulaşan CHP-AP bu seçime (1983) yasaklı olduklarından katılamamıştır. Öte yandan ANAP ilk defa bu genel seçime katılmasına rağmen ilçelerin çoğunda en yüksek oy sayısına ulaşmıştır. Ayrıca HP ikinci sırada yer alırken, MDP ise son sırada kalmıştır.

ANAP, merkez-taşra ilçelerindeki toplam oyların %41,7'lik oranına ulaşmış, böylece birinci sırada yer almıştır. Bunun yanında merkez ilçede %40,9'luk orana erişmiştir. Ayrıca taşra ilçelerinde bu oy oranı en yüksek Kilis'te (%49,9) olduğu

görülmektedir. Öte yandan en düşük oranın Yavuzeli'nde (%26,8) olduğu tespit edilmiştir.

ANAP farklı özelliklere (ekonomik-sosyal) sahip ilçelerde seçmenin en çok tercih ettiği siyasi partilerden biri olmuştur. Bunun temelinde Özal'ın liberal ekonomiyi savunması ve ekonomik politikaların seçmenler tarafından benimsenmesi vardır. Ayrıca ANAP'ın ekonomi ağırlıklı söylemleri merkez ve taşra ayrımı olmaksızın ekonomik sıkıntılarının belirginleştiğini göstermektedir.

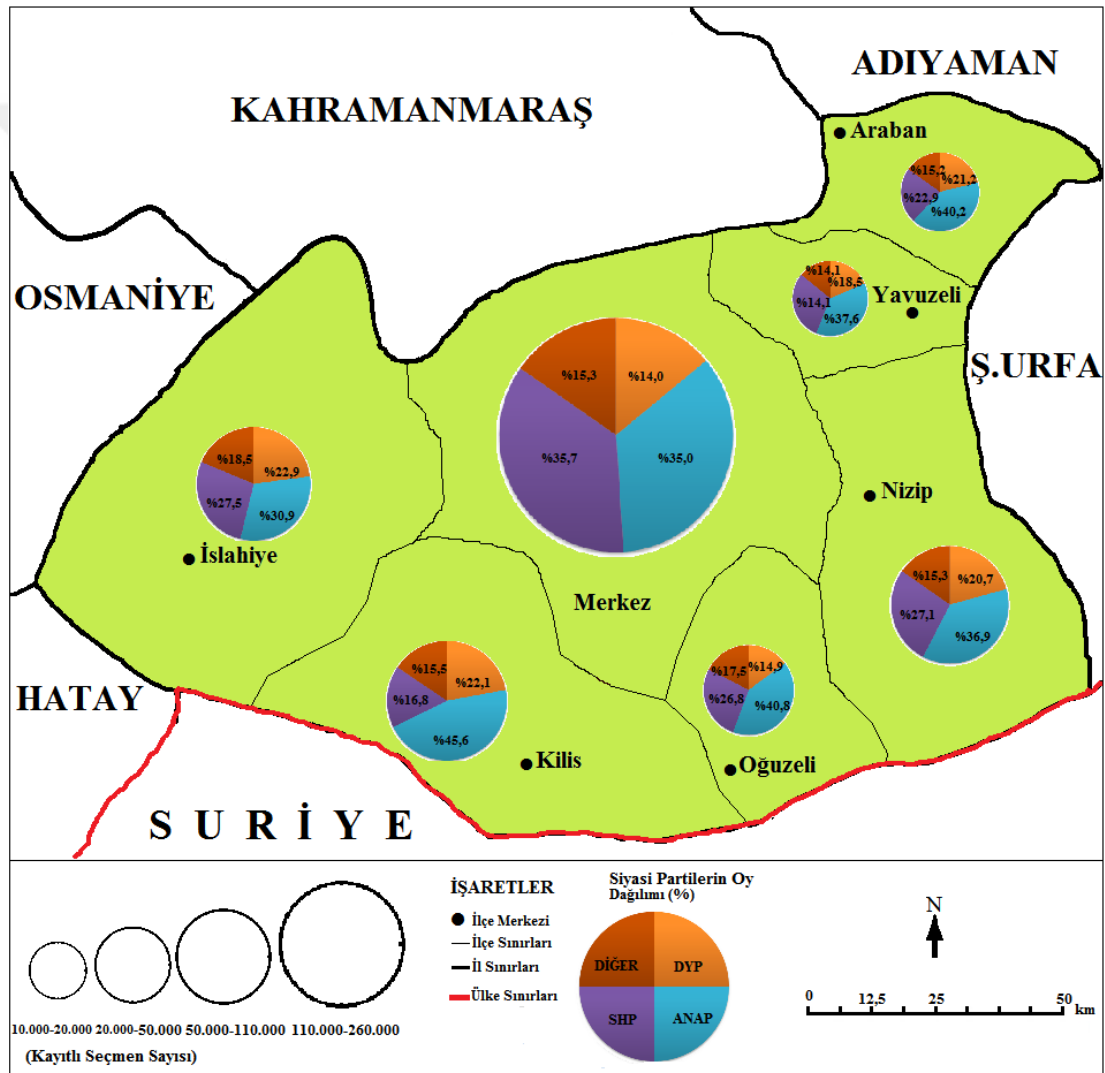
HP'nin oylarının ilçelerdeki toplam oyların %34,4'lük oranına ulaştığı belirlenmiştir. Bunun yanında ilçelerin çoğunda ANAP'tan sonra en çok tercih edilen parti olmuştur. Nitekim merkez-sol görüş çizgisinden gelen bu partinin CHP'nin devamı şeklinde siyasi arenaya girdiği bu partinin söylemlerinden anlaşılmaktadır.

HP merkez ilçedeki toplam oyların ise %40,5'lik oranına sahip olduğu görülmektedir. Bununla beraber taşra ilçeleri arasında en yüksek oy oranının Yavuzeli'nde (%36,9) olduğu belirlenmiştir. Öte yandan en düşük oranın Araban'da (%21,8) kaldığı saptanmıştır.

Yukarıdaki açıklamalar ışığında merkez ilçede ANAP-HP birbirine yakın oy sayısına ulaştığı, taşra ilçeleri arasında ise bu farkın belirginleştiği ortaya çıkmıştır. Bununla beraber ANAP'ın daha baskın olduğu saptanmıştır. Bu bağlamda merkez-solun kemikleşmiş seçmen kitlesi oyunu HP'den yana kullanmıştır. Nitekim bu seçimde (1983) HP'nin vaatleri taşra ilçesindeki seçmenlerde pek etki uyandırmamıştır. Ayrıca bu parti ülke genelinde oluşan sosyo-ekonomik problemlerin kaynağını askeri darbe ya da merkez-sağ olarak göstermektedir. Dolayısıyla negatif siyaset yapması merkez-taşra ilçelerindeki seçmenleri bu partiden uzak tutmuştur.

MDP ilçelerin çoğunda üçüncü sırada seçilen bir parti olmasına rağmen ilerleyen seçimlerde bu sıraya bile yükselememiştir. Bu dönemde MDP'nin çoğunlukla idari reform çalışmaları yapması, TSK'yı desteklemesi, giderek artan ekonomik sıkıntılara çözüm üretmeye çalışması, ilin genelinde toplam oyların %23,9'luk oranına ulaşmasını sağlamıştır.

MDP merkez ilçede toplam oyların %18,6'lık oranına ulaşmıştır. Bununla beraber taşra ilçeleri arasında en yüksek oy oranının İslahiye'de (%45,8) olduğu görülmektedir. Aslında bu ilçe (İslahiye) önceki seçimlerde merkez-sağın kalesi olmasına rağmen merkez-sola kaymasında AP'nin bu ilçe adına yeterince ekonomik yatırımların olmadığı ve en önemlisi de vaatlerin karşılığının olmamasının etkili olduğunu söylemek mümkündür. Ayrıca MDP'nin en düşük oy oranının Kilis'te (%24,1) olduğu tespit edilmiştir. Bu ilçede (Kilis) ANAP toplam oyların yaklaşık yarısını almış, bu nedenle MDP güçsüz kalmıştır.



**Şekil 3.42.** Gaziantep ilinde Genel Seçim Sonuçlarının Partilere Göre Dağılımı (1987)

1987 yılı genel seçimlerinde Gaziantep ilçelerindeki toplam oylar ANAP (%36,4), SHP (%31,1) ve DYP (%16,7) arasında dağılım göstermektedir. Öte yandan

bu oranları siyasi kanatlara göre değerlendirildiğimizde merkez-sağ partilerin daha çok baskın olduğu görülmektedir. Ancak ilçelerin çoğunda ANAP'ın önceki seçime göre büyük oy kaybına uğradığı tespit edilmiştir. Ayrıca bu oyların genel olarak yeni kurulan DYP'ye kaydığı ortaya çıkmıştır. Bununla beraber merkez-sol çizgisinde olan HP'nin oyları bu seçimde SHP'ye geçmiştir.

ANAP bu seçimden önce büyük prestij kaybetmiştir. Özellikle ekonomik planlamaları hayata geçirememiş ve artan yolsuzluklardan parti sorumlu tutulmuştur. Dolayısıyla önceki seçime göre ilçelerde büyük oy kaybına uğradığı saptanmıştır.

Yukarıdaki açıklamalar ışığında ilçelerdeki seçmenlerin davranışlarında siyasi kanatlardan sonra ekonomik faktörlerin daha baskın olduğu ortaya çıkmıştır.

ANAP merkez ilçede toplam oyların %35,0'lık oranında olduğu belirlenmiştir. Bununla beraber taşra ilçeleri arasında en yüksek oy oranına Kilis'te (%45,6) ulaştığı tespit edilmiştir. Ayrıca bu parti ilçelerin çoğunda önceki seçimlerde ulaştığı oy oranını koruyamamıştır. Bu düşüşün temelinde ise ekonomik temelli sorunları çözmede yetersiz kalması vardır.

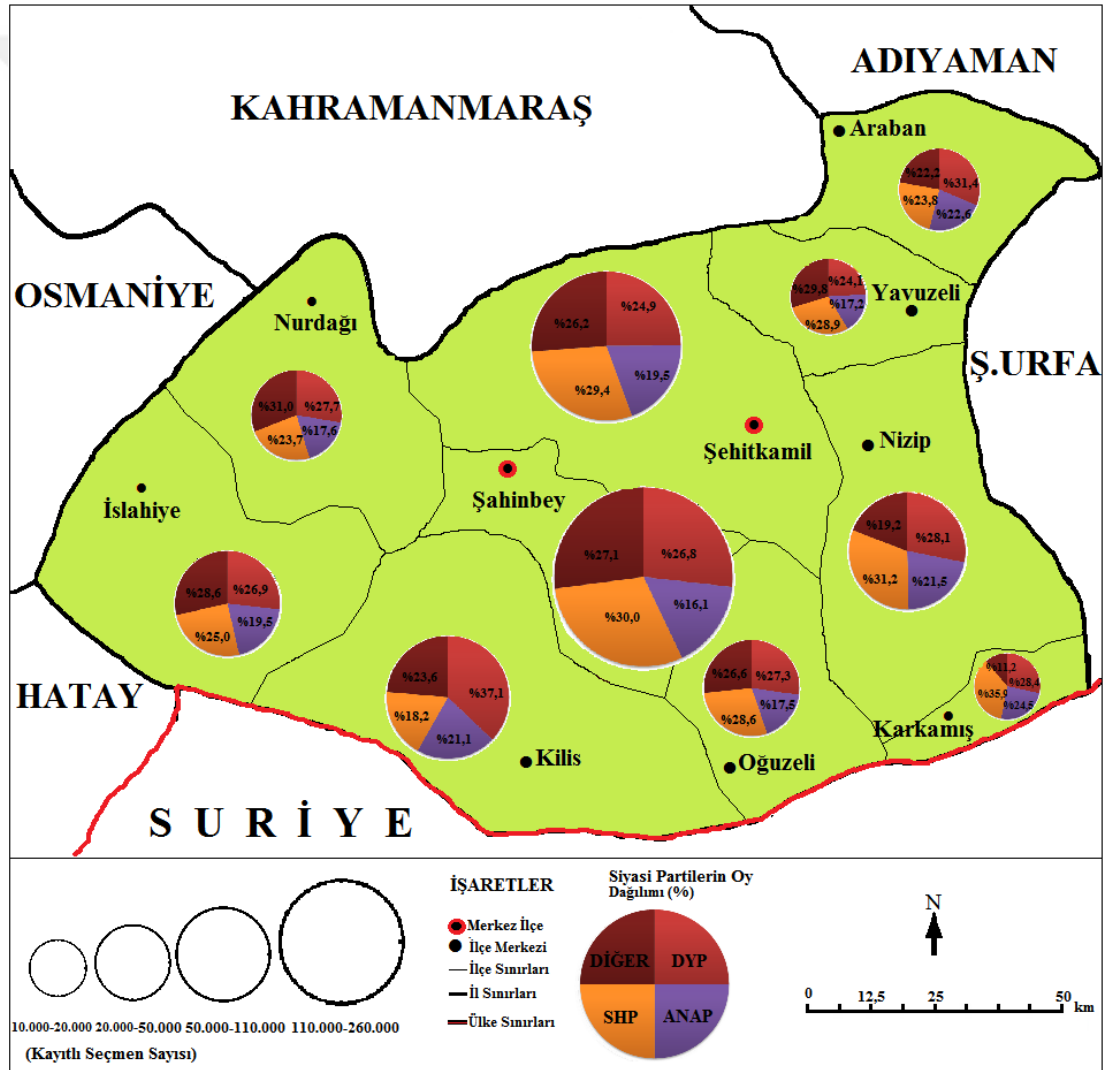
Merkez-sol görüşünü benimseyen SHP ilçelerin çoğunda ikinci sırada yer almıştır. Bu açıdan önceki seçimlerde görülen AP-CHP rekabetinin yerini ANAP-SHP'nin aldığı belirlenmiştir. Ancak merkez-solun oylarının SHP ve DSP arasında paylaşılması SHP'yi güçsüzleştirmiştir.

Merkez ilçede toplam oyların %35,7'lik oranına SHP ulaşmıştır. Bununla beraber taşrada en yüksek oranın Yavuzeli'nde (%29,8) olduğu görülmektedir. Diğer taraftan ilçelerin çoğunda yaklaşık %25,0'lık oranlarda kalmıştır. Bu bağlamda genel olarak ilçelerde SHP'nin önceki seçimde aldığı oyları bu seçimde HP almıştır.

Merkez-sağ çizgisinde siyasi arenaya giren DYP, askeri darbe döneminde kapatılan AP'nin devamı olmaya çalışmıştır. Bununla beraber ANAP'ın da merkez-sağı temsil etmesi ilçelerdeki seçmeni DYP-ANAP olarak ikiye bölmüştür. Bu bağlamda iki parti arasında rekabetin olduğu ortaya çıkmıştır.

DYP'nin ilçelerdeki toplam oylarının %16,7'lik oranında olduğu saptanmıştır. Bunun yanında DYP'nin merkez ilçede %14,0'lık oranda kaldığı görülmektedir. Ayrıca taşra ilçelerinin çoğunda ise düşük oy oranında olduğu belirlenmiştir.

Yukarıdaki açıklamaya ilaveten DYP'nin bu seçimde (1987) ilçelerin çoğunda yeterince oy alamamasına rağmen ilerleyen seçimlerde büyük oy sayısına ulaştığı saptanmıştır. Öte yandan DYP'nin yeni kurulan bir parti olması, AP'nin devamı şeklinde siyasi arenaya girmesi, geçmişte AP'nin hatalarını da üstlendiklerini göstermiştir. Dolayısıyla bu durum ilçelerdeki seçmenleri DYP'ye karşı çekimser davranmaya itmiştir.



Şekil 3.43. Gaziantep ilinde Genel Seçim Sonuçlarının Partilere Göre Dağılımı (1991)

1991 yılı genel seçiminden kısa zaman önce Gaziantep ili, Büyükşehir Belediyesi statüsü kazanmış, böylece Şahinbey ve Şehitkamil merkez ilçeleri kurulmuştur. Bununla beraber taşrada Karkamış, Nizip ilçesinden ve Nurdağı, İslahiye ilçesinden ayrılarak ilçe statüsüne geçmiştir.

Yukarda açıklanan idari değişim genel olarak ilçelerin seçmen sayısını değiştirmiştir. Ancak siyasi doku üzerinde pek değişikliğe neden olmamıştır. Bu açıdan ilçelerin siyasi kanatlara dağılımı incelendiğinde önceki seçim sonuçlarını yansıtan bir tablonun ortaya çıktığı görülmektedir.

Bu seçimde (1991) ilçelerdeki toplam oyların SHP (%28,1), DYP (%27,7), ANAP (%19,2) ve RP (%17,7) arasında dağılım gösterdiği belirlenmiştir. Bununla beraber SHP ve DYP arasındaki rekabet belirginleşmiştir. Ayrıca ilçelerde aldıkları toplam oylara göre partilerin sıralaması ilk defa Türkiye ortalamasından farklı olmuştur. Bu açıdan ülke ortalamasında birinci seçilen parti DYP, ilçelerin çoğunda ikinci sırada yer almıştır. Öte yandan ilçelerde ilk sırada yer alan SHP'nin ülke ortalamasında üçüncü sırada kaldığı saptanmıştır (Şekil 3.43).

Merkez-taşra ilçelerinde kayda değer oy oranına ulaşan SHP, Karkamış'ta (%35,9) en yüksek oya oranına ulaşmıştır. Öte yandan en düşük oranın Kilis'te (%18,2) kaldığı belirlenmiştir. Ayrıca Şahinbey (%30,0) ve Şehitkamil (%29,4) merkez ilçelerinde bu partinin yaklaşık aynı oranlara ulaştığı saptanmıştır (Şekil 43).

SHP ülke ortalamasında üçüncü sırada seçilirken, ilçelerde birinci sırada seçilmesinde etkili olan birkaç faktör vardır. (Birincisi) ilçelerdeki seçmenin geleneksel merkez-sol partilere eğilim göstermesidir. Ayrıca önceki seçimlerde ilçelerin çoğunda CHP'nin aldığı oy oranının ülke ortalamasından fazla olması bunun kanıtıdır.

İkincisi ise, bu partinin HEP ile ittifak yapmasıdır. Bu durum ilçelerdeki Kürt seçmeni olumlu yönde etkilemiş ve bu seçmenlerin SHP'yi tercih etmesini sağlamıştır. Bu bağlamda SHP kendi içinde çatışmalar yaşasa da bu durumu seçmene yansıtmamıştır. Dolayısıyla ilçelerin çoğunda büyük oy sayısına ulaşmayı başarmıştır.

DYP, ilçelerdeki toplam oyların %27,7'lik oranına ulaşmıştır. Bunun yanında en yüksek oy oranına Kilis'te (%37,1) ulaşmıştır. Öte yandan en düşük oranın



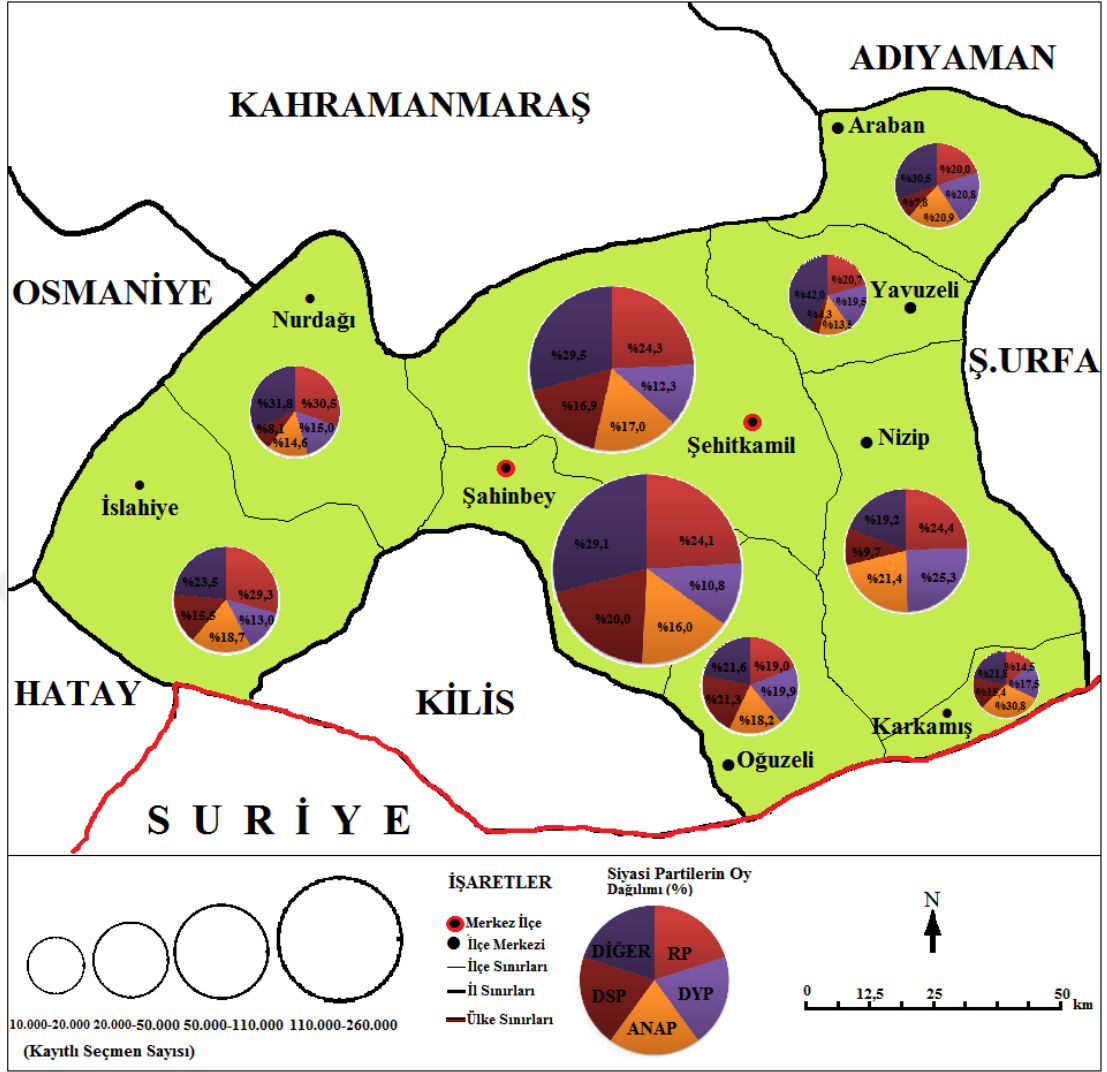
Şahinbey (%26,8) merkez ilçesinde görülmesi ilin genelindeki oy oranının düşük kalmasına neden olmuştur.

Bu seçimde (1991) DYP'nin ilçelerin çoğunda önceki seçime göre oy sayısında artış sağladığı belirlenmiştir. Bu yükselişin temelinde DYP'nin “herkese iki anahtar (ev, araba)” sloganıyla seçime girmesi vardır. Ayrıca bu parti önceki seçimdeki hataya düşmemiş, seçime ekonomik vaatlerle girmiştir. Dolayısıyla merkez ve taşra ilçelerindeki seçmen bu slogana itibar etmiş, böylece bu partiden yana oy kullanmışlardır.

ANAP ülke genelinde olduğu gibi ilçelerin çoğunda büyük oy kaybına uğramıştır. Bu açıdan önceki seçimlerde ilk sıralara yükselen bu partinin bu seçimde üçüncü sıraya düşmesi dikkat çekicidir. Nitekim bu durum ANAP'ın 1991 yılı seçimlerinde en başarısız parti olmasına neden olmuştur.

İlçelerdeki toplam oyların %19,2'lik oranına sahip olan ANAP'ın eski prestijini kaybetmeye başladığı saptanmıştır. Bununla beraber Şehitkamil (%19,5) ve Şahinbey'de (%16,1) ilin genelini yansıtan bir tablo ortaya çıkmıştır. Bu bağlamda ANAP genel olarak büyük şehirlerde çok tercih edilen parti olmasına rağmen bu merkez ilçelerde düşük oranda kalmıştır. Bu açıdan ülke ortalamasından farklı olduğu saptanmıştır.

Yukarıdaki açıklamalar gösteriyor ki, ANAP'ın oy kaybetmesinin temelinde ilçelerdeki seçmenlerin çoğunun önceki seçimlerde bu partiyi tercih etmesine rağmen bu partinin ilçelerdeki giderek artan sosyo-ekonomik problemlerini çözememesi vardır. Dolayısıyla bu durum seçmenin oy verirken siyasi partilerin icraatlarına göre tercihte bulunduğunu ortaya çıkarmıştır.



**Şekil 3.44. Gaziantep ilinde Genel Seçim Sonuçlarının Partilere Göre Dağılımı (1995)**

Yukarıdaki şekilde 1995 yılı genel seçimlerinde ilçelerdeki toplam oyların RP (%23,8), ANAP (%17,1), DSP (%16,5), DYP (%13,7) ve CHP (%10,5) arasında baskın parti olmaksızın dağılım gösterdiği belirlenmiştir. Ayrıca bu partilerin genel olarak oy dağılım oranlarının ilçelerde benzer olduğu orta çıkmıştır.

Bu seçimde ilçelerin çoğunda önceki seçimlerde baskın olan DYP'nin büyük oy kayıplarına uğradığı görülmüştür. Bununla beraber SHP'nin oylarının ise genel olarak CHP-DSP'ye kaydığı tespit edilmiştir.

Merkez-taşra ilçelerinde ilk defa siyasal İslam çizgisinden gelen RP, seçmenler tarafından çoğunlukla tercih edilmiştir. Bunun yanında önceki seçimlerde yaklaşık

%5,0'lık oranda kalan bu parti, 1995'te %23,8'lik oranına yükselmiştir. Bu artışın temelinde etkili olan birçok faktör vardır.

Birincisi 1990 yılından itibaren ülke genelinde RP'nin oy sayısının giderek yükselmesi, bunun yanında özellikle yerel seçimlerde en çok tercih edilen parti olması prestijini arttırmıştır.

İkincisi sol görüşlü siyasi partilerin işsizlik problemini çözme vaatleriyle seçmenlere gelmelerine rağmen gün geçtikçe kötüleşen bir tablonun ortaya çıkarmasıdır. Dolayısıyla ilçelerde bu siyasi kanada sahip partilere güven azalmıştır.

Üçüncü olarak bu partinin toplumda sosyo-ekonomik eşitsizliği ortadan kaldıracaklarını belirtmeleri ilçelerdeki seçmeni olumlu yönde etkilemiştir. Bu bağlamda merkez-taşra ayrımı görülmezsin ilin genelinde RP büyük oy sayılarına ulaşmıştır.

Yukarıdaki açıklamalara göre bu partinin (RP) ilçeler arasında yükselmesi beklenen bir durumdur. Bu açıdan RP'nin en çok oy oranına Nurdağı'nda (%30,3) ulaştığı görülmektedir. Öte yandan en düşük oranın Karkamış'ta (%14,5) kaldığı saptanmıştır. Bu bağlamda iki ilçenin merkezden uzaklıkları, bunun yanında ekonomik özellikleri yaklaşık olarak aynı olmasına rağmen, aldığı oy oranlarının farklı olduğu tespit edilmiştir (Şekil 3.44).

İlçelerin çoğunda önceki seçime göre en çok oy kaybı görülen DYP'nin buradaki toplam oyların %13,7'lik oranını aldığı belirlenmiştir. Bu açıdan DYP'deki toplam oy oranındaki düşüşün temelinde ekonomik vaatlerinin karşılığının olmaması, bunun yanında aldığı oy oranına göre yetersiz icraatlar yapması vardır.

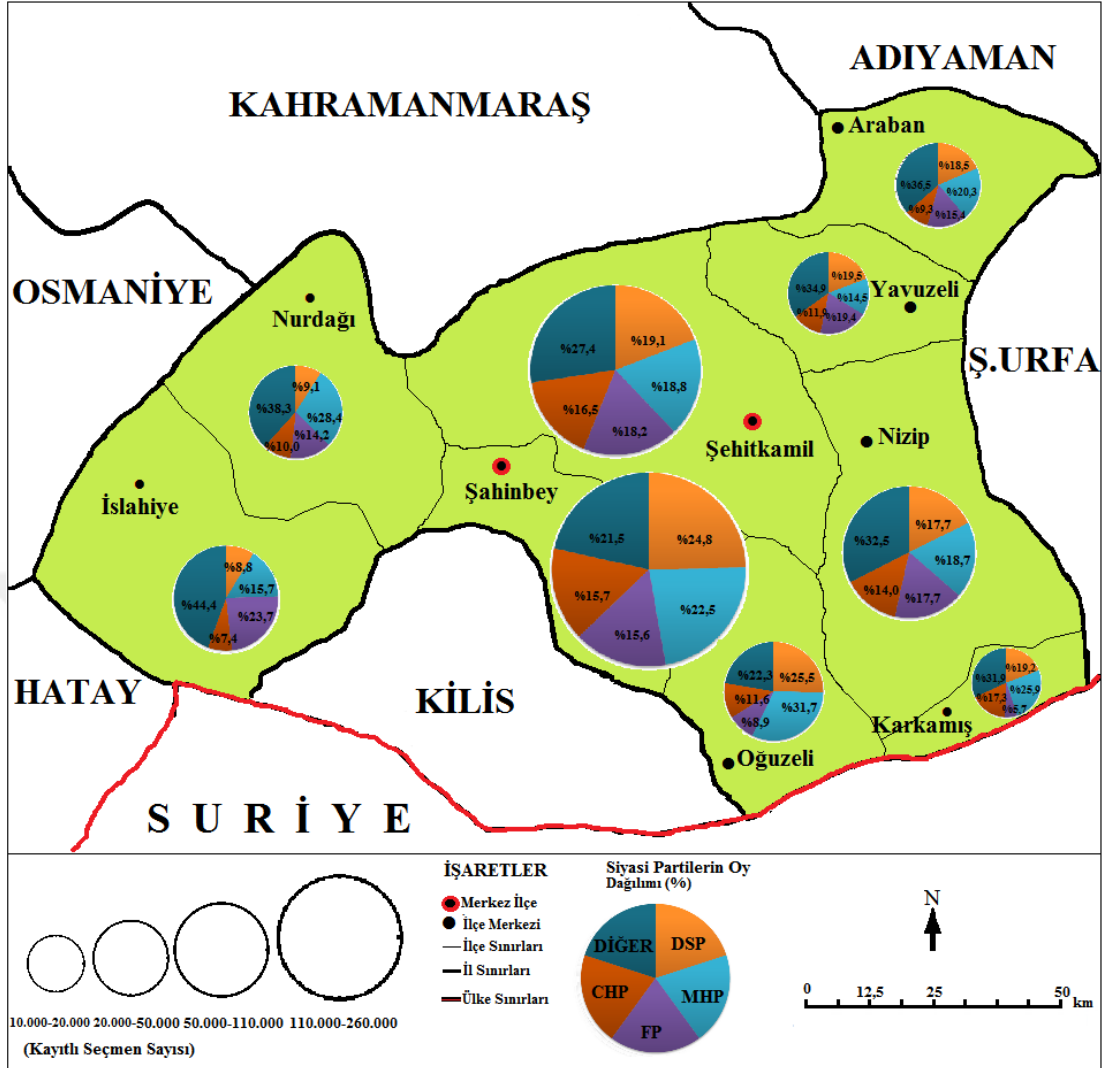
Yukarıdaki açıklamalara ilaveten, bu partinin RP karşısında laikçi söylemleri muhafazakar seçmenleri rahatsız etmiş, böylece DYP'nin seçmenler ile iletişimi kopma noktasına gelmiştir. Ayrıca bu partinin (DYP) en çok oy oranına Nizip'te (%25,3) ulaştığı saptanmıştır.

Bu seçimde ilçelerin çoğunda büyük oy kayıpları yaşayan diğer bir partinin ANAP olduğu belirlenmiştir. Bu partinin düşük oy almasının temelinde ise yolsuzluk haberlerinin sürekli gündemde olması ve bu partinin sorumlu tutulması vardır. Ayrıca

bu parti en çok oy oranına Karkamış'ta (%30,8) ulaşmıştır. Bu bağlamda genel olarak seçmen sayısının en az olduğu ilçelerde bu partinin aldığı oy oranı daha yüksek çıkmıştır.

CHP, 1980 askeri darbe sonrasında yasaklı parti olmuş, ancak yeniden (1995) seçimlere katılmıştır. Bununla beraber ilçelerdeki toplam oyların %10,5'lik oranını almıştır. Bu oranın düşük olmasında aynı siyasi kanata sahip DSP'nin sürekli olarak bu parti hakkında yaptığı olumsuz propaganda etkili olmuştur.

CHP-DSP merkez-sol görüşten gelen partiler olmasına rağmen birbiri aleyhine yaptıkları çalışmalar seçim çevrelerinde genel olarak merkez-sağı güçlendirmiştir. Ayrıca bu partiler işsizlik problemiyle göç eden ve genel olarak alt gruba hitap eden partiler olmaktan uzaklaşmıştır. Dolayısıyla seçmenler ile iletişimlerini zayıflamıştır.



**Şekil 3.45.** Gaziantep ilinde Genel Seçim Sonuçlarının Partilere Göre Dağılımı (1999)

Bu seçimde (1999) Gaziantep ilçelerinin çoğunda en çok oy sayısına ulaşan partinin MHP olduğu belirlenmiştir. Bunun yanında diğer partilerin (DSP-FP-CHP) yaklaşık olarak aynı oranda kaldıkları tespit edilmiştir.

1995 yılı genel seçimlerinde merkez-taşra ilçelerindeki toplam oyların %10,1'lik oranına sahip olan MHP, bu seçimde %19,5'lik orana yükseldiği belirlenmiştir. Bunun yanında MHP en yüksek oy oranına Oğuzeli'nde (%31,5) ulaşmıştır. Öte yandan en düşük oranın İslahiye'de (%15,7) kaldığı tespit edilmiştir.

Yukarıdaki açıklamalar gösteriyor ki, ilçelerin çoğunda MHP'nin aldığı oy sayısında artış olmuştur. Bu artışın temelinde ise PKK'nın ayaklanmasına karşın ilçelerdeki seçmenin milliyetçilik duygusunun kabarması vardır.

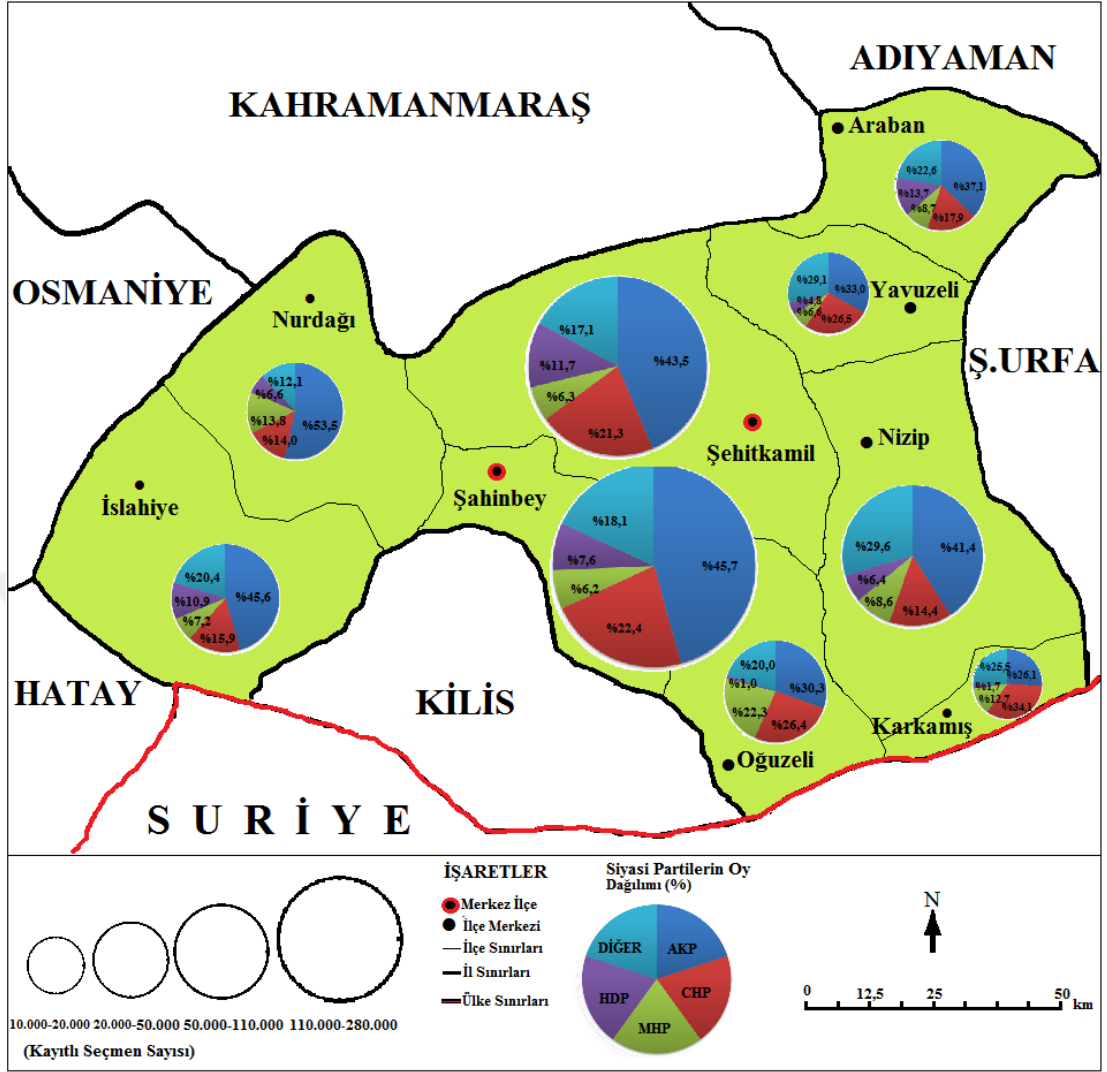
DSP (%17,9) ilçelerin çoğunda toplam oy sayısına göre ikinci sırada yer almıştır. Bu partinin oy sayısının yükselmesinde ilçedeki seçmenin Ecevit'e olan bağlılığı etkili olmuştur. Aslında bu durum genel başkanın partiden daha ön plana çıktığını göstermektedir. Ayrıca önceki seçimlerde vaatleri yerine getiremeyen CHP'yi bu yönleriyle eleştirmesi seçmeni kendisine bağlamıştır.

DSP merkez-sol çizgisinden gelmesine rağmen ilçelerdeki toplam oyların dağılmasına neden olmuştur. Ayrıca DSP ilçeler arasında en yüksek oy oranına Oğuzeli'nde sahip olmuştur. Öte yandan bu partinin aldığı en az oranın İslahiye'de (%7,4) kaldığı tespit edilmiştir (Şekil 3.45).

CHP, ilçelerdeki toplam oyların %14,1'lik oranına ulaşmıştır. Bunun yanında en yüksek toplam oy oranına Karkamış'ta (%17,3) ulaşmıştır. Diğer taraftan en düşük oranın İslahiye'de (%8,8) olduğu saptanmıştır (Şekil 3.45).

FP, siyaset arenasına RP'nin kapatılmasından sonra girmiş ve bu partinin siyasi görüşünü (siyasal İslam) devam ettirmeye çalışmıştır. Ayrıca merkez-taşra ilçelerindeki toplam oyun %15,9'luk oranına ulaşmıştır. Bunun yanında en yüksek toplam oy oranının İslahiye'de (%23,7) olduğu tespit edilmiştir.

Yukarıdaki açıklamalara göre bu seçimde (1999) ilçelerdeki seçmenin merkez-sağ ve muhafazakâr görüşü savunan siyasi partilere yöneldiği ortaya çıkmıştır. Bunun yanında önceki seçimlerde büyük oy sayısına ulaşan RP'nin kapatılması, seçmenlerin FP'ye daha çok bağlanmasına neden olmuştur.



**Şekil 3.46.** Gaziantep ilinde Genel Seçim Sonuçlarının Partilere Göre Dağılımı (2002)

Bu seçim (2002) ülke genelinde olduğu gibi Gaziantep ilçelerinde de siyasi kırılma noktası oluşturmuştur. Bu açıdan genel olarak önceki seçimlerde toplam oylar dört ya da beş partiye dağılmasına rağmen bu seçimde AKP-CHP çatısı altında birleştikleri görülmektedir.

AKP, siyaset arenasına yeni katılan bir parti olmasına rağmen ilçedeki seçmenler tarafından RP ve FP'nin devamı şeklinde kabul görmüştür. Bunun yanında ilk defa ilçelerde siyasal İslami savunan bir parti toplam oyların yarısına yakını almıştır.

Merkez-taşra ilçelerinde toplam oylar AKP (%40,0), CHP (%19,2), DEHAP (%8,0) ve MHP (%6,9) arasında dağılım göstermiştir. Ayrıca önceki seçime göre en çok oy kaybının MHP’de olduğu tespit edilmiştir.

İlçelerin çoğunda toplam oy sayısına göre ilk sırada yer alan AKP, en yüksek oy oranına Nurdağı’nda (%53,5) ulaşmıştır. Öte yandan en düşük oranının Karkamış’ta (%26,1) kaldığı tespit edilmiştir. Ayrıca bu partinin çoğu seçmen tarafından tercih edilmesinde RP-FP ile başlayan AKP ile devam eden siyasi İslam çizgisinin ülkenin politik sorunlarını ortadan kaldırması ve özellikle istikrar sağlayıcı ekonomik düzenlemeler yapması etkili olmuştur.

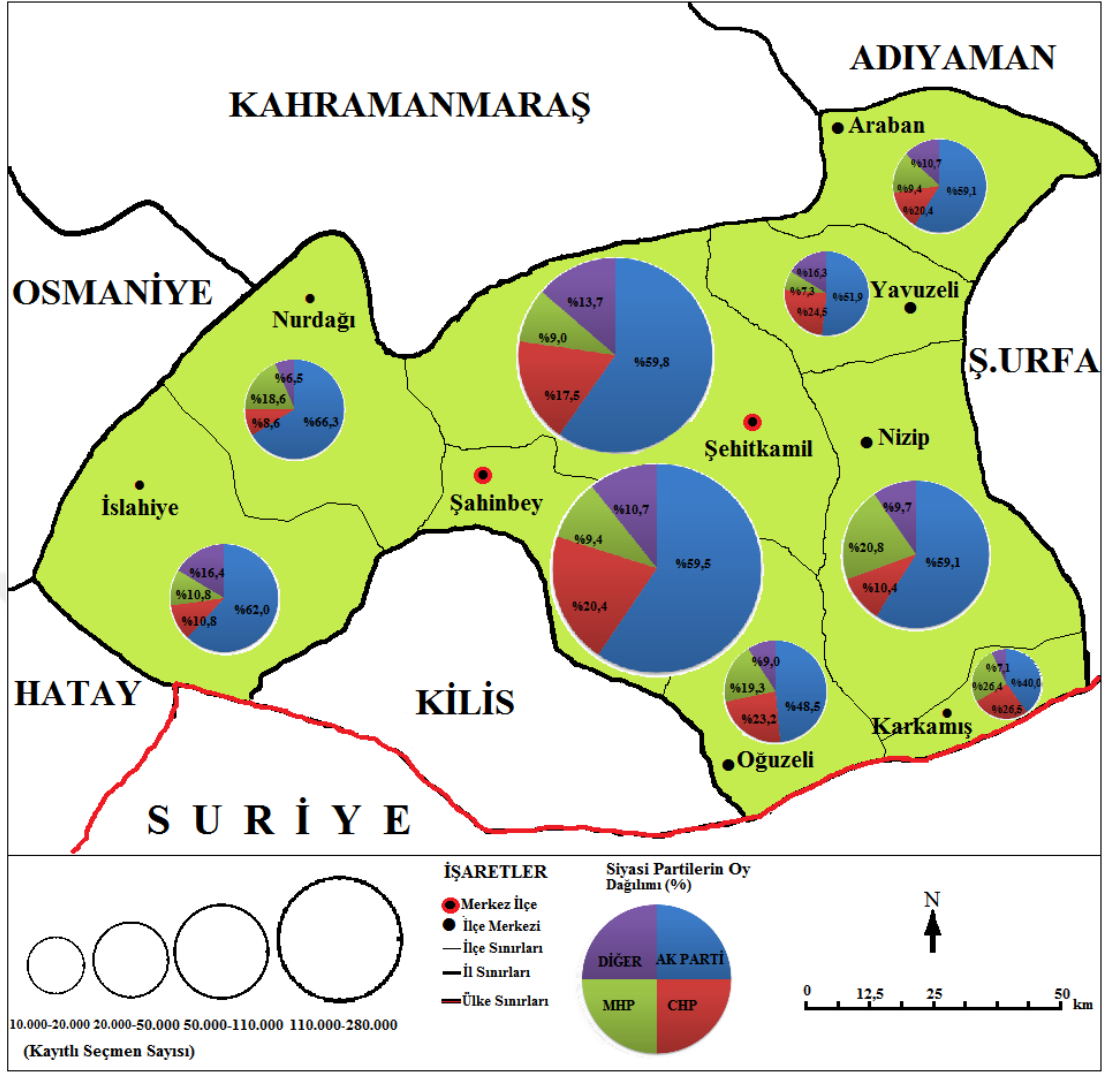
Yukarıdaki açıklamalara ilaveten, ilçelerdeki seçmenler önceki seçimlerde merkez-sağ (ANAP, AP) ve merkez-sol (CHP, DSP, SHP, HP) başta olmak üzere diğer siyasi partilere ağırlık vermiş, ancak bu partilerin sorunları çözmede yetersiz kaldığını görmüştür. Bunun yanında AKP’nin yerel seçmenin sıkıntısı üzerinde de durması seçmenlerin oy verme davranışlarını bu partiye yönlendirmiştir. Ayrıca 2001 ekonomik krizinde ilçelerin çoğunda işsizlik probleminin fazlasıyla gün yüzüne çıkması seçmeni AKP’de birleştirmiştir.

CHP, ilçelerdeki seçmenin AKP’den sonra en çok tercih ettiği gelenekselleşmiş bir partidir. Bu parti ilçelerdeki toplam oyların %19,2’lik oranına ulaşmıştır. Bunun yanında en yüksek oy oranına Karkamış’ta (%34,1) ulaşmıştır. Ancak Nizip (%14,4) ve Nurdağı’nda (%14,0) en düşük oranlarda kaldığı belirlenmiştir.

CHP’nin önceki seçimlere göre bu seçimde (2002) daha çok oy aldığı tespit edilmiştir. Bu yükselişin temelinde merkez-solu savunan seçmenlerin CHP’de birleşmesi vardır. Nitekim önceki seçimlerde oyların dağılmasının sıkıntısını çeken ilçelerdeki seçmen daha dikkatli davranmıştır.

Merkez-taşra ilçelerinde AKP’nin seçim öncesinde büyük oy sayısına ulaşacağı ön görüşünün olması, laikçi cepheyi CHP çatısı altında birleştirmiştir. Bu bağlamda ilçelerin çoğunda siyasi İslam-laikçi çatışması belirginleşmiştir. Ayrıca genel olarak bu tablo ülke genelini de yansıtmaktadır.





**Şekil 3.47.** Gaziantep ilinde Genel Seçim Sonuçlarının Partilere Göre Dağılımı (2007)

Yukarıdaki şekle göre 2007 yılı genel seçimlerinde Gaziantep ilçelerinde AKP'nin (%59,3) baskınlığı devam etmiştir. Bununla beraber CHP (%20,8) mevcut konumunu korumaya çalışmıştır. Ayrıca MHP'nin (%17,6) toplam oy sayısında artışın olduğu saptanmıştır.

AKP ilçelerin çoğunda toplam oyların yarısından fazlasını almıştır. Bunun yanında Nurdağı (%66,3) ve İslahiye'de (%62,0) en yüksek oy oranına ulaşmıştır. Ayrıca Şahinbey ve Şehitkamil merkez ilçelerinde toplam oyların yaklaşık %60,0'lık oranını bu parti almıştır. Öte yandan en düşük oranın Karkamış'ta (%40,0) kaldığı belirlenmiştir.

Yukarıdaki açıklamalara göre ilçelerdeki seçmenlerin oy verme davranışlarında bu partiye doğru kayma vardır. Bunun temelinde AKP'nin siyasal İslam çizgisinden merkez-sağa yaklaşması ve parti içinde sol görüşü benimseyen milletvekillerine de yer vermesi vardır. Nitekim bu durum farklı görüşteki seçmenlerin AKP'de birleşmesini sağlamıştır.

AKP ilçe ve kırsalda bulunan seçmene hitap şekli diğer partilerden farklı olmuştur. Öncelikle bu seçmeni toplumdaki ayırmamış ve toplumu bir bütün olarak ele almıştır. Böylece sınıfsal ayrıma bağlı oy verme davranışı ilçelerin çoğunda sona ermiştir. Ayrıca önceki seçimde AKP'nin aldığı oya göre yerelde yaptığı icraatlar seçmeni memnun etmiştir.

Bu seçimde merkez-taşra ilçesindeki seçmen davranışlarında ideolojik oy verme arka planda kalmış, bunun yanında siyasi partinin icraatları ön plana çıkmıştır.

İlçelerdeki toplam oyların %17,6'lık oranına ulaşan CHP en yüksek toplam oy oranına Karkamış'ta (%27,5) ulaşmıştır. Bunun yanında Şahinbey merkez ilçesinde toplam oyların %20,4'lük oranına sahip olmuştur. Öte yandan en düşük oy oranının Nurdağı'nda (%8,6) olduğu görülmektedir. Bu bağlamda ilçelerin çoğunda AKP'den sonra en çok tercih edilen parti olduğu ortaya çıkmıştır.

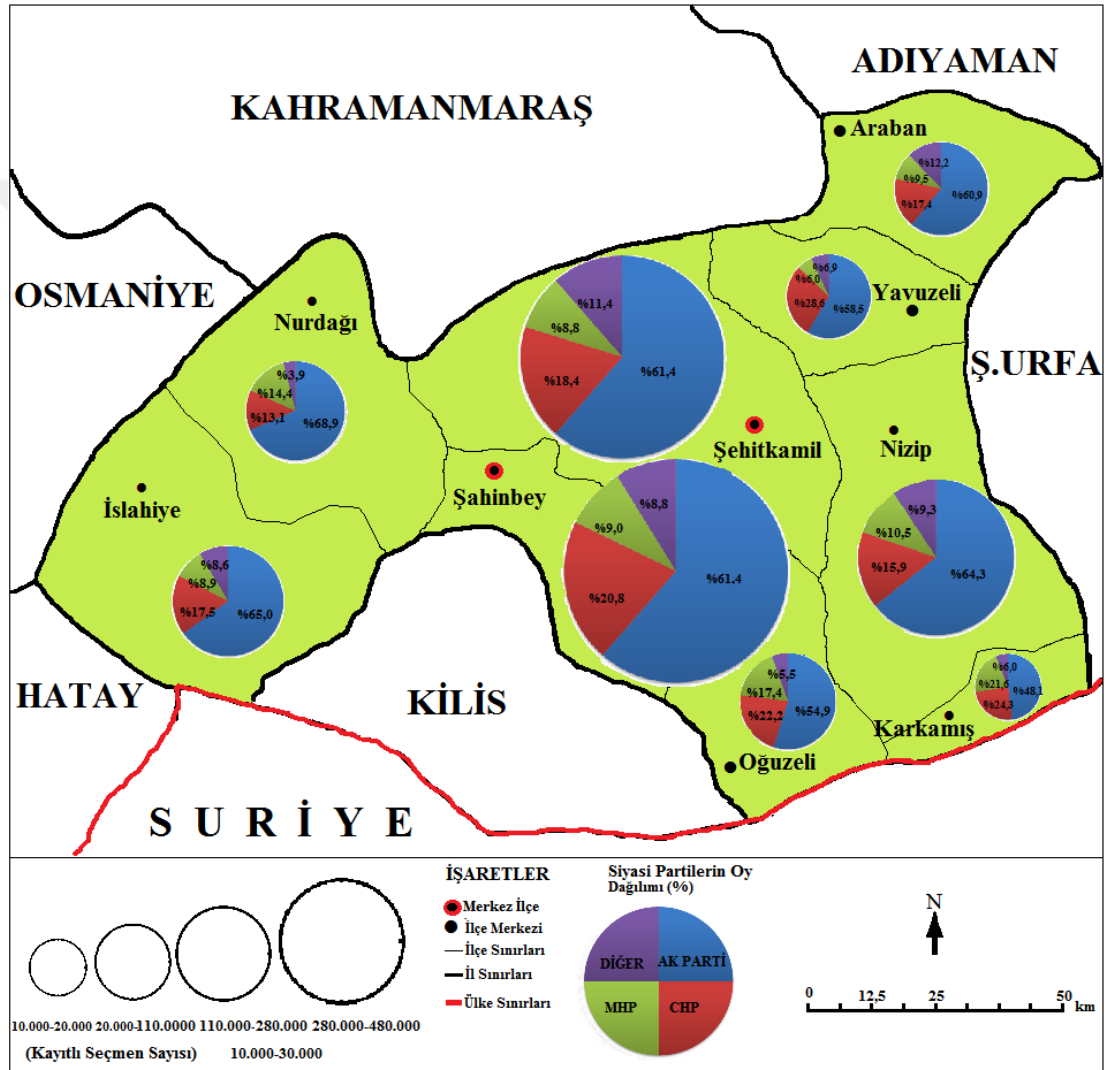
Merkez-taşra ilçeleri arasında bu partiye (CHP) oy verenlerin merkez-sol görüşünün kemikleşmiş kitlesi olduğu belirlenmiştir. Aslında ilçelerdeki seçmenlerin oy verme davranışlarında siyasi partilerin icraatları ön planda yer almasına rağmen, bu partiyi tercih edenlerde ideolojinin baskın olduğu saptanmıştır. Çünkü bu çizgiden ayrılmayan seçmen sayısı yaklaşık %15,0'lık oranda sabit kalmıştır.

Bu seçimde MHP (%11,4) ilçelerin çoğunda üçüncü sırada kalan parti olmuştur. Bunun yanında en çok oy oranına Nizip'te (%20,8) olduğu görülmektedir. Ayrıca Şahinbey (%9,4) ve Şehitkamil (%9,0) merkez ilçelerinde bu parti yaklaşık aynı oranda oy almışlardır.

MHP 1999 yılı seçimlerinde ilçelerin çoğunda ilk sırada yer almasına rağmen bu konumunu koruyamamıştır. Bu açıdan 1999 seçimlerinde ülkede yaşanan olayların milliyetçilik kanadını güçlendirmesi MHP'nin kayda değer oy almasını sağlamıştır.

Öte yandan 2007 seçimlerinde MHP'nin ön plana çıkmasında siyasi konjonktürde milliyetçiliğin yeniden canlanmasıdır. Dolayısıyla MHP adına olumlu gelişmeler ilçelerdeki seçmenlere yansımıştır.

Bu seçimde (2007) MHP parlamentoya son giren parti olmasına rağmen ilçelerin çoğunda pek tercih edilmemiştir. Öte yandan ülke ortalamasında kayda değer oy sayısına ulaşması bu partinin siyasi arenada güç kazanmasını sağlamıştır.



Şekil 3.48. Gaziantep ilinde Genel Seçim Sonuçlarının Partilere Göre Dağılımı (2011)

Gaziantep ilçelerindeki seçmenlerin AKP'ye olan güvenleri her seçimde daha da artmıştır. Bununla beraber 2011 yılında AKP ilçelerdeki toplam oyların %61,7'lik oranına ulaşmıştır. Diğer taraftan CHP yıllardır pek değişmeyen oy oranında (%19,3)

kalmıştır. Ayrıca MHP'nin (%11,9) toplam oylarında bir düşüş olduğu tespit edilmiştir.

Bu seçimde (2011) AKP önceki seçimlere benzer sonuçlar elde etmiştir. Bunun yanında merkez-taşra ilçelerinde baskınlığı artmıştır. Bu bağlamda toplam oy oranının en yüksek olduğu ilçe Nurdağı (%68,9) olarak belirlenmiştir. Öte yandan en düşük oy oranının Karkamış'ta (%48,1) olduğu görülmektedir. Ayrıca diğer ilçelerde ise genel olarak bu oran %50,0'ın üstüne çıktığı saptanmıştır (Şekil 3.48).

AKP'nin oy oranının artırmasında özellikle Şahinbey ve Şehitkamil merkez ilçelerdeki ekonomik gelişmelerin etkisi olmuştur. Bu açıdan 2002 yılından itibaren gelişen sanayi, bu seçim öncesinde hız kazanmıştır. Dolayısıyla seçmenlerin yıllardır sıkıntısını çektiği işsizlik ortadan kalkmış ve bunun yanında istihdam alanları genişlemiştir. Ayrıca merkez ilçeler bu dönemde çevre illerden işsizliğe bağlı yoğun göç almıştır.

CHP önceki seçimlerde olduğu gibi merkez-taşra ilçelerinin çoğunda toplam oy sayısına göre ikinci sırada yer almıştır. Bunun yanında merkez ilçelerinde toplam oy sayısını artırmasına rağmen taşra ilçelerinde düştüğü belirlenmiştir.

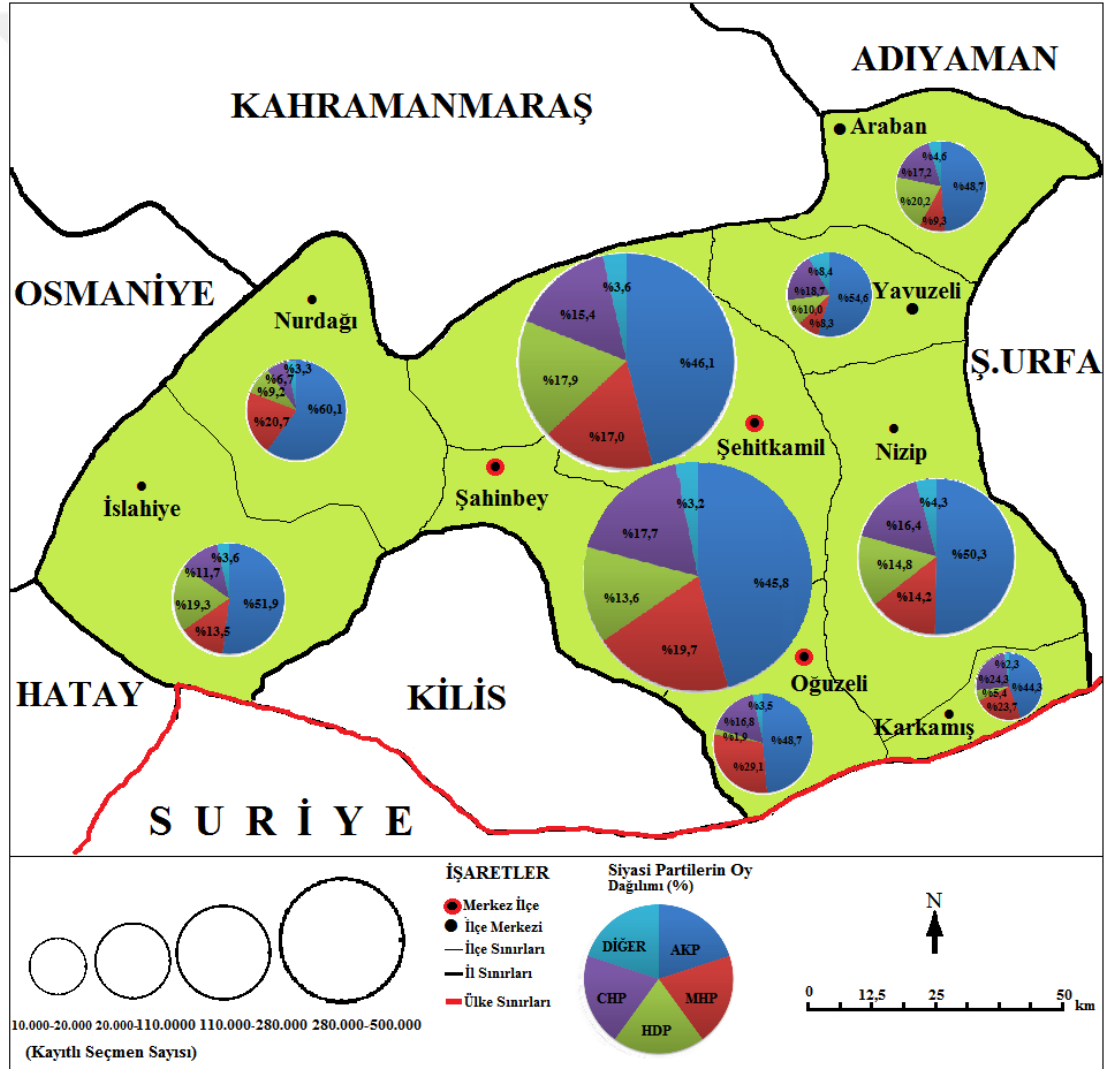
CHP Gaziantep ilçeleri arasında en çok oy oranına Yavuzeli'nde (%28,6) ulaşmıştır. Diğer taraftan en düşük oranın Nurdağı'nda (%13,1) kaldığı saptanmıştır. Ayrıca diğer ilçelerde yaklaşık %15,0'lık oranda olduğu tespit edilmiştir (Şekil 48).

Bu partiyi (CHP) tercih eden seçmenler merkez-sol görüşü yeniden ülke yönetimde görmek istemişlerdir. Aslında ilçelerin toplamında kemikleşmiş yaklaşık %15'lik CHP kitlesi bulunmaktadır. Bununla beraber bazı seçimlerde yaklaşık %5'lik artış ya da azalış görülmektedir. Ayrıca taşra ilçelerinde CHP'ye olan güven önceki seçimlerde göre daha zayıflamış, ancak bu parti merkez ilçede yine de gücünü korumuştur.

Gaziantep ilçeleri arasında toplam oy sayısına göre çoğunlukla üçüncü sırada kalan MHP (%9,4), en yüksek oy oranına Karkamış (%21,6) ve Oğuzeli'nde (%17,4) ulaşmıştır. Diğer taraftan en düşük oranın Yavuzeli (%6,0) ve Şehitkamil'de (%8,8) olduğu görülmektedir (Şekil 3.48).

Bu parti (MHP) ilçelerin çoğunda önceki seçimde ulaştığı toplam oy oranına bu seçimde de erişmiş, ancak bu oranda artış sağlayamamıştır. Bununla beraber 2007 yılı seçiminden itibaren seçmenler üzerinde olumlu etki uyandıran MHP bunu devam ettirememiştir. Ayrıca taşra ilçeleri arasında Oğuzeli yöre halkı tarafından Türk milliyetçiliğinin kalesi olarak adlandırılmaktadır.

Yukarıdaki açıklamalara ilaveten, MHP genel seçimlere sadece milliyetçilik duygusuyla yaklaşmış, ancak işsizlik gibi ekonomik sorunlara çözüm sunamadığı için merkez ve taşra ilçelerindeki seçmenden gerekli ilgiyi görememiştir.



Şekil 3.49. Gaziantep ilinde Genel Seçim Sonuçlarının Partilere Göre Dağılımı (7 Haziran 2015)

7 Haziran 2015 seçimleri Gaziantep ilçelerinde ülke genelinde olduğu gibi bir siyasi kırılma noktası oluşturmaktadır. Bu açıdan 2002 yılından itibaren ilçelerin çoğunda en yüksek oy oranına ulaşan AKP, bu seçimde büyük oy kaybına uğramıştır. Öte yandan AKP oy kaybına uğramış olsa dahi ilçelerdeki toplam oyların %47,1'lik oranına ulaşmıştır. Bunun yanında MHP (%18,1) ve CHP'nin (%18,1) toplam oylarında artış görülmüştür. Ayrıca HDP, yeni kurulmasına rağmen %15,2'lik orana yükselmiştir.

Merkez-taşra ilçelerinde bu seçimde AKP seçmeni genel olarak MHP'ye doğru kaymıştır. Bunun yanında önceki seçimlerde AKP'de toplanan Kürt seçmenlerin bir kısmı HDP'yi tercih etmişlerdir. Bu açıdan ilçelerde başta MHP olmak üzere HDP, CHP'de artışlar görülmektedir.

AKP en yüksek toplam oy oranına Nurdağı'nda (%60,1) ulaşmıştır. Diğer taraftan en düşük oranın Karkamış'ta (%44,3) olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca ildeki seçmenin yaklaşık yarısından fazlasını oluşturan Şahinbey (%45,8) ve Şehitkamil (%46,1) merkez ilçelerinde AKP'de meydana gelen düşüş taşra ilçelerinden daha fazla olmuştur.

AKP'nin bu seçimde oy kaybetmesinin temelinde Şahinbey ve Şehitkamil merkez ilçelerinde imalat sanayisinin gelişim hızının yavaşlaması vardır. Bu faktör daha çok yerel kaynaklı olmasına rağmen partinin genel başkanın değişimi ulusaldır. Ayrıca bu seçime kadar seçmenle güçlü iletişim kuran Erdoğan'ın Cumhurbaşkanı seçilmesi seçmenlerde olumsuz etki oluşturmuştur.

Siyasi istikrarsızlığın doğrudan ekonomik gelişmeye yansıdığı merkez ilçelerdeki seçmenler tedirgin olmuş, böylece bu tavrını sandıkta ortaya koymuşlardır. Nitekim bu seçim Gaziantep'te AKP'den ayrılış manasında değil, öte yandan bu partiye ders verme ya da uyarı verme özelliğini taşımaktadır.

Bu seçimden önce sınır komşusu olan Suriye'den en fazla mülteci merkez ilçelere gelmiştir. Bu kişilerin genel olarak düşük ücretle çalışması buradaki seçimde yeniden işsizlik problemini doğmuştur.

CHP önceki seçimlerde kazandığı oy oranını korumuştur. Aslında bu seçimde hiç etkilenmeyen parti CHP olmuştur. Bununla beraber AKP'den ayrılan seçmenin CHP'yi tercih etmedikleri ortaya çıkmıştır. Ayrıca bu durum gösteriyor ki, merkez-sağ partisinden kopan bir seçmen ancak siyasal İslam ya da Milliyetçilik kanadına geçmektedir.

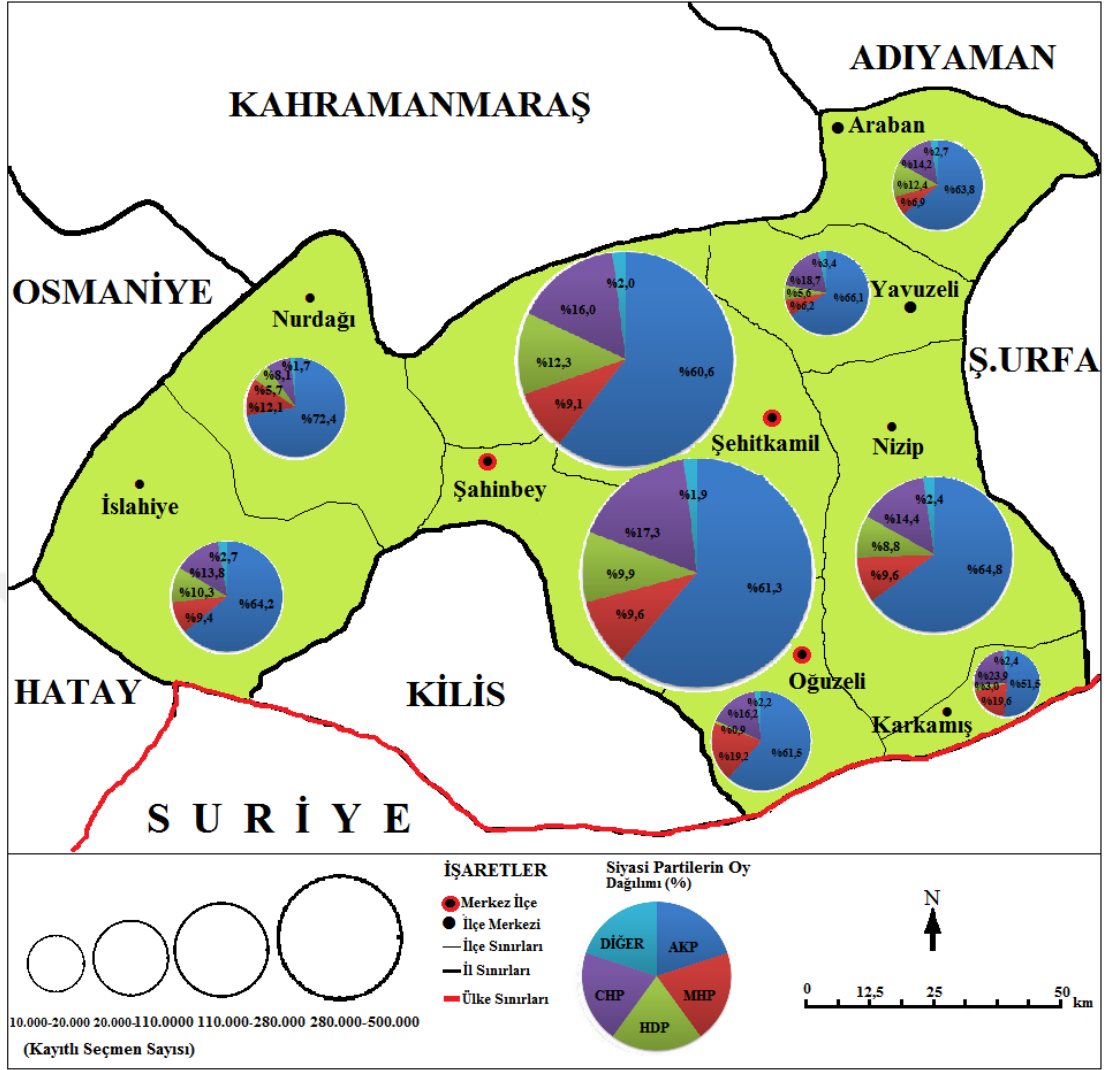
Bu parti (CHP) en çok oy oranına Karkamış'ta (%24) (%24,3) ulaşmıştır. Bununla beraber Şahinbey (%17,7) ve Şehitkamil (%15,4) ilçelerinde kayda değer oy oranına ulaşmıştır. Diğer taraftan en düşük oranın Nurdağı'nda (%6,7) kaldığı belirlenmiştir.

Bu seçimden önce Suriye'deki iç savaş konusunda en çok problem yaşayan ilçenin Karkamış olduğu belirlenmiştir. Ancak bu durum ilçedeki seçmeni AKP'den pek uzaklaştırmamıştır.

Gaziantep ilçelerinde AKP'de kararsız kalan seçmenlerin çoğunun MHP'ye geçtikleri belirlenmiştir. Nitekim bu parti (MHP) 1999 yılı seçimlerinden sonra ilk defa bu denli toplam oy oranına (%18,1) ulaşmıştır. Bununla beraber en yüksek oy oranına Oğuzeli'nde (%29,1) ulaşmıştır. Öte yandan en düşük oranın Yavuzeli'nde (%8,3) kaldığı görülmektedir (Şekil 49).

HDP siyasal arenaya HADEP ve DEHAP'ın devamı şeklinde girmiştir. Bununla beraber aşırı sol siyasi kanadını savunan bu partiler, genel olarak bağımsız aday olarak seçimlere girmiş ve mecliste grup oluşturmuşlardır. Ancak bu seçime parti olarak giren HDP ilçelerin çoğunda kayda değer oy oranına ulaşmıştır.

HDP Kürt milliyetçiliğini ön plana çıkararak 7 Haziran 2015 genel seçimlerine katılmıştır. Bu açıdan ilçelerdeki toplam oyların %15,2'lik oranına sahip olmuştur. Bunun yanında en yüksek toplam oy oranına Araban'da (%20,2) ulaşmıştır. Ayrıca Şahinbey (%13,6) ve Şehitkamil'de (%17,9) büyük oy oranları dikkat çekmektedir. Diğer taraftan en düşük oranının Oğuzeli'nde (%1,9) olduğu tespit edilmiştir.



**Şekil 3. 50.** Gaziantep ilinde Genel Seçim Sonuçlarının Partilere Göre Dağılımı (1 Kasım 2015)

1 Kasım 2015 seçimleri Gaziantep ilçelerinde yeniden bir siyasi kırılma noktası oluşturmuştur. Bu açıdan AKP (%61,7) önceki seçimlerde ulaştığı oy oranına bu seçimde yeniden erişmiştir. Bununla beraber en büyük düşüşün MHP ve HDP’de olduğu saptanmıştır. Öte yandan CHP’nin oy oranlarında pek değişiklik olmadığı tespit edilmiştir.

AKP’nin toplam oylarında patlama görüldüğü 1 Kasım seçimlerinde en yüksek oy oranının Nurdağı’nda (%72,4) olduğu belirlenmiştir. Bununla beraber Şahinbey (%61,3) ve Şehitkamil (%60,6) ilçelerindeki toplam oyların yarısından fazlasını almıştır. Diğer taraftan en düşük oy oranının Karkamış’ta (%51,5) kaldığı saptanmıştır.



AKP bütün ilçelerde toplam oyların yarısından fazlasını tek başına almıştır. Aslında önceki seçimde (7 Haziran) AKP büyük oy kaybına uğramasına rağmen ilçelerdeki seçmenin kısa vadede yeniden bu partiye dönüşü dikkat çekidir.

İlçelerdeki seçmenlerin oy verme davranışlarını ekonomik faktörlerin belirlemesi yeniden ortaya çıkmıştır. Ayrıca bu süre zarfında fabrikalar ürünlerini yurt dışına satmakta zorlanmış, böylece istihdamı daraltmıştır. Öte yandan siyasi istikrarsızlık merkez ilçelerdeki seçmenleri rahatsız etmiştir. Son olarak ülke genelinde güvenlik probleminin ortaya çıkması, seçmenlerde doğal olarak AKP'ye yönelme ortamını oluşturmuştur.

2002 yılından itibaren partilerin aldıkları toplam oy oranına göre ilçelerin çoğunda ikinci sırada kalan CHP (%16,1), bu seçimde de aynı oy orana yeniden ulaşmıştır. Diğer taraftan bu seçimden önce ortaya çıkan siyasi boşluğu değerlendirememiştir. Ayrıca yerel bazda seçimler için yeterli çalışma yapmamış ve bundan dolayı bu partiye oy veren seçmen sayısını pek değiştirememiştir.

Bu seçimde CHP en yüksek oy oranına Karkamış'ta (%23,9) ulaşmıştır. Bununla beraber Şahinbey (%17,3) ve Şehitkamil (%16,0) kayda değer oy oranına ulaşmıştır. Diğer taraftan en düşük oranın Nurdağı'nda (%8,1) kaldığı saptanmıştır (Şekil 3.49).

İlçelerin çoğunda en çok oy kaybına uğrayan MHP, önceki seçimde kazandığı oyları pek değerlendirememiştir. Dolayısıyla bu fırsatı kaçırmış olması MHP'ye olan güveni zedelemiştir.

MHP bu seçimde en çok oy kaybını Şahinbey (%9,6) ve Şehitkamil (%9,1) merkez ilçelerinde vermiştir. Öte yandan en yüksek oy oranına Karkamış'ta (%19,6) ulaşırken, en düşük Araban'da (%6,9) kalmıştır. Ayrıca MHP'nin kalesi olarak bilinen Oğuzeli'nde toplam oyların %19,2'lik oranını bu parti almıştır (Şekil 49).

Bu seçimde (1 Kasım) Parlamento'ya son olarak giren HDP, ilçelerdeki toplam oyların %10,7'lik oranına ulaşmıştır. Diğer taraftan bu parti önceki seçime göre büyük oy kaybına uğramıştır. Ayrıca bu durum HDP'in oy sayısında düşüş meydana gelmesine rağmen kemikleşmiş seçmen kitlesine sahip olduğunu göstermektedir.

İlçeler arasında HDP en yüksek oy oranına Araban'da (%12,4) ulaşmıştır. Bununla beraber Şehitkamil (%12,3) ve Şahinbey (%9,9) merkez ilçelerinde de ulaştığı oy oranı dikkat çekicidir. Öte yandan en düşük oranın Oğuzeli'nde (%0,9) kaldığı tespit edilmiştir (Şekil 3.49).

Yukarıdaki açıklamalar ışığında HDP'in merkez ilçelerde (Şahinbey-Şehitkamil) toplam oy sayısının yüksek olmasında genel olarak Güneydoğu Anadolu Bölgesinden gelen göçmenlerin burada ikamet etmesi etkili olmuştur. Dolayısıyla bu durum merkez ilçelerdeki siyasi dokuyu değiştirmeye başlamıştır.

Sonuç olarak ilçelerde seçim sonuçlarında ortaya çıkan tablo ilin genelini yansıtmaktadır. Bunun yanında merkez ilçelerde partilerin aldıkları oy oranları ilin genelinde partinin sıralamasını belirlemektedir.

Merkez-taşra ilçeleri arasında partilerin aldıkları oy oranlarında 1961 seçimlerinden itibaren fark giderek azalmaya başlamıştır. Bununla beraber 2015 yılı seçimlerinde yaklaşık aynı sonuçlar ortaya çıkmıştır.

Gaziantep'in ilçelerinde 1961-2015 yılları arasında seçimlerde genel olarak CHP, AP, DSP, ANAP, AKP'nin baskın olduğu tespit edilmiştir. Bununla beraber AKP'nin baskınlığı diğer partilere göre daha yüksek çıkmıştır. Ayrıca gelenekselleşmiş partiler olan CHP ve MHP ilçelerin çoğunda düşük oy oranında kalmıştır (Şekil 3.49).

Aynı siyasi kanat çizgisinden gelen partiler ilçelerdeki seçmenleri bölmüştür. Bu durum AP, SHP, ANAP gibi partilerin güç kaybetmesine neden olmuştur. Ayrıca 1961 yılından günümüze değin merkezden uzak ekonomik gelişim açısından geri kalmış taşra ilçelerinde ya da kırsal alanlarda da merkez-sağ ve merkez-sol rekabeti belirgin olarak görülmektedir.

### **3.8. Partilerin Aldıkları Toplam Oyun İlçelere Göre Dağılımı**

Siyasi partilerin seçim çevrelerinde aldıkları oyun hangi ilçeden ağırlıklı olarak geldiğinin bilinmesi, ilçelerin siyasi dokusu hakkında bizlere ön görüşü oluşturur. Bununla beraber seçmen sayısının daha çok olduğu seçim bölgeleri, genel olarak siyasi partinin aldığı oy oranını belirlemektedir.

Siyasi partilerin ilçelerden aldıkları oy oranı üzerinde etkili olan birçok faktör vardır. Bunlardan birincisi, seçim yıllarına göre ilçedeki seçmenlerin oy verme davranışlarının değişimidir. İkincisi, ilçedeki kayıtlı seçmen sayısının büyüklüğü ve bunların hangi siyasi partiyi daha çok tercih ettikleridir. Üçüncüsü ise siyasi partilerin çalışmalarında merkez-taşra ilçeleri arasında seçmen sayısına göre ayırım yapmasıdır. Nitekim bu durum hangi partinin toplumu kutuplaştırdığını ortaya çıkarması bakımından önemlidir.

Çok partili hayatın başladığı 1950 yılı seçimlerinden sonra ilin genelinde başarılı olan siyasi partilerin hangi ilçelerden ne oranda katkı aldığı merak konusu olmuştur. Bunun yanında hangi ilçenin bir partinin kalesi olarak görüldüğü dikkat çekicidir. Bu bağlamda siyasi partileri ilçelere göre değerlendirmek ve onların ilin geneline katkısını hesaplamak zorunlu hale gelmiştir.

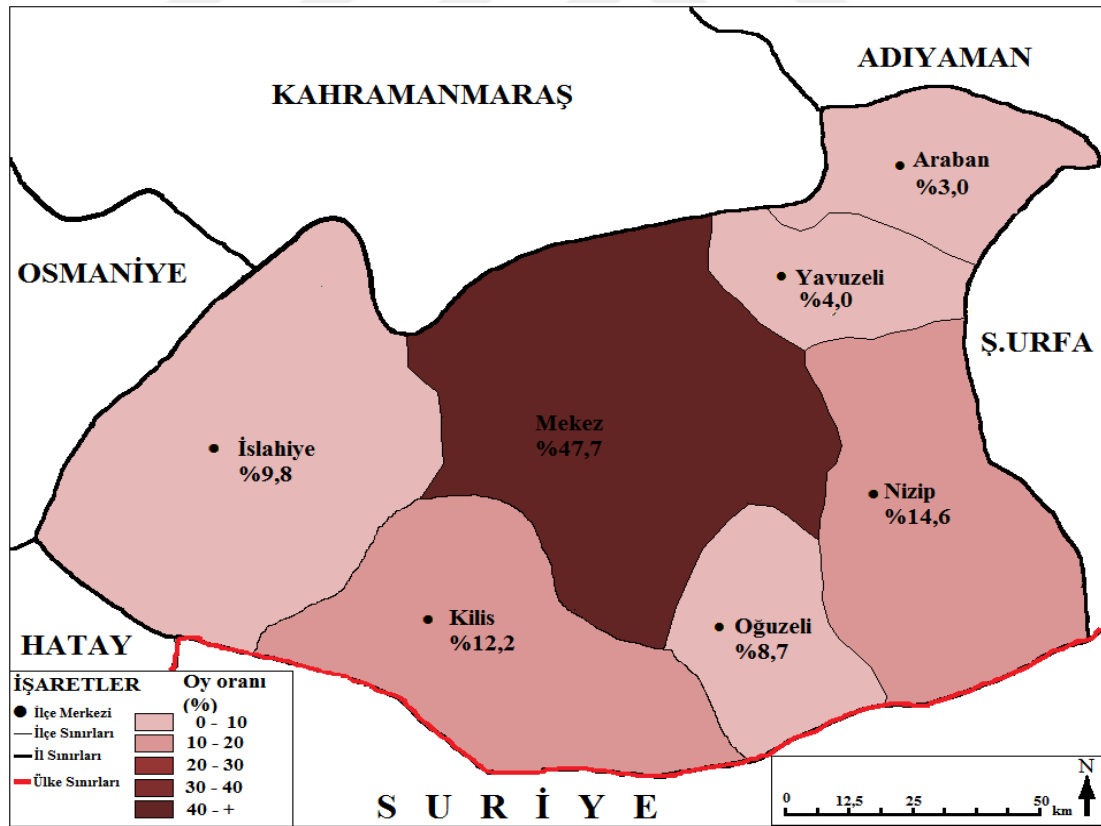
Bu başlık altında işlenen siyasi partileri belirlemek için iki özelliği baz aldık. Bunlardan birincisi 1961-1995 yılları arasında Gaziantep ilinden milletvekili çıkararak siyasi partilerdir. İkincisi ise 1999-2015 yılları arasında ülke genelinde uygulanan %10'luk (d'hont) seçim barajını geçebilen partiler olarak belirledik. Ayrıca bu partiler ilin genelinde kayda değer oy sayısına da ulaşmışlardır.

#### **3.8.1. CHP'nin Aldığı Toplam Oyun İlçelere Göre Dağılımı**

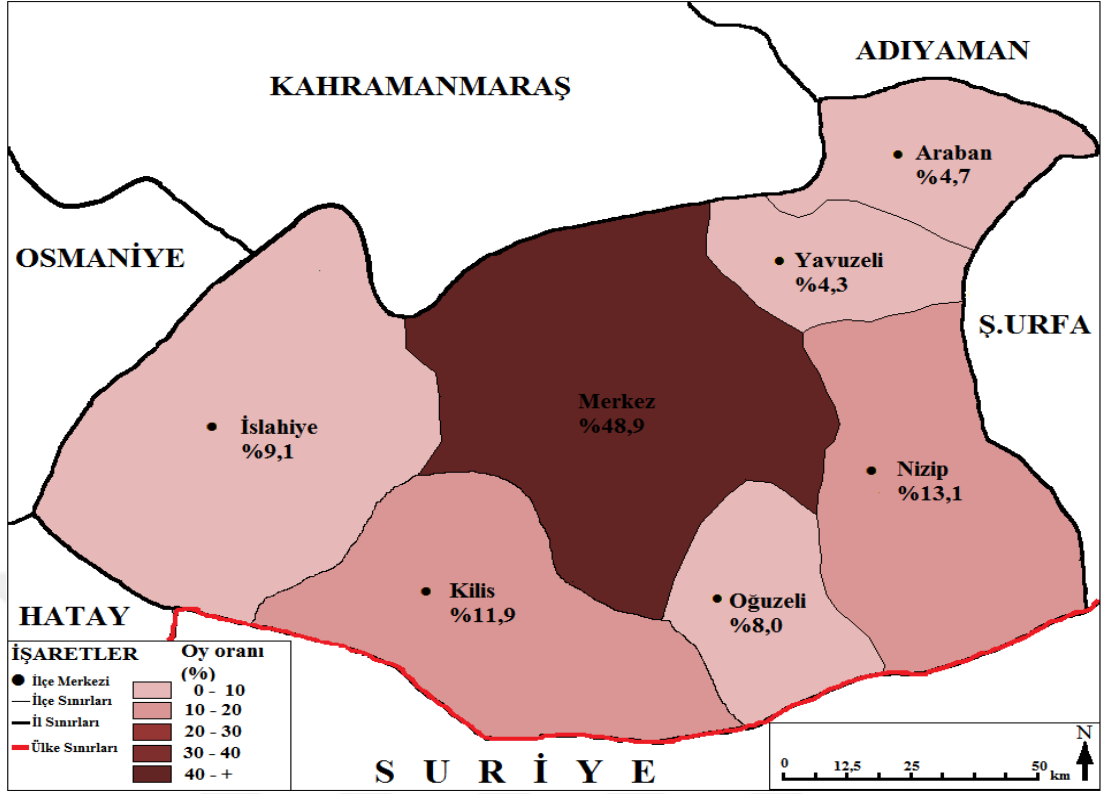
TBMM kurulduktan sonra millet adına yönetimde söz sahibi olan CHP, Kurtuluş Savaşında liderlik yapmış kişilerce yönetilmiştir. Bu açında Mustafa Kemal *“ben öyle bir parti kurmayı tasarlıyorum ki, bu parti milletin bütün sınıflarının rahat geçimini ve mutluluğunu sağlamayı hedef almış olan bir programa sahip olsun”* demiştir (Goloğlu,1974:3-4).

CHP ülke genelinde merkez-sol kanadını oluşturan siyasi partidir. Bununla beraber 1980 sonrasında bu kanada SHP, DSP, HP gibi partiler eklenince, Ecevit'in söylemiyle bu parti 'ortanın solu' çizgisine geçmiştir. Bu bağlamda CHP gelenekselleşmiş bir parti özelliğine sahiptir. Ayrıca bu parti Cumhuriyetin kurulduğu ilk dönemden günümüze değin aktif siyaset içinde sürekli yer almaya çalışmıştır.

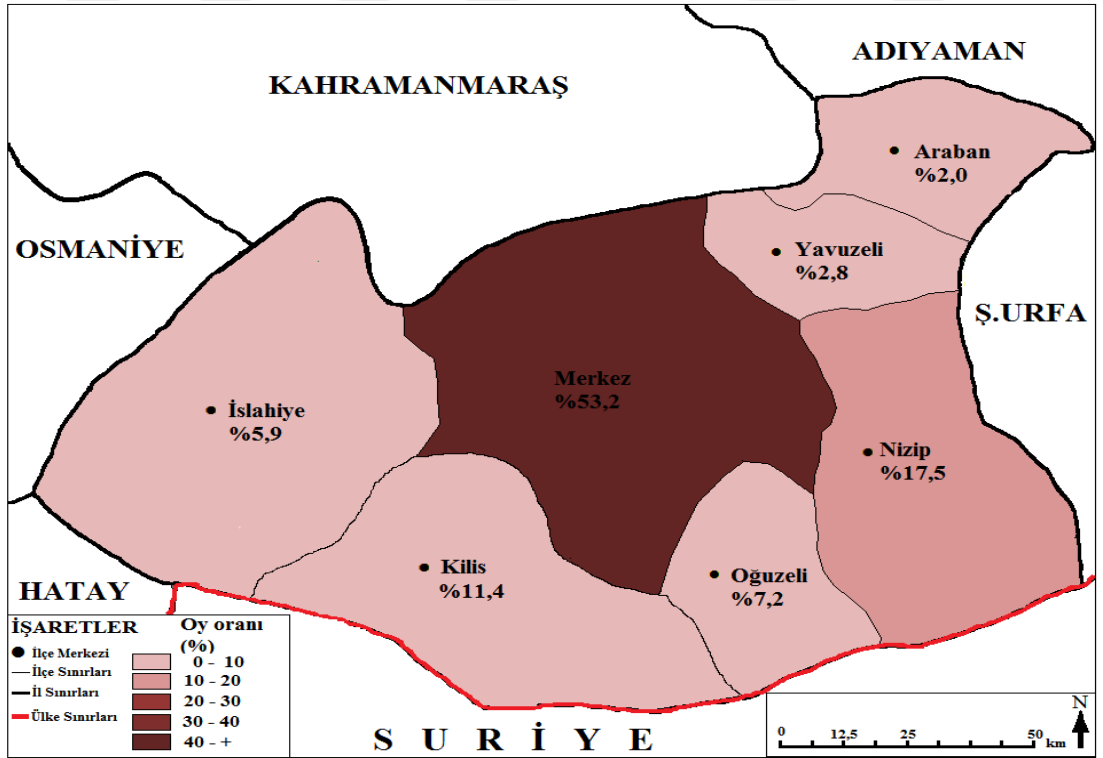
Yukarıdaki açıklamalara ilaveten, CHP'nin çok partili hayat içinde Gaziantep'in ilçelerinden aldığı oy sayısı bu başlık altından incelenmiştir. Bu açıdan diğer bölümlerde olduğu gibi 1961 yılı genel seçimlerinden itibaren bu partinin ilçelere göre oy dağılımı işlenecektir. 1961 yılı seçimlerinde TSK'nın açık şekilde CHP'yi desteklediği görülmektedir. Açıkçası ordu, demokrasinin geleceğinin devamını CHP'de görmüştür (Genç,1971:17). Bu bağlamda CHP askeri gücün yönetimde görmek istediği partidir. Ayrıca CHP ülke yönetiminde olumsuzların kaynağı olarak görülmesine rağmen bu durum ilin genelindeki seçmen davranışlarına yansımamış, böylece diğer partilere göre ezici çoğunluk elde etmiştir.



**Şekil 3.51.** CHP'nin Gaziantep İlinden Aldığı Oyların İlçelere Göre Dağılımı (1961)



Şekil 3.52. CHP'nin Gaziantep İlinden Aldığı Oyların İlçelere Göre Dağılımı (1965)

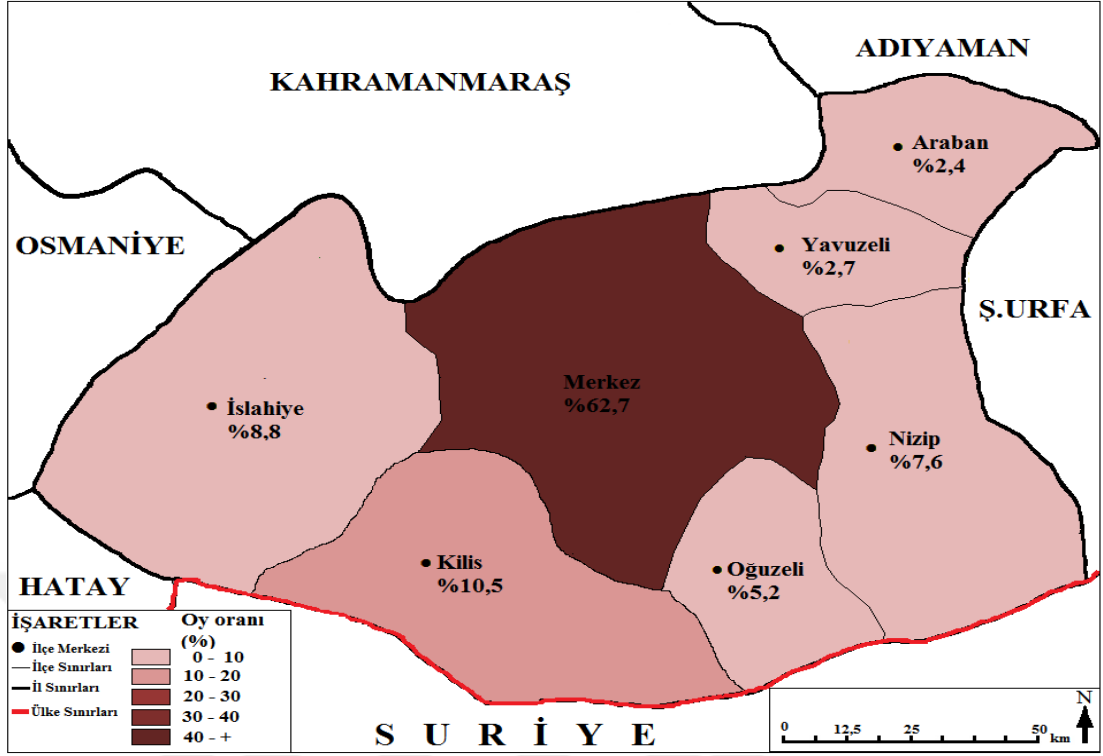


Şekil 3.53. CHP'nin Gaziantep İlinden Aldığı Oyların İlçelere Göre Dağılımı (1969)

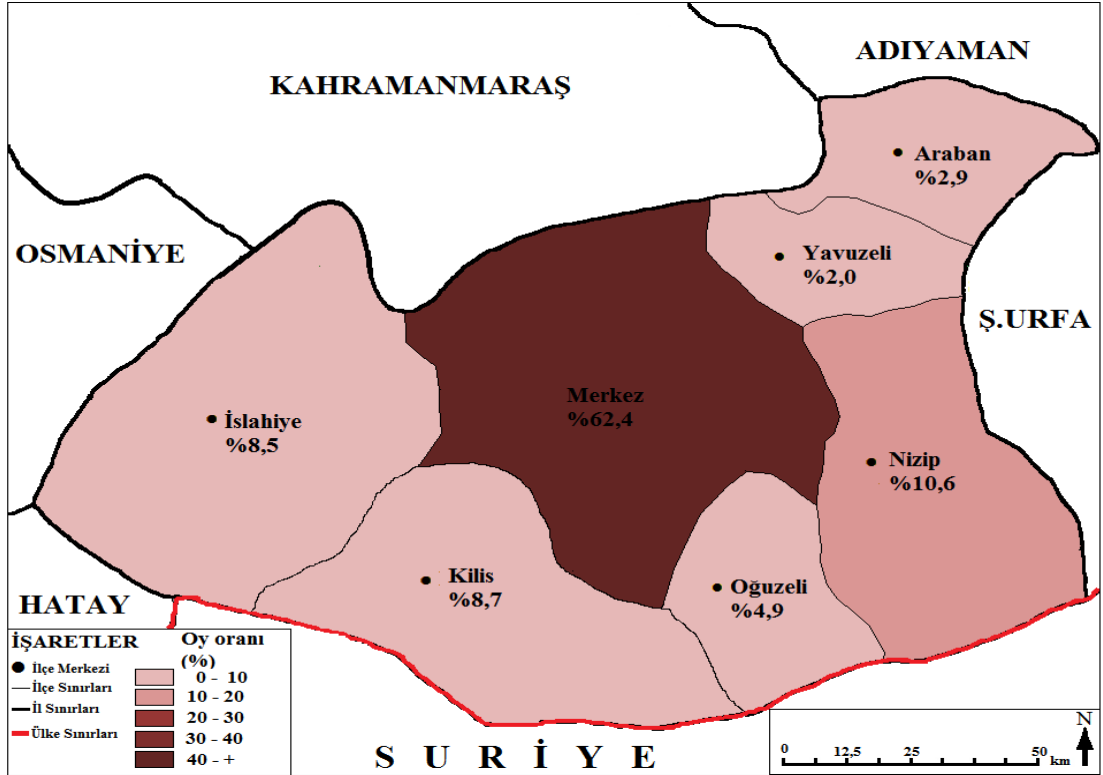
1961 yılı genel seçimlerinde Gaziantep (73.766) ilinde toplam oy sayısına göre birinci olan CHP, %47,0'lık orana ulaşmıştır. Bunun yanında merkez ilçede 35.159 oy sayısına ulaştığı tespit edilmiştir. Böylece CHP ilin genelinde aldığı oyun yaklaşık yarısının buradan geldiği ortaya çıkmıştır. Ayrıca taşra ilçeleri arasında CHP en çok oyu Nizip'ten (10.747) almıştır. Bununla beraber seçmen sayısı en az olan Araban'da CHP 2.219 oy almış, ancak ilin genelinde %3,0'lık etki oluşturmuştur.

1965 yılı seçimlerinde ilin genelinde toplam oy sayısına göre ikinci sırada yer alan CHP, %37,8'lük orana ulaşmıştır. Öte yandan bu oranın %48,9'luk kısmını merkez ilçeden almıştır. Bu açıdan önceki seçime göre merkez ilçeden aldığı oy sayısını %1,2'lik oranda artırmıştır. Bunun yanında taşra ilçeleri arasında CHP en çok oy sayısına Nizip'te (7.379) ulaştığı belirlenmiştir. Öte yandan en düşük oyun Yavuzeli'nden (2.423) geldiği tespit edilmiştir. Ayrıca bu seçimde CHP'nin ilçelerden aldığı oy sayısında en yüksek düşüşün Nizip'te (%1,5) olduğu saptanırken, en büyük artışın ise Araban'da (%1,7) olduğu tespit edilmiştir.

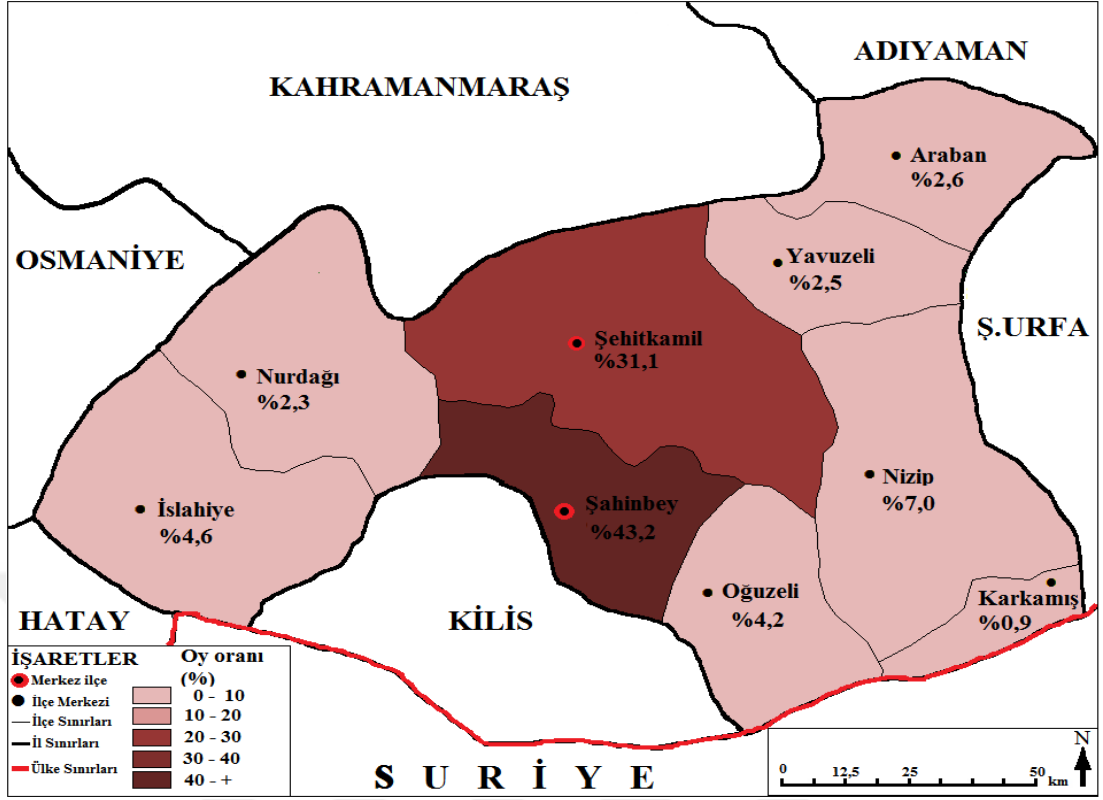
1969 yılı genel seçimlerinde CHP'nin ilin genelinden aldığı oy sayısında düşüş olduğu görülmektedir. Bununla beraber AP-CHP arasındaki rekabet belirginleşmiştir. Ayrıca toplam oyların (49.123 ) %33,0'lık oranına CHP sahip olmuştur. Ayrıca CHP bu seçimde merkez ilçeden aldığı oy sayısını artırmıştır. Bunun yanında ilin genelinde aldığı toplam oyun %53,2'lük kısmını merkez ilçeden (26.144) almıştır. Bunun yanında bu ilçede önceki seçime göre %4,3'lük artış olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca CHP'nin bu ilçeden da çok oy almasında genel başkan olmayan, ancak meydanlarda başbakan sloganları ile karşılanan Ecevit'in giderek artan işsizlik problemi üzerinde çok durması etkili olmuştur. Son olarak taşra ilçeleri arasında CHP'nin aldığı oy sayısında büyük düşüş meydana gelmiştir. Ayrıca önceki seçime göre en çok düşüş (%3,2) İslahiye'de olurken, en büyük (%4,4) artışın Nizip'te olduğu tespit edilmiştir.



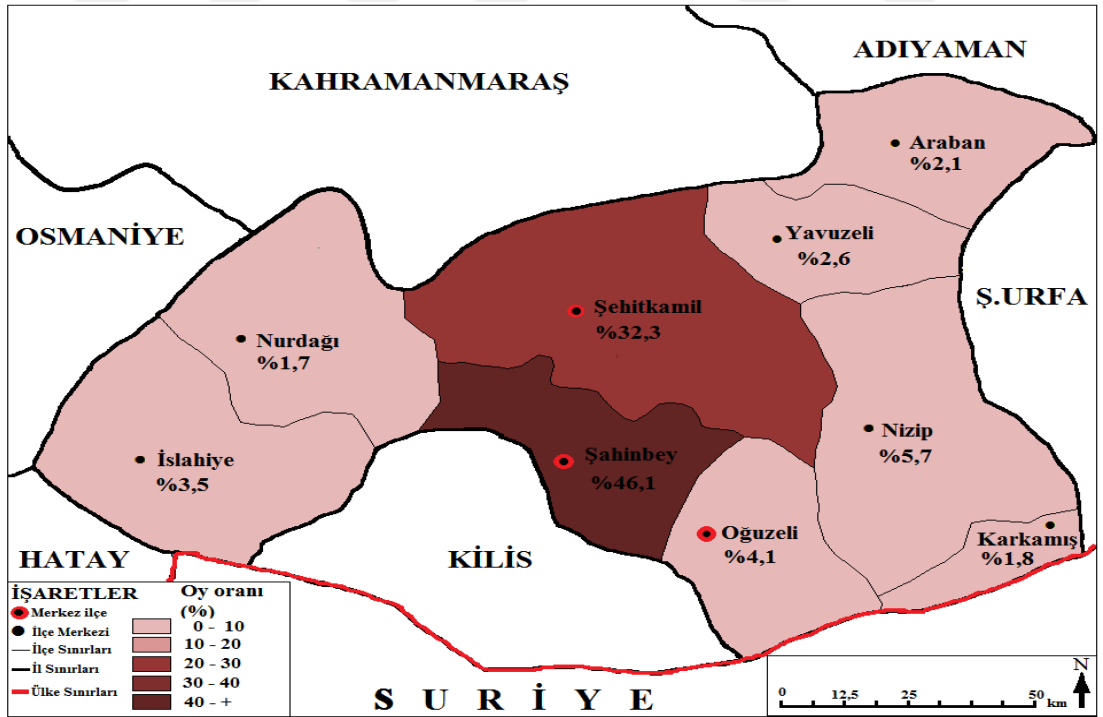
Şekil 3.54. CHP'nin Gaziantep İlinden Aldığı Oyların İlçelere Göre Dağılımı (1973)



Şekil 55. CHP'nin Gaziantep İlinden Aldığı Oyların İlçelere Göre Dağılımı (1977)



Şekil 3.56. CHP'nin Gaziantep İlinden Aldığı Oyların İlçelere Göre Dağılımı (2002)



Şekil 3.57. CHP'nin Gaziantep İlinden Aldığı Oyların İlçelere Göre Dağılımı (2007)



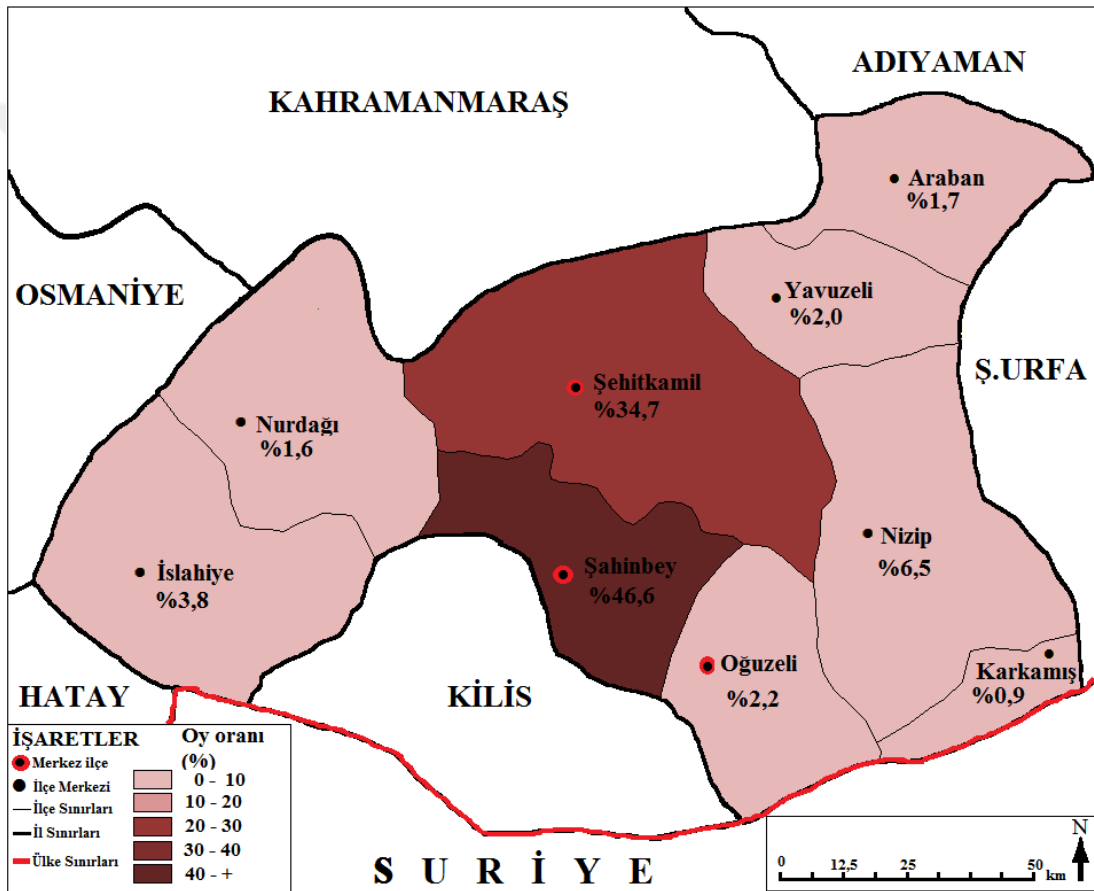
1973 yılı genel seçimlerinde CHP Gaziantep ilinde 61.213 oy sayısına ulaşmış, böylece %37,0'lık oy oranına sahip olmuştur. Bu açıdan önceki seçime göre toplam oy sayısında artış görülmektedir. Bunun yanında CHP merkez ilçeden aldığı oy sayısında patlama olduğu görülmektedir. Bu açıdan CHP'nin ilin genelinden aldığı toplam oyun %62,7'lik kısmı bu ilçeden gelmiştir. Bu bağlamda önceki seçime göre CHP'nin aldığı oy sayısında en çok artış oranının (%9,5) bu ilçede olduğu tespit edilmiştir. Öte yandan taşra ilçeleri arasında CHP'nin düşüşü devam etmektedir. Bu seçimde en çok düşüşün Nizip'te olduğu saptanmıştır. Nitekim bu ilçe önceki seçimde taşrada CHP'nin en çok oy aldığı ilçe olduğu belirlenmiştir. Ayrıca Kilis (6.446) ve İslahiye'de (5.382) kayda değer oy sayısına ulaşmıştır (Şekil 3.54).

Gaziantep ilinde 1977 yılı genel seçimlerinde birinci seçilen CHP, 109.255 toplam oy sayısına ulaşmış, böylece %44,7'lik oy oranına sahip olmuştur. Bunun yanında önceki seçimden itibaren başlayan CHP'nin yükselişi devam etmiştir. Öte yandan ülke genelinde artan anarşi ve ekonomik yoksulluklara CHP'nin çözüm bulmaya çalışması ildeki seçmeni bu partiye yönlendirmiştir. Son olarak bu problemlerin merkez ilçede belirginleşmesi CHP'nin buradan daha çok oy almasını sağlamıştır (Şekil 55). Ayrıca bu seçimde CHP'nin ilçelerden aldığı oyların dağılımı önceki seçime benzerdir. Bu açıdan CHP önceki seçimde olduğu gibi toplam oyların yarısından fazlasını (%62,4) merkez ilçeden almıştır. Taşra ilçeleri arasında en çok oyu Nizip (%10,6) ve Kilis'ten (%8,7) almıştır.

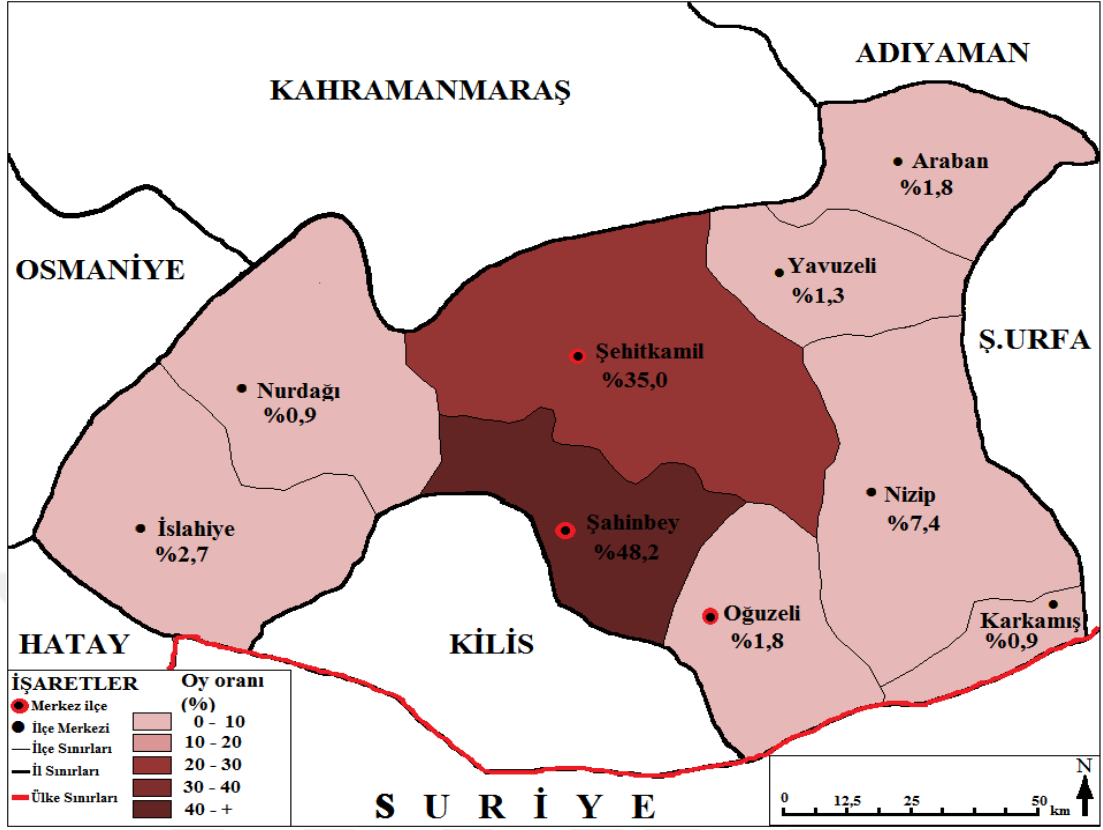
CHP 1980 askeri darbe sonrasında kapatılmış ve genel başkanı (Ecevit) siyasi yasaklı olmuştur. Bu açıdan CHP uzun bir süre siyasi arenada yer alamamıştır. Öte yandan bu partinin devamı olan SHP, HP, DSP gibi partiler ilin genelinde büyük oy sayılarına ulaşmıştır. Ayrıca CHP 2002 yılı seçimlerinde kaybettiği prestiji yeniden elde etmiştir. Bu açıdan ilin genelinde merkez-sol seçmeni önceki seçimde oyların dağılmasından ortaya çıkan durumdan memnun kalmamış, dolayısıyla CHP çatısı altında birleşmişlerdir.

Bu seçimde (2002) CHP Gaziantep ilinde toplam oyların %19,2'lik oranına ulaşmış, böylece en çok tercih edilen ikinci parti olmuştur. Bununla beraber en çok oyu Şahinbey (39.976) merkez ilçesinden almıştır. Öte yandan bu parti taşra ilçeleri arasında en çok oyu Nizip'ten (%7,0) alırken, en düşük Karkamış'tan (%0,9) aldığı

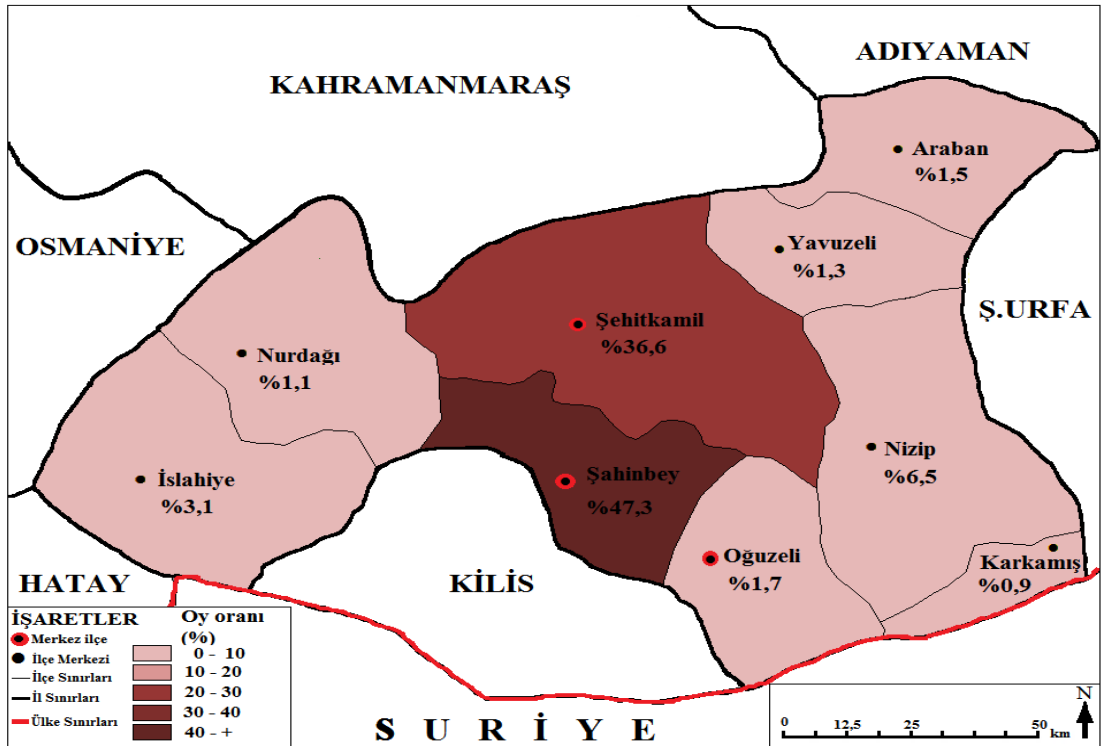
tespit edilmiştir. 2007 yılına gelindiğinde ise CHP Gaziantep ilinde toplam oy sayısına göre önceki seçimde olduğu gibi ikinci sırada kalmıştır. Bununla beraber toplam oyların %17,6'lık oranına ulaşmıştır. CHP, bu seçimde (2007) Şahinbey (44.617) ve Şehitkamil (31.257) ilçelerinden kayda değer oy almıştır. Bununla beraber taşra ilçeleri arasında Nizip'ten (5.554) çıkan CHP oyları dikkat çekicidir. Öte yandan ilin genelinde CHP'ye en düşük katkıyı Nurdağı (1.635) sağlamıştır. Bu bağlamda Nurdağı'ndaki seçmenin önceki seçimlerde merkez-sağa yönelmesi, CHP'nin düşük oy almasına neden olmuştur.



Şekil 3.58. CHP'nin Gaziantep İlinden Aldığı Oyların İlçelere Göre Dağılımı (2011)



Şekil 3.59. CHP'nin Gaziantep İlinden Aldığı Oyların İlçelere Göre Dağılımı (7 Haziran 2015)



Şekil 3.60. CHP'nin Gaziantep İlinden Aldığı Oyların İlçelere Göre Dağılımı (1 Kasım 2015)

CHP, 2011 yılı genel seçimlerinde ilin genelinde AKP'den sonra en çok tercih edilen siyasi parti olmuştur. Bunun yanında toplam oyların %19,3'lük oranına sahip olmuştur. Bu açıdan CHP'nin aldığı oy oranlarında önceki seçime göre %1,7'lik artış olduğu görülmektedir. Bunun yanında CHP'nin Şahinbey (74.374) ve Şehitkamil (55.311) merkez ilçelerinden aldığı toplam oy sayısı ilin genelinin %81,3'lük kısmını oluşturmaktadır. Bu açıdan CHP, AKP'den ayrılmakta, böylece merkez ilçedeki seçmenlerin taşraya göre bu partiyi daha çok tercih ettikleri ortaya çıkmıştır. Ayrıca merkez ilçelerde seçmen sayısının çok olması CHP'nin buradan aldığı oy sayısını da artırmaktadır. Öte yandan bu parti taşrada en çok oyu Nizip'ten (10.303) almıştır.

7 Haziran seçimlerinde Gaziantep ilinde toplam oyların %16,4'lük oranına ulaşmıştır. Bunun yanında CHP Şahinbey (185.765) ve Şehitkamil'de (156.212) kayda değer oy sayısına ulaştığı tespit edilmiştir. Ayrıca ilin genelinden aldığı toplam oyun %82,2'lik oranını bu merkez ilçelerden almıştır. Ancak önceki seçime göre bu ilçelerden aldığı oyun düştüğü tespit edilmiştir. Bunun temelinde merkez-sol görüşlü seçmenler arasında Kürt milliyetçiliği ağır basanların HDP'ye kayması vardır. Bu bağlamda CHP-HDP arasında rekabet başlamıştır. 1 Kasım seçimlerine gelindiğinde ise ülke genelinde siyasi bir kırılma noktası olurken, CHP'nin aldığı toplam oy sayısında pek değişiklik olmamıştır. Bununla beraber CHP'nin (%16,2) Gaziantep ilinden aldığı oy oranı önceki seçimi yansıtmaktadır. Bununla beraber Şahinbey (72.405) ve Şehitkamil (56.021) merkez ilçelerinden büyük oy sayılarına ulaşırken, taşrada önceki seçimlerde olduğu gibi düşük oranda kaldığı saptanmıştır.

Sonuç olarak CHP 1961-2015 yılları arasında yapılan seçimlerde genel olarak en çok tercih edilen partilerden biri olmasına karşın, ilk sıraya yükselememiştir. Bununla beraber merkez-sol kanadına sahip yeni partilerin siyasi arenaya girmesi CHP'nin oylarının dağılmasına neden olmuştur. Bu açıdan CHP kendisini 'ortanın solu' olarak tanımlaması ilin genelindeki seçmenin oy verme davranışlarını değiştirememiştir.

CHP ilin genelinde 1980 askeri darbesine kadar dikkat çekici oy oranlarına ulaşmasına rağmen daha sonra bu partinin yeniden bu oranlara ulaşamadığı belirlenmiştir. Bunun temelinde toplumda bütünleştirici siyaset yapamaması vardır. Bu açıdan seçmeleri kutuplaştırması yönü ildeki seçmenin bu partiden uzak durmasına

neden olmuştur. Ayrıca CHP'nin laiklik üzerinde ısrarı ildeki muhafazakar seçmenden (seçmeni) kaybetmesine neden olduğu saptanmıştır.

2002-2015 yılları arasındaki bütün genel seçimlerde CHP il genelinde yaklaşık %15,0'lık oranda kalmıştır. Bu bağlamda kemikleşmiş seçmen kitlesi belirlenmiştir.

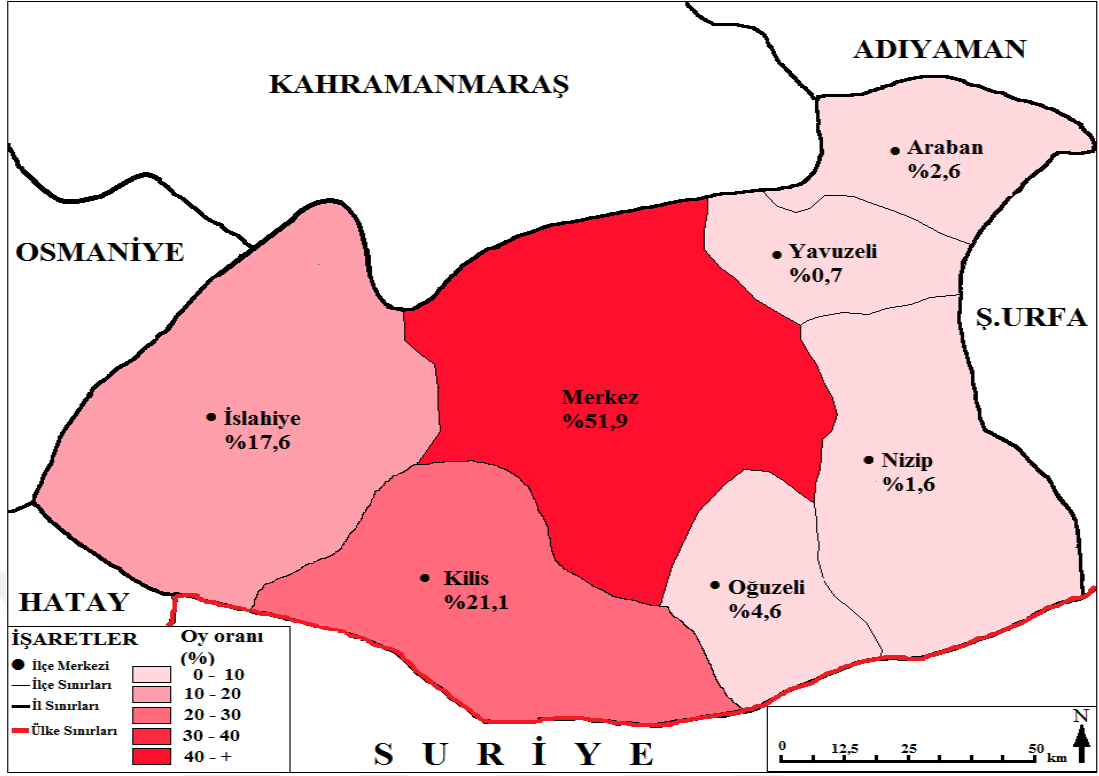
CHP ilin genelinde en çok oyu Şahinbey ve Şehitkamil merkez ilçelerinden almıştır. Bu açıdan iki merkez ilçe CHP'nin yaklaşık %80,0'lık oy kısmını oluşturmaktadır. Öte yandan 1961 yılı seçimlerinden sonra taşra ilçelerinden aldığı oy sayısı giderek azalmıştır. Ayrıca bu parti Nizip ve İslahiye'de kayda değer oy almıştır. Bu bağlamda CHP'nin merkez ilçede daha başarılı olduğu anlaşılmıştır.

2002 yılı seçimlerinden sonra CHP-AKP arasındaki rekabet taşra ilçelerinde CHP aleyhine dönüşmüştür. Bu ilçelerde genel olarak merkez-sağ seçmeni oy hakkını AKP'den yana kullanmıştır. Bu bağlamda CHP'nin taşrada başarısız olmasında ideolojik gruplaşmanın etkisi olduğu yadsımaz bir gerçektir.

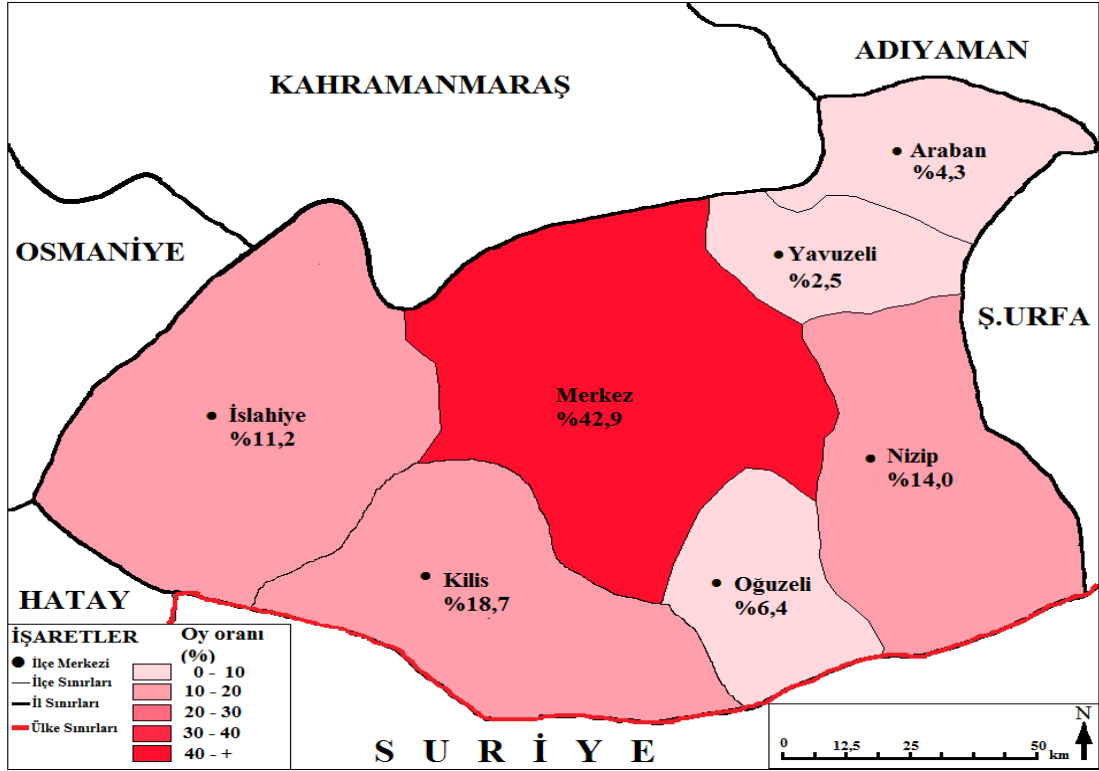
### **3.8.2. AP'nin Aldığı Toplam Oyun İlçelere Göre Dağılımı**

Çok partili hayatı başlatan DP 27 Mayıs 1960 askeri darbesi sonrasında kapatılmış ve ülke yönetimi TSK'ya geçmiştir. Daha sonra MBK, kurulacak siyasi kuruluşlarda 'demokrat' adının kullanılmasını yasakladığı için bu parti 'Adalet' adını seçmiştir. AP'nin amacı, DP oylarını ve seçmen kitlesini sahihsiz bırakmamak, bir mirası devam ettirmektir (Akalin,1999:235).

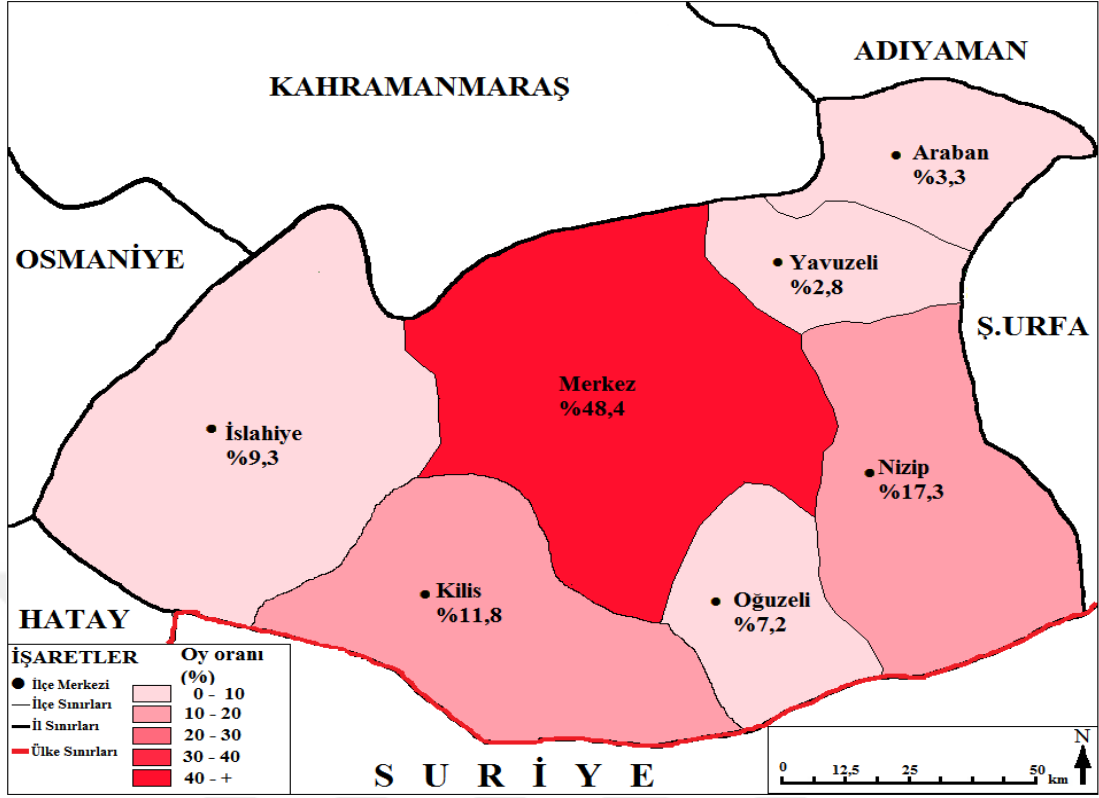
AP'yi destekleyenler yeni ortaya çıkan işadamları ve sanayiciler ile tarımsal ekonomiyle geçimini sağlayan esnaf ve zanaatkârlardır. AP, çok kısa sürede DP'lilerin yardımıyla örgütlenmiştir (Karlı,2009:80). Ayrıca AP'nin kuruluş sürecinde aşırı sağ, emekli ordu mensupları, liberaller, büyük toprak sahipleri gibi birbirinden farklı birçok kesim bir araya gelmiştir. Burada DP'nin mirasından yararlanma amacının rol oynadığı düşünülebilir. AP'nin on bir kurucusunun yalnızca dördünün resmi anlamda DP ile bağlantısı bulunmaktadır oysa AP'nin hem yerel hem de ulusal düzeyde siyaset yapan kadrolarının genellikle DP geleneğine dayanan siyasal geçmişlere sahip olduğu söylenebilir (Komsuoğlu,2008:252).



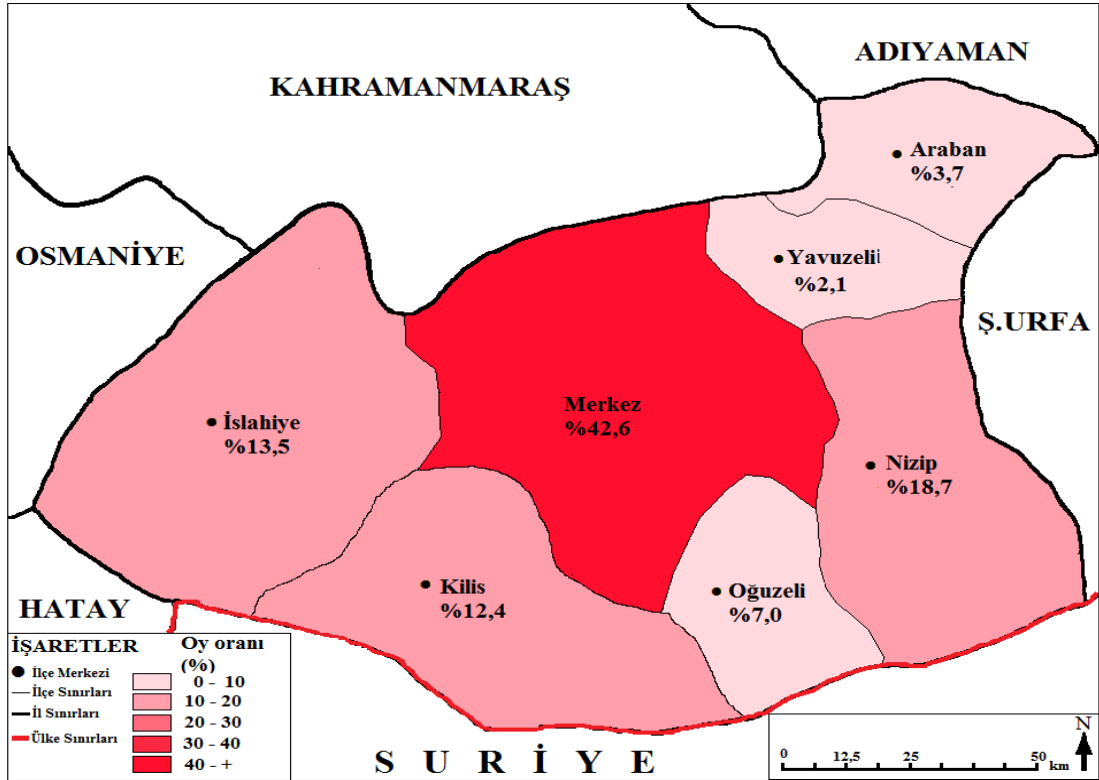
Şekil 3.61. AP'nin Gaziantep İlinden Aldığı Oyların İlçelere Göre Dağılımı (1961)



Şekil 3.62. AP'nin Gaziantep İlinden Aldığı Oyların İlçelere Göre Dağılımı (1965)



Şekil 3.63. AP'nin Gaziantep İlinden Aldığı Oyların İlçelere Göre Dağılımı (1969)



Şekil 3.64. AP'nin Gaziantep İlinden Aldığı Oyların İlçelere Göre Dağılımı (1973)

1961 yılı genel seçimleri ile ilk defa siyaset arenasına giren AP, Gaziantep ilinde 46.066 oy sayısına ulaşmış, böylece %29,4'lük oranına sahip olmuştur. Ayrıca bu parti DP'nin kapatılmasından dolayı ortaya çıkan boşluğu doldurmak istemiştir. Bu seçimde AP ilin genelinde en çok oyu merkez ilçeden (%51,9) almıştır. Bunun yanında AP'nin Kilis (%21,1) ve Nizip'ten(%17,6) aldığı oy oranı dikkat çekicidir. Öte yandan en düşük oranda katkı Yavuzeli'nden (0,7) gelmiştir (Şekil 3.61).

Bu seçimde (1965) AP'nin Gaziantep ilinden (76.799) aldığı oy sayısında patlama olduğu görülmektedir. Bunun yanında ilin genelindeki toplam oyların %51,7'lik oy oranına AP tek başına sahip olmuştur. Ayrıca önceki seçimden farklı olarak bu partinin yüksek oy sayısına ulaşmasında taşra ilçelerinin etkisi daha çok olmuştur (Şekil 62). Öte yandan AP'nin merkez ilçeden (%42,9) aldığı oy oranında büyük düşüş görülmektedir. Bu yönüyle AP merkez ilçede başarısız sayılmıştır. Bunun temelinde ise merkez ilçedeki seçmenin CHP'ye yönelmesi vardır. Taşra ilçeleri arasında AP'nin bu denli oy sayısına ulaşması dikkat çekicidir. Bu partinin yükselişinin temelinde AP'de genel başkanlığa Demirel'in getirilmesi vardır. Bu lider kırsal kesimden gelmiş ve siyaset içinde kısa zamanda ilerlemiştir. Bu bağlamda taşra seçmeni bu lideri kendisinden biri olarak görmüştür. Ayrıca bu parti taşrada en çok oy sayısına Kilis'te (14.342) ulaşırken, en düşük Yavuzeli'nde (1.945) kalmıştır.

1969 yılı seçiminde ilin genelindeki toplam oyların %35,0'luk oranına ulaşan AP, önceki seçime göre düşüş gösterdiği tespit edilmiştir. Bununla beraber merkez ilçesinden (24.774) aldığı oy sayısında yükseliş saptanmıştır. AP, bu seçimde taşra ilçeleri arasında gücünü korumakta, ancak önceki seçime göre toplam oy oranlarının gerilediği tespit edilmiştir. Öte yandan bu parti Nizip (8.847) ve Kilis (6.051) ilçelerinde en yüksek toplam oy sayısına ulaşmıştır. Ayrıca en düşük oy sayısının Araban (1.707) ve Yavuzeli'nde (1.414) olduğu belirlenmiştir.

Gaziantep ilinde önceki (1969) seçime göre en çok oy kaybeden AP, 1973 yılındaki seçimde 29.332 toplam oy sayısında kaldığı belirlenmiştir. Bunun yanında ilin genelindeki toplanan oyların %17,7'lik oranına sahip olmuştur. Bu oy oranının %42,6'lik kısmını merkez ilçeden gelen oylar oluşturmuştur. Bu açıdan AP'nin merkez ilçeden aldığı oy sayısında düşüş görülmektedir. Taşra ilçeleri arasında AP'nin önceki seçimlerde başlayan düşüşü bu seçimde de devam etmiştir. Bunun yanında AP



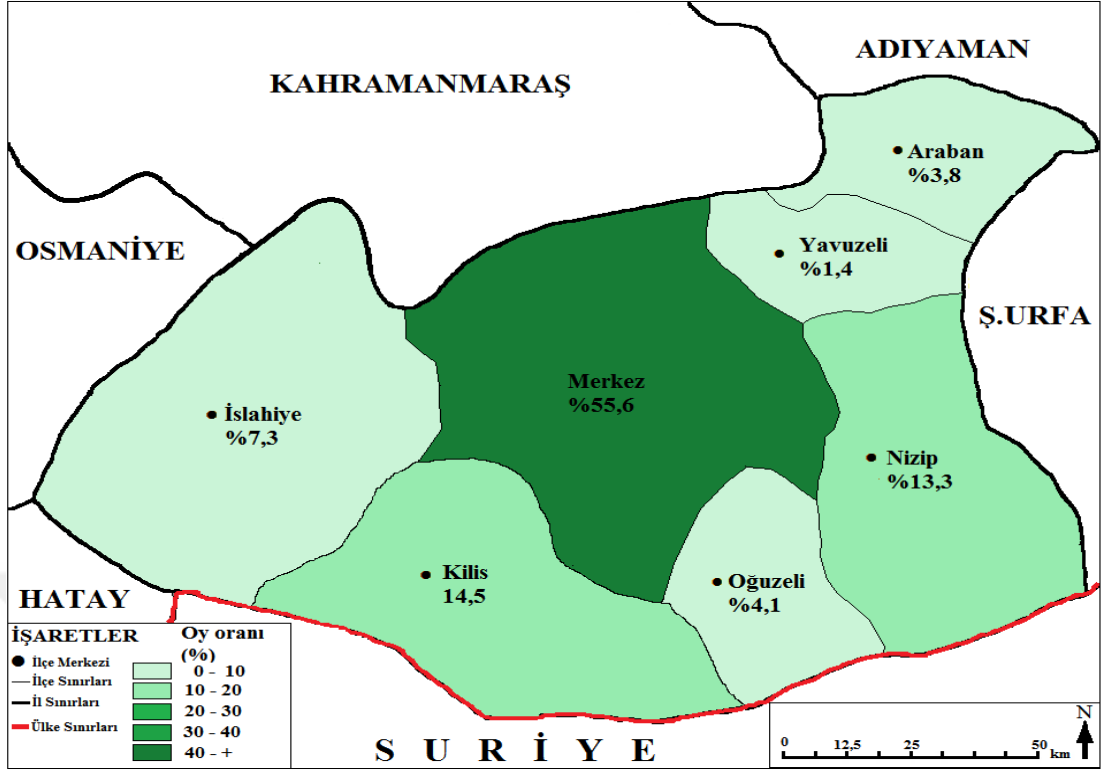
genel olarak taşra ve kırsal kesimdeki seçmene Demirel aracılığı ile hitap etmiş, ancak bu dönemde yıldızı parlayan Ecevit (CHP) seçmenlerde daha çok dikkat uyandırmıştır.

1977 yılı genel seçimlerinde Gaziantep ilinde CHP'den sonra ikinci sırada kalan AP, toplam oyların %32,0'lık oranına sahip olmuştur. Bununla beraber AP'nin aldığı oy oranına taşra ilçeleri %54,0'lık katkı sağlamıştır. Bu bağlamda önceki seçimlerde olduğu gibi taşrada daha baskın parti olmuştur. Ayrıca merkez ilçede (%46,0) AP aldığı oy oranını genel olarak korumuştur. Bunun yanında CHP-AP arasındaki rekabet merkez ilçede CHP lehine sonuçlanmıştır. Bu açıdan AP'nin merkez ilçesindeki seçmeni etkileyici politikalar izlemediği ortaya çıkmıştır. Öte yandan taşra ilçeleri arasında Nizip (%16,1), Kilis'te (%15,0) ve İslahiye (%11,4) kayda değer oy almıştır.

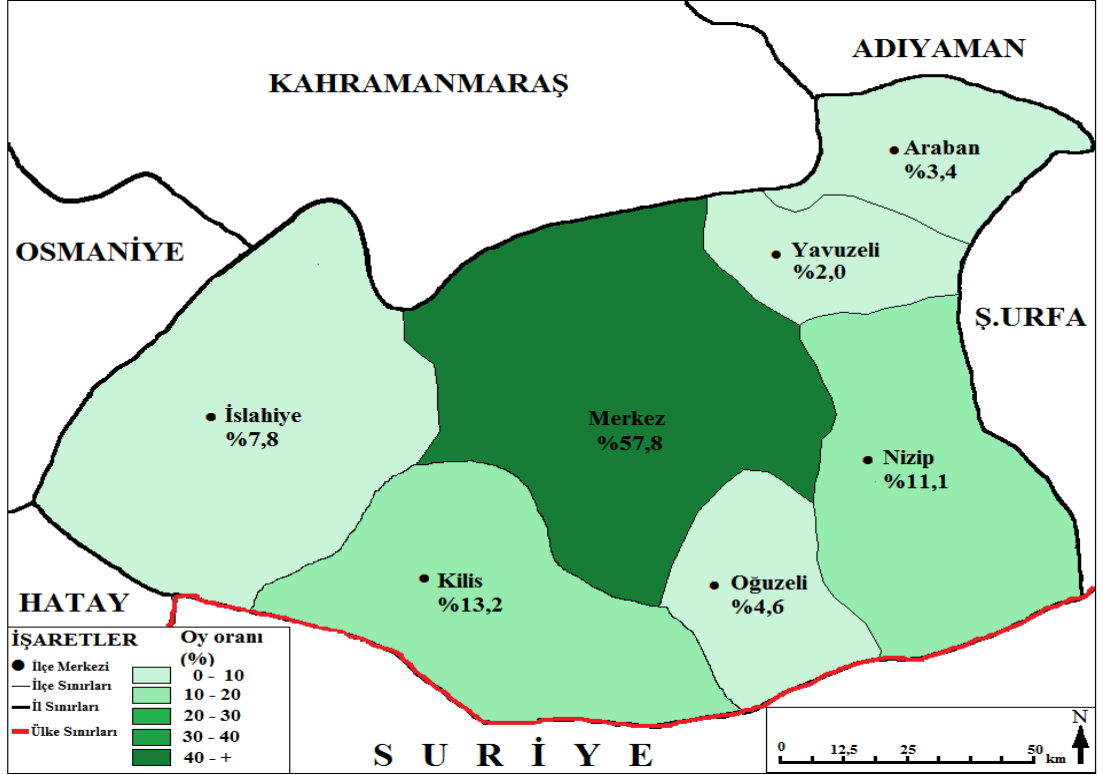
Sonuç olarak AP merkez-sağ siyasi kanadını benimsemiş ve çok partili hayatı başlatan DP'nin mirasına sahip çıkmaya çalışmıştır. Bunun yanında aynı siyasi çizgide olan YTP ile 1961 seçimlerinde rakip haline gelmiştir. Öte yandan ilerleyen seçimlerde daha baskın bir parti olmuştur. Öte yandan bu partinin yükselmesinde Demirel'in rolü yadsınamaz. Ayrıca bu parti genel olarak taşra ilçelerinden daha çok oy almıştır.

### **3.8.3. ANAP'ın Aldığı Toplam Oyun İlçelere Göre Dağılımı**

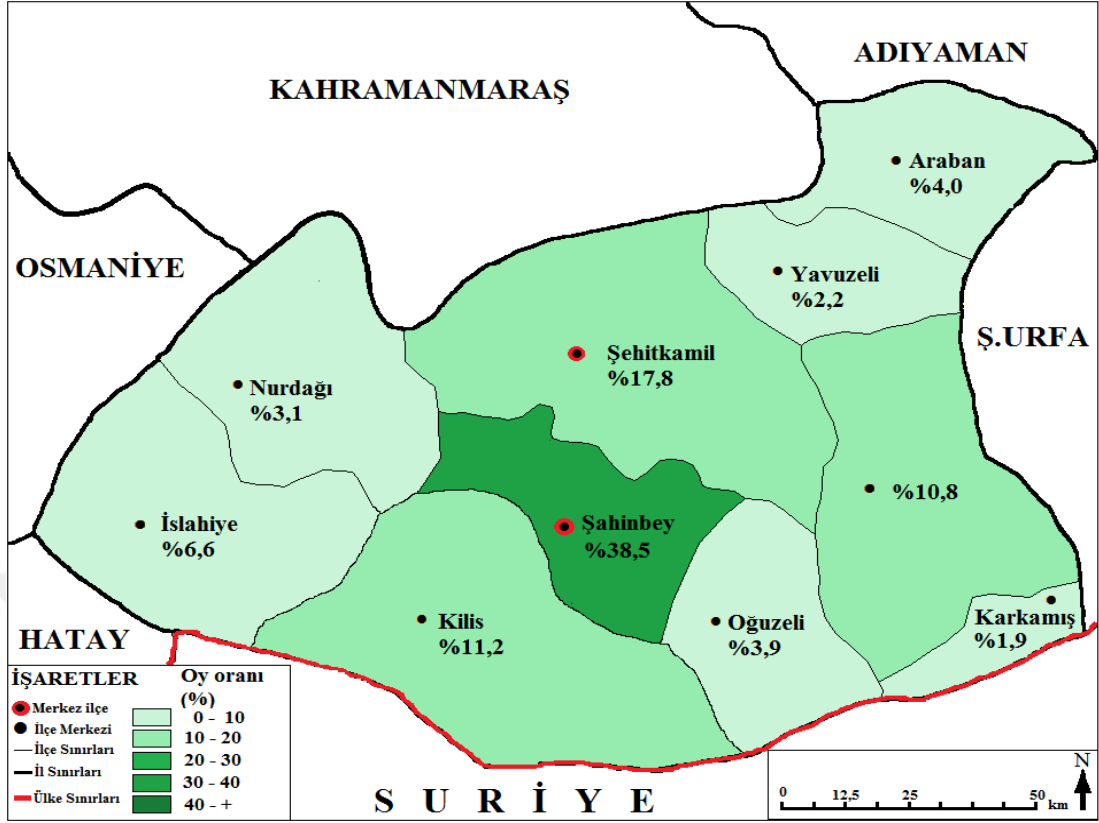
20 Mayıs 1983'te genel başkanlığını Turgut Özal'ın yaptığı ANAP'ın kurulması Türk siyasal hayatında yeni bir dönemin başlangıcı olmuştur. Turgut Özal, partinin kurucu lideri olarak efsaneleşmiş, uzun yıllar partinin üzerinden etkinliği silinmemiştir. Aslında ANAP, Türk siyasetinde 12 Eylül sonrası yeni bir modeldir. Siyasi alanda liberal, milliyetçi, muhafazakarlık ve sosyal adaletçilik gibi farklı dört eğilimi birleştirdiğini söylemektedir. Dolayısıyla ANAP, yapısal olarak farklı olduğunu, yeni bir oluşumla ortaya çıktığını, kimsenin mirasçısı olmadığını, geçmişteki kavgaların dışında bir parti olduğunu vurgulamaktaydı. Ancak, ANAP'ın tamamen kendine özgü özgürlükçü bir parti olduğu söylenemez. Parti, asker karşıtı sivil bir görünüm sergilese de, parti içerisinde otoriter bir örgütlenme vardır. Ayrıca 12 Eylül'e karşı herhangi bir tavır da almamıştır. Bazen darbenin savunuculuğunu yaparak düzenin devamından yana olduğunu ifade eden açıklamalar yapmış, darbeyi zaman zaman muhalefet partilerine karşı bir koz olarak da kullanmıştır (Karlı,2009:193).



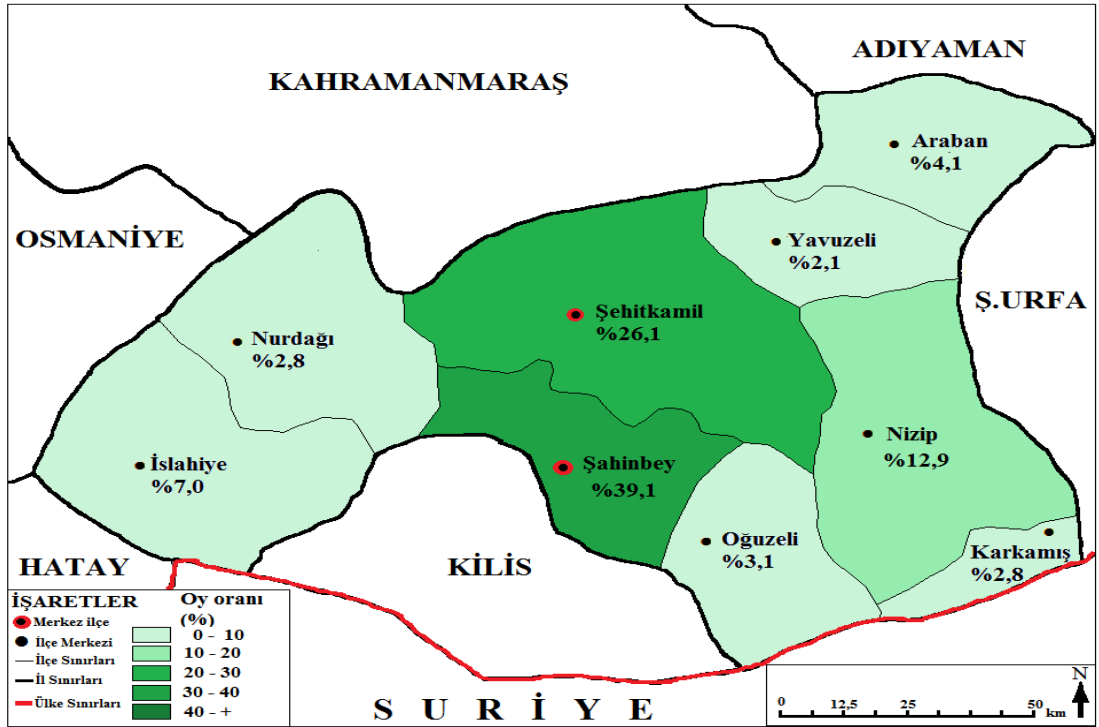
Şekil 3.65. ANAP'ın Gaziantep İlinden Aldığı Oyların İlçelere Göre Dağılımı (1983)



Şekil 3.66. ANAP'ın Gaziantep İlinden Aldığı Oyların İlçelere Göre Dağılımı (1987)



Şekil 3.67. ANAP'ın Gaziantep İlinden Aldığı Oyların İlçelere Göre Dağılımı (1991)



Şekil 3.68. ANAP'ın Gaziantep İlinden Aldığı Oyların İlçelere Göre Dağılımı (1995)

1980 askeri darbesinden sonra yeni kurulan ANAP, 1983 yılı genel seçimlerinde ilin genelinden 115.097 toplam oy almış, böylece %41,7'lik oy oranına ulaşmıştır. Bunun yanında birinci parti seçilen ANAP, merkez-taşra ilçelerinin tamamında da oy sayısına göre ilk sırada yer almıştır. Bunun yanında merkez ilçeden 63.979 oy almıştır. Bununla beraber taşra ilçeleri arasında en çok oyu Kilis'ten (16.724) aldığı belirlenmiştir. Bu bağlamda ilin genelinden aldığı oyun %55,6'lık kısmını merkez ilçeden almıştır. Bununla beraber taşrada Kilis (%14,5) ve Nizip'te (%13,3) kayda değer oy aldığı belirlenmiştir. Öte yandan Yavuzeli'nde (%1,4) en düşük oranda kalmıştır.

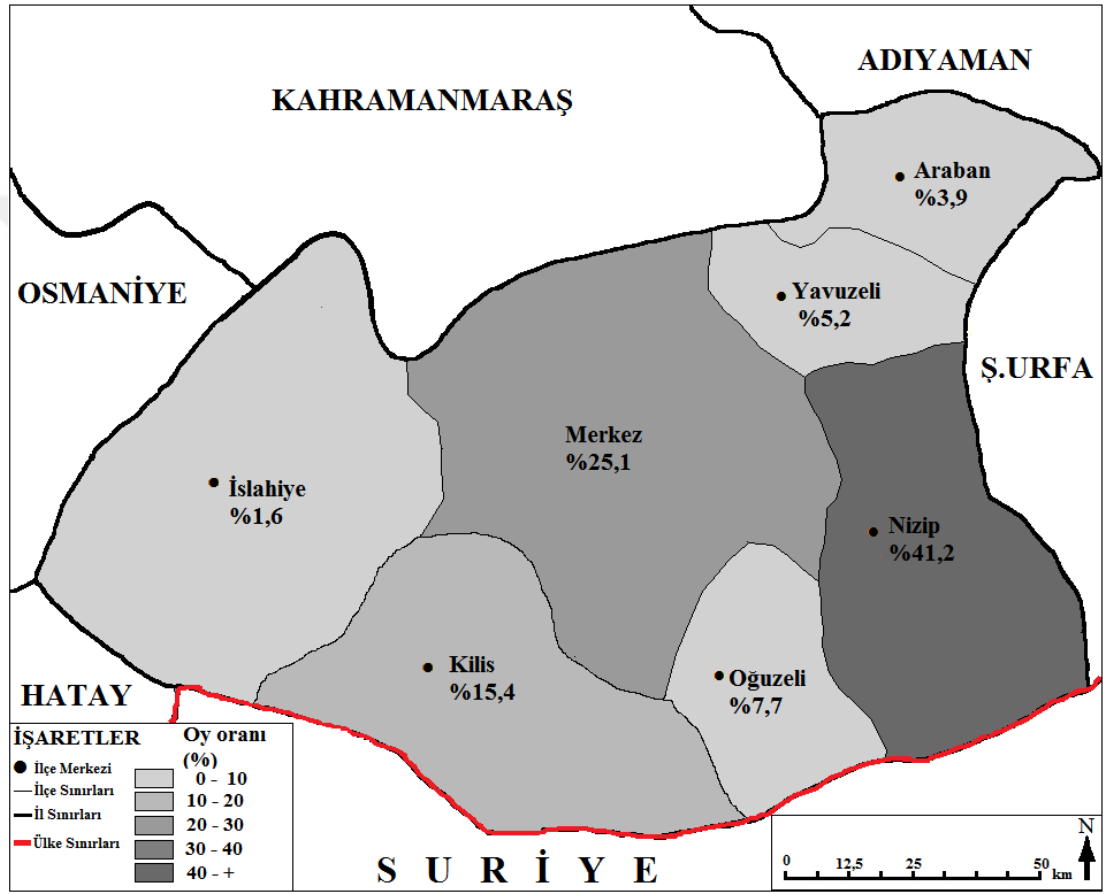
ANAP ilin genelinde önceki seçime göre büyük oy kaybına uğramasına rağmen 1987 yılı seçiminde toplam oyların %36,4'lük oranına ulaşmıştır. Bu parti merkez ilçede 84.816 oy sayısına ulaşırken, taşrada toplamda 62.624'te kalmıştır. Bu açıdan ANAP'ın ilin genelinden aldığı toplam oya merkez ilçenin (%57,6) daha çok katkı sağladığı belirlenmiştir. Ayrıca taşra ilçeleri arasında bu partinin en yüksek oy sayısına Kilis (19.402) ve Nizip'te (16.373) ulaştığı tespit edilmiştir. Ayrıca bu partinin ilin genelinden aldığı oyun yarısından fazlasını merkez ilçe (%57,8) oluşturmaktadır. Bunun yanında taşrada ANAP'ın aldığı oy sayısına Kilis (%13,2) ve Nizip (%11,1) ilçeleri en çok katkıyı sağlamıştır. Ayrıca bu partinin Kilis'ten aldığı oy oranı önceki seçime göre %1,3 gerilemiştir.

1991 yılı genel seçiminde en çok oy kaybına uğrayan ve önceki seçimlere göre en başarısız seçim geçiren ANAP, Gaziantep ilinde 77.296 toplam oy sayısına ulaşmış ve ilin genelinden %19,2'lik oy almıştır. Bunun yanında diğer partiler gibi en çok oyu Şahinbey (29.757) merkez ilçesinden almıştır. Ancak Şehitkamil (13.696) merkez ilçesinde oy sayısı düşük kalmıştır. Ayrıca taşrada en yüksek oy sayısı Kilis'te (8.650) çıkmıştır. Bu bağlamda ortaya çıkan tablo 1987 yılı seçimlerini yansıtmaktadır.

1995 yılı genel seçimlerinde Gaziantep ilinde 71.857 toplam oy sayısına ulaşan ANAP, ilin genelindeki toplam oyların %17,0'lık oranına sahip olmuştur. Bu seçimde Şahinbey'in (28.019) diğer ilçelere göre daha baskın çıktığı belirlenmiştir. Ancak diğer ilçelerde ANAP için büyük oy kayıpları görülmektedir. Sonuç olarak Gaziantep ilinde bu parti ilk kurulduğu dönemlerde dikkat çekici oy sayısına ulaşmış, ancak ilerleyen seçimlerde sürekli güç kaybetmiştir.

### 3.8.4. YTP'nin Aldığı Toplam Oyun İlçelere Göre Dağılımı

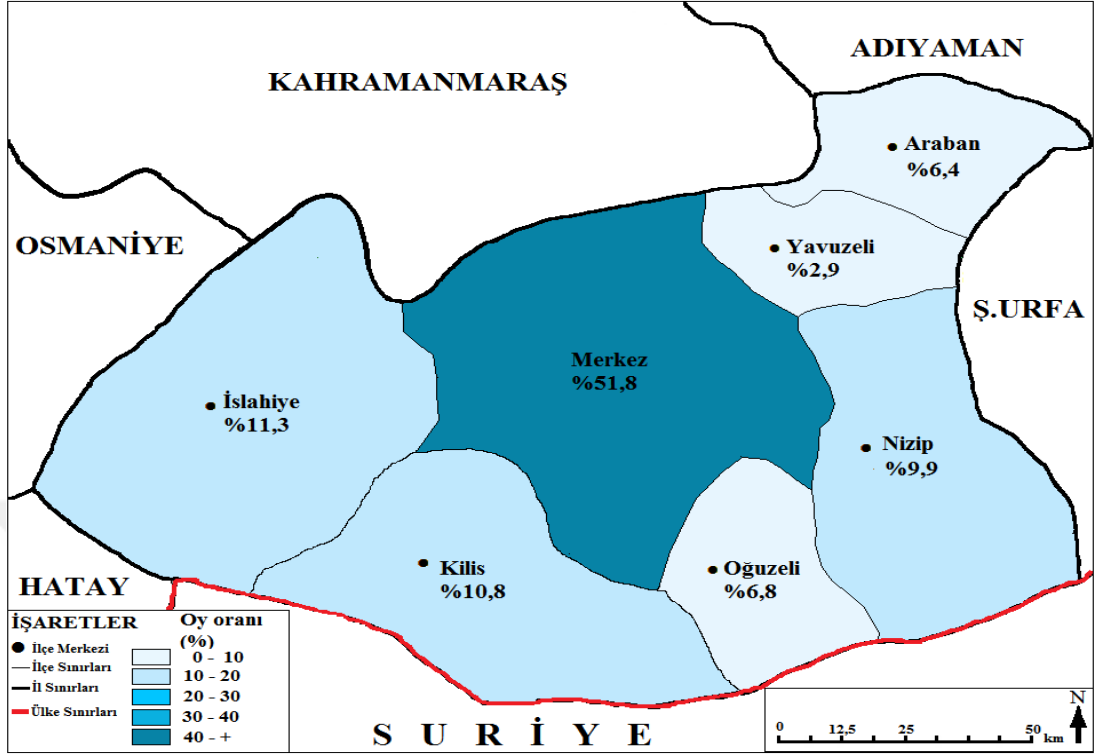
13 Şubat 1961'de DP'nin mirasına sahip çıkmaya çalışan Yeni Türkiye Partisi (YTP1) kurulmuştur. Bu parti AP ile aynı siyasi çizgide yer almıştır. Dolayısıyla bu partinin varlığı merkez-sağ seçmenin bölünmesine neden olmuştur. Öte yandan bu durum ilin genelinde merkez-solun güçlenmesini sağlamıştır. Ayrıca bu parti kısa süre siyaset içinde kalabilmiştir.



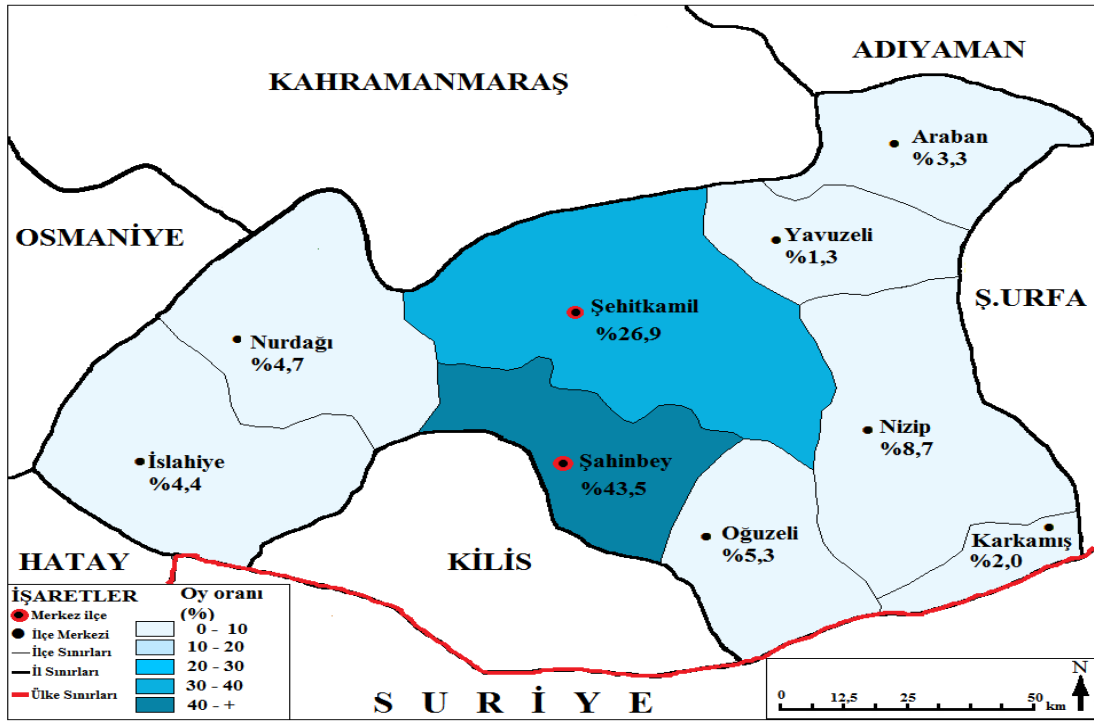
Şekil 3.69. YTP'nin Gaziantep İlinden Aldığı Oyların İlçelere Göre Dağılımı (1961)

İlin genelinde 1961 yılı genel seçimlerinde 32.776 toplam oy sayısına ulaşan YTP %20,9'luk orana sahip olmuştur. Bunun yanında diğer partilerden farklı olarak merkez ilçeden (8.241) düşük oy almıştır. Öte yandan YTP'nin taşra ilçeleri arasında Nizip'ten (13.509) aldığı oy sayısı dikkat çekmektedir. Bu ilçe ilin genelinde YTP'nin oy oranına %41,2'lik katkı sağlamıştır. Son olarak bu partinin aldığı en düşük oy sayısı ise İslahiye'den (515) çıkmıştır.

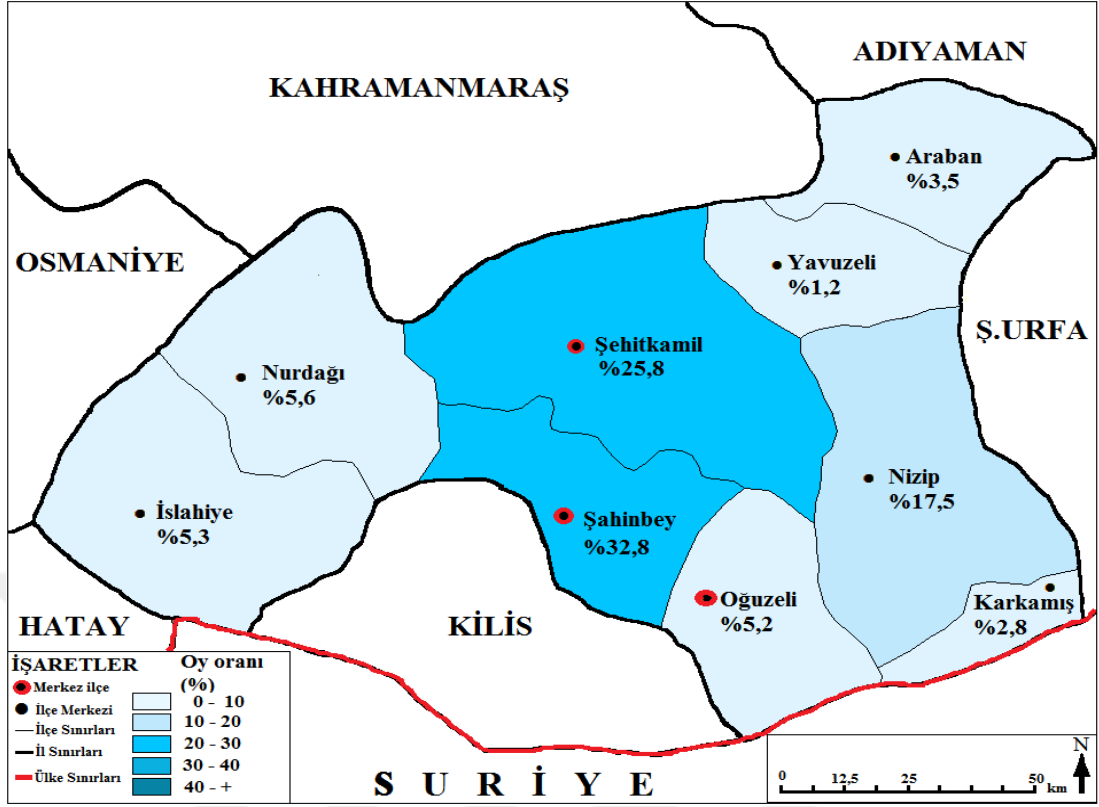
### 3.8.5. MHP'nin Aldığı Toplam Oyun İlçelere Göre Dağılımı



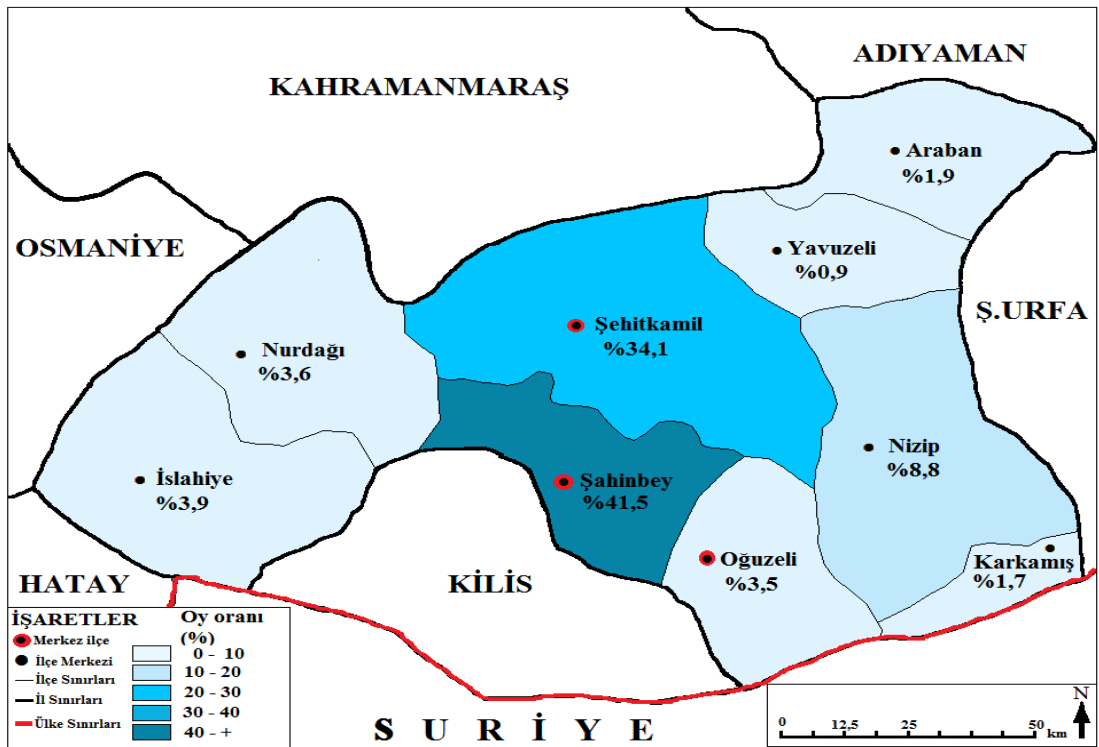
Şekil 3.70. MHP'nin Gaziantep İlinden Aldığı Oyların İlçelere Göre Dağılımı (1977)



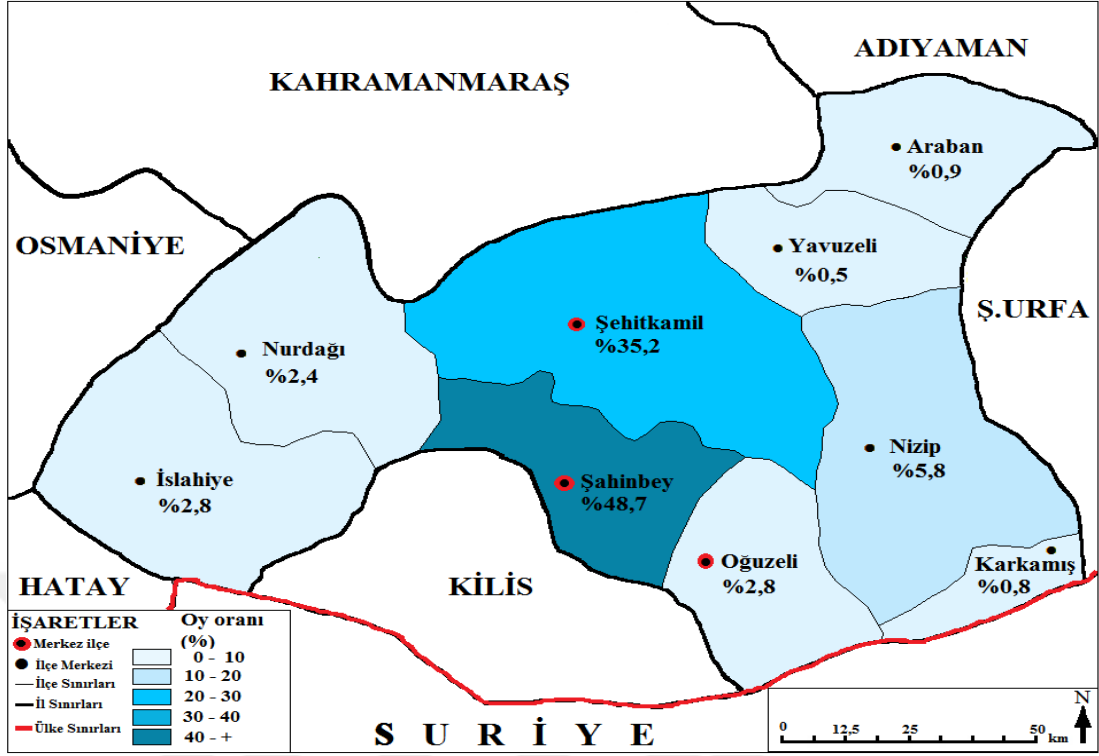
Şekil 3.71. MHP'nin Gaziantep İlinden Aldığı Oyların İlçelere Göre Dağılımı (1999)



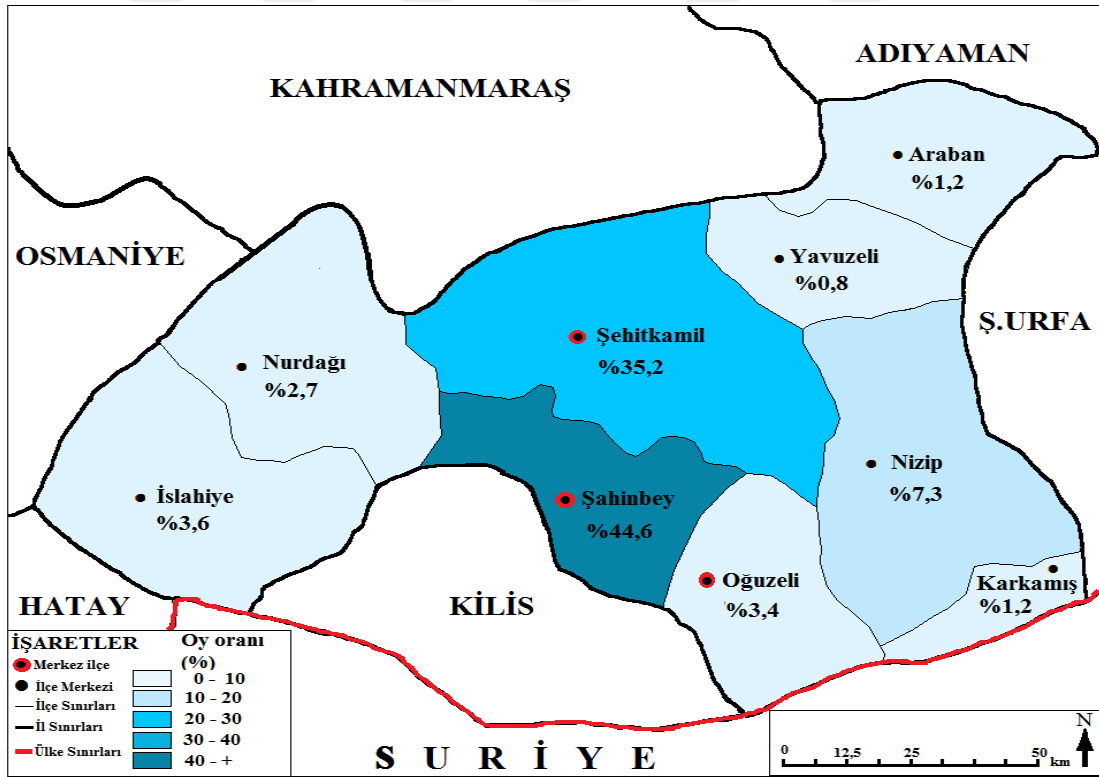
Şekil 3.72. MHP'nin Gaziantep ilinden aldığı Oyların İlçelere Göre Dağılımı (2007)



Şekil 3.73. MHP'nin Gaziantep İlinden Aldığı Oyların İlçelere Göre Dağılımı (2011)



Şekil 3.74. MHP'nin Gaziantep İlinden Aldığı Oyların İlçelere Göre Dağılımı (7 Haziran 2015)



Şekil 3.75. MHP'nin Gaziantep İlinden Aldığı Oyların İlçelere Göre Dağılımı (1 Kasım 2015)



MHP'nin temel fonksiyonunun, tarihi boyunca devleti ve Türk Milletini gerçek ya da hayali düşmanlara karşı korumak olduğu söylenebilir (Arıkan, 2008:3). 1977 yılı genel seçimlerinde Gaziantep ilinde ilk defa Türk milliyetçiliği (MHP) siyasi kanadına sahip bir parti 27.172 oy sayısına ulaşmış, böylece %11,1'lik oy oranına sahip olmuştur. Bu parti en çok oyu merkez ilçeden (14.076) almıştır. Bunun yanında taşra ilçeleri arasında en yüksek oy sayısına İslahiye'de (3.074) ulaşmıştır. Ayrıca MHP ilin genelinden en çok oyu merkez ilçeden (%51,8) almıştır. Bununla beraber taşrada en çok oyu Kilis (%10,8) ve Nizip'ten (%9,9) aldığı belirlenirken, en düşük oyu Araban (%6,4) ve Yavuzeli'nden (%2,9) aldığı saptanmıştır.

Gaziantep ilinde ilk defa 1999 yılı genel seçiminde Türk milliyetçiliğini savunan MHP birinci seçilmiştir. Bu parti ilin genelinden toplam 99.444 oy almıştır. Bunun yanında Şahinbey (43.120) ve Şehitkamil (26.663) ezici baskınlığa ulaşmıştır. Ayrıca taşra ilçelerinde ise genel olarak düşük oy çıkmıştır. Bu seçimde (1999) MHP'nin ilin genelinden aldığı oy sayısına %43,'lik katkı Şahinbey merkez ilçesinden gelmektedir. Bunun yanında MHP %26,9'luk oranda Şehitkamil ilçesinden oy almıştır. Öte yandan Araban (%3,3) ve Karkamış (%2,0) ilçelerinde bu partinin aldığı oy sayısının düşük olduğu anlaşılmaktadır.

Gaziantep ilinde uzun zamandır oylarında artış görülmeyen MHP ilin genelinde 2007 yılında toplanan oyların %11,4'lük oranına sahip olmuştur. Bunun yanında merkez-taşra ilçelerinde eşite yakın oy almıştır. MHP ilin genelinden aldığı oyun %58,6'sını merkez ilçelerden aldığı görülmektedir. Bunun yanında MHP'ye Nizip %17,5'lik oranda katkı sağladığı tespit edilmiştir. Öte yandan bu parti Karkamış (%2,8) ve Yavuzeli'nden (%1,2) aldığı oy sayısının düşük olduğu anlaşılmaktadır.

2011 yılı genel seçiminde Gaziantep ilinde MHP, önceki seçime göre en çok oy kaybına uğrayan siyasi parti olmuştur. Bu sebeple ilin genelindeki toplam oyların %9,4'lük oranında kalmıştır. Bunun yanında Şahinbey (32.258) ve Şehitkamil (26.500) merkez ilçelerinde de oy sayısı düşmüştür. Ayrıca bu ilçeler MHP'nin ilin genelinden aldığı toplam oyların %75,6'lık kısmını oluşturmaktadır. MHP Gaziantep ilinde merkez ilçelerde daha başarılı olmuş partidir. Bu açıdan ilin genelinden aldığı oyun %41,5'lik kısmını Şahinbey'den almıştır. Öte yandan bu parti taşrada merkez ilçelerde gösterdiği başarıyı yakalamamıştır. Ancak taşrada en çok oyu Nizip'ten

(%8,8) aldığı belirlenmiştir. Ayrıca bu parti diğer taşra ilçelerinin çoğunda yaklaşık %3,0'lık oranda kalmıştır.

7 Haziran seçimlerinde Gaziantep ilinde en çok oy kazanan MHP, toplam oyların %18,0'lık oranına sahip olmuştur. Bu parti ilin genelinden topladığı oyların %82,9'unu Şahinbey (71.930) ve Şehitkamil (52.254) ilçelerinden almıştır. Bu açıdan MHP en çok merkez ilçe seçmenleri tarafında tercih edilmiştir. Taşrada ise özellikle Nizip'te (10.995) kayda değer oy sayısına ulaşmıştır. MHP bu seçimde (7 Haziran 2015) merkez ilçelerden aldığı oy oranını artırmıştır. Bu açıdan önceki seçime göre en çok oy oranında artış (%7,3) gösteren ilçe Şahinbey (%48,7) olmuştur. Öte yanda taşra ilçeleri arasında MHP'nin pek tercih edilmediği belirlenmiştir. Ancak bu parti taşrada en çok oyu Nizip'ten (%5,8) almıştır. Ayrıca bu partinin ilin genelinden aldığı oy oranına Araban, Yavuzeli ve Karkamış ilçelerinin %1,0'ın altında katkı sağladıkları belirlenmiştir.

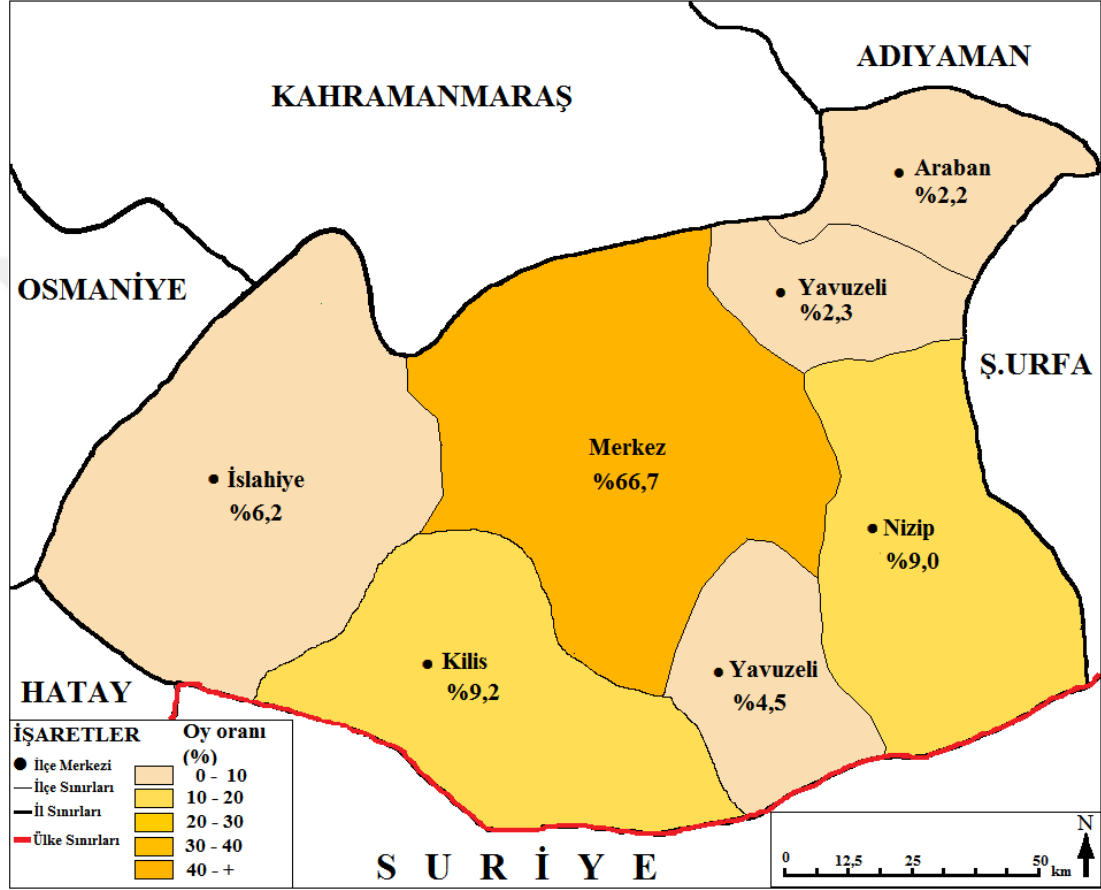
Gaziantep ilinde 1 Kasım 2015 seçiminde en büyük oy kaybına uğrayan MHP, ilin genelindeki toplam oyların %9,6'lık kısmına sahip olmuştur. Bu parti ilin genelinden aldığı oyun %79,7'sini merkez ilçelerden (Şahinbey-Şehitkamil) almıştır. Bu açıdan en çok oy kaybının merkez ilçede olduğu tespit edilmiştir. Bunun yanında taşrada en çok oy sayısının Nizip'te olduğu saptanmıştır. Bu bağlamda MHP'nin oy kaybı bütün ilçelerde kendini göstermiştir.

1 Kasım 2015 seçimlerinde MHP ilin genelinden aldığı toplam oyun %44,6'sını Şahinbey ve 35,2'sini Şehitkamil'den almıştır. Bu açıdan iki merkez ilçe %79,8'lik katkı sağlamıştır. Ancak önceki seçime göre bu oran %4,1'lik oranda gerilemiştir. Öte yandan Nizip'ten aldığı oy oranında %1,5'lik yükselme olduğu saptanmıştır. Ayrıca bu partiye en düşük katkıyı Yavuzeli (%0,8) sağlamıştır.

Sonuç olarak 1977 yılı genel seçimleri ile birlikte siyaset arenasına giren MHP, ülke genelinde olduğu gibi Gaziantep ilinde de düşük oy oranında kalmıştır. Bunun yanında Türk milliyetçiliği siyasi kanadı bu parti ile özdeşleşmiştir.

### 3.8.6. HP'nin Aldığı Toplam Oyun İlçelere Göre Dağılımı

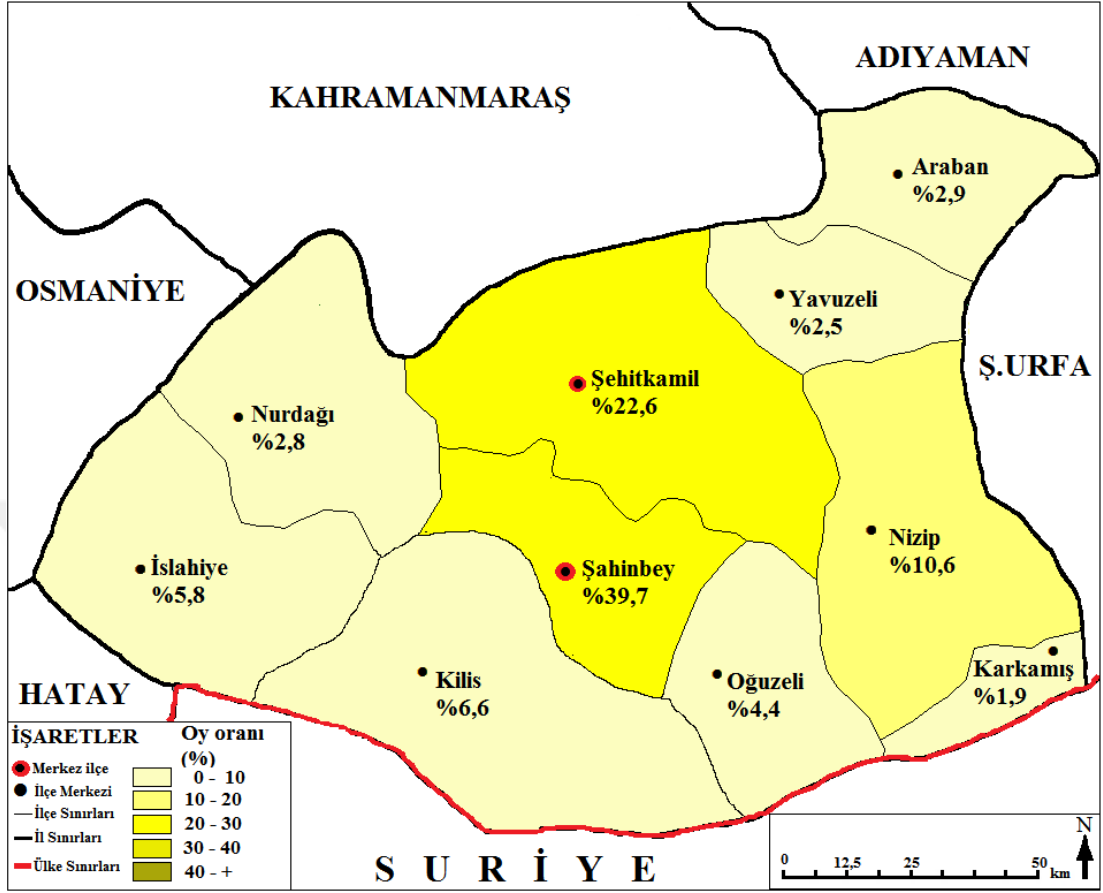
12 Eylül sonrası sosyal demokrat alanda kurulan ilk parti Halkçı Parti'dir. Kurucu genel başkanı eski bir bürokrat olan Necdet Calp'tir. Halkçı Parti, Atatürk ilke ve inkılapları doğrultusunda bünyesinde devletçi bir felsefeyi barındırmaktadır (Karlı,2009:194-196).



Şekil 3.76. HP'nin Gaziantep İlinden Aldığı Oyların İlçelere Göre Dağılımı (1983)

HP her ne kadar yeni kurulan partiler kategorisinde olsa da Gaziantep ili seçmeni tarafından CHP'nin devamı şeklinde algılanmıştır. Bu parti merkez-sol görüşü benimsemiştir. Bunun yanında 1983 yılı genel seçimlerinde ilin genelindeki toplam oyların %34,4'lük oranını almıştır. Bunun yanında merkez ilçede 63.370 oy sayısına ulaşmıştır. Taşra ilçelerinde Kilis (8.710) ve Nizip'te (8.536) büyük oy sayısına ulaşırken, diğer ilçelerde düşük oy sayısında kalmıştır. HP, bu seçimde (1983) ilin genelinden (%9,0) aldığı oyun %66,7'sini merkez ilçeden almıştır. Bunun yanında Nizip'ten aldığı oy oranı da kayda değerdir.

### 3.8.7. SHP'nin Aldığı Toplam Oyun İlçelere Göre Dağılımı

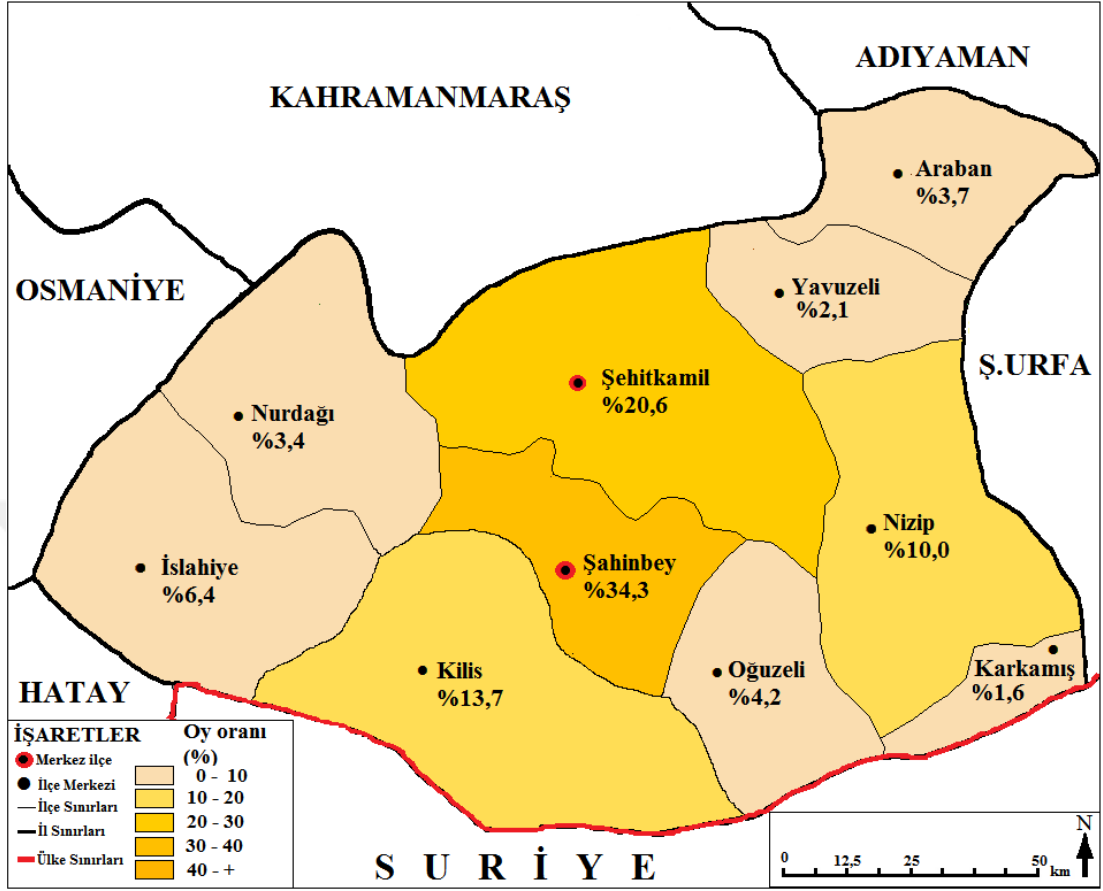


Şekil 3.77. SHP'nin Gaziantep İlinden Aldığı Oyların İlçelere Göre Dağılımı (1991)

Merkez sol çizgisini benimseyen SHP, 1991 yılı seçimlerinde Gaziantep ilinden aldığı toplam oy sayısı 112.777'ye ulaşmıştır. Böylece ilin genelindeki toplam oyların %27,7'lik oranına sahip olmuştur. Bunun yanında en çok oyu Şahinbey (44.827) ve Şehitkamil (25.524) merkez ilçelerinden almıştır. Öte yandan en düşük oy aldığı ilçeler Yavuzeli (2.799) ve Karkamış (2.175) olarak belirlenmiştir.

SHP bu seçimde (1991) merkez ilçelerden %62,3'lük oy almıştır. Öte yandan taşrada en çok oyu Nizip'ten (%10,6) aldığı belirlenmiştir. Ayrıca taşrada en düşük oyu Karkamış'tan (%1,9) aldığı saptanmıştır. SHP merkez ilçelerde sol görüşlü seçmenlerden daha çok oy almıştır. Bunun yanında seçim öncesinde SHP içinde Kürt milliyetçiliğini savunanlar ayrılık çıkarmaya başlamışlardır. Ancak bu durum seçim sonrasında yeni parti (HEP) kurulması şartıyla ertelenmiştir. Böylece Kürt seçmenlerin partiden uzaklaşması önlenmiştir. Bu durum ilin genelindeki Kürt seçmenlerin bu partiye oy vermesini sağlamıştır.

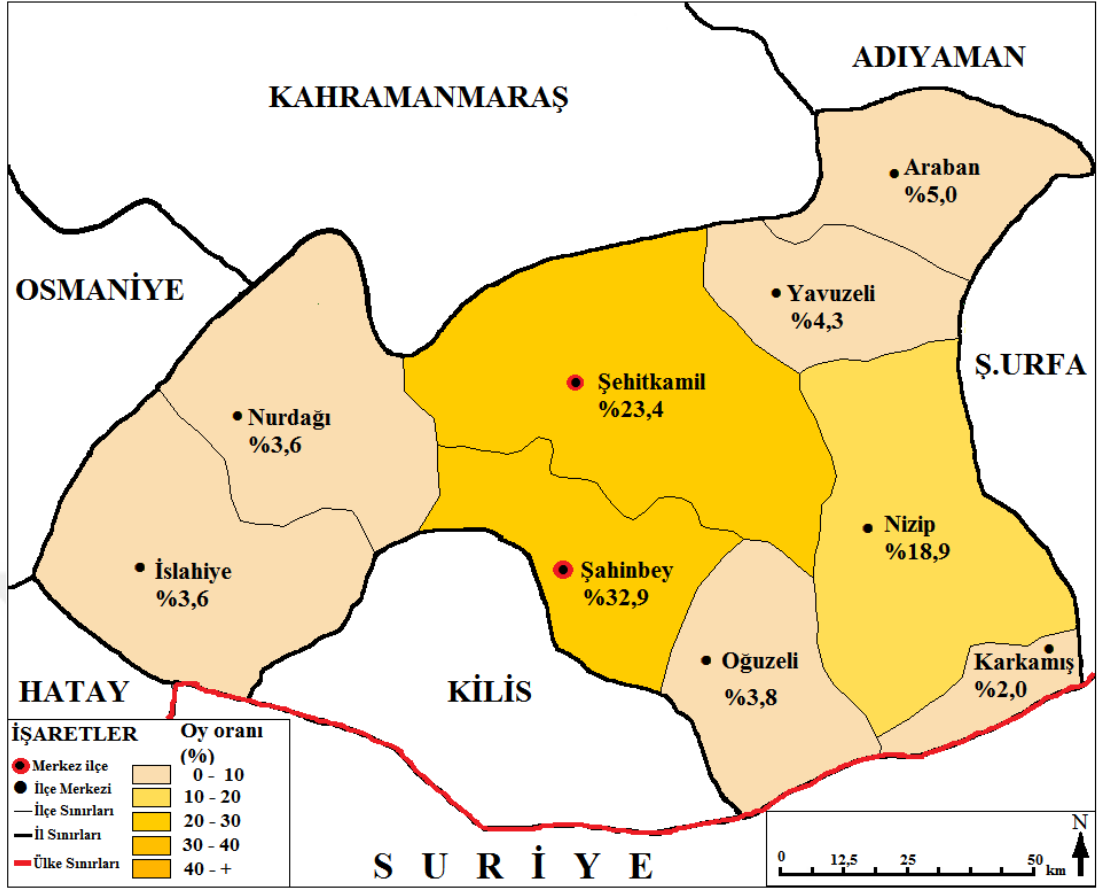
### 3.8.8. DYP'nin Aldığı Toplam Oyun İlçelere Göre Dağılımı



Şekil 3.78. DYP'nin Gaziantep İlinden Aldığı Oyların İlçelere Göre Dağılımı (1991)

1991 yılı seçimlerinden önce merkez-sağın lider partisi olmaya aday olan DYP, 'DYP tek başına iktidar' sloganıyla kampanyasına başlamış, ilginç biçimde sosyal demokrat söylemlere yönelmiş, herkese iki anahtar verileceği (bir araba ve bir ev), herkese yeşil kart uygulaması getirilerek bedava sağlık hizmeti verileceği vaatlerinde bulunmuştur (Karlı,2009:213).

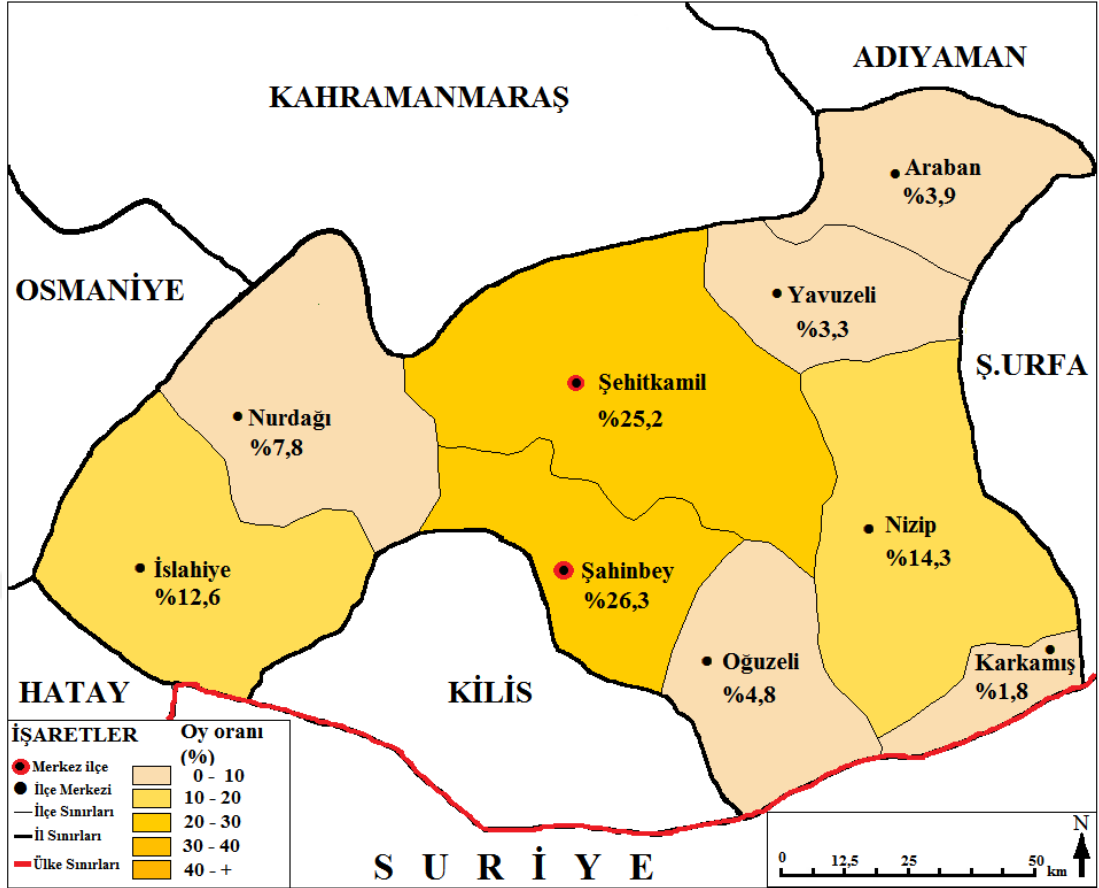
Gaziantep ilinde 1991 yılı genel seçiminde 110.579 toplam oy sayısına ulaşmış, böylece %27,5'lik orana sahip olmuştur. Bunun yanında en çok oyu Şahinbey (37.905) merkez ilçesinden alırken, en düşük Karkamış (1.717) kalmıştır. Bu bağlamda DYP merkez ve taşrada yaklaşık aynı oyu almıştır. DYP ilin genelinden aldığı oyun %34,3'ünü Şahinbey'den almıştır. Bunun yanında %20,6'lık oy oranını Şehitkamil'den aldığı saptanmıştır. Bu açıdan iki merkez ilçe %54,9'luk oy oranına ulaşmıştır. Öte yandan taşrada en çok oyu Kilis'ten (%13,7) alırken, en düşük oyu Karkamış'tan (%1,6) aldığı tespit edilmiştir.



**Şekil 3.79.** DYP'nin Gaziantep İlinden Aldığı Oyların İlçelere Göre Dağılımı (1995)

1995 seçiminden önce ülke genelinde ilk defa DYP, TİP genel başkanından sonra ikinci kadın lideri (Çiller) seçmiştir. Bu parti Gaziantep ilinde toplam oyların %13,7'lik oranını almıştır. Bunun yanında Şahinbey'de (18.900) en çok oy sayısına ulaşmıştır. Ayrıca taşra ilçelerinden Nizip'te (%18,9) dikkat çekecek oy sayısına ulaştığı saptanmıştır. Ayrıca ilin genelindeki seçmenin Çiller'i DYP'den daha önde tuttuğu tespit edilmiştir.

Bu parti merkez ilçelerden %56,3'lük oy almıştır. Bu açıdan önceki seçime göre %1,3'lük artış sağladığı belirlenmiştir. Öte yandan taşrada en çok (%8,9) artışın Nizip'te (%18,9) olduğu saptanmıştır. Ayrıca bu partinin en az oyu Karkamış'tan (%2,0) aldığı tespit edilmiştir.



**Şekil 3.80.** DYP'nin Gaziantep İlinden Aldığı Oyların İlçelere Göre Dağılımı (1999)

Gaziantep ilinde 1999 yılı genel seçimlerinde DYP'nin aldığı toplam oy sayısında düşüş olduğu belirlenmiştir. Bu açında önceki (1995) seçimde toplam oy oranı %13,7'lük orana ulaşırken, bu seçimde %10,3'lük orada kalmıştır.

DYP bu seçimde ilin genelinde 51.323 toplam oy sayısına ulaşmıştır. Bunun yanında Şahinbey'de (12.923) ve Şehitkamil'de kayda değer oy sayısına ulaştığı belirlenmiştir. Bu açıdan DYP'nin ilin genelinden aldığı oyun %51,5'lik kısmını merkez ilçeler oluşturmaktadır. Ancak bu oranda önceki (1995) seçime göre %4,7'lil oranda gerileme olduğu saptanmıştır.

Bu parti taşra ilçeleri arasında en çok oyu İslahiye'den (6.480) aldığı belirlenmiştir. Bunun yanında Nurdağı'ndan (4.012) aldığı oy sayısı kayda değerdir. Bu iki ilçe DYP'nin ilin genelinden aldığı oyun %20,6'sını oluşturmaktadır. Ayrıca taşrada bu parti en düşük oyu Yavuzeli'nden (1.699) aldığı saptanmıştır.

### 3.8.9. DSP'nin Aldığı Toplam Oyun İlçelere Göre Dağılımı

23 Kasım 1986 tarihinde Demokratik Sol Parti (DSP) kurulmuştur. Bu parti HP ve SHP ile aynı siyasi çizgide yer almıştır. Öte yandan bu partinin genel başkanı seçmenlere göre efsaneleşmiş Ecevit'tir. Ayrıca bu partinin seçimlere girmesi merkez-sol seçmenin (DSP-SHP) bölünmesine neden olmuştur.

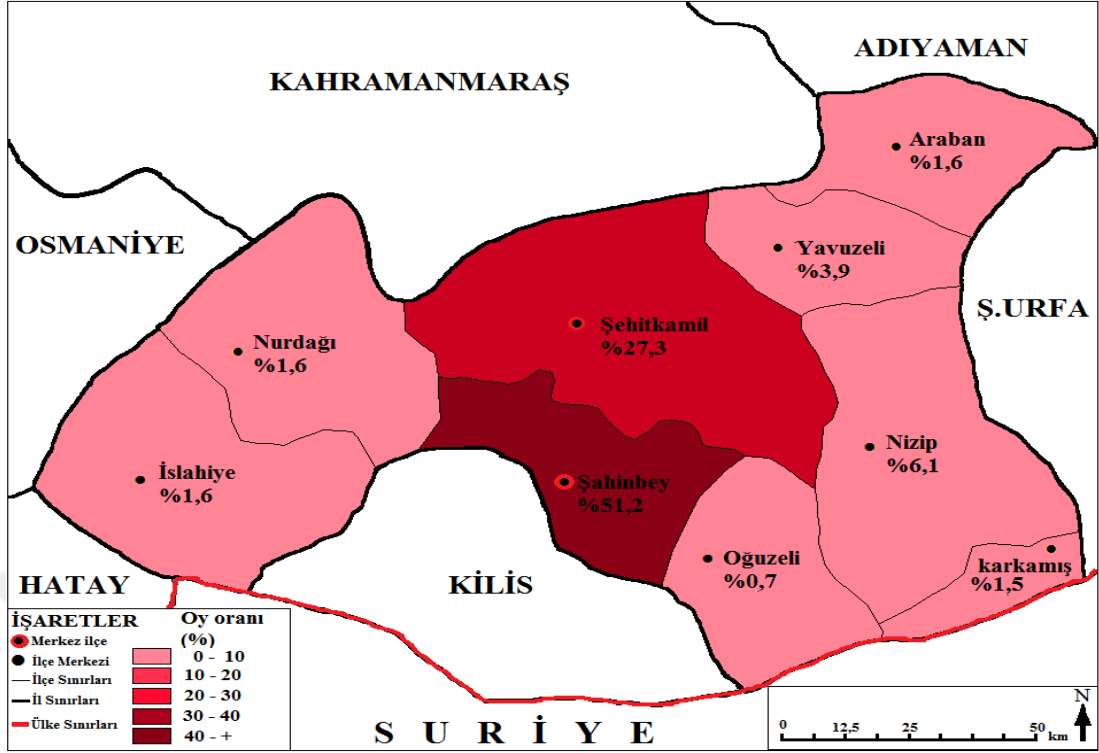
1995 yılı genel seçimlerinde Gaziantep ilinde 68.413 oy sayısına ulaşan DSP'nin CHP ile rekabeti belirginleşmiştir. Bu açıdan 1995 seçimleri siyasi kanatları tek başına temsil etmek isteyen partilerin mücadelesine de sahne olmuştur. Ayrıca bu parti (DSP) ilin genelindeki toplam oyların %16,5'lik oranına sahip olmuştur. Bunun yanında en büyük oy sayısına Şahinbey'de (34.963) ulaşırken, en düşük ise Arabanda (1.093) kalmıştır. Bu bağlamda oyların %78,5'inin merkez ilçelerden aldığı ortaya çıkmıştır (Şekil 82).

İlin genelinde merkez-sol seçmenin CHP'den daha çok DSP'yi tercih etmesinde etkili olan birçok faktör vardır. Öncelikle bu partinin söylemlerinde bütün inançlara saygılı olma, bunun yanında laikliği ön plana çıkarma vardır. Bu açıdan siyasal İslam'ın güç kazandığı ülke yönetiminde, bunlara karşı daha dik durabilecek partinin DSP olduğu düşüncesinin seçimde yaygın olduğu görülmektedir. Dolayısıyla ilin genelinde muhafazakâr-laikçi çatışması daha belirginleşmiştir.

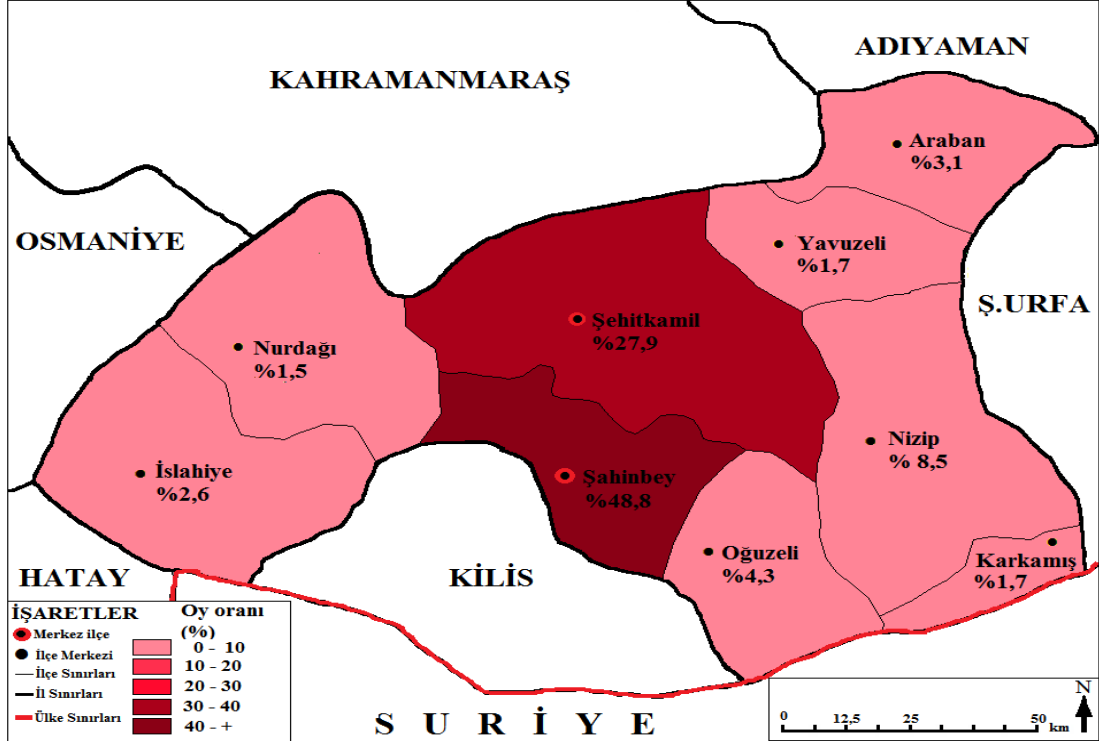
1999 yılı seçimlerinde Şahinbey (47.236) ve Şehitkamil (27.020) merkez ilçelerinde en çok oy sayısına ulaşan DSP, ilin genelindeki toplam oyların %19,5'lik oranına ulaşmıştır. Bu açıdan merkez ilçeler toplamda DSP'nin ilin genelinde aldığı oyların (97.025) %83,9'unu oluşturmuştur. Bu açıdan önceki (1995) seçime göre merkez ilçelerden aldığı oy oranında %5,4'lük artış olduğu saptanmıştır. Ayrıca DSP ilin genelinden aldığı toplam oyun %23,5'lük kısmını taşradan almıştır. Bu açıdan Nizip'ten (%8,5) aldığı oy oranı kayda değerdir. Öte yandan Karkamış (%1,7) ve Nurdağı'nda (%1,5) en düşük oranda kaldığı saptanmıştır (Şekil 3.83).

Sonuç olarak DSP'nin "Çözüm üreten parti" sloganı özellikle merkez ilçedeki seçmenlerin oy verme davranışını etkilemiştir. Ancak taşra seçmenin merkez-solu temsil eden bir partiye oy vermede önceki seçimlerde olduğu gibi çekimser kaldığı belirlenmiştir.





Şekil 3.81. DSP'nin Gaziantep İlinden Aldığı Oyların İlçelere Göre Dağılımı (1995)



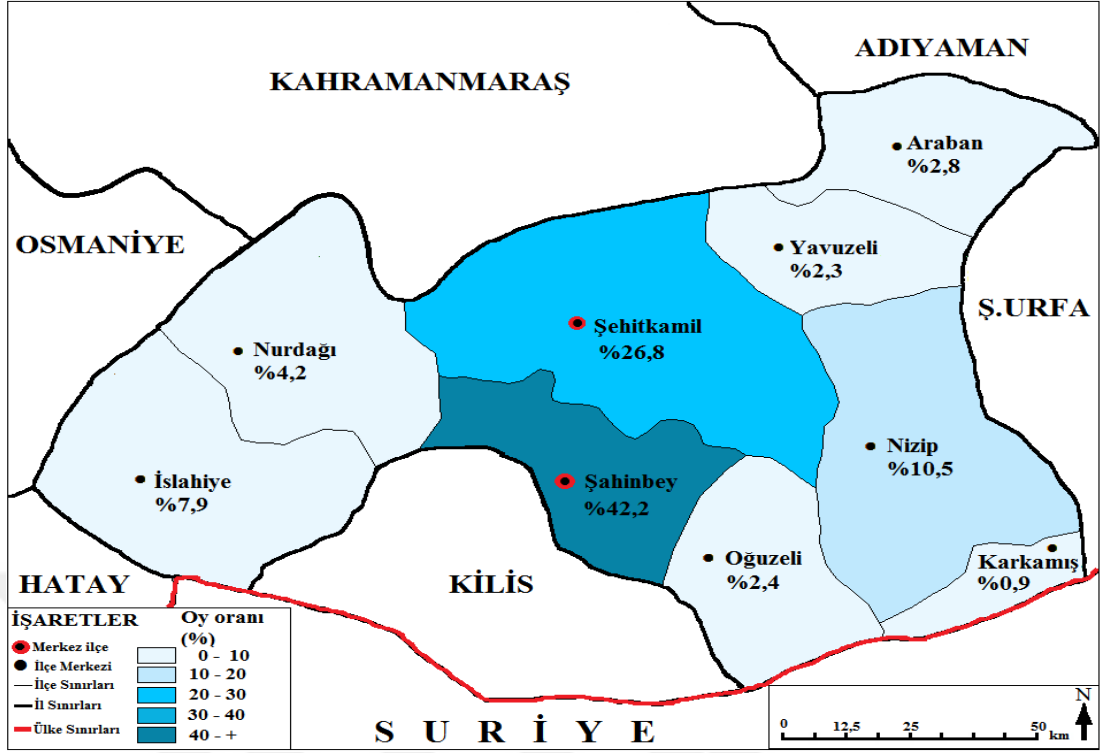
Şekil 3.82. DSP'nin Gaziantep İlinden Aldığı Oyların İlçelere Göre Dağılımı (1999)

### 3.8.10. RP ve FP'nin Aldığı Toplam Oyun İlçelere Göre Dağılımı

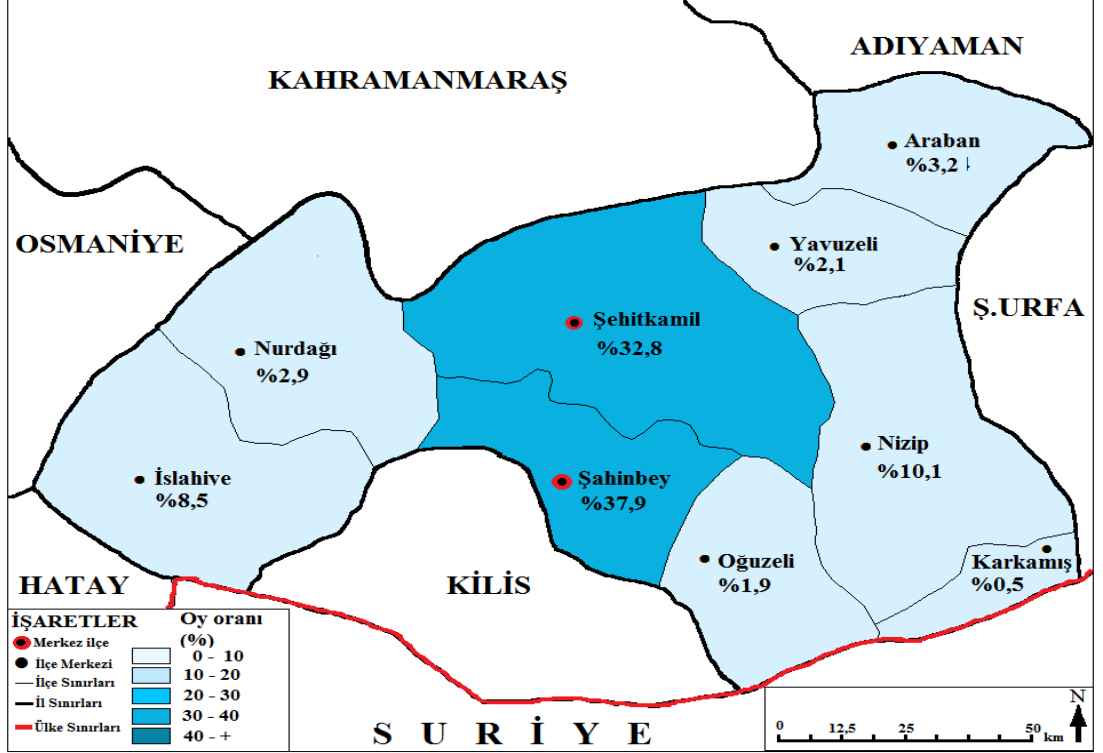
24 Aralık 1995 seçim sonuçları Türkiye'de siyasal İslam'ın iktidara gelmesine yol açmıştır (Karlı,2009:4). Ancak bu durum uzun sürmemiş, bunun yanında siyasi çevrelerde laikliğin tehlike altında olduğu düşüncesi hakim olmuştur. Bunun yanında RP'nin kapatılacağını bilen partililer 17 Aralık 1997 tarihinde Fazilet Partisi'ni Necmettin Erbakan liderliğinde (FP) kurmuşlardır (Poyraz,1996:566).

1995 yılı seçiminde Gaziantep ilçelerinin çoğunda en yüksek oy sayısına ulaşan RP, ilin genelindeki toplam oyların %23,7'lik kesimine sahip olmuştur. Özellikle Şahinbey (42.093) ve Şehitkamil (26.701) merkez ilçelerinde birinci parti olması toplam oy oranını büyük ölçüde artırmıştır. Bu bağlamda merkez ilçelerin toplamda RP'ye %69,0'lık oranında katkı sağladığı belirlenmiştir. Öte yandan taşrada ise bu seçimde hiçbir partiye ağırlık verilmemiş ve bütün oylar beş parti arasında dağılım göstermiştir. Ancak merkez ilçede bu denli oy alan bir partinin taşrada düşük kalması dikkat çekmektedir. Nitekim taşrada merkez-sağ görüşünü benimseyen seçmenin de çok olduğu önceki seçimlerden tespit edilmesine rağmen RP'nin buradaki seçmeni etkileyemediği ortaya çıkmıştır. Ayrıca RP'nin önceki seçimlerde siyaset arenasında yer almasına rağmen bu seçimde aniden yükselmesinin temelinde ülkede yaşanan yolsuzluk ve ekonomide kötü gidişin devam etmesi vardır. Dolayısıyla bu durum seçmenleri uç noktada yer alan RP'ye yönlendirmiştir (Şekil 3.84).

Gaziantep ilinde 1999 seçiminden önce siyasal İslam'ı savunan partilere karşı bir sempati başlamıştır. Bunun yanında ilin genelinde muhafazakâr seçmen giderek artmış, böylece RP ilk sıralara yükselmiştir. Ancak bu parti 28 Şubat muhtırasından kısa zaman sonra kapatılmıştır. Dolayısıyla 1999 yılı seçimlerine RP ile aynı siyasi kanattan gelen FP girmiştir. Bu parti ilin genelindeki toplam oyların %15,9'luk oranına sahip olmuştur. Bunun yanında Şahinbey (29.808) ve Şehitkamil'de (25.760) büyük oy sayılarına ulaşmıştır. Öte yandan taşrada ise genel olarak bir artışın olduğu görülmektedir. Ayrıca bu parti ilin genelinden aldığı oyun %37,9'unu Şahinbey ve %32,8'ini Şehitkamil'den aldığı saptanmıştır. Bu açıdan merkez ilçeler %70,7'ye ulaşmışlardır (Şekil 3.85).



Şekil 3.83. RP'nin Gaziantep İlinden Aldığı Oyların İlçelere Göre Dağılımı (1995)



Şekil 3.84. FP'nin Gaziantep İlinden Aldığı Oyların İlçelere Göre Dağılımı (1999)

### 3.8.11. AKP'nin Aldığı Toplam Oyun İlçelere Göre Dağılımı

2002 yılından önce siyasal yaşamda yeni bir takım gelişmeler de yaşanmıştır. FP içinde yenilikçiler hareketlenmiş, yeni bir parti kurma çalışmaları için sık sık bir araya gelmişler ve değerlendirme toplantıları yapmışlardır. Bu değerlendirmelerden kısa zaman sonra AKP kurulmuştur. Ayrıca bu parti sadece muhafazakâr seçmene değil, bunun yanında diğer parti seçmenlerine de talip olduklarını açıklamışlardır (Çakır ve Çalmuk, 2001: 188-216). Son olarak AKP'nin kurulma çalışmalarının sürdüğü bir sırada Anayasa Mahkemesi 22 Haziran 2001'de FP'yi kapatma kararı vermiştir (Akşin,2007: 129).

AKP yeni kurulan bir parti olmasına rağmen 2002 seçiminde Gaziantep ilinde en çok toplam oy sayısına ulaşan parti olmuş, böylece %40,0'lık orana sahip olmuştur. Bununla beraber Karkamış haricinde bütün ilçelerde birinci seçilmiştir. Bunun yanında AKP ilin genelinden aldığı oylarının %72,6'lık kısmını merkez ilçeler oluşturmuştur. Bunun yanında AKP'nin taşrada en çok oyu Nizip (%9,6) ve İslahiye'den (%6,3) aldığı tespit edilmiştir. Öte yandan en düşük oyu Karkamış'tan aldığı tespit edilmiştir. Ayrıca AKP genel olarak önceki seçimlere katılan RP ve FP seçmeni tarafından desteklenmiştir. Ancak bu partinin siyaset arenasına girmesinin siyasal İslam çizgisi olmasına rağmen kısa zamanda merkez-sağ görüşlü seçmeni yanına çekmiştir (Şekil 3.86).

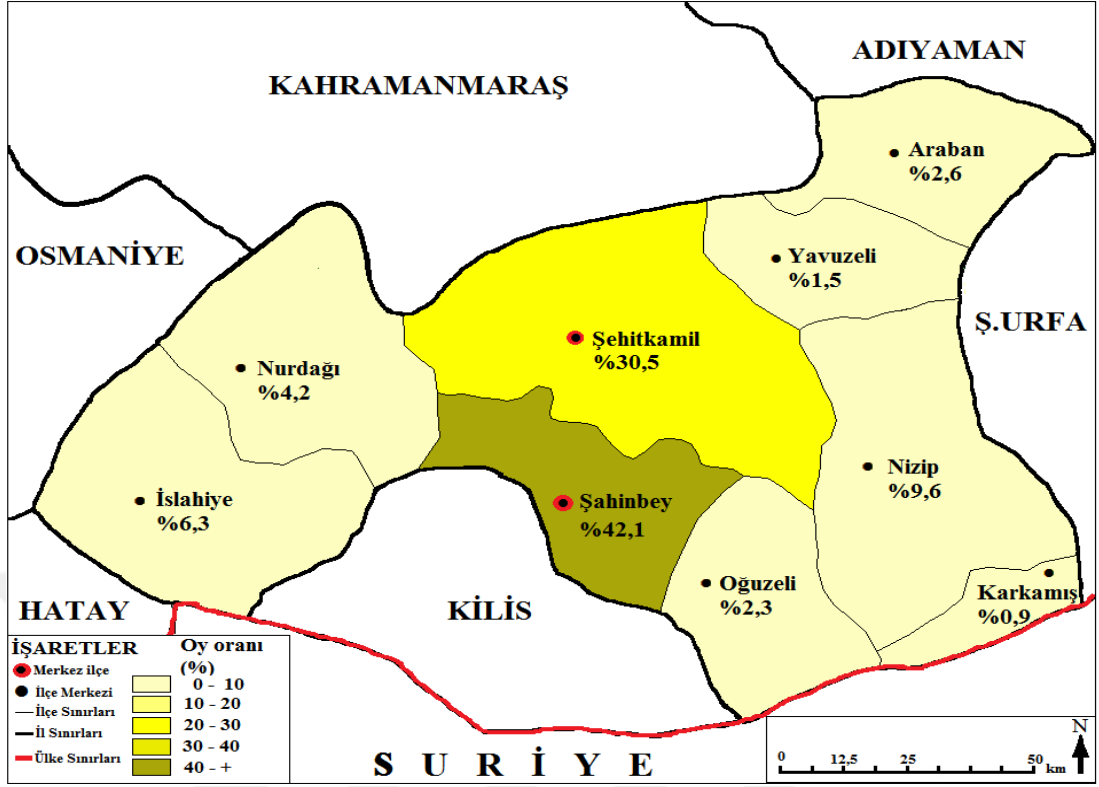
2007 yılı seçiminde Gaziantep ilinde toplam oy sayısında artış görülen AKP'nin ilin genelinde %59,3'lük orana ulaştığı tespit edilmiştir. Bununla beraber ilin genelinden AKP'nin aldığı oyun %72,8'lik kısmını Şahinbey (130.259) ve Şehitkamil (106.680) ilçeleri oluşturmaktadır. Bu açıdan önceki seçime göre AKP'nin bu merkez ilçelerden aldığı oy oranı (%72,6) birbirine yakın çıkmıştır. Ayrıca AKP taşra ilçelerinden toplam %27,5'lik oy almıştır. Bu açıdan en çok oyu Nizip'ten (31.421) aldığı belirlenmiştir. Bu ilçe %9,7'lik orandan AKP'ye katkı sağlamıştır. Öte yandan en düşük oyu önceki seçimde olduğu gibi Karkamış'tan (%0,8) almıştır.

Gaziantep ilinde toplam oyların %61,2'lik oranına tek başına sahip olan AKP önceki seçime göre 2011 yılında oy sayısında büyük bir artış tespit edilmiştir. Bunun yanında Şahinbey'de (219.439) ve Şehitkamil'de (184.527) aldığı oy sayısında yükseliş devam etmiştir. Bu iki merkez ilçe AKP'nin ilin genelinden aldığı oyların

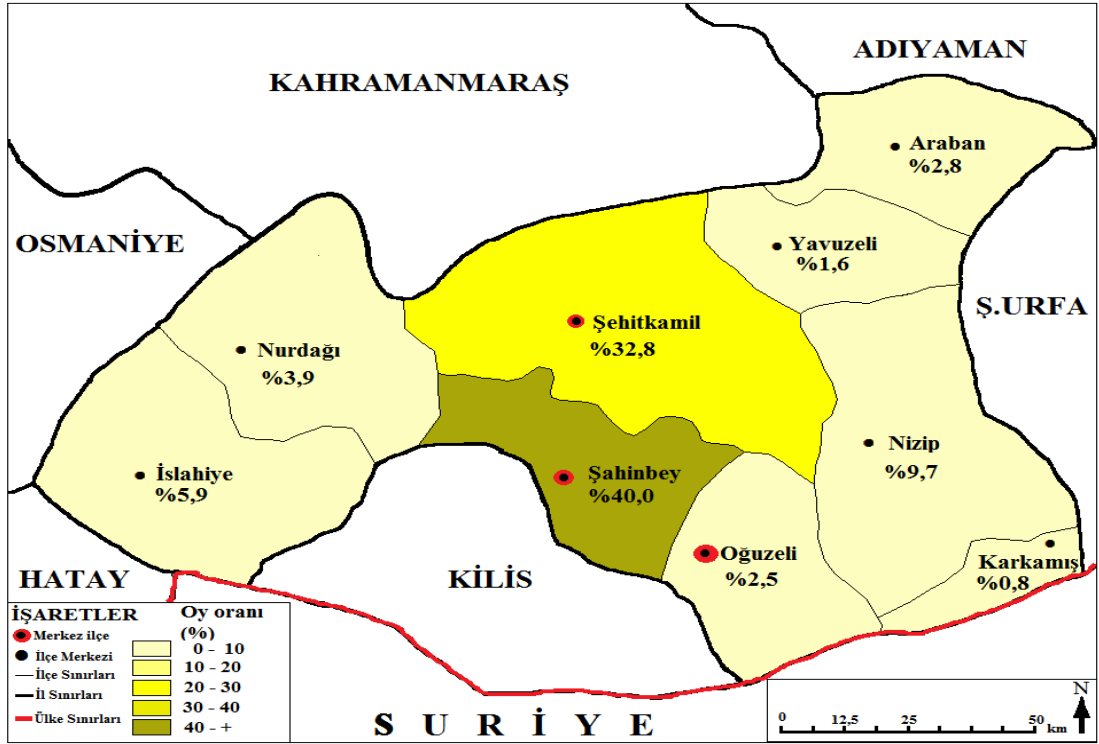
%79,4'lük kısmını oluşturmuştur. Ayrıca bu merkez ilçelerde AKP önceki seçime göre %7,0'lık artış sağlamıştır. Öte yandan AKP taşra ilçelerinden toplam %21,0'lık oy almıştır. Bu açıdan önceki seçime göre taşrada %6,5'lik gerilme oluşmuştur. Ayrıca en çok oyu önceki seçimde olduğu gibi Nizip'ten (%8,1) aldığı tespit edilmiştir. Öte yandan Araban(%1,9), Yavuzeli (%1,3) ve Karkamış'tan (%0,6) AKP'nin aldığı oy sayısı düşük çıkmıştır (Şekil 3.88).

7 Haziran 2015 genel seçiminde AKP Gaziantep ilinde büyük oy kaybına uğramasına rağmen bütün ilçelerinde en çok oy alan siyasi parti olmuştur. Bunun yanında ilin genelinde 428.451 oy sayısına ulaşmıştır. Ancak oy oranın %47,0'a gerilediği belirlenmiştir. Ayrıca AKP bu seçimde Şahinbey (185.765) ve Şehitkamil'den (156.212) aldığı oy sayısında pek değişim olmadığı belirlenmiştir. Nitekim önceki seçimde olduğu gibi bu merkez ilçeler AKP'nin ilin genelinden aldığı oyların %79,9'lük kısmını oluşturmuştur. Dolayısıyla asıl düşüşün taşrada olduğu ortaya çıkmıştır. Bu bağlamda AKP oy kaybına rağmen ilin genelinde baskınlığını korumuştur. AKP bu seçimde ilin genelinden aldığı oyun %43,4'lük kısmını Şahinbey'den almıştır. Bunun yanında Şehitkamil'de %36,5'te kalmıştır. Öte yandan bu parti taşrada Nizip (%7,8) ve İslahiye'den (%4,1) kayda değer oy almıştır. Ayrıca Karkamış'ın önceki seçimde olduğu gibi %0,6'da kaldığı saptanmıştır (Şekil 3.89).

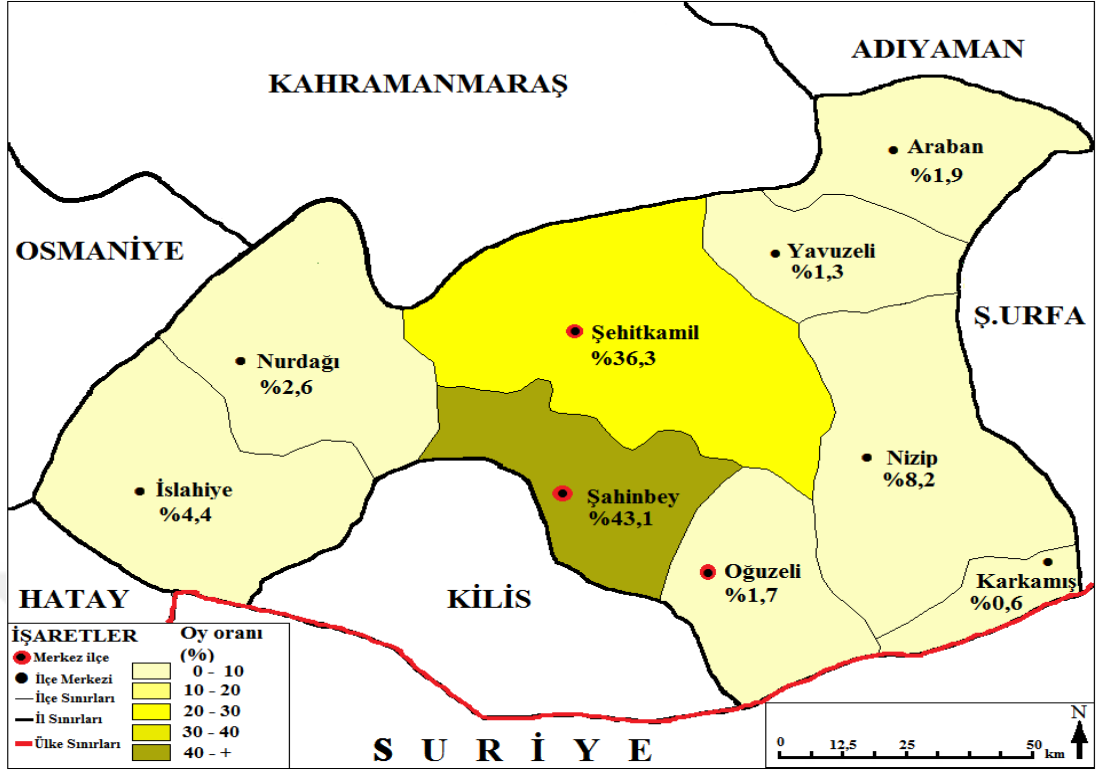
AKP Gaziantep ilinde önceki seçimdeki başarısızlığını 1 Kasım 2015 seçiminde telafi etmiş ve ilin genelindeki toplam oyların %61,7'lik oranına ulaşmıştır. Bunun yanında önceki seçimde olduğu gibi bütün ilçelerde de birinci seçilmiştir. En çok oy sayısına Şahinbey'de (257.033) ulaşırken, en düşük Karkamış (2.910) ilçesinde kalmıştır. Ayrıca Şehitkamil'de (212.116) kayda değer oy sayısına ulaşmıştır. Böylece AKP ilin genelinde toplandığı oyların %80,7'sini merkez ilçelerden (Şahinbey-Şehitkamil) sağladığı saptanmıştır. Bu açıdan merkez ilçelerde önceki (7 Haziran) seçime göre %0,8'lik artış olduğu belirlenmiştir. AKP ilin genelinde aldığı oyun %19,3'ünü taşra oluşturmaktadır. Bunun yanında AKP en çok oyu önceki seçimlerde olduğu gibi Nizip'ten (%7,7) almıştır (Şekil 3.89).



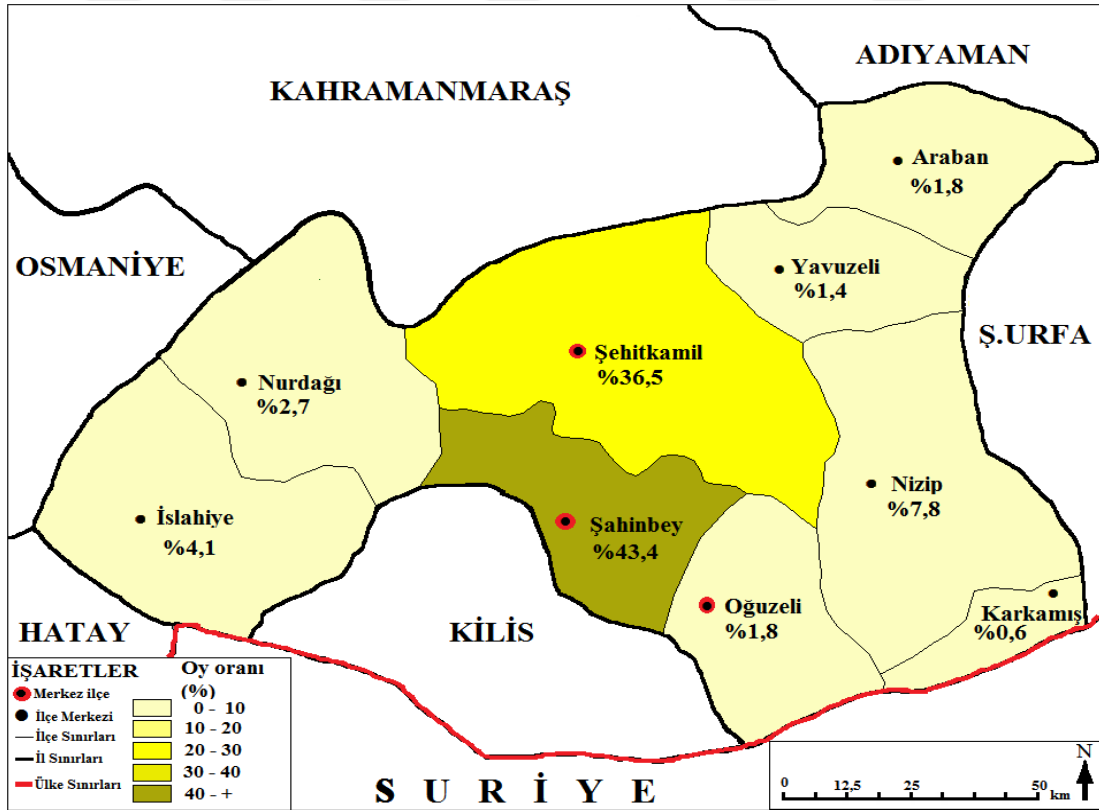
Şekil 3.85. AKP'nin Gaziantep İlinden Aldığı Oyların İlçelere Göre Dağılımı (2002)



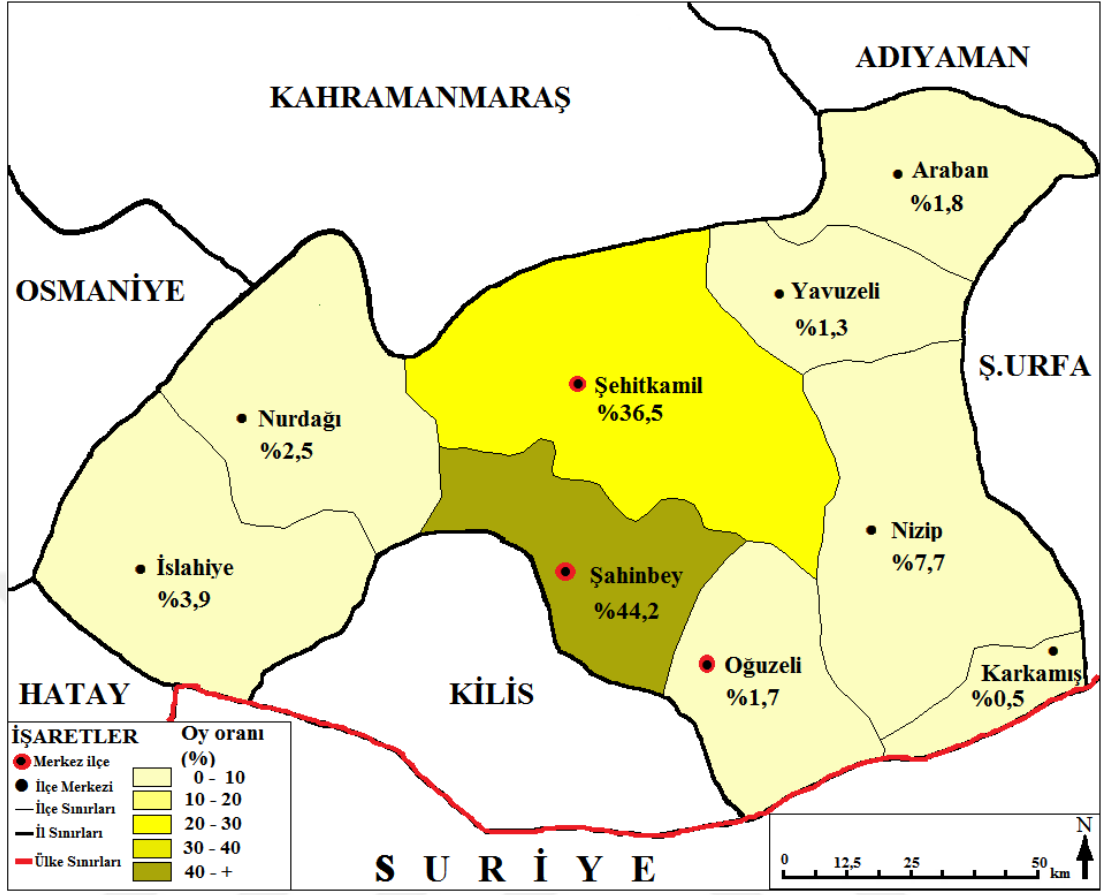
Şekil 3.86. AKP'nin Gaziantep ilinden aldığı Oyların İlçelere Göre Dağılımı (2007)



Şekil 3.87. AKP'nin Gaziantep ilinden aldığı Oyların İlçelere Göre Dağılımı (2011)



Şekil 3.88. AKP'nin Gaziantep ilinden aldığı Oyların İlçelere Göre Dağılımı (7 Haziran 2015)



Şekil 3.89. AKP'nin Gaziantep İlinden Aldığı Oyların İlçelere Göre Dağılımı (1 Kasım 2015)

### 3.8.13. HDP'nin Aldığı Toplam Oyun İlçelere Göre Dağılımı

HDP yeni kurulan bir parti olmasına rağmen, Gaziantep ilinde 7 Haziran 2015 seçimlerinde %15,2'lik oy oranına sahip olması dikkat çekicidir. Ayrıca bu partinin 2002 yılından önce siyasi arenada olan DEHAP ve HADEP'in devamı niteliğinde olduğu anlaşılmaktadır. Öte yandan bu partilerin (DEHAP-HADEP) ilin genelinden aldıkları oy oranını HDP'nin tek başına aldığı saptanmıştır.

Bu parti aşırı sol siyasi kanadını benimsemiş ve bunun yanında Kürt milliyetçiliği üzerinde yoğun olarak duran parti olmuştur. Bu bağlamda ülke genelindeki diğer partilerin seçmenlerine pek hitap edememiştir. Ayrıca ülkede yaşanan güvenlik sorunlarının bu parti ile sürekli anılması seçmenlerin bu partiye tavır almasına neden olmuştur.

Gaziantep ilinde 7 Haziran 2015 seçiminde en çok dikkat çeken parti HDP olmuştur. Bu parti mensupları önceki seçimlerde bağımsız aday olarak seçime



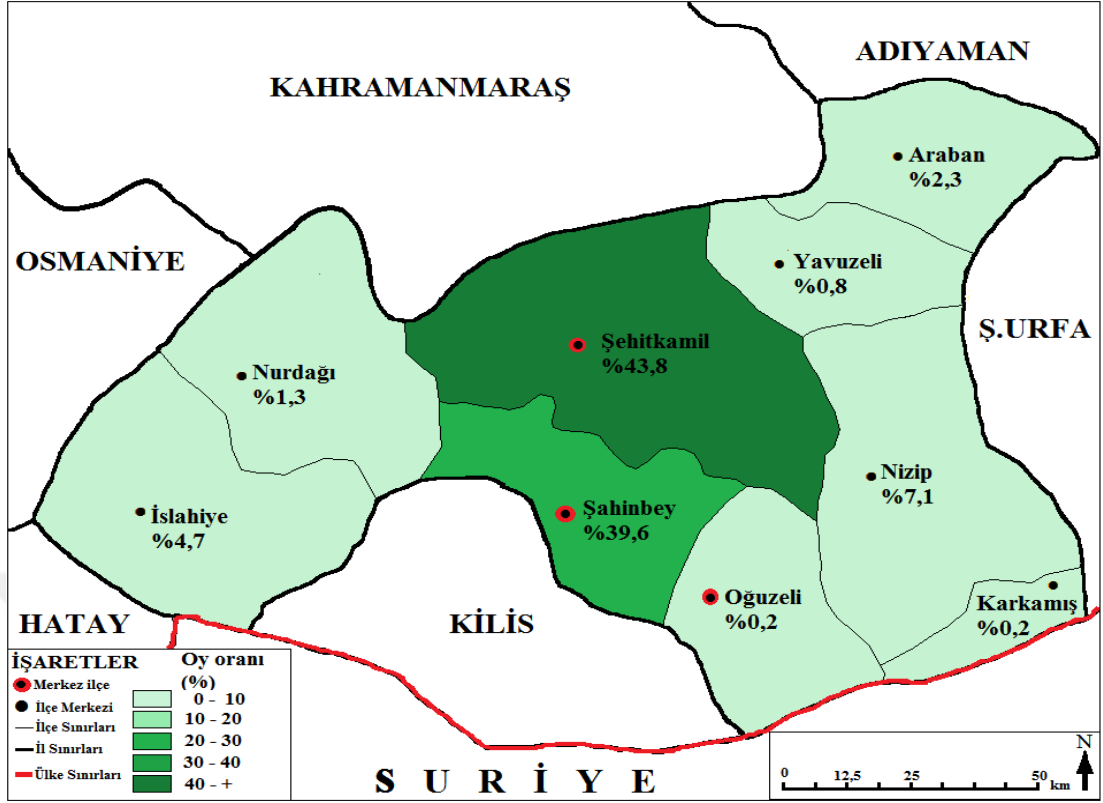
girerken, bu seçimde HDP çatısı altında birleşmiştir. Bununla beraber ilin genelinden 138.678 toplam oy almış, böylece %15,2'lik oranına sahip olmuştur. Bu parti diğer partilerden farklı olarak en çok oyu Şehitkamil'den (60.706) almıştır. Bunun yanında Şahinbey (54.950) merkez ilçesinde de kayda değer oy sayısına ulaşmıştır. Bu bağlamda HDP ilin genelinden toplanan oyların %83,4'ünü bu merkez ilçelerden aldığı ortaya çıkmıştır. Bu parti ilin genelinden aldığı oylarının %16,6'sını taşradan almıştır. Bunun yanında Nizip (%7,1) ve İslahiye'den (%4,7) kayda değer oy aldığı belirlenmiştir. Ayrıca bu parti Karkamış'tan (%0,2) en düşük oyu almıştır (Şekil 3.91).

HDP 1 Kasım 2015 seçimlerinde Gaziantep ilinde en çok oy kaybına uğrayan MHP'den sonra ikinci parti olmuştur. Bunun yanında bütün ilçelerde HDP'ye oy veren seçmen sayısının azaldığı belirlenmiştir. Dolayısıyla bu parti ilin genelinden toplanan oyların ancak %10,5'lik kısmına sahip olmuştur. Ayrıca bu seçimde önceki seçimden farklı olarak HDP Şehitkamil'de (43.241) Şahinbey'den (41.496) yaklaşık aynı oy sayısına ulaşmıştır.

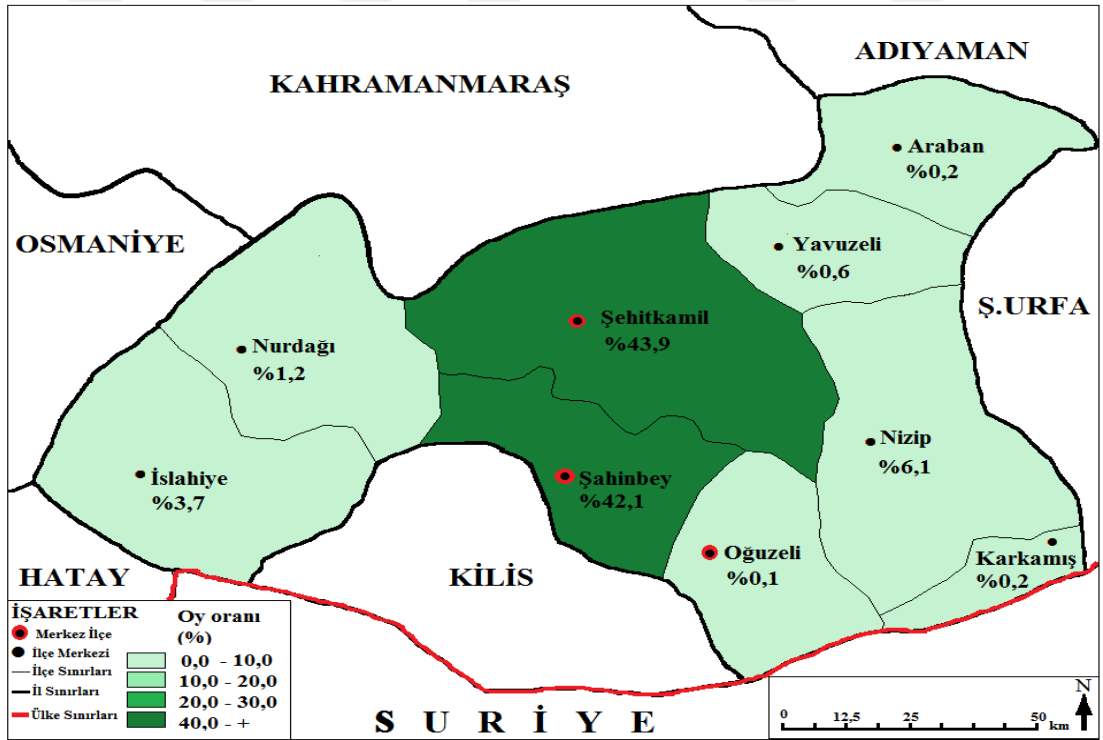
HDP ilin genelinden aldığı oyun %43,9'unu Şehitkamil'den almıştır. Bununla beraber Şahinbey'den %42,1'de kalmıştır. Bu açıdan merkez ilçeler %86,0'lık orana ulaşmışlardır. Ayrıca önceki seçime göre merkez ilçelerde %2,6'lık artış sağlanmıştır. Öte yandan taşrada en çok oyu Nizip'ten (%6,1) alırken, en düşük oyu Oğuzeli'nden (%0,1) almıştır (Şekil 3.92).

Bu seçimde HDP seçmenlerinin AKP başta olmak üzere diğer partilere kaydıkları tespit edilmiştir. Bu bağlamda HDP'nin siyaset arenasında söylemleri seçmenleri memnun etmediği ortaya çıkmıştır.

Sonuç olarak Gaziantep ilindeki seçmenlerin Türk milliyetçiliği (MHP) ya da Kürt milliyetçiliğini (HDP) savunan siyasi partilere mesafeli durdukları ortaya çıkmıştır. Bu durumun temelinde ise bu partilerin ideolojik duygularının ağır basmasına karşın, ilin genelinde görülen sosyo-ekonomik problemleri arka plana bırakması vardır.



Şekil 3.90. HDP'nin Gaziantep İlinden Aldığı Oyların İlçelere Göre Dağılımı (7 Haziran 2015)



Şekil 3.91. HDP'nin Gaziantep İlinden Aldığı Oyların İlçelere Göre Dağılımı (1 Kasım 2015)

### 3.9. Temsil Oranları

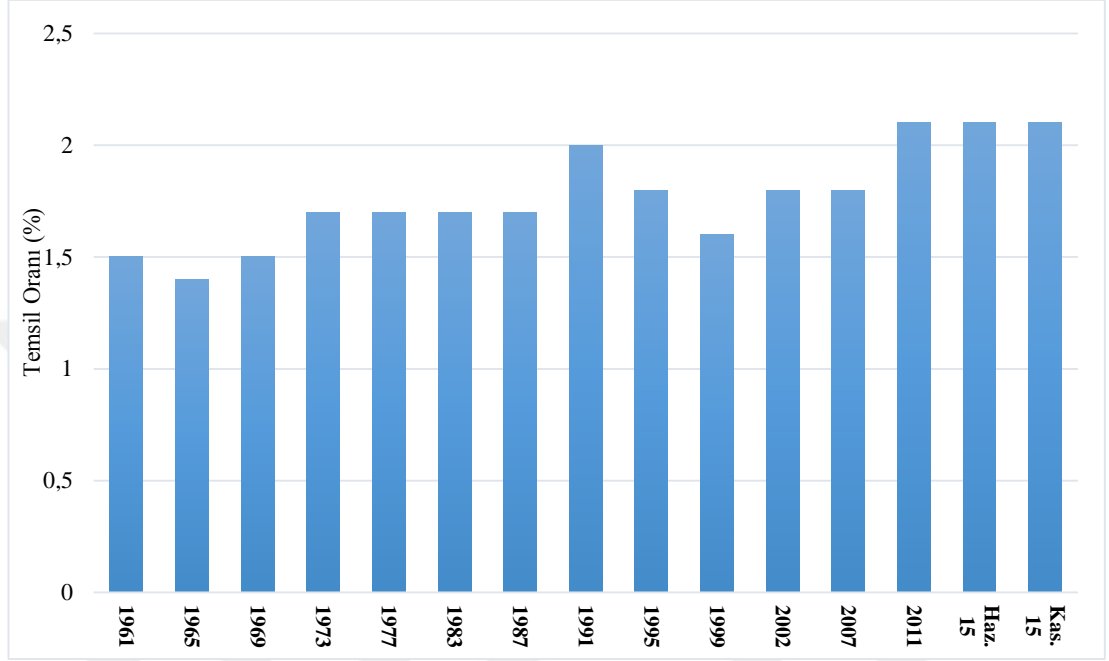
Türkiye’de genel olarak illerin mevcut nüfus sayılarına göre parlamentoda temsil hakları vardır. Bununla beraber uygulanan seçim sistemine göre temsil oranında değişiklikler de görülebilmektedir. Bu bağlamda meclisteki sandalye sayısının illerin nüfusuna oranla dağıtıldığı anlaşılmaktadır. Ayrıca günümüzde uygulanan %10 barajlı dHon’t seçim sistemine göre barajı geçmeyen partilerin aldıkları toplam oyların diğer partilerin aldıkları oylara oranla dağıtıldığı anlaşılmaktadır. Dolayısıyla bu durum seçmenler tarafından daha az tercih edilen siyasi partilerin mecliste sandalye sahibi olamadıklarını da ortaya çıkarmıştır.

Adalet, temsil açısından önemli bir ölçüt, seçime katıldıkları halde parlamentoda temsil edilemeyen siyasi partilerin oylarının düzeyidir. Özellikle ülke barajlı sistemlerde barajın altında kalan siyasi partilere oy veren önemli sayıdaki seçmen parlamentoda temsil edilememektedir. Ülkemizdeki 2002 seçimlerinde, TBMM’de temsil edilemeyen seçmenlerin toplam seçmen içindeki payının %45,3 düzeyine kadar çıkmış olması, konunun önemini göstermektedir (Tuncer,2006:168). Bu bağlamda temsilde adaletsizlik kavramı ortaya çıkmıştır.

Yukardaki açıklamalar gösteriyor ki, temsilde adaletsizliğin minimuma inmesinde seçim barajının daha düşük olması zorunludur. Ayrıca bu durumda meclise farklı görüşlere sahip birçok parti de girecek ve daha çok demokratik ortam sağlanacaktır. Bu uygulama, avantaj ve dezavantajlarını da beraberinde getirmektedir. Bu bağlamda genel olarak uygulanan seçim sisteminde (dHon’t) en çok oy sayısına ulaşan partiler, mecliste aldıkları oy oranının üstünde sandalyeye sahip olmaktadır. Bu durum ülke açısından siyasi istikrarı sağlarken bir yandan da toplumun her tabakasından siyasi görüşü yansıtamama kusurunu da içermektedir. Dolayısıyla mevcut seçim sistemi, azınlıkta kalan siyasi partiler için olumsuz iken, oy çoğunluğu yüksek partiler için avantajlı haldedir. Bu açıklamalar ışığında Gaziantep ilini incelediğimizde şu sonuçlar ortaya çıkar:

Gaziantep ilinde 2002 yılı genel seçimlerinden sonra toplam oyların genel olarak tek partide toplandığı görülmektedir. Böylece seçmenlerin oyları seçim sistemindeki baraja takılmadan meclise yansımıştır. Öte yandan 2002 yılında önce ise genel olarak oylar dört siyasi parti arasında dağıtılmış, dolayısıyla bu durumda meclise

yansımayan oy sayısı yüksek çıkmaktadır. Ayrıca ilin genelinde mecliste temsil oranını etkileyen diğer bir faktörde nüfustur. Bunun yanında nüfusun artışıdaki değişim ile temsil oranı arasındaki bağlantı konunun detaylıca açıklanmasını sağlayacaktır.



**Şekil 3.92.** Gaziantep İlinin TBMM’de Temsil Oranları (1950-2015)

Yukarıdaki şekilde Gaziantep ilinin 1961-2015 yılları arasında parlamentoda temsil edilme oranı görülmektedir. Bununla beraber adı geçen tarihler arasındaki genel seçimlerde temsil oranlarında ani yükseliş ve düşüşler olduğu tespit edilmiştir. Bu açıdan 1987-1991 ve 2007-2011 yılları arasındaki temsil oranında ani artışın olması dikkat çekmektedir. Öte yandan 1961-1965, 1991-1995 ve 1995-1999 yıllarında ani düşüşler olduğu saptanmıştır. Bu bağlamda ilin meclisteki temsil oranında değişimler olduğu anlaşılmaktadır.

Temsil oranlarının kısa vadede değişiminde etkili olan bir kaç faktör bulunmaktadır. Bunların başında meclisteki sandalye sayısının seçim sistemine bağlı olarak değişmesidir. Öte yandan ilin nüfus sayısındaki artış ya da azalışlar da doğrudan temsil oranını etkilemektedir. Bu açıdan ilin meclisteki temsil oranı nüfus ve seçim sistemi ile bağlantılıdır. Ayrıca genel seçimlerde temsil oranının değişimini daha net görebilmek için seçim sistemleri ve ilin nüfus miktarındaki değişimleri incelemek zorundayız.

1965-1969 yılı genel seçimlerinde Türkiye’de Millî Bakiye Sistemi uygulanmıştır. Temsilde adalet unsurunu en çok öne çıkaran bu sistem; partilerin, seçim çevrelerinde milletvekillerinin dağılımı sırasında hesaba katılmayan artık oylarının ulusal ölçekte değerlendirilmesini esas almaktadır (TESAV,2004:8). Ayrıca bu seçim sisteminde parlamentoda sandalye sayısı 450 olarak belirlenmiştir. Bu bağlamda illerde seçim barajı uygulanmamış ve ülke genelinde en çok oy alan siyasi partinin mecliste daha çok sandalye sayısına sahip olması amaçlanmıştır.

Gaziantep ilinin nüfus miktarı 1960 yılında 434.579 kişi iken, 1970’de 606.540’a kadar yükselmiştir. Bu süre zarfında ilin parlamentodaki temsil oranının artmasında nüfus miktarının yükselmesi etkili olmuştur. Bu bağlamda temsil oranı %1,4’den %1,5’e yükselmiştir.

Türkiye’de 1969-1977 yılları arasında Barajsız d’Hondt Sistemi uygulanmıştır. Bir seçim çevresinde seçime katılan partiler, herhangi bir sınırlamaya tabi olmaksızın, milletvekili hesabına dahil edilmektedir. Temsilde adaleti öne çıkarma açısından Millî Bakiye sisteminden sonra gelmektedir (TESAV, 2004:9). Bu seçim sisteminde önceden olduğu gibi parlamentoda sandalye sayısı 450’de kalmıştır.

Gaziantep ilinde 1977 yılında nüfus miktarı (808.697) yükselmeye devam etmiştir. Bunun yanında ilin nüfus miktarındaki artış oranı ülke ortalamasından fazla olması temsil oranını da (%1,7) doğal olarak yükselmiştir.

1983’e gelindiğinde mecliste sandalye sayısı 400’e düşmüştür. Bu seçimde çifte barajlı d’hont sistemi uygulanmıştır. Bu sistemde hem çevre hem de ülke barajı uygulanmaktadır. Ülke barajı % 10 olarak belirlenmiştir. Yani ülke çapında kullanılan geçerli oyların % 10’undan az oy alan siyasî partiler milletvekili çıkaramamaktadır. Dolayısıyla siyasî parti adaylarının meclise girebilmeleri için, o partinin öncelikle ülke düzeyindeki oy oranının % 10’u geçmesi gerekmektedir. Ülke barajını geçen partilerin adaylarının, yukarıda belirtildiği gibi, ayrıca seçim çevrelerinde uygulanan çevre barajını geçmeleri de şart koşulmuştur (TESAV, 2004:9).

1983 yılı genel seçimlerinde Gaziantep ili %1,7’lik temsil edilme oranını korumuştur. Bununla beraber çifte barajlı d’hont seçim sistemine göre ili temsil edecek

milletvekillerinin, ülke genelinde en çok oy alan siyasi partiden olma ihtimali daha yüksek çıkmaktadır.

1987-1991 yılları arasında Türkiye’de Çifte Barajlı d’Hondt + Kontenjan seçim sistemi uygulanmıştır. 1986 yılında seçim kanununda yapılan değişiklikle 6 ve daha fazla milletvekili çıkaracak seçim çevrelerinde siyasî partilerin birer kontenjan adayı göstermeleri usulü getirilmiştir. Bu seçim çevrelerinde en yüksek oyu alan siyasî partinin kontenjan adayı milletvekili seçilmektedir. Nispî temsile çoğunluk etkisini katmakta olan bu uygulama, büyük partilere avantaj sağlamaktadır. Anavatan Partisi, 1987 seçimlerinde uygulanan bu sistemle % 36,3 oranındaki oyu ile TBMM’de %64,9 oranında sandalyeye sahip olmuştur (TESAV,2004:9). Bunun yanında parlamentoya 550 milletvekili seçilmiştir. Ayrıca ülke genelinde daha çok oy alan siyasi partilerin mecliste oy sayısına oranla daha çok sandalye sayısına sahip olması temsilde adaletsizlik kavramını ortaya çıkarmaktadır.

Gaziantep ilinde 1990 yılında yapılan seçimlerde nüfus miktarı 1.140.594 olarak belirlenmiştir. Bu açıdan 1991 yılı genel seçimlerinde ili temsil edecek milletvekili sayısı parlamentonun %2,0’ına yükselmiştir. Böylece bu seçimde ilin temsil oranının artmasında seçim sisteminden öte il nüfusunun artması daha çok etkili olmuştur. 1995-2015 yılları arasında Ülke Barajlı d’Hondt seçim sistemi uygulanmıştır. Bu sistemde siyasi partilere sadece %10’luk ülke barajı uygulanmaktadır. Bu açıdan yerel seçim çevrelerinde uygulanan herhangi bir baraj kalmamıştır.

1995 yılı genel seçimlerinde Gaziantep (%1,8) ilinin temsil oranı önceki seçime göre düşüş göstermektedir. Ayrıca bu oran 1999’da %1,6’ya kadar gerilemiş ve son olarak 2002’de yeniden %1,8’e yükselmiştir. Böylece kısa süre içinde ilin temsil oranında ani yükselme meydana gelmiştir. Bu artışın temelinde 2000’de ilin nüfus artış oranının ülke ortalamasından yüksek olması vardır. Ayrıca bu dönemde ilin nüfus artış miktarı %12,7’ye ulaşırken, ülke ortalaması %11,3’te kalmıştır. 2000 yılında ilin nüfusu miktarında (1.285.249) büyük artış görülmüştür. Bu açıdan 2002 yılında temsil oranının artmasında nüfus miktarının artması en belirgin etkiye sahiptir. Ayrıca 2007 yılında ilin nüfus miktarı 1.560.023 kişiye ulaşmış, böylece temsil oranı %1,8’de kalmıştır.

2011 yılı genel seçimlerinde Gaziantep ilinin temsil oranında yükselme olduğu görülmektedir. Bu seçimde ilin temsil oranı %2,1'e kadar yükselmiştir. Bu bağlamda adı geçen süre zarfında seçim sistemi aynı olmasına rağmen nüfus miktarının artması ve dolayısıyla temsil oranının yükselmesinde etkili olan temel faktör ilin yakın çevresinden yoğun göç almasıdır. Ayrıca bu seçim öncesinde (2011) ilin toplam nüfus miktarı 1.974.244 kişi olarak saptanmıştır.

Sonuç olarak 1961-2015 yılları arasında ilin temsil oranının en çok arttığı dönem öncelikle 1987-1991 yılları arasında iken, ikinci dönem ise 2007-2011 dönemi olmuştur. Bu açıdan 1987-1991 yılları arasında ilin temsil oranının artmasında parlamentoda sandalye sayısının 550'ye yükselmesi etkili olurken, 2007-2011 arasında ise ilin nüfus miktarının yoğun göçe bağlı olarak artması temsil oranını yükseltmiştir.

### **3.10. Gaziantep İlinde Siyasi Kanatlara Göre Oyların Dağılımı**

Siyasi partiler genel olarak merkez-sağ ve merkez-sol olarak iki kanatta incelenmektedir. Türkiye'de de genel olarak bu iki siyasi kanat daha çok gelişme imkânı sahip olmuş ve belli aralıklarla iktidar partisi ya da ana muhalif partisi olarak görev yapmışlardır. Diğer siyasi kanatlara baktığımızda ise Muhafazakârlar (siyasal İslam), Türk Milliyetçiliği, Aşırı sol ve Bölgesel Etnik Milliyetçiliği bulunmaktadır. Ancak bu siyasi kanatlar Türkiye'de yeterince gelişme imkânına sahip olmamış ve genel olarak meclise girme barajına yakın oy oranlarında kalmışlardır. Nitekim bu siyasi kanatlar, seçmenler tarafından pek benimsenmemiştir. Bu bağlamda siyasi kanatları özet olarak açıklarsak şunları söyleyebiliriz:

Türkiye'de ideolojilere göre gruplar temel olarak ikiye ayrılmaktadır. Bunlardan merkez-sol; Atatürkçülük, Sosyal Demokrasi, Laiklik, Sosyal Liberalizm, Sosyalizm, Komünizm, Kürt Milliyetçiliği olarak ayrılmaktadır. Öte yandan merkez-sağ; Ekonomik Liberalizm, İslami Demokrasi, Muhafazakârlık (İslamcılık), Milli Görüş, Milliyetçilik (Ülkücülük) olarak bölünmüştür. Ancak bu dağılım partiler bazında değerlendirildiğinde bu bölünmelerin keskin olmadığı ortaya çıkmaktadır.

Merkez-sağ, Türkiye’de daha çok muhafazakar seçmen tarafından tercih edilen, ekonomide liberalizmi savunan ve bunun yanında politikalarında İslami değerlere önem veren siyasi kanattır. Ayrıca din ile devlet işlerinin ayırt edilmesini sağlayan laikliğin yerine, devletin din üzerindeki baskıyı azaltması görüşünü savunmuşlardır. Bu bağlamda DP, AP ve ANAP merkez-sağın klasikleşmiş partileridir.

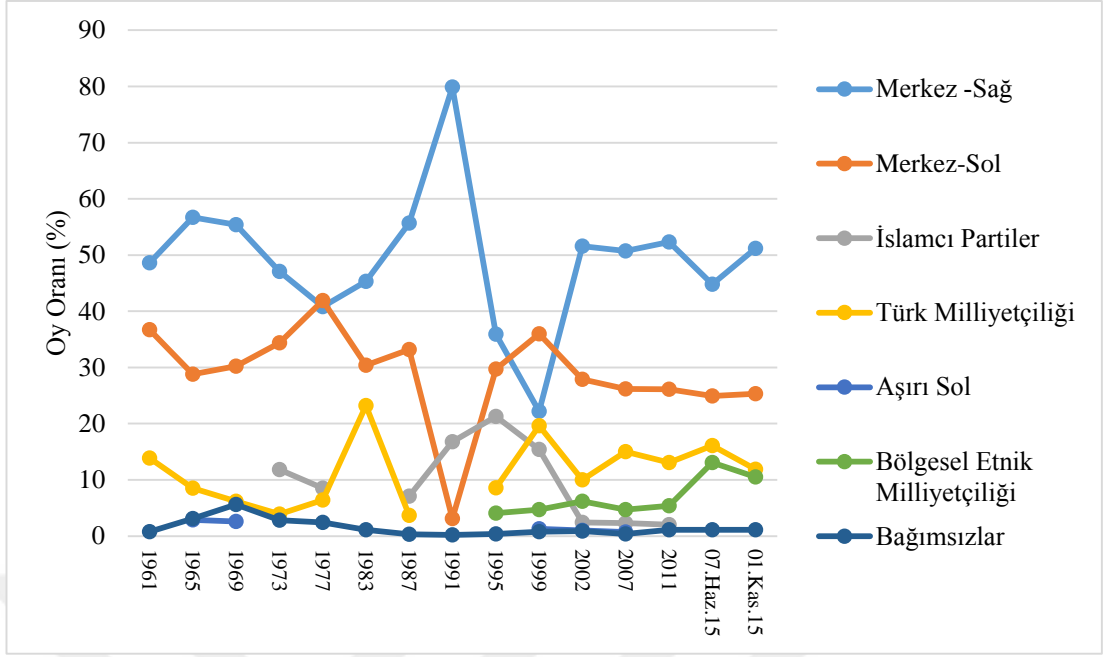
Merkez-sol, toplumsal yapıda ekonomik gelirin adaletli dağıtılmasını talep etmektedir. Böylece ülkelerde sosyal devlet anlayışı daha çok artacak ve yoksul sınıf toplumda azalacaktır. Bunun yanında devlet yönetiminde Laikliği daha çok savunan siyasi kanattır. Ayrıca ekonomi politikalarında devletçilik ağır basmaktadır. Bu siyasi kanat Türkiye’de daha çok CHP-SHP-HP tarafından benimsenmiştir.

Aşırı sol, Türkiye’de en güçsüz kalan siyasi kanatlardan biridir. Bunun yanında parlamenter sistemi reddeder ve böylece büyük siyasal reformlar yapmayı amaçlar. Ayrıca ekonomide üretici ve tüketici sınıfın araçlarının toplumun tamamına ait olduğunu yani kollektifleştirmeden yana olduklarını savunmaktadırlar. Ayrıca dini ve milli değerleri arka planda düşünmüş, daha çok bunların toplumda çatışmalara neden olduğunu ön görmüştür. Bu siyasi kanat TKP-EMEP-HKP tarafından tercih edilmiştir.

Siyasal İslam (Muhafazakarlık), dini değerlere daha çok önem veren seçmenler tarafından benimsenen siyasi kanattır. Bunun yanında devlet yönetiminde İslami geleneklerin olmasını savunmuşlardır. Bu düşünce tarzı nedeniyle genel olarak laikçiliği savunan siyasi partiler ile çatışma halinde olmuştur. Ayrıca milliyetçiliği de İslam çizgisinin gerisinde tutmuş toplumda barışı sağlayıcı unsur olarak İslami değerleri belirlemişlerdir. Türkiye’de bu görüşü benimseyen partiler RP-FP olarak belirlenmiştir. Ayrıca AKP bu görüşü savunan kişilerden doğmasına rağmen daha fazla seçmene hitap etmek için merkez-sağa kaymıştır.

Bölgesel Etnik Milliyetçiliği (Kürt Milliyetçiliği), temelde etnik unsurların ayırıcı faktör olduğunu benimseyen, toplumda emek sömürsünün ortadan kalkmasını ilke edinmiş bir siyasi kanattır. Bunun yanında toplumda barış ve demokrasinin daha ileri seviyeye gelmesini amaçlamıştır. Bu bağlamda Kürt milliyetçiliği daha ağır basan seçmenler tarafından benimsenmiştir. Bu siyasi kanat DEHAP-HADEP’nin savunduğu siyasi çizgidir.

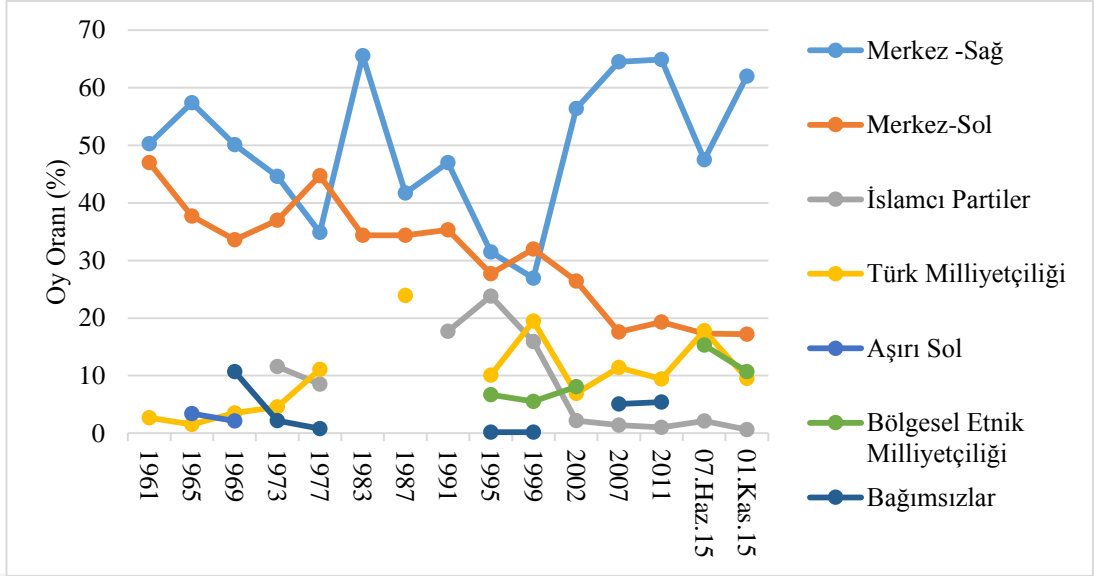




**Şekil 3.93.** Türkiye’de Genel Seçim Sonuçlarına Göre Siyasi Kanatların Dağılım Oranları (1961-2015)

1961-2015 yılları arasında yapılan genel seçim sonuçlarının ideolojilere göre gruplandırılan partilere dağılımı Şekil 98’de gösterilmektedir. Buna göre öncelikle ülke genelinde en çok oy oranına sahip olan partilerin merkez-sağ çizgisinde olması dikkat çekmektedir. Bununla beraber merkez-sağın 1977 ve 1999 seçimlerinde düşüş gösterdiği tespit edilmiştir. Öte yandan 1983 ve 2002 seçimlerinde ise ani bir yükseliş eğilimde olduğu belirlenmiştir.

Merkez-sol siyasi kanadında genel olarak keskin düşüş ve artışlarının olmadığı saptanmıştır. Bununla beraber 1965 ve 1969 yılı seçimlerinde ise yükselişe geçtikleri görülmektedir. Bu bağlamda merkez-sağın düşüş gösterdiği seçimlerde genel olarak merkez-solun güç kazandığı tespit edilmiştir. 1961-2015 arasındaki seçimlerde merkez-sağ ve merkez-sol arasında rekabetin belirgin olduğu görülmektedir. Bu açıdan 1977 ve 1999 yılı genel seçimlerinde ülke genelinde eşite yakın oy oranlarına ulaştıkları tespit edilmiştir. Ayrıca siyasi kanatların aldıkları oy oranlarında en az değişikliğin merkez-solda olduğu da belirlenmiştir. Bu siyasi kanatın genel olarak toplam oyların yaklaşık %30’una sahip olduğu görülmektedir. Öte yandan 1961-2015 yılları arasında bölgesel etnik milliyetçilik ve aşırı sol görüşlü partilerin genel olarak düşük oy oranlarında kaldıkları saptanmıştır.



**Şekil 94:** Gaziantep İlinde Genel Seçim Sonuçlarına Göre Siyasi Kanatların Oranları (1961-2015)

Gaziantep ilinde 1961-2015 arasında siyasi kanatların oy oranı dağılımının genel olarak Türkiye'ye benzediği görülmektedir. Bu açıdan merkez-sağ ve merkez-sol partilerin ani yükseliş ve düşüş gösterdiği seçim yıllarının aynı olduğu saptanmıştır. Ancak bu siyasi kanat çizgisinden ilerleyen partilerin aldıkları oy oranlarının farklı oldukları tespit edilmiştir. Bu bağlamda ülke genelinde en çok oy alan siyasi partinin, Gaziantep ilinde daha yüksek oranlara ulaştığı belirlenmiştir.

Merkez-sağ partiler Gaziantep ilinde 1961-2015 yılları arasındaki bütün seçimlerde genel olarak en çok oy oranına ulaşan partiler olmuşlardır. Ancak 1973,1977 ve 1999 seçimlerde düşüş gösterdikleri görülmektedir. Ayrıca bu siyasi kanat çizgisinde olan partiler 2011 yılı genel seçimleri ve sonrasında %60,0'lık oranı aşmışlardır. Öte yandan bu oranın Türkiye ortalamasından (%72,5) daha düşük kaldığı saptanmıştır.

Gaziantep ilinde merkez-sol partilerin 1961 genel seçimlerinden sonra düşüş eğiliminde oldukları görülmektedir. Bununla beraber 1973 yılında ani bir yükseliş başlamış, ancak 1977'de sonlanmıştır. Nitekim 1961 ve 1977 seçimleri merkez-solun zirve noktaya ulaştığı seçimdir. Ayrıca sol çizgisine mensup partiler 1999'da yeniden yükselişe geçmesine rağmen bu seçimden sonra meydana gelen düşüş önceki seçimlerden daha fazla olmuştur. Böylece 2015'te yaklaşık %16,0'da kalmışlardır. Bu

bağlamda merkez-solda Türkiye ortalaması ile benzer düşüş ve yükselişlerin olduğu ortaya çıkmıştır.

**Tablo 3.31.** Gaziantep ilinin Siyasal Sınıflamaya Göre Oyların Dağılımı (1961-2015)

Seçim Yılları	Merkez - Sağ	Merkez-Sol	İslamcı Partiler	Türk Milliyetçiliği	Aşırı Sol	Bölgesel Etnik Milliyetçiliği	Bağımsızlar
1961	50,3	47,0	-	2,7	-	-	-
1965	57,4	37,7	-	1,5	3,4	-	-
1969	50,1	33,6	-	3,5	2,1	-	10,7
1973	44,6	37,0	11,6	4,6	-	-	2,2
1977	34,9	44,7	8,5	11,1	-	-	0,8
1983	65,6	34,4	-	-	-	-	-
1987	41,7	34,4	-	23,9	-	-	-
1991	47,0	35,3	17,7	-	-	-	-
1995	31,5	27,7	23,8	10,1	-	6,7	0,2
1999	26,9	32,0	15,9	19,5	-	5,5	0,2
2002	56,4	26,4	2,2	6,9	-	8,1	-
2007	64,5	17,6	1,4	11,4	-	-	5,1
2011	64,9	19,3	1,0	9,4	-	-	5,4
07.Haz.2015	47,5	17,3	2,1	17,8	-	15,3	-
01.Kas.2015	62,0	17,2	0,6	9,5	-	10,7	-

**Kaynak:** TÜİK, *Seçim Çevresi ve İlçelere Göre Milletvekili Seçim Sonuçları* (<https://biruni.tuik.gov.tr/secimdagitimapp/secim.zul>: erişim tarihi: 20.06.2015)

Gaziantep ilinde 1961-2015 yılları arasında en yüksek oy oranına genel olarak merkez-sağ partiler ulaşmıştır. Ancak Türkiye’de olduğu gibi bazı genel seçimlerde iktidar olan merkez-sol partilerin Gaziantep ilinde de kayda değer oy oranı elde ettikleri saptanmıştır. Ayrıca merkez-sağ partilerin 1999 yılında ilin genelinde en düşük oy oranında kaldıkları tespit edilmiştir. Öte yandan Türk milliyetçiliği ise en yüksek oy oranına (%17,8) 1 Kasım 2015 genel seçimlerinde sahip olmuştur. Bunun yanında Muhafazakâr diğer adıyla siyasi İslamcı partiler ise en yüksek oy oranına (%23,8) 1995 yılı seçimlerinde ulaşmıştır. Son olarak Bölgesel Etnik Milliyetçiliği savunan siyasi partiler ise bu ilin genelinden en çok oyu 7 Haziran ve 1 Kasım 2015 seçimlerinden almıştır. Bu bağlamda Gaziantep ilinde 1995,1973 ve 1977 yılı genel seçimlerinde merkez-sağ partilerin oy oranları düşük kalırken, 1983, 2007, 2011 ve 1 Kasım 2015 seçimlerinde ise en yüksek oy oranlarına sahip olmuşlardır.

**Tablo 3.32.** Genel Seçimlerde Gaziantep İlinde Birinci Seçilen Siyasi Partiler (1961-2015)

İlçeler	1961	1965	1969	1973	1977	1983	1987	1991	1995	1999	2002	2007	2011	07.Haz.15	01.Kas.15
Araban	AP	AP	AP	MHP	AP	ANAP	ANAP	DYP	ANAP	DSP	AKP	AKP	AKP	AKP	AKP
İslahiye	AP	AP	AP	CHP	CHP	MDP	ANAP	DYP	RP	FP	AKP	AKP	AKP	AKP	AKP
Nizip	CHP	AP	AP	AP	AP	ANAP	ANAP	SHP	DYP	MHP	AKP	CHP	AKP	AKP	AKP
Oğuzeli	CHP	AP	AP	CHP	CHP	HP	ANAP	SHP	MHP	MHP	AKP	AKP	AKP	AKP	AKP
Yavuzeli	CHP	AP	AP	AP	CHP	ANAP	ANAP	SHP	RP	DYP	AKP	AKP	AKP	AKP	AKP
Şahinbey	-	-	-	-	-	-	-	DYP	RP	DSP	AKP	AKP	AKP	AKP	AKP
Şehitkamil	-	-	-	-	-	-	-	SHP	RP	DSP	AKP	AKP	AKP	AKP	AKP
Karkamış	CHP	AP	AP	CHP	CHP	ANAP	ANAP	SHP	ANAP	MHP	CHP	AKP	AKP	AKP	AKP
Nurdağı	CHP	AP	AP	CHP	CHP	ANAP	ANAP	DYP	RP	MHP	AKP	MHP	AKP	AKP	CHP
Kilis	AP	AP	AP	CHP	AP	ANAP	ANAP	DYP	RP	-	-	-	-	-	-

**Kaynak:** TÜİK, *Seçim Çevresi ve İlçelere Göre Milletvekili Seçim Sonuçları* (<https://biruni.tuik.gov.tr/secimdagitimapp/secim.zul>: erişim tarihi: 20.06.2015)

Yukarıdaki tabloda Gaziantep ilçelerinde birinci seçilen siyasi partilerin dağılımı gösterilmektedir. Bu açıdan ilin genelinde 1961 yılında çoğu ilçede CHP ilk sıralarda seçilirken, AP ikinci sırada kalmıştır. Böylece bu seçimde merkez-sağ ve merkez-sol siyasi kanatlarındaki rekabet AP-CHP arasında yaşanmıştır. 1965 yılına gelindiğinde merkez-sağ çizgisindeki partilerin (AP) baskısını daha çok artırdığı tespit edilmiştir. Öyle ki, bu seçimde tüm ilçelerde AP birinci parti olmuştur. 1969 yılı seçiminde de aynı durum görülmektedir. 1973 yılında Türk milliyetçiliğini savunan MHP ilk defa bir ilçede (Araban) birinci sıraya yükselmiş ve bunun yanında AP-CHP diğer ilçelerde daha çok seçmen tarafından tercih edilmiştir. Bu sonuçlar 1977 yılında da benzer çıkmıştır. 1983 seçimlerinde merkez-sağ ANAP temsil etmeye başlamıştır. Bununla beraber ANAP ilçelerin çoğunda en çok oyu alan parti olmuştur. Ayrıca 1987 yılında bütün ilçelerde ANAP ilk sıraya yükselmiştir.

1991 yılı seçimlerinde siyasi bir kırılmanın olduğu tespit edilmiştir. Böylece uzun bir zamandan sonra ilk defa merkez-sağdan gelen partilerde düşüş saptanmıştır. Ayrıca bu seçimde (1991) merkez-sağ ve merkez-sol rekabeti DYP-SHP arasında görülmektedir. 1995 yılında ilçelerin çoğunda ilk defa siyasal İslam çizgisinden gelen bir parti (RP) ilk sırada yer almıştır. 1999'da MHP önceki seçimlerden farklı olarak çoğu ilçede seçmenlerin dikkatini çekmiş ve ilk sıralara yükselmiştir. Bunun yanında ilin genelinde toplam oylar MHP-RP-DSP-DYP arasında dağılım göstermektedir. Bu açıdan ilçelerin çoğunda birinci seçilen bir parti bu seçimde çıkamamıştır. Bu

bağlamda 1999 seçimlerinde ilk defa merkez-sağ, merkez-sol, siyasal İslam ve Türk milliyetçiliği siyasi kanatlar arasındaki rekabet eşite yakın olarak sonuçlanmıştır. Dolayısıyla ideolojilere göre gruplandırılan partilerden baskın çıkan olmamıştır.

2002 yılı seçimlerinde yeniden bir siyasi kırılma noktası tespit edilmiştir. Bu açıdan muhafazakâr, milli görüş çizgisinden gelen ve daha sonra merkez-sağı benimseyen AKP, ilçelerin çoğunda seçmenlerin en çok tercih ettiği parti olmuştur. Bu bağlamda Karkamış haricinde bütün ilçelerde birinci seçilmiştir. Bunun yanında 2007 yılı seçimlerinde ilçelerin çoğunda AKP yeniden ilk sırada yer alırken, CHP ve MHP kayda değer oy oranlarına ulaşmıştır. Ayrıca bu seçimde ortaya çıkan tablo 2011 ve 2015 seçimlerinde de yaklaşık aynı olmuştur. Böylece ilçelerin çoğunda AKP birinci parti olarak belirlenmiştir.

Sonuç olarak 1969 yılında AP, 1987’de ANAP, 2011 ve 2015’te ise AKP bütün ilçelerde en çok oyu alan siyasi partiler olmuştur. Ayrıca bu partilerin ekonomik gelişim seviyeleri farklı olan ilçelerdeki seçmenlere hitap ettikleri saptanmıştır. Bu bağlamda ilçelerin çoğunda merkez-sağ partilerin daha baskın oldukları ortaya çıkmıştır. Öte yandan günümüze doğru bu ilçelerde merkez-solun büyük oy kayıplarına uğradığı görülmektedir (Tablo 3.51).

**Tablo 3.33.** Genel Seçimlere Göre Gaziantep İlinde Birinci Seçilen Partilerin Siyasi Kanatlara Dağılımı (1961-2015)

İlçeler	1961	1965	1969	1973	1977	1983	1987	1991	1995	1999	2002	2007	2011	07.Haz.15	01.Kas.15
Araban	SAĞ	SAĞ	SAĞ	T.M	SAĞ	SAĞ	SAĞ	SAĞ	SAĞ	SOL	SAĞ	SAĞ	SAĞ	SAĞ	SAĞ
İslahiye	SAĞ	SAĞ	SAĞ	SOL	SOL	SAĞ	SAĞ	SAĞ	İ.P	İ.P	SAĞ	SAĞ	SAĞ	SAĞ	SAĞ
Nizip	SOL	SAĞ	SAĞ	SAĞ	SAĞ	SAĞ	SAĞ	SOL	SAĞ	T.M	SAĞ	SOL	SAĞ	SAĞ	SAĞ
Oğuzeli	SOL	SAĞ	SAĞ	SOL	SOL	SOL	SAĞ	SOL	T.M	T.M	SAĞ	SAĞ	SAĞ	SAĞ	SAĞ
Yavuzeli	SOL	SAĞ	SAĞ	SAĞ	SOL	SAĞ	SAĞ	SOL	İ.P	SAĞ	SAĞ	SAĞ	SAĞ	SAĞ	SAĞ
Şahinbey	-	-	-	-	-	-	-	SAĞ	İ.P	SOL	SAĞ	SAĞ	SAĞ	SAĞ	SAĞ
Şehitkamil	-	-	-	-	-	-	-	SOL	İ.P	SOL	SAĞ	SAĞ	SAĞ	SAĞ	SAĞ
Karkamış	SOL	SAĞ	SAĞ	SOL	SOL	SAĞ	SAĞ	SOL	SAĞ	T.M	SOL	SAĞ	SAĞ	SAĞ	SAĞ
Nurdağı	SOL	SAĞ	SAĞ	SOL	SOL	SAĞ	SAĞ	SAĞ	İ.P	T.M	SAĞ	T.M	SAĞ	SAĞ	SOL
Kilis	SAĞ	SAĞ	SAĞ	SOL	SAĞ	SAĞ	SAĞ	SAĞ	İ.P	-	-	-	-	-	-

**Kaynak:** TÜİK, *Seçim Çevresi ve İlçelere Göre Milletvekili Seçim Sonuçları*, (<https://biruni.tuik.gov.tr/secimdagitimapp/secim.zul>: erişim tarihi: 20.06.2015) SAĞ=Merkez- Sağ, SOL=Merkez- Sol, T.M=Türk Milliyetçiliği, İ.P=İslami Parti

**Tablo 3.34.** Gaziantep İlinde Birinci ve İkinci Olan Partiler (1950-2015)

Seçim Yılları	1. PARTİ			2. PARTİ		
	Parti	Oy Oranı (%)	Temsil Oranı(%)	Parti	Oy Oranı (%)	Temsil Oranı(%)
1961	CHP	47,0	57,1	AP	29,4	28,5
1965	AP	51,7	57,1	CHP	37,8	42,8
1969	AP	35,0	42,8	CHP	33,6	42,8
1973	CHP	37,0	50,0	AP	17,7	12,5
1977	CHP	44,7	50,0	AP	32,4	37,5
1983	ANAP	41,7	42,8	HP	34,4	28,5
1987	ANAP	36,4	75,0	SHP	31,1	25,0
1991	SHP	28,0	55,5	DYP	27,5	44,4
1995	RP	23,8	33,3	ANAP	17,0	22,2
1999	MHP	20,0	33,3	FP	15,9	22,2
2002	AKP	40,0	70,0	CHP	19,2	30,0
2007	AKP	59,3	70,0	CHP	17,6	20,0
2011	AKP	61,7	75,0	CHP	19,3	16,6
07.Haz.2015	AKP	47,0	50,0	CHP	16,4	16,6
01.Kas.2015	AKP	61,5	66,6	CHP	16,3	16,6

**Kaynak:** TÜİK, *Seçim Çevresi ve İlçelere Göre Milletvekili Seçim Sonuçları*, (<https://biruni.tuik.gov.tr/secimdagitimapp/secim.zul>: erişim tarihi: 20.06.2015)

Yukarıdaki tabloya göre Gaziantep ilinde 1950-2015 yılları arasında genel seçim sonuçlarına göre birinci seçilen partilerin merkez-sağ siyasi kanadından geldikleri görülmektedir. Öte yandan 1961,1973 ve 1977 yılı seçimlerinde merkez-sol partilerin birinciliğe yükseldiği tespit edilmiştir. Bununla beraber ilin genelinde ikinci olan partinin de genel olarak merkez-sol partilerden oldukları saptanmıştır.

1969, 1973 ve 1999 yılı seçimlerinde birinci olan partilerin ilin genelinden aldıkları oy oranlarının düşük olduğu görülmektedir. Bunun temelinde toplam oyların genel olarak dört siyasi parti arasında dağılım göstermesi vardır. Ayrıca bu seçimlerde ortaya çıkan tablo ülke ortalamasını da yansıtmaktadır.

1991 yılına gelindiğinde ise merkez-sol çizgisinde olan SHP'nin ilin genelinde en çok oy alan siyasi parti olduğu saptanmıştır. Ancak bu seçimden sonra 1995'te birinciliği muhafazakâr siyasi görüşten gelen RP'ye bırakmıştır. Bu bağlamda seçmenlerin kısa vadede ideolojik açıdan zıt siyasi partileri tercih etmeleri dikkat çekicidir. Bu seçmen davranışının değişmesinin temelinde ilin genelinde merkez-sol

partilere olan güvenin azalması, bunun yanında işsizliğin giderek artması vardır. Ayrıca merkez-sağ çizgisinden gelen partilerin yolsuzluğa karıştığı iddiaları seçmenlerin bu partilerden uzak durmasına neden olmuştur. Dolayısıyla bu seçim siyasi tarih açısından kırılma özelliği de taşımaktadır. Sonuç olarak bu seçimde ilin genelindeki seçmenlerin merkez-sol çizgisinde siyasal İslam'a kaydıkları belirlenmiştir.

Gaziantep ilinde 1999 yılı genel seçimlerinde ilk defa Türk milliyetçiliğini savunan MHP ilk sırada tercih edilen parti olmuştur. Nitekim bu seçimde ilin genelindeki seçmenlerin ülkede yaşanan siyasi gelişmelere (PKK liderinin yakalanması) göre oy verme davranışları sergiledikleri görülmektedir (Tablo 3.34).

2002 yılı genel seçimlerine gelindiğinde Gaziantep ilinde siyasi açıdan yeniden bir kırılma meydana geldiği tespit edilmiştir. Bu açıdan önceki seçimlerden farklı olarak merkez-sağ partilerin (AKP) ilk sıraya yükseldiği görülmektedir. Ayrıca bu seçimde AKP-CHP rekabeti daha belirginleşmiş ve diğer siyasi partilerin aldıkları oy miktarında büyük düşüşler olduğu belirlenmiştir. Bu seçimde ortaya çıkan tablo genel olarak 2015 yılı seçimlerine kadar devam etmiştir. Ayrıca adı geçen tarihler arasındaki seçimlerde ilin genelinde merkez-sağın baskınlığının giderek arttığı saptanmıştır (Tablo 3.34).

7 Haziran 2015 seçimlerinde AKP'nin aldığı toplam oy oranında büyük bir düşüş olduğu görülmektedir. Bunun yanında toplam oyların AKP'den MHP'ye kaydığı tespit edilmiştir. Bu açıdan CHP'nin aldığı oy oranında pek değişim saptanmamıştır. Öte yandan 1 Kasım 2015 seçimlerinde AKP'nin aldığı toplam oy oranında ani bir yükselişin olduğu belirlenmiştir. Bunun yanında CHP önceki seçimlerde sahip olduğu oy oranında kalmıştır.

## IV. BÖLÜM

### GAZİANTEP İLİNDE GENEL SEÇİM VE ÖZELLİKLERİNİ ETKİLEYEN FAKTÖRLER

#### 4.1. Nüfus Miktarı ve Gelişimi

Nüfus miktarının artması ile seçmen sayısı arasında paralel bir ilişki olduğu tespit edilmiştir. Bu açıdan nüfusun miktarının artması genel olarak seçim bölgelerinde seçmen sayısında ani değişikliklere neden olmuştur. Bununla beraber nüfusun artmasında ya da düşmesinde etkili olan faktörler doğal olarak seçmen sayısı üzerinde de etki oluşturmuştur.

Türkiye’de seçmen ve nüfus verileri arasındaki bağı detaylıca incelenmesi için Cumhuriyetin başladığı ilk dönemden günümüze doğru verilerin incelenmesi zorunludur. Bu açıdan öncelikle ülke genelindeki nüfus miktarındaki değişim ortaya çıkarılmıştır. Daha sonra ise bu değişimin seçmen sayısına etkisi saptanmıştır. Son olarak ortaya çıkan bu tablo ile Gaziantep ilindeki veriler karşılaştırılmıştır. Ayrıca tez çalışmamız 1961 yılı genel seçimleri ile başladığı için yoğunlaştığımız alan daha çok bu yıldan sonraki genel seçimler olmuştur. Dolayısıyla 1961 yılına kadar Türkiye ve Gaziantep ilindeki nüfus ve seçmen sayısının değişimi özet olarak ele alınmıştır.

Türkiye’de gerçek anlamda ilk nüfus sayımı Cumhuriyet’in ilanından dört yıl sonra yani 1927 yılında yapılmıştır. Bu sayımda tespit edilen sayı 13.648.270’tir. Bunun yanında 1945-60 dönemlerinde nüfus artış oranımız sürekli bir artış trendine sahip olmuştur. Bunun yanında II. Dünya Savaşı’nın sona ermesi ile silah altındaki erkek nüfusun büyük bir kısmı terhis edilmiş ve bunların evlenmeleri ile doğumlar artmıştır (Gümüş, 1998:62-63). 1965 sayımında ülkemiz nüfus artış hızının beklenenin aksine düşük çıkmasını da II. Dünya Savaşı’na bağlamak mümkündür. Nitekim 1940-45 döneminde doğan çocukların sayısı, erkek nüfusumuzun askerde olması nedeni ile çok azdır. Sayıları az olan bu neslin 1960-65 yıllarında yapabileceği çocuk sayısının da düşük olacağı bir gerçektir. 1975-80 döneminde de nüfus artış hızımızda büyük bir düşüş görülüyor. Bu durum yurt dışına yönelen göç ile izah edilebilir. Gerçekten 1980 yılı itibariyle, yurt dışında yaşayan vatandaşlarımızın nüfusu, ülkemizdeki toplam nüfusun %4,5 'ine tekabül eder. 1985 yılından itibaren nüfus artışında düşme



başlamıştır. Ülkemizde ilerleyen sanayileşme ve şehirleşme oranları, Türk kadınının çalışma hayatına girmesi ve uzun yıllar sürdürülen "aile planlaması"na yönelik olumlu sonuçların alınması bunda en önemli etkenlerdir (Gümüş,1998:62-63).

1990 yılından sonra toplumda ekonomik refah seviyesi artmıştır. Bunun yanında ülke genelinde eğitilmiş kişi sayısı da yükselmiştir. Dolayısıyla bireyler daha geç evlenmekte ve bununla beraber daha az çocuk sahibi olmak istemektedir. Bu durum nüfusun artış hızını olumsuz yönde etkilemiştir. 2000 yılından sonra ise ülke genelinde nüfus artış hızında düşüş daha belirgin hale gelmiştir. Bu sayımdan sonra internet tabanlı sisteme geçilmiştir. Bu bağlamda 2007 yılında nüfus sayımı ADNSK'ya göre yapılmıştır. Bu sisteme göre nüfus her yıl daha sağlıklı bir şekilde sayılma imkânına kavuşmuştur.

Yukardaki açıklamalar gösteriyor ki, ülke genelinde toplam nüfus miktarında düzenli artış olduğu görülmektedir. Ancak günümüze doğru nüfus artış hızında düşüş olduğu da tespit edilmiştir. Bu düşüşün temelinde ise bireylerin eğitim-öğretim durumunun ilerlemesi, bunun yanında sosyo-ekonomik özelliklerinin gelişmesinin etkisi vardır.

Gaziantep ilinde Cumhuriyetin ilanından sonra ilk yapılan nüfus sayımında (1927) ilin nüfus miktarı 108.406 kişi olarak tespit edilmiştir. Bu sayımdan sonra ülke genelinde nüfus arttırıcı politikaların etkisi Gaziantep'te de kendini göstermiştir. Böylece 1940 yılında nüfus miktarı yaklaşık 300.000 kişiye ulaşmıştır. 1945 yılına gelindiğinde 2. Dünya savaşı nedeniyle seferberlik ilan edilmiştir. Dolayısıyla ilin genelinde nüfus artış hızında ani düşüş meydana gelmiştir. Ayrıca bu dönem yaklaşık 10 yıl sürmüştür. Daha sonra 1955 yılı nüfus sayımında nüfus artış hızı yeniden artış göstermiştir. Bu sayımda nüfus miktarının 366.979 kişiye ulaştığı saptanmıştır (TÜİK,2015). 1960 yılı genel nüfus sayımında ilin genelinde toplam 434.579 kişi bulunmaktadır. Bu seçimde nüfus artışının önceki sayımlara göre daha az arttığı ortaya çıkmıştır. Bunun temelinde ilin genelinde işsizlik nedeniyle yurtdışına çıkışların olması vardır. Öte yandan 1961 yılı genel seçimlerinde ilin genelinde kayıtlı seçmen sayısı 191.785 olarak tespit edilmiştir. Bu bağlamda nüfus/seçmen oranı %44,1' olduğu ortaya çıkmıştır. Ayrıca toplam nüfusun %65,9'unun 20 yaş altında (seçmen olmayan nüfus) olduğu belirlenmiştir.

1961 yılından sonra taşra ilçelerinden ve kırsal alanlardan merkez ilçeye doğru yoğun göç yaşanmıştır. Dolayısıyla merkez ilçenin nüfus miktarında ani bir yükselme meydana gelmiştir. Ancak bu durum giderek artan işsizlik problemine neden olmuştur. Ayrıca kırsal bölgelerdeki yüksek doğurganlık oranı, göçle gelen nüfus ile merkez ilçeye taşınmıştır. Bu bağlamda ilin genelinde hızlı şehirleşme hareketi, beraberinde birçok sorunu da doğurmuştur. “1965 sonrası nüfus planlamasına gidilmiştir. Ancak belli bir kültür düzeyinin altında olan kadın ve erkek nüfusun nüfus planlaması sebebiyle çıkarılan yasadan yararlanması beklenemez, kentlerde oturan kültür düzeyi yüksek ailelerin bu yasaya uyacağı beklenebilir” (Doğanay,1997:209). Bu açıdan nüfus politikası eğitim seviyesinin daha yüksek olduğu merkez ilçede rağbet görmüştür.

1965 yılında Gaziantep ilinde nüfus miktarı 511.026 kişiye ulaşırken, kayıtlı seçmen sayısı ise 209.365’te kalmıştır. Bu bağlamda seçmen/nüfus oranı %40,9 olarak belirlenmiştir. Ayrıca bu dönemde 2.Dünya savaşı nedeniyle oluşturulan seferberliğin etkisi hala devam etmiştir (TÜİK,2016). 1969 yılında “nüfus planlaması” deyiminin yerini “aile planlaması” deyimini almaktadır. Bunun yanında hükümetlerin bu konuya ilgisinin azaldığı da izlenmektedir. Ayrıca bu dönemlerde yurt dışına göçlerin artış kazanması da ülke nüfus planlamasındaki ilginin azalmasında etkili olmuştur (Doğan,2011:9). Bu yılda Gaziantep ilinde nüfus (606.540) ve seçmen (230.752) sayısında büyük artışlar olduğu görülmektedir. Ayrıca 1961 yılından sonra giderek artan işsizlik problemi bu dönemde de devam etmiştir. Bu açıdan önceki dönemlerde merkez ilçeye iş bulma ümidiyle gelen göçmenler, burada da aynı problemle karşılaşınca çözüm yolu olarak yurt dışına gitmeyi tercih etmişlerdir.

Batı Avrupa’ya olan işçi göçleri, 1973 petrol krizinden sonra, bozulan ekonomik ilişkiler nedeniyle büyük oranda azalmıştır. Bu dönemde Arap ülkelerine gönderilen işçi sayısı ise Batı Avrupa’ya gidenlerle kıyaslanamayacak kadar az olmuştur (Üner,1984:35). Bu bağlamda Gaziantep ilinden yurt dışına göçler azalmış ve bunun yanında aile planlamasına bağlı olarak ilin genelinde oluşturulan sağlık hizmetleri çocuk ölüm oranını azaltmıştır. Böylece nüfus miktarındaki (715.939) artış devam etmiştir.

1983 yılından önce ilin genelinde oluşturulan sağlık hizmetleri olumlu sonuçlar vermeye başlamış ve bunun yanında nüfusun niceliğinden çok niteliği üzerinde durulmuştur. Böylece ilin genelinde sosyo-ekonomik yapıyı geliştirecek atılımlar yapılmıştır. Ayrıca bu dönemlerde kadının iş hayatına atılması ilin genelinde doğurganlık oranını önceki dönemlere göre azaltmıştır. Sonuç olarak ilin nüfus miktarı 808.697 kişiye yükselmiş, bununla beraber seçmen sayısında da (324.258) artışlar tespit edilmiştir.

1990 yılında yüksek nüfus artışının istenen ekonomik büyüme ve sosyal gelişmeyi engellediği görüşünden hareketle, nüfus artış hızını azaltmaya yönelik politika ve programların daha da etkinleştirilerek uygulanması öngörülmüştür (Doğan,2011:10). Bu amaçla ilin genelinde aile planlamasını daha etkin kılmak için çalışmalar yapılmasına rağmen nüfus artışı devam etmiştir. Bunun yanında ilin genelinde idari değişimler görülmüştür. Ancak bu idari değişim ilin sınırları içinde gerçekleştiği için nüfus ya da seçmen sayısında herhangi bir artış ya da azalış ortaya çıkmamıştır. Dolayısıyla sadece ilçelerin seçmen ve nüfus sayılarında değişim meydana gelmiştir. Sonuç olarak bu dönemde ilin genelinde toplam nüfus miktarı yaklaşık 174.000 artmış, böylece 1.140.594 kişiye ulaşmıştır. Öte yandan seçmen ise yaklaşık 74.000 artış göstermiş, böylece 512.598 kişiye yükselmiştir.

1990 yılında hızlı nüfus artışının bireylerin refah açısından daha fazla pay alabilmesini ve ekonominin değişim sürecinin daha hızlı gelişmesini engellediği, sürdürülebilir kalkınma çabalarını güçleştirdiği, konut, sağlık, eğitim ve altyapıya olan ihtiyacı arttırdığı belirtilmektedir. Ayrıca aile planlaması hizmetlerinin yaygınlaştırılması ve hizmet sunumunda etkinliğin artırılması ihtiyacının önemini koruduğu vurgulanmaktadır (Doğan,2011:10). Bu bağlamda Gaziantep ilinde nüfusun artış hızının yüksek olması ilin genelindeki demografik yatırımları artırmış ve böylece şehirselleşme yavaşlamıştır.2000 yılında DPT'nin 'İllerin Sosyo-ekonomik Gelişmişlik Sıralaması Araştırması'nda Gaziantep 81 ilin arasından 19. sırada yer almıştır. Bununla beraber önceki dönemlere göre sosyo-ekonomik açıdan ilerlemeler kaydettiği ortaya çıkmıştır. Bu bağlamda merkez ilçelerde imalat sanayisi gelişmiş, böylece yeni istihdam alanları genişlemiştir. Bu bağlamda özellikle merkez ilçeler (Şahinbey-Şehitkamil) yakın çevre illerden göç almaya başlamıştır. Dolayısıyla Gaziantep doğuda sanayi şehri olduğunu ispatlamıştır.

2007 yılında Türkiye’de nüfus sayımını kolaylaştırmak ve bunun yanında geleceğe dair planlı nüfus yatırımları yapmak vb. nedenlerle internet tabanlı ADNSK’ya geçilmiştir. Böylece nüfus düzenli olarak sayılmış ve bunun yanında nüfusun özellikleri (yaş-cinsiyet-eğitim-vb) daha güncel olarak değerlendirilmiştir. Bu tarihte nüfus, önceki sayıma (2000) göre yaklaşık 180.000 düşüş göstermiştir. Böylece ilin genelinde toplam nüfus miktarının 1.105.629 olduğu saptanmıştır. Bu açıdan 1927-2007 yılları arasında yani Cumhuriyetin kurulduğu ilk evreden bu tarihe kadar ilk defa nüfus miktarında düşüş kaydedilmiştir. Bu durumun temelinde genel olarak ADNSK sistemine geçilmesi vardır. Dolayısıyla ülke genelinde bu sisteme geçilmeden önce özellikle belediyelerin nüfus miktarlarını daha çok göstermek istemesi, bireylerin mükerreren yazılmasına neden olmuştur. Ayrıca bu yıl (2007) yapılan seçimlerde ilin genelinde seçmen sayısının yaklaşık 13.000 artışla 696.510’u bulunduğu görülmektedir. Bu bağlamda seçmen sayısında %1,9’luk artış görülürken, nüfus miktarında ise %-14,0’lık düşüş meydana gelmiştir. 2011 yılı genel seçimlerinden önce seçmen sayısının belirlenmesinde büyük bir değişiklik yapılmıştır. Buna göre seçmen kayıtlarında Beyan Sisteminden çıkılmış, internet tabanlı ADNSK üzerinden seçmenler belirlenmiştir. Böylece seçmen sayısı daha sağlıklı bir şekilde belirlenmiştir.

Bu seçimde (2011) nüfus ve seçmen sayısındaki artış oranlarında büyük farklılıklar vardır. Bu açıdan seçmen sayısı yaklaşık 300.000 artarken, nüfus miktarına ise yaklaşık 100.000 kişi eklenmesi bu farklılık neden olmuştur. Bu durumda seçmen sayısında %43,0’lık artış meydana gelirken, nüfus miktarında ise %9,0’lık yükseliş olduğu saptanmıştır. Bu bağlamda seçmen sayısı 1.003.541 kişiye ulaşırken, nüfus miktarının 1.206.592 kişiyi bulduğu tespit edilmiştir (TÜİK,2016).

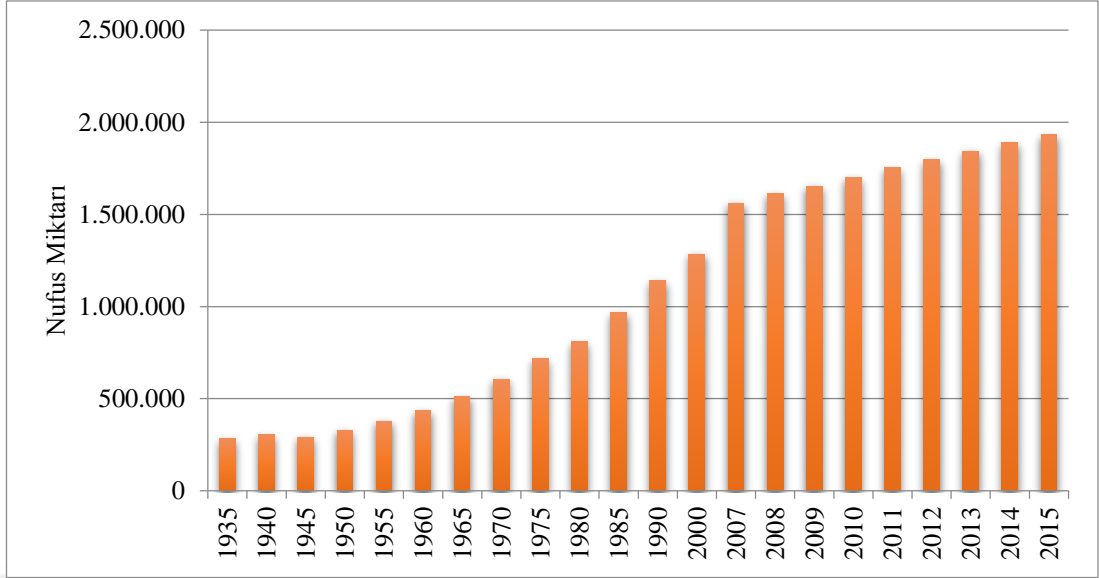
Yukardaki açıklamalar gösteriyor ki, seçmen sayısının ani artışında nüfusun doğal olarak çoğalmasının yanında göç faktörü yadsınamaz bir gerçektir. Bu bağlamda 2007-2011 arasında ilin geneline toplam 159.630 göçmen gelmiştir (DPT,2008). Sonuç olarak bu dönemde nüfusun ve seçmenin artışında göç belirgin bir etkiye sahiptir (TÜİK,2015).

2015 yılına gelindiğinde ise Gaziantep ili sanayi ve ticaret şehri olduğunu ispat etmiştir. Bunun yanında yakın çevre illerden sadece istihdam için değil, eğitim ve

sağlık amaçlı da göç almaya başlamıştır. Ayrıca illerin gelişmişlik sıralamasında Gaziantep 81 il arasında 11. sıraya yükselmiştir (TÜİK,2015). Ayrıca gelişmişlik açısından merkez ilçeler ülke genelinde 8.sırada yer alırken, taşra ilçelerinde ise sadece Nizip'in (289) diğerlerine göre daha ön sıralara yükseldiği belirlenmiştir (DPT,2004). Bu bağlamda ilin genelinde merkez ve taşra arasında büyük bir sosyo-ekonomik farkın olduğu ortaya çıkmıştır. Dolayısıyla Gaziantep ilinde merkez ilçeler (Şahinbey-Şehitkamil) yoğun göç almışlardır.

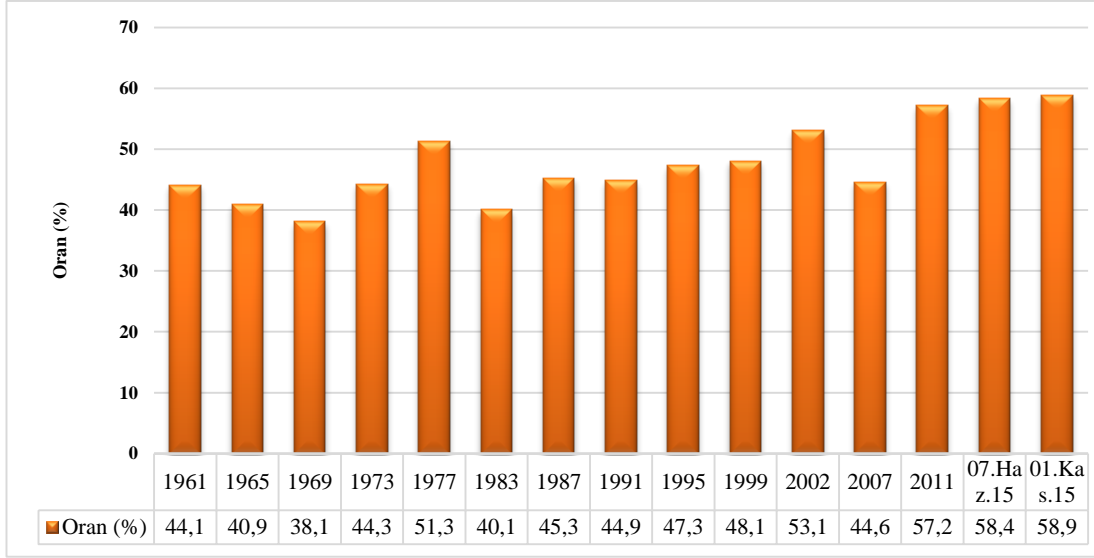
Yukardaki açıklamalara ilaveten, ilin genelinde 1 Kasım 2015 yılı seçimlerinde seçmen sayısının 1.138.374 olduğu belirlenmiştir. Bununla beraber bu yılda nüfus miktarının 1.987.710 olduğu görülmektedir. Bu bağlamda nüfusun %57,2'ninin seçmen olduğu ortaya çıkmıştır. Ayrıca 2011-2015 yılları arasında ilin geneline toplam 222.514 göçmenin geldiği verisine ulaşılmıştır. Dolayısıyla ilin aldığı göç miktarındaki artış devam etmektedir (TÜİK,2015).

Sonuç olarak Gaziantep ilinin nüfus gelişimini genel olarak değerlendirdiğimizde 1961 yılından sonra genel olarak nüfus ve seçmen sayısında düzenli olarak artış olduğu görülmektedir. Bunun yanında 1975 yılından sonra başlayan yurt dışına göçler ilin yıllık nüfus artış hızının gerilemesine neden olmuştur. Öte yandan 2007 yılına kadar ilin genelinde seçmen sayısının artışında nüfusun doğal olarak artması belirgin bir etkiye sahipken, bu yıldan sonra göç faktörü baskın olmaya başlamıştır. Bu durum 2010 yılından sonra artarak devam etmiştir. Ayrıca bu dönemde Suriye'deki iç savaş nedeniyle kaçan mülteciler merkez ilçelerde yoğun olarak ikamet etmeye başlamıştır. Bu durum ilin genelinde işsizlik probleminin yeniden doğmasına neden olmuştur. Dolayısıyla bu şehir eski cazibesini yitirmeye başlamıştır.



**Şekil 4.1.** Gaziantep İlinin Nüfus Miktarının Değişimi (1935-2015)

Yukarıdaki şekilde 1935-2015 yılları arasında Gaziantep ilinin nüfus miktarındaki değişim gösterilmektedir. Buna göre genel olarak nüfus miktarında düzenli artış olduğu saptanmıştır. Bununla beraber ilin genelinde yıllık en düşük (%14,4) nüfus artış hızının 1940-1945 döneminde olduğu tespit edilmiştir. Öte yandan en yüksek yıllık nüfus artış hızının (%35,7) 1980-1985 döneminde olduğu belirlenmiştir. Ayrıca 1990-2000 döneminde yıllık nüfus artış hızının %24,1'e kadar düştüğü anlaşılmaktadır. 2000 yılından sonra ilin nüfus miktarının artışında ivme olduğu görülmektedir. Bu artış 2015'e kadar devam etmiştir. Dolayısıyla nüfus miktarının yükselmesinde etkili olan başka bir faktörün varlığı dikkat çekmektedir. Bu faktörün göç olduğu tespit edilmiştir. Bu bağlamda 2000-2015 yılları arasında ilin geneline yakın çevresi başta olmak üzere diğer illerden toplam 336.153 göçmen gelmiştir (DPT,2008). Dolayısıyla ilin toplam nüfus miktarının 2000'de 1.140.594 olduğu belirlenirken, 2015'te 1.931.836'ya yükseldiği tespit edilmiştir. Bu durumda geçen on beş yıllık süre zarfında ilin toplam nüfus miktarı %69,3'lük artış göstermiştir.



**Şekil 4.2.** Kayıtlı Seçmenlerin Gaziantep İl Nüfusuna Oranları (1961-2015)

1961 -2015 yılları arasında Gaziantep ilinde kayıtlı seçmenlerin nüfusa oranı yukarıdaki şekilde gösterilmektedir. Bu yıllar arasında genel olarak seçmen sayısının il nüfusuna oranının arttığı tespit edilmiştir. Ancak bu oranın bazı dönemlerde düşüş gösterdiği de saptanmıştır. 1961 yılında ilin toplam kayıtlı seçmenin nüfusu oranı %44,1 olurken, 1969’da %38,1’e düşmüştür. Bu düşüşün temelinde 1945 yılında II. Dünya savaşı için seferberliğin ilan edilmesi sonucunda nüfus artış hızının düşmesi ve buna bağlı olarak seçmen sayısının giderek azalması vardır. Öte yandan 1977’de bu oran %51,3’e kadar yükselmiştir. Bu bağlamda seçmen sayısının artışında nüfusun doğal artışı ile birlikte, o dönem itibariyle bilgisayarlı kayıtların olmamasından dolayı mükerrer seçmen kaydından kaynaklanma ihtimalini de güçlendirmektedir. Dolayısıyla seçmen sayısındaki artışın nüfusun doğal olarak arttığı ortaya çıkmıştır. Ayrıca bu dönemde seçmen yaşı ile ilgili bir düzenleme yapılmamıştır. Öte yandan bu oranın 1983’te yeniden %45,3’e düştüğü belirlenmiş ve 2002 yılına kadar bu oranda pek değişiklik olmadığı saptanmıştır.

2002 yılına gelindiğinde seçmen/nüfus oranının %53,1 olduğu belirlenmiştir. Ayrıca bu oran 2015 yılında maksimum seviyesine (%58,9) ulaştığı tespit edilmiştir. Bu bağlamda 2002 yılından sonrası seçmen/nüfus oranının yükselmesinde göçün varlığı belirgin etkiye sahiptir.

#### 4.2. İdari Sınırların Değişimi

Mülki idarelerde il ya da ilçe kurulması, merkezi yönetim tarafından oluşturulacak bir teşkilat ve kamu yatırımları ile merkezden ayrılacak bir kaynak anlamına gelmektedir. Bu nedenle, il ve ilçe olma isteklerinin altında ekonomik bir sebep bulunmaktadır. Dolayısıyla il ve ilçe kurulmasının “yeni kamu hizmetleri/kurumları/harcamaları/istihdamı getirmek gibi bir sonucu” vardır (Keskin, 2009: 480). Bu açıdan idari değişim tarihsel zaman içinde tabii olarak gelişmektedir.

Gaziantep ili Osmanlı Devleti döneminde günümüzde Suriye sınırları içinde yer alan Halep eyaletine bağlı bir yerleşkedir. Türkiye Cumhuriyetinin kurulmasından sonra il statüsü kazanmıştır. Bu dönemden sonra 1987 yılına kadar herhangi bir idari değişim görülmemiştir. Ancak bu yıldan sonra ülkede yaşanan siyasi gelişmeler, bunun yanında il nüfusunun sürekli artması, ilin sosyo-ekonomik özelliklerinin gelişmiş olması vb. faktörlere bağlı olarak Gaziantep 3398 sayılı kanun ile Büyükşehir Belediyesi statüsü kazanmıştır.

Büyükşehir düzenlemesinin temeli 1982 Anayasa'sının 127. maddesine dayanmaktadır. Buna göre büyük yerleşim yerleri için özel yönetim biçimleri getirilebilmektedir. Bu bağlamda bir yerde büyükşehir belediyesi kurulması için, belediye sınırları içinde birden fazla ilçenin bulunması, eğer yoksa öncelikle merkezi idare tarafından en az iki ilçenin kurulması öngörülmüştür. 3030 sayılı Kanunda nüfus ölçütü bulunmamaktadır. Ardından 1986 ve 1987 yıllarında, yasayla Adana, Bursa, Gaziantep ve Konya büyükşehir belediyeleri kurulmuştur. Merkez ilçeler yasada geçen ilçe belediyesi olarak kabul edilmiştir. Ayrıca ilçe sorununun aşılması için suni ilçeler kurulmuştur. Sonraki düzenlemelerde, ekonomik nedenlere dayandırılarak, ilçe belediyeleri temelinde ve yasayla büyükşehir kurulması usulünden vazgeçilmiştir. Benimsenen yöntem KHK ile olmuştur. Burada merkez belediye sınırları içinde birden fazla ilçe bulunması koşulundan vazgeçilmiş, alt kademe denilen bir yapı ortaya çıkarılmıştır. Böylece anılan belediyelerde ilçeler oluşturulmayıp alt kademe belediyeleri kurulmuştur. 2000 yılında ise hem ilçe hem de alt kademe belediyelerinin kurulması gibi karma bir yöntem benimsenmiştir (Keleş, 2012:327-337; Çınar, Çiner ve Zengin, 2009: 49-53). Bu bağlamda Gaziantep ilinde Şahinbey ve Şehitkamil



merkez ilçeleri kurulmuştur. Bunun yanında 2004 yılında Oğuzeli ilçesi de merkez ilçe olmuştur.

1987 yılında gelince ise Gaziantep ilinin idari sınırlarında bir değişim meydana gelmiştir. Bu durum bazı ilçelerin seçmen sayalarında ani değişikliğe neden olmuştur. Bu açıdan Nurdağı beldesi (İslahiye idari sınırlarında) ilçe statüsü kazanmıştır. Böylece İslahiye 33.457 seçmen kaybetmiştir. Ayrıca bu dönemde Karkamış beldesi (Nizip idari sınırları içinde) de ilçe statüsüne geçmiştir. Dolayısıyla bu durum Nizip'in seçmen sayısının 7.041 gerilemesine neden olmuştur. Bu bağlamda yukarıda açıklanan idari değişimler il idari sınırları içinde meydana geldiğinden sadece ilçe bazında seçmen sayısında değişiklik belirlenmiştir.

Cumhuriyetten günümüze kadar geçen sürede Gaziantep il idari sınırlarında ayrılan tek ilçe Kilis olmuştur. Bu ilçe Bakanlar Kurulu'nun çıkardığı 550 sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile 06.06.1995 tarihinde il statüsüne kavuşturulmuş ve böylece Türkiye'nin 79. ili olmuştur. Bunun yanında Kilis ilçe iken, bucak olan Musabeyli ve Polateli, ilçe statüsüne kavuşturularak Kilis iline bağlanmıştır. Öte yandan Oğuzeli ilçesine bağlı Elbeyli bucağı ilçe statüsü kazanmış ve Kilis'e bağlanmıştır. Bu bağlamda ilin toplam nüfus ve seçmen sayısında düşüş meydana gelmiştir. Ayrıca bu iki idari değişim sonucunda Gaziantep ilinin nüfusu yaklaşık 110.000 kişi gerilemiştir.

### **4.3. Şehirleşme Oranı**

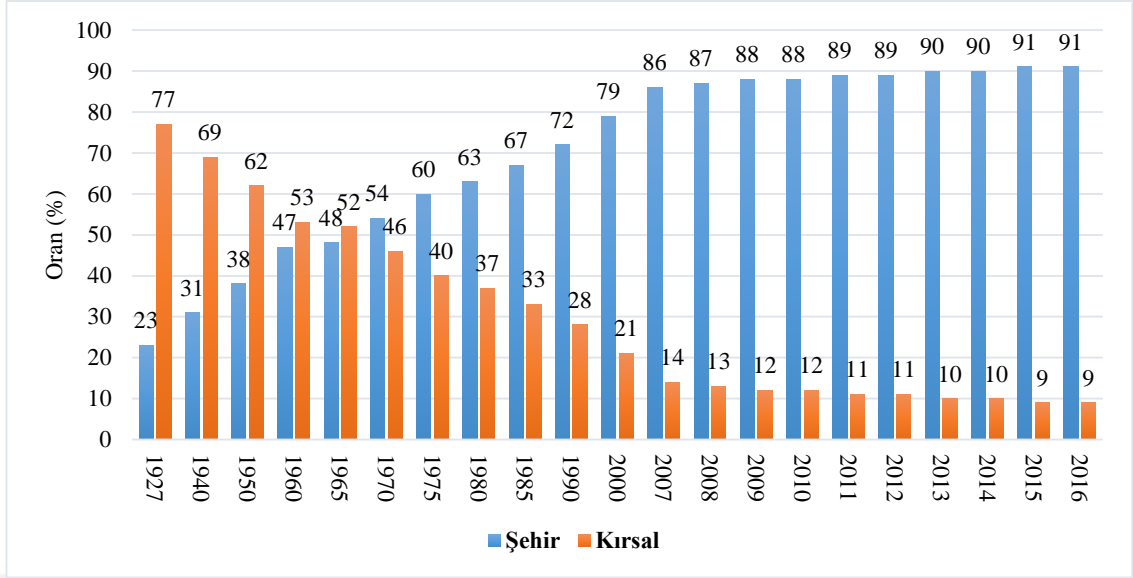
Şehirleşme basit olarak, endüstrileşmeye ve ekonomik gelişmeye paralel olarak şehirselleşme sayısının artması ve bu yerleşim birimlerinin büyümesi sonucunu doğuran nüfus birikim süreci şeklinde tanımlanabilir (Sencer,1979:2; Keleş,1998:80). Bu açıdan şehirleşme birçok etmene bağlı ortaya çıkmaktadır. Ayrıca şehirleşmenin ekonomik gelişim sağlandıktan sonra tabii olarak meydana geldiği de belirlenmiştir.

Tarihi ipek yolu üzerine kurulan Gaziantep, tarihte ticaret şehri olarak da anılmaktadır. Ayrıca bulunduğu coğrafi konumun avantajları ile tarihi süreç içinde gelişimi sürekli olarak devam etmiştir. Bunun yanında ulaşımın keşişim noktasında olması onu vazgeçilmez bir şehir haline de getirmiştir. Bu ilin şehirleşmesinin temelinde ticaret vardır. Bu açıdan tarihte 'Baharat yolu' olarak adlandırılan ticaret

yolu bugün Hatay olarak bilinen sahadan geçmekte ve Anadolu'ya doğru devam etmektedir. Bu bağlamda Gaziantep'in tarihi ipek ve baharat ticaret yoluna yakın bir lokasyonda yer alması, onu ticaret şehri yapmıştır. Ayrıca Gaziantep, Osmanlı devletinde olduğu gibi ticaret şehri özelliğini korumuş, bunun yanında günümüzde Güneydoğu Anadolu Bölgesinin sanayi şehri olmuştur.

Akdeniz Bölgesi ile Güneydoğu Anadolu bölgesinin birleştiği noktada yer alan Gaziantep şehri sanayi ve ticaret merkezidir. Doğu ve Güneydoğu illeri için tedarikçi konumundadır. Türkiye'nin batısında bulunan sanayi şehirleri ile güneyini bir birine bağlayan, bölgenin en gelişmiş sanayi kentidir. Antep bireysel girişimcilik örneği ve marka şehir olma hedefi ile gelişimini sürdürmektedir. İmalat sanayinde gıda, tekstil, deri ve işlenmiş deri, kimya, inşaat malzemeleri, kâğıt ve kâğıt ürünleri, orman ürünleri, plastik ve kauçuk ile metal eşya ve makine sanayi olmak üzere 9 sektörde hızla gelişmeye devam etmektedir. İlin genelinde dört tane Organize Sanayi Bölgesi bulunmakta, beşincisi için de görüşmeler yapılmaktadır. 23.700.000m<sup>2</sup> alan üzerine inşa edilen bu bölgede, 58.000 bin işçi istihdam edilmektedir. İlin genelinde ayrıca 6 tane Küçük Sanayi Bölgesi bulunmaktadır. Serbest Sanayi Bölgesi ve Örnek Sanayi Bölgesi de bulunan kent, çevre illere de istihdam alanı yaratmaktadır. Başta makine halısı ve Antep fıstığı olmak üzere birçok ihracat ürünü üretmektedir. Amerika, Avrupa ve Ortadoğu ülkeleri ile ticaret bağlantılarına sahiptir. Sanayi ve ticarete gösterdiği başarılar ilde altyapı çalışmaları ve ulaşım alanında yeni adımlar atılmasını gerektirmektedir. Yeni projelerle il daha cazip bir sanayi ve ticaret merkezi olmaya devam edecektir (İller Yatırım Kataloğu:2015:417-421).

Yukardaki açıklamalar gösteriyor ki, Gaziantep ilinin şehrsel gelişiminde sanayinin rolü sürekli devam etmiştir. Bu durum ilin yakın çevresinden göç almasını hızlandırmıştır. Dolayısıyla bu göçmenler ilin kayıtlı seçmen sayısının artmasına neden olmuştur. Ayrıca göçmenlerin ideolojik görüşlerinin farklı olması ilin siyasi dokusunu değiştirmiştir.



**Şekil 4.3.** Gaziantep ilinde Yıllara göre Kentsel ve Kırsal Nüfus Oranları  
\*Şehir: İl ve ilçe merkezleri sınırları içindeki nüfustur. Köy: İl ve ilçe merkezleri dışında kalan yerleşim yerlerindeki nüfustur.

Yukarıda şekilde Gaziantep ilinde şehir ve kırsalda yaşayan nüfusun yıllara göre değişim oranları gösterilmektedir. Burada ilk dikkat çeken unsur Cumhuriyetin ilk devresinden günümüze kadar kırsal alanda yaşayan nüfus oranının sürekli azalmasıdır. Öte yandan şehirde ikamet eden kişi sayısının ise sürekli artış gösterdiği tespit edilmiştir. Bunun yanında şehir/kır nüfusu oranı arasındaki fark 1927 ve 2016 yıllarında en yüksek seviyeye ulaşırken, 1965 ve 1970’te ise minimuma inmiştir. Ayrıca şehirleşmenin etkisi 2000 yılından sonra daha çok belirginleşmiştir. Bu bağlamda merkez ilçelerin sanayi açısından gelişmesi, kırsal bölgelerden nüfusun buraya kaymasına neden olmuştur.

Gaziantep, son yirmi yılda Türkiye’de yaşanan yeni sanayileşme dalgasının en önemli örneklerinden birini oluşturmaktadır. Tarih boyunca bölgede önemli bir ticaret ve geleneksel imalat merkezi işlevi gören Gaziantep, 1980’lerden itibaren sanayi üretiminde bir atılım yapmış ve bölgenin en önemli sanayi merkezi haline gelmiştir (Ayata, 2004:559-90). Bu açıdan 1980 yılında “Anadolu Kaplanları” olarak adlandırılan küçük ölçekli sanayi şehirleri içinde Gaziantep de yer almaktadır.

#### 4.4.Göçler

Göç, bir idari sınırı geçerek oturma yerini devamlı ya da uzun süreli olarak değiştirme olayını ifade etmektedir (Tümertekin, Özgüç,2004:236). Bunun yanında insanların çeşitli faktörlere bağlı olarak ikametgâhlarını kalıcı olarak değiştirmeleri göç olarak tanımlanmaktadır. Göç olgusu zorunlu nedenlere bağlı olduğunda ivme kazanırken, ekonomik ya da sosyal nedenlere bağlı olduğunda ise daha yavaş gerçekleşmektedir.

Türkiye’de 1950 yılından sonra başlayan göç hareketleri, göç veren, göç alan yerler, göç eden kişiler üzerinde derin ve farklı etkiler bırakmıştır. Sanayileşmeye bağlı olarak gerçekleşen iç göç olgusu, kırsal alanları itici, kentsel alanları cazip hale getirmiştir. Kitle iletişim ve ulaşım araçlarındaki teknolojik gelişmeler ve yenilikler iç göçe hız katmıştır. İç göçler, göç alan ve göç veren yerlerin hem fiziki yapısını hem de sosyo-ekonomik yapısını derinden etkilemiştir. Türkiye’de yaşanan iç göç hareketleri az gelişmiş, Güneydoğu Anadolu, Doğu Anadolu, Karadeniz ve İç Anadolu bölgelerinden gelişmiş kentlere doğru olmuştur. Güneydoğu Anadolu’nun en gelişmiş sanayi ve ticaret kenti olan Gaziantep de bölgede en çok göç alan il olmuştur. Özellikle 1990’dan sonra yoğun olarak göç almıştır. 2000’li yıllardan sonra Gaziantep’in hızla gelişmeye devam etmesiyle göç oranı daha da artmıştır. Özellikle Doğu ve Güneydoğu Anadolu illerinden yoğun göç almıştır. Göçle beraber ilin gelir dağılımı bozulmuş, yoksul kesimin kentteki payı artmaya başlamıştır. Göç eden kişilerin gelirlerinin düşük olduğu, iş bulmakta zorlandıkları ve yoksulluk sınırında yaşadıkları tespit edilmiştir (Öztürk, Örgen, Çelebi:62-69).

Şehirde fiziki mekân birliği, farklı kültürdeki ve tabakadaki bireylerin karşılıklı ilişkilerini zorunlu kılar (Erkut, 1991: 52). Göçle başlayan nüfus hareketleri, birçok alanda toplumsal değişmeyi hızlandıran ve şekillendiren bir süreçtir. Dolayısıyla nüfus, şehirlerde, kozmopolit ve farklılaşmış bir toplum yapısının oluşmasında en önemli belirleyicilerdendir (Atalay, 1983: 23). Bu bağlamda göç olgusunun Gaziantep iline yansımalarına baktığımızda; göç ile gelen nüfusun öncelikle ikamet edecek adresini belirlerken, eski yaşam tarzı ile az da olsa benzer yerleşim yerlerini tercih ettikleri saptanmıştır. Bu nedenle göçle gelen nüfus, özellikle merkez ilçelere (Şahinbey-Şehitkamil) daha sonra mahallelerine hatta sokaklara kadar yukarıda açıklanan faktörlere bağlı kümeleşebilmektedir. Bu açıdan göçmen geldiği bölgenin

siyasi yapısını, dünya görüşünü de beraberinde getirip koruduğu için gelişime daha kapalı toplum yapısını da oluşturmaktadır. Şöyle bir tespit yapmak yerinde olacaktır: Bu ilin en fazla göç aldığı yerler Şanlıurfa, Mardin, Şırnak ve Hakkari olarak belirlenmiştir. Bu illerde genel olarak seçmenler Kürt milliyetçiliğini savunan, aşırı-sol siyasi kanadı benimseyen HDP'ye oy vermektedir. Bu kişiler göçle birlikte Şehitkamil başta olmak üzere, diğer merkez ilçelerine dağılmakta ve böylece bu yerlerin mevcut siyasi dokusunda değişimlere neden olmaktadır. Dolayısıyla ilin genelinde son yıllarda HDP'ye verilen oy sayısında büyük bir artış olduğu görülmektedir. Ayrıca göçmenlerin hemşerilik ve akraba ilişkilerine bağlı olarak ikamet edecekleri yerleri belirledikleri ortaya çıkmıştır.

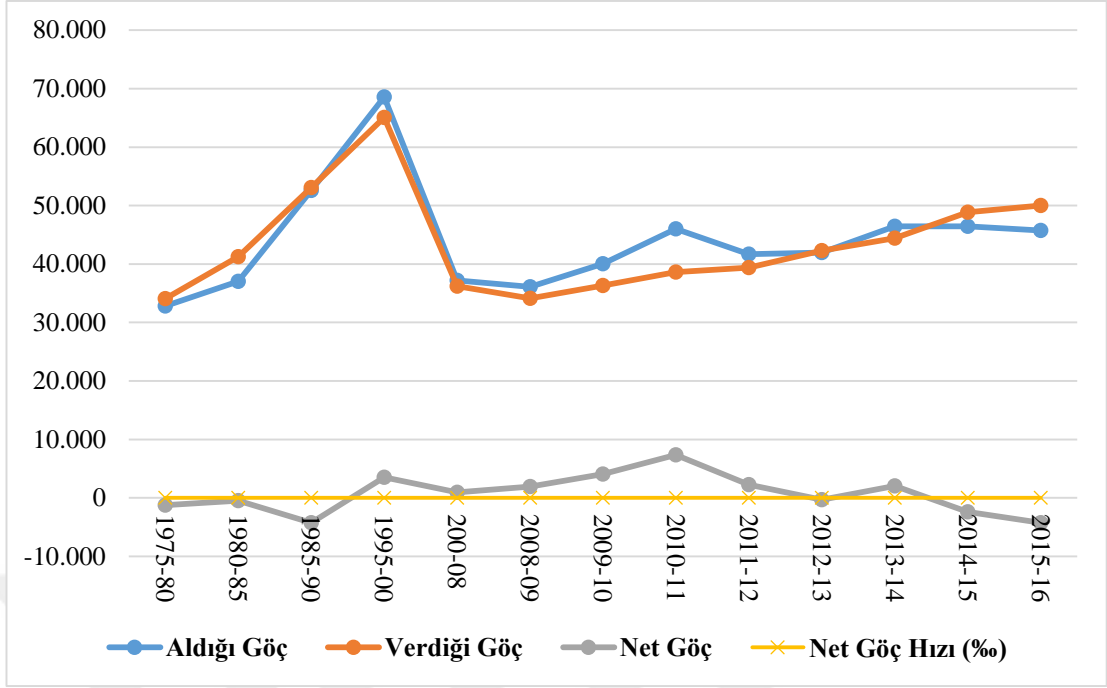
Göçmenler, şehirlileşme sürecinde, ekonomik ve sosyal bakımdan değişim geçirirler. Ekonomik açıdan şehirlileşme, bireyin geçimini tamamıyla şehirde veya şehre özgü işlerde çalışarak sağlaması; sosyal açıdan şehirlileşmesi ise bireyin tavır ve davranışlarında, şehre has değer yargılarını benimseyerek gerçekleştirilmesiyle oluşur (Kartal, 1992: 21). Göç sonucu meydana gelen şehirlileşme, fizikî hareketlilikten öte bir sosyal hareketlilik içerir. Göçmenler, şehir hayatına katıldıklarında, eski mesleklerini ve sosyal durumlarını terk etmek durumundadırlar (Atalay,1983:24). Bu açıdan Gaziantep iline iş bulma amacıyla göç eden nüfusun, önceki kırsal hayatı ya da gelişmemiş herhangi bir ildeki kapalı toplum özelliklerini koruması düşünülemez. Dolayısıyla bu özellikler zamanla değişmektedir. Bu bağlamda araştırmada üzerinde durduğumuz konu seçim çevrelerinde siyasi partilerin aldıkları oy oranlarında ne gibi değişikliklere neden olduklarıdır.

Araştırma sahasında nüfus hareketinin birçok etmeni olmasına rağmen özellikle istihdama bağlı göç üzerinde durulmuştur. Ayrıca bu göç türünün diğerlerine göre daha baskın olduğu tespit edilmiştir. Bu bağlamda insanların memleketlerini bırakıp başka yerlere göç etmesinin temelinde çok sayıda neden olmasına rağmen araştırmalar en etkili faktörün sosyo-ekonomik nedenler olduğunu ortaya koymuştur. Türkiye'de iç göçler üzerinde yöresel bazdaki gelir dengesizliğinin önemli rol oynadığı, bu rolün de göç veren illerin düşük gelir düzeyinden ziyade göç alan illerin yüksek gelir düzeyinden kaynaklandığı vurgulanmıştır (Yamak,1999:16-28). Gaziantep iline gelen göç hareketinin nedenlerinin başında yüzde %48'lik oranla iş ve ekonomik koşulların iyileştirilmesi ile ilgili beklentiler gelmektedir (TÜİK,2015).

Ancak Hakkari, Van, Bitlis, Siirt, Muş, Şırnak, Elazığ, Diyarbakır, Şanlıurfa ve Mardin illerinden alınan göçün nedenleri arasında ise güvenlik konusu da dikkat çekicidir. Bunun yanında deprem gerekçesi ile göç eden nüfusun tamamı Van ilinden gelmiştir.

Gaziantep ilinin en fazla göç aldığı yerler Şanlıurfa, Kahramanmaraş ve Adıyaman olarak belirlenmiştir. Bunun yanında ilin aldığı göçmen sayısında 2008 yılı sonrasında belirgin bir düşüş olduğu ortaya çıkmıştır (TÜİK,2016). Bu yıllarda ilin istihdam alanlarında daralma ortaya çıkmış ve böylece işsizlik sorunu yeniden belirmiştir. Dolayısıyla iş bulma amacıyla göç eden nüfusun burayı tercih etme sıklığında azalma görülmüştür. Ayrıca ilin genel olarak yakın çevresinden göç aldığı ortaya çıkmış ve böylece göçmenlerin ilk olarak mekânsal yakınlığa bağlı tercihlerde bulunduğu tespit edilmiştir. Bu bağlamda ilin göç sayıları çok kısa sürede değişim göstermiştir. Bu duruma etki eden faktörlerin başında hızla gelişen sanayisidir. Bu il, işsizlik nedeniyle göç eden bireyler için çekici hale gelmiştir. Ancak sanayisinin gelişmediği dönemlerde ise bu durumun tam tersi yaşanmış ve böylece çevre illere göç vermiştir.

Bir sanayi bölgesi olan Gaziantep'te 30 yıl içerisinde 4 adet organize sanayi bölgesi kurulmuştur. Bu durum Gaziantep sanayisinin hızla büyüdüğünün göstergesidir. 4 adet organize sanayi bölgesinde toplamda 70.000 kişilik istihdam alanı bulunmaktadır. 5. Organize Sanayi Bölgesi kurulum çalışmaları devam etmektedir. Kurulum tamamlandığında toplamda 100.000'den fazla işgücü istihdam edilebilecektir (Küçük, 2010:107). Bu bağlamda ilin aldığı göçün temelini oluşturan etmen işsizlik problemi olduğu ortaya çıkmıştır.



**Şekil 4.4.** Gaziantep İlinin Aldığı Göç, Verdiği Göç ve Net Göç, Göç Hızı (1975-2016)

**Tablo 4.1.** Gaziantep İlinin Aldığı Göç, Verdiği Göç, Net Göç ve Göç Hızı

Gaziantep İli	Aldığı Göç	Verdiği Göç	Net Göç	Net göç hızı (%) *	Net göç hızı Büyüklüğüne göre Sıralama**
1975-80	32.811	34.067	-1.256	-1,5	(18/67)
1980-85	37.007	41.263	-481	-4,6	(18/67)
1985-90	52.589	53.070	-4.256	-0,4	(15/73)
1995-00	68.550	65.051	3.499	3,1	(15/81)
200-08	37.184	36.229	955	0,5	(12 /81)
2008-09	36.075	34.125	1.950	1,1	(13/81)
2009-10	40.038	36.327	4.053	2,3	(8/81)
2010-11	45.991	38.634	7.357	4,2	(8/81)
2011-12	41.672	39.410	2.262	1,2	(8/81)
2012-13	41.978	42.291	-313	-0,1	(8/81)
2013-14	46.438	44.415	2.023	1,0	(8/81)
2014-15	46.435	48.858	-2.423	-1,2	(8/81)
2015-16	45.726	50.003	-4.277	-2,1	(8/81)

**Kaynak:** TÜİK (2005), *Genel Nüfus Sayımı, 2000 Göç istatistikleri*, Türkiye İstatistik Kurumu, Yayın No.2976, Ankara (<http://kutuphane.tuik.gov.tr/>)

-\*DPT,(2008),*Türkiye’de İç Göçler ve Göç Edenlerin Nitelikleri (1965-2000)*, s.92,Ankara.

- TÜİK. *Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi (ADNKS) Sonuçları*

(<http://tuikapp.tuik.gov.tr/adnksdagitapp/adnks.zul>: erişim tarihi: 03.11.2016)

\*\*Parantez içindeki ilk rakam ilin net göç büyüklüğündeki sıralaması, ikinci rakam ise o dönemdeki il sayısını verir.

Yukardaki tablo Gaziantep ilinin 1975-2016 yılları arasını kapsayan genel göç göstergelerini içermektedir. Buna göre ilin aldığı-verdiği göç arasında farkın genel olarak az olduğu tespit edilmiştir. Bununla beraber 1975-1990 yılları arasında ilin aldığı göçten fazla dışarıya göç vermiştir. Dolayısıyla net göç hızı bu dönemde negatif olmuştur. 1990'dan sonra aldığı göç miktarı fazla olduğundan net göç hızı pozitif dönmüştür. Bu durum seçmen sayısına da doğrudan etki etmiştir. Söz konusu yıllarda göçün yoğun olmasıyla birlikte seçmen sayısının artış oranlarında yükselme başlamıştır. Bu dönemlerde ilin yurt dışına işsizlik problemi nedeniyle göç vermesi seçmen sayısında düşüşe nedene olmuştur. 1980-1985 yılları arasında Gaziantep ilindeki göç hareketlerinde gerileme meydana gelmiştir. Nitekim bu dönemde bir taraftan ilin verdiği göç miktarı düşerken (41.463), diğer taraftan aldığı göç miktarı ise oldukça yükselmiştir (37.007). Bunun sonucunda net göç hızı da negatif olmakla birlikte, önceki dönemin iki katı kadar azalmıştır (% -4,62).

Türkiye genelinde olduğu gibi, Gaziantep'te de 1985-1990 döneminde göç hızının tekrar yükseldiği, ancak bu artışın oldukça fazla olduğu görülmektedir. Nitekim söz konusu bu beş yıllık sürede ilin genelinden 53.070 kişi göç etmiş, bunun yanında göç alınan kişi sayısı önceki döneme göre düşmüş ve böylece 52.589 kişi olduğu tespit edilmiştir. Bu bağlamda alınan ve verilen göç arasındaki fark -481 olmuştur. Bu bağlamda adı geçen dönemde ilin seçmen sayısında az da olsa düşüş olmuştur. Ayrıca bu dönemlerde ilin dışarıya göç vermesi sanayi faaliyetlerinin hala tam gelişmediği, bunun yanında istihdam alanlarının dar olduğunu da göstermektedir.

Önceki dönemde yüksek olan negatif net göç hızı 1985-1990 döneminde de devam etmiştir. Söz konusu iki dönemde yüksek değerlerin belirmesi, göçlerin nedenleri arasında önemli unsur oluşturan ekonomik nedenlere, yoğunlaşan zorunlu göçlerin de eklenmesidir. Öte yandan ilin sahip olduğu net göç büyüklüğündeki sıralama ilin genelindeki göç hareketlerinin boyutu hakkında daha iyi bilgi vermektedir. Bu bağlamda Türkiye'nin diğer illeri ile karşılaştırıldığında, Gaziantep ilindeki net göç hızının birçok ilden çok yüksek olduğu görülmektedir. Bu dönem il nüfusunda kırılma noktası olmuştur. Artık bu dönemden sonra il nüfusu, dışarıya verdiği göçten çok, göçmen almıştır. Bu açıdan istihdam alanlarının gelişmeye başladığı tespit edilmiştir.



Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi (ADNKS) sonuçlarına göre, önceki dönemlere göre 2007 yılından itibaren net göç hızı daha düşük değerler göstermeye başlamıştır. Göç hızındaki düşüşün ülke genelinde olmasından dolayı, net göç hızı bağlamında, iller sıralamasında ilk onda kabul edilmektedir. Bu yıldan sonra ilin sanayi faaliyetlerinin patladığı ve böylece adeta doğunun İstanbul'u olma özelliği kazandığı ortaya çıkmıştır. Dolayısıyla farklı siyasi görüşlere sahip nüfus ilin genelinde ikamet etmeye başlamıştır. Bu bağlamda ilin siyasi dokusunda değişimler başlamıştır. Böylece ilin genelinde baskın olan seçmen profili merkez-sağ ve merkez-sol iken bu tarihten sonra aşırı solu benimseyen seçmenlerin de çoğaldığı tespit edilmiştir.

Gaziantep ilinin net göç hızı günümüze doğru pozitif yöne geçmiştir. Böylece ilin yakın çevreden aldığı göçmen sayısının belirgin olarak arttığı ortaya çıkmıştır. Bu açıdan özellikle imalat sanayisinin gelişmeye başlaması ile ilin yoğun göç alması yaklaşık aynı tarihlerdir. Bu bağlamda ilin aldığı göçün işsizliğe bağlı olduğu belirlenmiştir.

2010 yılından sonra Gaziantep ilinin sınır komşusu olan Suriye'de iç savaş meydana gelmiş ve buradaki nüfus zorunlu olarak mekânsal yakınlığı daha çok olan ve güvenlik problemi olmayan Gaziantep iline göç etmeyi tercih etmişlerdir. Ayrıca bu ilin tercih edilmesinde kültürel yakınlık (Antep-Halep) ve akrabalık ilişkilerinin yoğun olması etkili olmuştur.

Kentlerin hızlı büyümesi ve göç miktarının şehirlerdeki iş gücü gereksiniminin çok üzerinde olması buraya göç edenlerin kentlere ve kentsel yaşama uyumlarını zorlaştırmaktadır (Emiroğlu, 1981). Bu açıdan Gaziantep ilinde sanayileşme daha çok Şahinbey ve Şehitkamil merkez ilçelerinde yoğunlaşmış, dolayısıyla göçle gelen nüfus, genel olarak hemşericilik ya da akraba ilişkilerine göre bu ilçelerde belli mahallelerde toplanmıştır. Bu durum sanayide istihdamı pozitif yönde etkilerken, şehirleşmeyi ise negatif yönde etkilediği tespit edilmiştir. Özellikle kırsal bölgeden gelen nüfus eski geleneklerini devam ettirmiş ve böylece şehirleşmede bazı sorunlar da ortaya çıkmıştır.

#### 4.5. Sanayi ve Ticaret

Gaziantep tarih boyunca birçok medeniyete ev sahipliği yapmış Türkiye'nin en önemli sanayi ve ticaret merkezlerinden biridir. Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nin en gelişmiş şehri olması ilin önemini daha da arttırmaktadır. Cumhuriyet'in ilk yıllarında geleneksel kalkınma örneği olan Gaziantep, 1980'den sonra hızla sanayileşerek bölgenin en önemli sanayi şehri olmayı başarmıştır. Bu başarının arkasında yerel kalkınma dinamiklerini harekete geçirmesi ve girişimcilik potansiyelini kullanması yatmaktadır. Gaziantep sadece Türkiye iç pazarına ürün tedarik etmekle kalmamış, Türkiye'nin ihracatında ön sıralarda yer almıştır. Türkiye'nin tekstil ve halı devleri Gaziantep'te bulunmakta ve dünya piyasalarına ihracat yapmaktadırlar. Ortadoğu ülkeleri ile yakın ticari ve ekonomik ilişkilerinde öncü kent olan Gaziantep, Ortadoğu pazarında önemli bir paya sahiptir. Ülkeler arasında yapılan ikili anlaşmalardan aktif olarak faydalanan il bölgedeki ekonomik gücünü arttırmaktadır. Özellikle sınır komşuları ile geliştirdiği sınır ticareti ekonomik canlılık sağlamaktadır. Avrupa Birliği ülkelerinden sonra Ortadoğu pazarlarına hızla açılan Gaziantepli girişimciler bu pazarlarda da hak ettikleri konuma ulaşmayı başarmışlardır. Gaziantepli iş adamları yeni yatırımlarla daha çok pazara ulaşmayı ve pazar payını arttırmayı hedeflemektedir. Böylece Gaziantep, Türkiye'nin Ortadoğu'ya açılan en büyük sanayi ve ticaret merkezi olarak, Türkiye ekonomisinde en üst sıralarda yer alacaktır (Turan,2015:1).

Yukarıdaki açıklamalar ışığında Gaziantep ilinin Cumhuriyetin ilk evresinden başlayarak ekonomik gelişimi özet olarak öncelikle işlenmiştir. Ancak çalışmamızın başlangıcı 1961 yılı olduğu için bu tarihten sonraki ekonomik gelişimin genel seçimler üzerine etkisi üzerinde durulmuştur. Bu açıdan değerlendirme yaptığımızda şunları söyleyebiliriz:

Gaziantep ili Cumhuriyet'in ilk yıllarında tarıma dayalı, dokuma sanayinin ağırlıklı olduğu ve atölye tipi üretim tarzının etkin olduğu bir yapı göstermektedir. 1920-33 yıllarını kapsayan dönemde Gaziantep sanayisi önemli bir gelişme gösterememiştir. Kuşkusuz bu durumun temel nedeni, Kurtuluş Savaşından yeni çıkmış genç bir Cumhuriyet'in içinde bulunduğu olumsuz ekonomik koşullardır. (Mortan ve Arolat, 2009:25.)

1931 yılında Birinci Beş Yıllık Sanayi Planı ile teşvikler arttırılmış, yeni sanayi kolları kurulmaya başlanmıştır. Devlet yardımı alan iller arasında olmayan Gaziantep yeni firmalar kurmayı başarmıştır. Bu girişimcilik ruhu Antep'e Güneydoğu ve Doğu Anadolu'da yasadan yararlanan ilk ve Türkiye çapında ise 8. il olmasını sağlamıştır. 1940'lı yıllardan sonra dünyada meydana gelen ekonomik sıkıntılar Gaziantep'te de yaşanmıştır. Özel sektöre verilen teşviklerin kalkması, devletçilik politikalarının uygulanması ve vergilerin arttırılması girişimcileri olumsuz etkilemiştir (Yıldırım, 2012:6-15).

1950'den 1960'a kadar geçen dönemde ciddi sanayileşme adımları atılmamış fakat devletçiliğin etkisi azalmış, özel sektöre dayanan Liberalizm politikaları izlenmiştir. Bazı sanayi kuruluşları devlet elinden çıkartılarak özel sektöre devredilmeye çalışılmıştır. Fakat bu olumlu adımlara rağmen sanayide özelleşme yeterince sağlanamamıştır. Gaziantep'te modern anlamda ekonomik gelişme tam olarak 1968 yılında kalkınmada öncelikli iller kapsamına alınması ve 1970'de Küçük Sanayi Geliştirme Merkezi'nin (KÜGEM) kurulması ile başlamıştır. Küçük Sanayi Geliştirme Merkezi'nin pilot proje olarak bu ilde kurulması, Birleşmiş Milletler uzmanlarının şehirde yaptıkları inceleme sonucunda büyük bir sanayi potansiyeline sahip olduğunu tespit etmeleriyle sağlanmıştır (Albayram, 2004:38-44).

Yukarıdaki açıklamalar gösteriyor ki, 1950-1960 yılları arasında Gaziantep ilinde sanayi açısından büyük atılımlar olmamasına rağmen ülke genelinde Marshall yardımlarının etkisi görülmeye başlanmıştır. Bu durum ilin genelinde seçmenleri memnun etmiş ve seçime katılım oranı (1961) %85,5'e kadar yükselmiştir. Bununla beraber ilin genelindeki seçimde ekonomik gelişimin devam edeceği düşüncesi gelişmiştir. Ayrıca bu dönemde CHP'nin ekonomik gelişmelerde öncü olmaya çalışması ilin genelinde en çok oy alan parti olmasını sağlamıştır. Ancak bu durum kısa sürmüş, bir sonraki seçimde (1965) AP ilk sıraya yükselmiştir. Öte yandan katılım oranı 1965'te %73,9'a, 1969'da %66,7'e düşmüştür. Bu bağlamda ilin ekonomik gelişim seviyesinde gerilemeler olduğu ortaya çıkmıştır.

1960'lı yılların ortalarında geleneksel sanayi kuruluşları orta büyüklüğe ulaşmış olmasına rağmen, Gaziantep sanayisi henüz gelişmiş bir düzeyde değildir. 1969-1973 yılları arasında ilin ekonomik gelişim seviyesinde durağanlık tespit

edilmiştir. Ancak 1969 yılında 1. Organize Sanayi Bölgesinin kurulması, ilin genelinde yaklaşık 20 binlik istihdam alanı oluşturmuştur. Bu bağlamda işsizlik probleminin karşı az da olsa çözüm olmuştur. Ayrıca AP'nin iktidar olduğu dönemde bu gelişmenin olması seçmenin AP'ye olan ilgisini artırmıştır. Son olarak bu olumlu gelişmelere rağmen (1973) seçime katılım oranının %64,5'e kadar düşmesinin temelinde 12 Mart Muhtırasına seçmenin sandıktan uzak durarak tepki göstermesi vardır.

1980 yılında sanayide yaşanan en büyük gelişme 24 Ocak Kararları ile sanayileşme ve sanayi ürünleri dış satımının teşvik edilmesidir. Sanayi sektörüne büyük sermaye akışı başlamıştır. Gaziantep sanayisi de bu yatırımlardan faydalanmıştır. Gaziantep Sanayi sayımına göre, 1979 yılında 110'a yükselen tesis sayısı, 1981 yılında 153 gibi yüksek değerlere ulaşmıştır. Gaziantep sanayisi için bir sıçrama dönemi olarak kabul edilebilecek bu dönemde sanayileşmenin niteliğine bakıldığında, daha önceki planda hedeflenenin tam tersine üretim ve ana mallar sanayi şeklinde değil de, tüketim malları üretiminde yoğunlaşma olduğu görülmektedir (Hadi Albayram, 2004:18-20). 1970-1980'li yıllar ticaret gelirlerinin sanayi alanında sermayeye dönüştüğü yıllardır. Gaziantep'te büyük işletmelerin bir bölümünün kurulmasında, küçük sanayicilerin ek olarak kredi kullanması önemli bir etken olmuştur (Yıldırım, Örnek, 2012:6-15).

Yukarıdaki açıklamalar ışığında 1980 yılına kadar Gaziantep ilinde ekonomik atılım adına kayda değer bir gelişmenin ortaya çıkmadığı anlaşılmaktadır. Bununla beraber 1973 ve 1977'de CHP ilin genelinde ilk sıraya yükselen siyasi parti olmuştur. Bu partinin 12 Mart Muhtırasına verdiği tepki ilin genelinde seçmen tarafından ilgiyle karşılanmıştır. Bu durum gösteriyor ki, ekonomik gelişimden öte siyasi gelişim seçmenin daha çok dikkatini çekmiştir. Ayrıca 12 Eylül 1980'de askeri darbe yapılmıştır. Dolayısıyla bütün siyasi partiler kapatılmıştır. Ancak bu tarihten sonra yapılan 1983 yılı seçimlerine katılım oranı %90,1'e kadar yükselmesi dikkat çekmektedir. Bu bağlamda seçime katılımı etkileyen en temel faktör darbe öncesindeki güvenlik sorununun ortadan kalkmasıdır. Bu dönemde ekonomik gelişmelerin seçmen üzerinde doğrudan etki oluşturmadığını da ortaya çıkarmıştır.

Öncelikli iller kapsamında çıkarılan Gaziantep’te, 1989 yılından sonra yatırım teşvik belgesinden çok sayıda sanayi kuruluşu yararlanmıştır. 2.Organize Sanayi Bölgesi’nin kurulması ile yatırım bölgesi sayısı artmaya devam etmiştir. Teşvik belgesi sayısında asıl önemli artış 1995 yılında 3.Organize Sanayi Bölgesi’nin kurulması ile olmuştur (Yıldırım ve Örnek, 2012:6-15). Gaziantep, Türkiye’nin en hızlı büyüyen on ili arasında 6. sırada yer almaktadır. Gaziantep 1980 yılından günümüze kadar bu hızlı gelişimini devam ettirmektedir. Özellikle tekstil alanında Türkiye genelinde başta gelmektedir (Özsabuncuoğlu,1999:33-38). 1996’da AB ile yapılan Gümrük Birliği anlaşması Antep sanayisinin yoğunlaştığı sanayi kollarında “sıfır gümrük” uygulaması, özel teşvik niteliği taşımaktadır (Mortan ve Arolat,2009:29-30.).

Gaziantep ilinde ekonomik gelişimin siyasi istikrara bağlı olduğu ortaya çıkmıştır. Bu açıdan değerlendirme yapmış olursak en önemli sanayi atılımını 1970 öncesinde AP’nin tek başına iktidar olduğu dönemde yapmıştır. Daha sonra koalisyon hükümetleri ile sanayideki gelişim hızı yavaşlamıştır. Bunun yanında 2002’den sonra AKP’nin tek başına iktidar olması ilin sanayisinde patlama evresini oluşturmaktadır. Ayrıca bu durum siyasi gelişmeler ile sanayi arasındaki bağda da göstermektedir.

Gaziantep ilinin sanayideki atılımları yeni istihdam alanlarını genişletmiştir. Bu durum yakın çevresi başta olmak üzere diğer illerden yoğun göç almasına neden olmuştur. Bu açıdan 2000-2016 yılları arasında ilin toplam 381.537 göçmen aldığı verisine ulaşılmıştır (TÜİK,2016). Bu bağlamda yoğun göçün temelinde işsizlik problemi olduğu anlaşılmıştır. Ayrıca göçmenler ilin siyasi dokusunu zamanla değiştirmiştir. Bu açıdan 1999 yılı seçimlerinde ilin genelinde aşırı sol siyasi kanadına mensup partiler %5,5’lik oranda kalırken, 7 Haziran 2015 seçimlerinde ise %15,2’lik orana ulaşmışlardır. Nitekim ortaya çıkan bu tablo göçmenlerin siyasi doku üzerindeki etkisini yansıtmaktadır.

#### **4.6. İstihdam ve İş Olanakları**

Türkiye genç ve dinamik bir nüfusa sahiptir. Bu durum ülke için büyük bir avantajdır. Ancak bu nüfusun istihdam edilememesi ise işsizlik sorununu meydana getirmektedir. İşsizlik sorununu çözmek başta devletin olmak üzere, işveren kurumların ve yerel ekonomik güçlerin istihdam alanları oluşturmalarına bağlıdır.

Devletin girişimciliği desteklemesi ve teşvik desteği sağlaması, gelirin sermayeye dönüşmesi yeni istihdam alanlarının oluşturulması açısından büyük öneme sahiptir. Ülke genelinde iller eşit gelişmişlik seviyesinde bulunmamaktadır. Buldukları konum, diğer illerle bağlantılara sahip olması, gelişmiş karayolu ağları, liman kenti olmaları, tarihi bir birikime sahip olması, gelişmiş sanayi ve ticaret potansiyeline sahip olması gibi etkenler bu illeri diğerlerinden daha önemli kılmaktadır (Turan, 2015:105-106).

Gaziantep Doğu Anadolu bölgemizde bulunan bu illerden biridir. Sahip olduğu tarihi miras, Ortadoğu'ya açılan kapılara yakın olması, ticarete köklü bir deneyime sahip olması, gelişmiş karayolu ağına sahip olması, en önemlisi sanayi alanında sahip olduğu işgücü potansiyeli Antep'i diğer illerin önüne geçirmiştir. Bunların yanı sıra girişimci sayısının fazla olması ve halkın yerel kalkınmaya önem vermesi ilin en önemli özelliğidir. Girişimcilerin, Türkiye ve dünya piyasalarını yakından takip etmesi, yeni istihdam alanları oluşturmasını sağlamıştır. Bölgede en gelişmiş il olması ve sanayideki gelişimi ile çevre illerden göç almıştır. Düzenli Sanayi Bölgeleri oluşturulması yeni istihdam olanakları sağlamıştır. Yeni sanayi bölgelerinin oluşturulması işgücü potansiyelini de arttırmıştır (Turan, 2015:105-106).

**Tablo 4.2.** Gaziantep ilinin Organize Sanayi Bölgelerine Göre İstihdam

Genel Bilgiler	1.Bölge	2.Bölge	3.Bölge	4.Bölge	5.Bölge
Kuruluş Yılı	1969	1986	1994	1998	2012
İş İstihdamı	22.000	36.000	34.000	28.000	140.000*

**Kaynak:** <http://www.gto.org.tr/Organize-Sanayi-Bolgeleri-serbest-12.html>

\*Henüz tamamlanmadığı için mevcut çalışan sayısı verilmiştir.

Sanayide hızlı bir ilerleme kaydeden Antep 30 yılda 5 adet Organize Sanayi Bölgesi kurmuştur. Organize Sanayi Bölgelerinin kurulması ile 240 bin işçi istihdam edilmiştir. Her büyüme beraberinde yeni bir sanayi bölgesi kurma ihtiyacını getirmiştir. Kurulan her bölge büyük istihdam yaratmıştır. Mikro işletmeler daha az istihdam sağlarken, büyük fabrikalar istihdam sağlamada küçük işletmelerin önüne geçmektedir (Mortan ve Arolat,2009:41,42). Ayrıca Gaziantep'ten gerçekleşen ihracatın önemli kısmı Ortadoğu ve Avrupa ülkelerine yapılmaktadır. Gaziantep'in dünya çapında ihracat yapması öncelikle yerel halk için iş imkânı yaratırken, bölge genelinde de ciddi bir istihdam merkezi olacaktır (Güllü, 2008:81-92).

Gaziantep ilinin kayda değer ilk göç hareketi 1985-1990 yılları (52.589) arasındadır. Bununla beraber 1990-2000 yılları arasında toplam 68.550 göçmen almıştır. Bu açıdan sanayinin gelişmeye başladığı dönemden sonra ilin aldığı göçmen sayısı artmıştır. Ayrıca 2000-2007 arasında ilin aldığı göçmen sayısında (37.184) düşüş görülmektedir. Ancak Gaziantep ili 2008-2016 arasında her yıl yaklaşık 40 bin göçmen almıştır. Dolayısıyla göçmen sayısının patladığı dönem ile 5. Organize Sanayisinin kurulmasının yaklaşık aynı tarih olması göçün nedenini ortaya çıkarmıştır (DPT, TÜİK,2016).

İstihdam alanlarının genişlemesi göçmen sayısını artırmıştır. Bu durum ilin kısa zamanda seçmen sayısını da artırmıştır. Nitekim göçmenler geldikleri bölgelerin siyasi yapısını da beraberinde getirdikleri için ilin siyasi dokusu değişmeye başlamıştır. Özellikle ideolojilerine göre sınıflandırılan partilerin aldıkları toplam oy oranlarında değişime neden olmaktadır.

#### **4.7. Seçmenin Profili**

YSK'nın belirlediği kriterlere göre oy verme yetisine sahip kişiler seçmen olarak nitelendirmektedir. Bu kişiler genel/yerel seçimlerde ve bunun yanında referandum da oy verme haklarına sahiptirler. Siyasi partiler seçmenler ile iletişimi güçlü olduğu ölçüde oy kazanabilmektedirler. Bu bağlamda siyasi partilerin programları, kimlikleri ve ideolojileri ile seçmenlerin beklentileri arasında gerçekleştirilecek bir örtüşme siyasi partilerin rakiplerine göre daha avantajlı bir konuma geçmesini sağlayacaktır (Okumuş, 2007: 158). Dolayısıyla seçmenin niteliklerine göre hitap etme siyasi partilerin iletişim kurmadaki öncülüdür. Bunun yanında seçmenin sosyo-ekonomik yapısı, eğitim seviyesi ve medeni durumu gibi farklılıklar siyasi partilerin toplumu bir bütün olarak ele almasını zorlaştırmasına rağmen bunlar haklarında bilgi sahibi olması partilerin işini kolaylaştırmaktadır.

Siyasi partiler politikaya ait düşüncelerini seçmene aktarmak için çeşitli yollara başvurular. Bu alan genel olarak 'siyaset pazarlaması' olarak bilinmekte ve bunlar esasında melez bir çalışma alanı olarak kabul edilmektedir. Bir yandan işletme literatürünü akla getiren, bir yandan da siyasetin işleyişine gönderme yapan siyaset pazarlaması, en genel anlamda siyasal ürünün tüketicilere yani seçmenlere nasıl sunulacağı ile ilgili bir süreçtir. Pazarlama stratejileri ile siyasal stratejilerin bir

sentezini kurmaya çalışan siyaset pazarlaması ikili bir işleyiş arz etmektedir. Siyaset pazarlaması yapısal olarak ürün, örgüt ve pazar sacayağı üzerine kuruludur. Ürün; lider, aday, ideoloji vb. ifade ederken, örgüt siyasi partiyi, pazar ise seçmenleri ifade etmektedir. (Türk, 2010: 67). Bu açıdan seçmenin profil özelliklerine göre siyasi partiler siyaset pazarlaması yapmaktadır.

Günümüze doğru seçmenler genel olarak üç temel özellik üzerinden ayrılmaktadır. Bunlar: seçmenlerin yaş grupları, eğitim ve medeni durumudur. Ancak bu veriler YSK tarafından 2011 yılı genel seçimlerinden sonra internet ortamına aktarılmıştır. Dolayısıyla önceki genel seçimlerde kayıtlı seçmenlerin nüfus profillerine ait verilere ulaşılammıştır. Bu nedenle 2011 yılı genel seçiminden itibaren değerlendirilme yapılmıştır.

#### **4.7.1. Yaş Grupları**

Bu başlık altında seçmenlerin yaş gruplarına göre dağılımı incelenebilmektedir. Bunun yanında YSK tarafından paylaşılan verilere göre yaş grupları 18-24, 25-29, 30-34, 40-44, 45-49, 50-49, 54, 55-59, 60-64, 65-69, 69-74 ve 75 yaş üstü grupları olmak üzere toplam 12 grup bulunmaktadır. Böylece seçmenlerin hangi yaş grubunda olduğu ortaya çıkmıştır. Bu bağlamda seçim çevrelerinde hangi yaş grubunun baskın olduğu belirlenmiştir. Bu doğrultuda siyasi partiler seçim çalışmaları yapmıştır.

2011-2015 yılları arasındaki genel seçimlere göre Türkiye ve Gaziantep ilinde seçmenlerin yaş grupları 18-24 yaş aralığında yoğunlaşmıştır. Bunun yanında ilin 18-24 yaş grubunun oranı Türkiye ortalamasını ciddi bir farkla aşmıştır. Bu bağlamda ilin genelinde toplam seçmenler arasında genç nüfusun oranının daha baskın olduğu belirlenmiştir. Öte yandan ilin toplam seçmenleri arasında en az kitleyi 70-74 yaş grubu oluşturmaktadır. Bu açıdan yaşlı nüfus oranının düşük olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca genel olarak ilin toplam seçmenleri arasındaki 18-24, 25-29, 30-34 ve 35-39 yaş gruplarının ülke ortalamasını aştıkları görülmektedir.

Gaziantep ilindeki seçmenler arasında 40-44, 45-49, 50-54, 55-59, 60-64, 65-69, 70-75 ve 75+ yaş grupları ülke ortalamasının altında kalmıştır. Türkiye ve Gaziantep ilinde 2011-2015 yılları arasında seçmenlerin yaş gruplarına dağılımına



genel olarak baktığımızda 18-45 arasında az da olsa düşüş olduğu tespit edilmiştir. Bunun yanında 40-49 yaş arasında yükseliş, 50-75 arasında ise tekrar düşüş olduğu saptanmıştır.

Seçimlerde adayın yaşının seçmen eğilimlerine etkisi, adayla aynı yaş gurubunda olan seçmenlerin bunu ne kadar dikkate aldığı ile ilgilidir. Genç adayların avantaj ve dezavantajları olduğu gibi daha yaşlı adaylar için de aynı durum söz konusudur. Genellikle genç adaylara yönelik eleştiri, daha yaşlı kesimden gelmekte ve eleştirinin merkezinde de yönetimde deneyimin önemine yapılan vurgular bulunmaktadır (Öylek,2012:8). Dolayısıyla seçim çevrelerinde siyasi partilerin faaliyetleri kayıtlı seçmenlerin yaş grubuna göre şekil almaktadır. Bugün ülke genelinde mevcut seçmen kitlesi içinde yaşları en genç grubu teşkil eden seçmenlerin oranının yüksekliği, seçmen eğilimlerinde yaşın önemini daha da arttırmaktadır (Öylek,2012:8). Bu açıdan seçmenin yaş grubu ile oy verme davranışı arasında bir ilişki olduğu belirgindir.

2011 Genel Seçiminde, ortanca yaş arttıkça AKP oyunun kısmen arttığı, CHP'nin oyunun belirgin bir yükselişe geçtiği görülmektedir. 2014 Yerel Seçimlerinde ortanca yaş arttıkça CHP'nin ve MHP'nin oyunun arttığı saptanmaktadır. CHP'nin oyu MHP'ye göre daha fazla artış gösterirken, AKP'nin oyunun hemen hemen sabit kaldığı gözlemlenmektedir (Koç,2015:2). Bu bağlamda seçmenler arasında baskın yaş grupları siyasi partilerin aldıkları oy oranını da etkilemektedir.

Yukarıdaki açıklamalar ışığında Gaziantep ilinde genç ve ortanca yaş grubunun seçmenler arasında baskın olması AKP, CHP, MHP ve HDP'nin seçim söylemlerini şekillendirmiştir. Öte yandan ülke genelinde genç ve ortanca yaş grubundaki seçmen kitlesinin temel probleminin işsizlik olması, siyasi partilerin vaatlerini bu yöne çekmiştir. Dolayısıyla bu konuda büyük çalışmalar yapan ya da iktidar partisi olduğundan beri ilin genelinde istihdam alanlarını giderek arttıran AKP, bu yaş grubundaki seçmenlerin dikkatini çekmiştir.

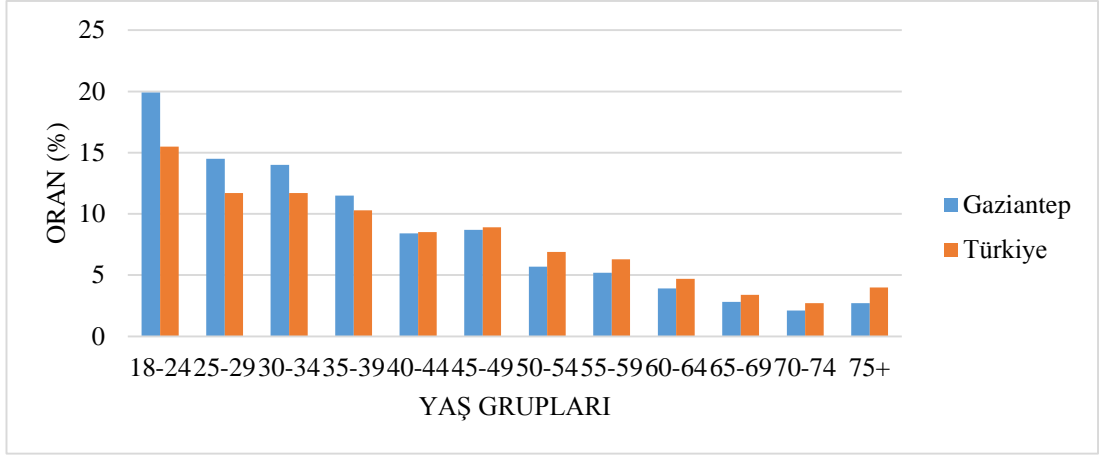
Kuşaklar arasında var olan tutum farklılığı, kendini siyasal tercihlerde de hissettirmekte ve oy verme davranışında bu tutum farklılığı iyice belirginleşmektedir. Bu konuda yapılan araştırmalar, özetle gençlerin yaşlılara oranla, genellikle daha çok

değişme ve yenilik yanlısı, yaşlıların ise tutucu eğilimlere sahip olduklarını göstermektedir (Altan,2011).

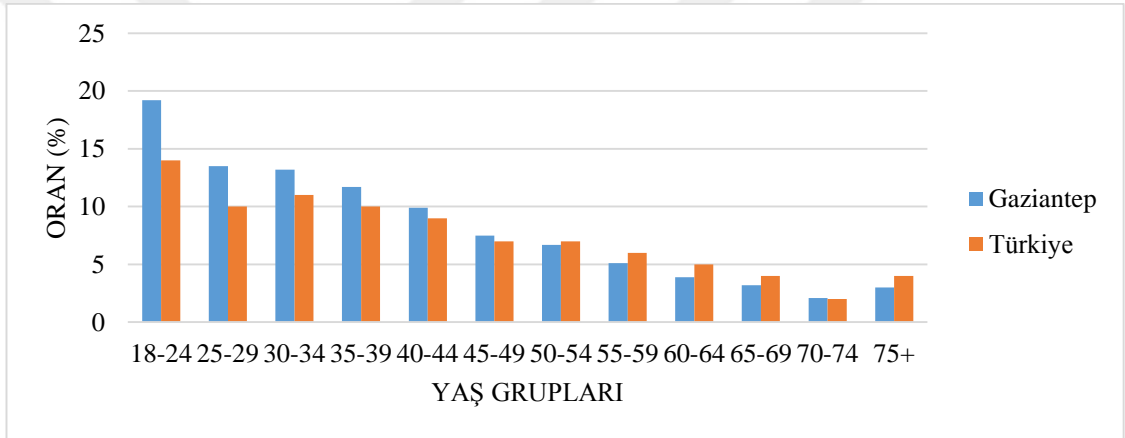
- ✓ 18-25 yaş grubundaki gençler, daha çok radikal partilere destek vermektedirler,
- ✓ 25-40 yaş grubundakiler, daha çok merkez partilere oy vermektedirler,
- ✓ 40-60 yaş grubundakiler, gittikçe sağ partilere eğilim göstermektedirler,
- ✓ 60 yaş ve üstü bireyler, daha çok muhafazakâr partilere destek vermektedirler.

Bu maddeler ışında (1 Kasım 2015) Gaziantep ilinde (%61,7) merkez sağ partilerin aldığı oy oranının ülke ortalamasını (%49,5) aşmasının temelinde ilin genelinde 25-60 arasındaki yaş grubunun ülke ortalamasını geçmesi olası bir etki oluşturmaktadır.

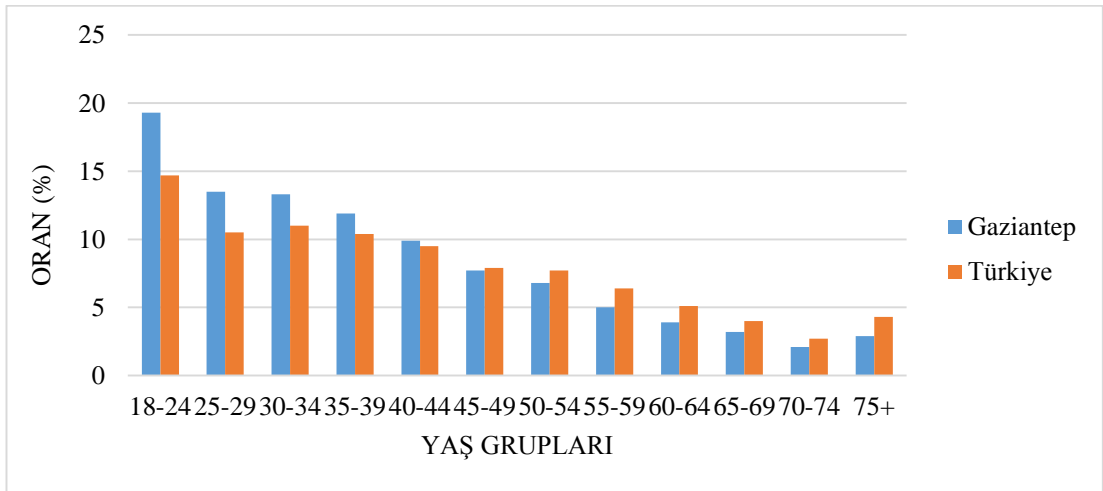
Yaş faktörü siyasal katılmayı belirleyen önemli bir unsurdur. Hemen hemen bütün toplumlarda 16-20 yaş grubundaki gençler, siyasete diğer yaş gruplarına oranla daha az katılırlar. Bu yaştaki gençler, normlara ve örgütlere ilgisizdirler (Yücekök,1987:28). Bu bağlamda Gaziantep ilinde genç yaş grubu oranının ülke ortalamasından fazla olması ilin genelinde seçime katılım oranının düşmesine neden olmuştur. Bu açıdan 1 Kasım 2015 yılı seçimlerinde ilin seçime katılım oranı (%84,1) ülke ortalamasından (%85,5) gerisinde kaldığı belirlenmiştir (TÜİK,2016). Ayrıca siyasal katılmanın en yoğun olduğu yaş grubu 25-45 yaş grubudur. Orta yaş grubu olarak niteleyebileceğimiz bu grupta olan bireyler, genellikle yerleşik bir yaşam sürmeye başlamış, toplumsal bir rol edinmiş ve bir meslek mensubu olmuşlardır (Kışlalı,1995:186).



**Şekil 4.5.** Genel Seçimlerinde Seçmenlerin Yaş Gruplarına Göre Dağılımı (2011)



**Şekil 4.6.** Genel Seçimlerinde Seçmenlerin Yaş Gruplarına Göre Dağılımı (7 Haziran 2015)



**Şekil 4.7.** Genel Seçimlerinde Seçmenlerin Yaş Gruplarına Göre Dağılımı (1 Kasım 2015)

#### 4.7.2. Eğitim Durumu

Seçmenler eğitim durumuna göre 9 ayrı kategoriye ayrılmıştır. Bunlar; okuma yazma bilmeyen, okuma yazma bilen fakat bir okul bitirmeyen, ilkokul, ilköğretim, ortaokul veya dengi okul, lise veya dengi okul, yüksekokul veya fakülte ve bilinmeyen bölümlerinden oluşmaktadır. Bunun yanında 2015 yılı genel seçimlerde ise doktora mezuniyetini ek olarak getirilmiştir. Seçmenlerin eğitim seviyelerinin belirlenmesi siyasi partiler açısından önemlidir. Çünkü partilerin seçmen ile iletişimde dilindeki sadelik buna göre şekil almaktadır. Öte yandan ilçeler arasında seçmenlerin eğitim farkı ortaya çıkmıştır.

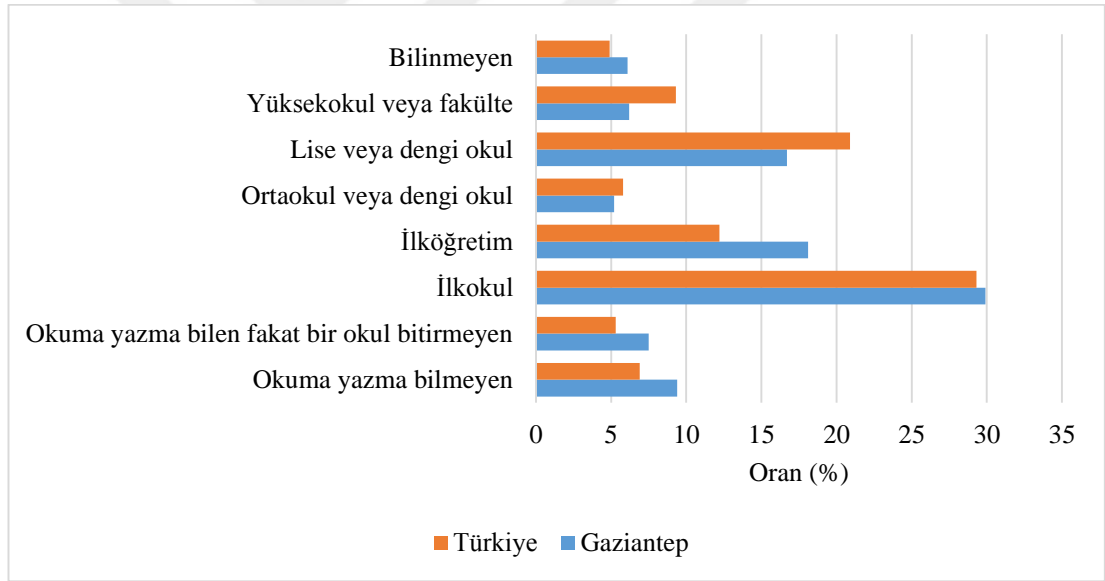
Gaziantep ili için genel bir değerlendirme yapıldığında göç ile gelen nüfusun çok olduğu yerlerde (Şahinbey) ilkokul ve ortaokul mezunu kişi sayısının daha fazla olduğu tespit edilmiştir. 2011 yılı genel seçimleri ve daha sonraki bütün genel seçimlerde, ilin genelinde ilkokul mezunu seçmenlerin daha fazla olduğu görülmektedir. Bunun yanında ilin okuma yazma bilmeyen, okuma yazma bilen fakat bir okul bitirmeyen, ilkokul ve ilköğretim mezunlarının seçmenler içindeki oranı Türkiye'yi geçmektedir. Öte yandan ülke genelinde ise ortaokul veya dengi okul, lise veya dengi okul ve yüksekokul veya fakülte mezunlarının seçmenler içindeki oranı bu ilin üstünde değer almıştır. Ayrıca iki seçim çevresinde mezun olduğu eğitim basamağı arasında en büyük fark ilköğretim kademesinde görülmektedir.

Seçimlerde adayın eğitim durumu seçmenin tercihini etkiler ve adayın imajının önemli bir parçasını oluşturur. Öğrenim durumu ile beraber değerlendirilmesi gereken bir başka husus da adayın mesleğidir. Adayın öğrenim durumu, mesleği ve geçmiş deneyimleri onun yeterlilik açısından değerlendirilmesinde önemli bir unsur olarak kabul edilir. Yerel yönetim seçimlerinde aday daha önce bu görevi yapmış ve tekrar aday oluyorsa, seçmenler tarafından yaptığı işlerle değerlendirilir. Ancak aday ilk kez aday oluyorsa seçmen daha çok öğrenim durumu ve mesleği ile geçmiş deneyimlerin dikkate alınmaktadır. (Güllüpunar, 2010: 101).

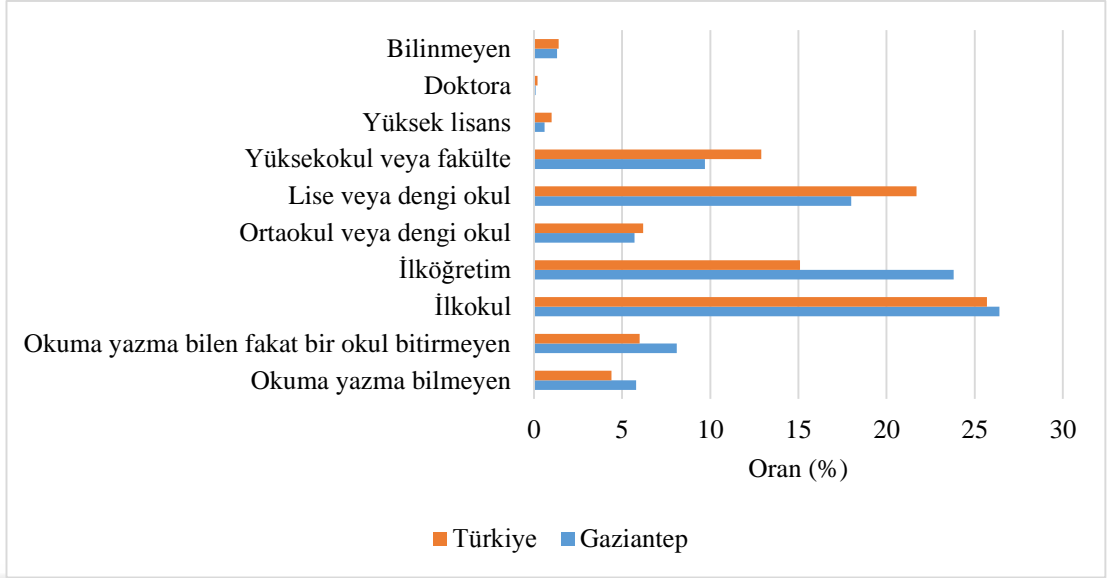
Eğitimin siyasal anlamda en önemli işlevi, siyasal sosyalleşmeyi sağlamasıdır (Turan,1976:57). Birey, eğitim yoluyla ülkenin siyasal yapısını, bu yapının işleyişini öğrenir ve bu nedenle de siyasete daha fazla katılır. Bireyin siyasal kültürü birçok aşamadan geçilerek oluşur. Siyasal kültürün oluşmasında ilk aşama; ailenin bireyi

siyasal yapı hakkında bilgilendirmesi ve bireyin siyasal sistemle bütünleşmesini sağlamasıdır. Aile açık işlev olarak bireyin ihtiyaçlarını karşılarken, gizli işlevleri düzeyinde de bireye ulusal siyasal kültürü aşlamaktadır (Çam,1998:286).

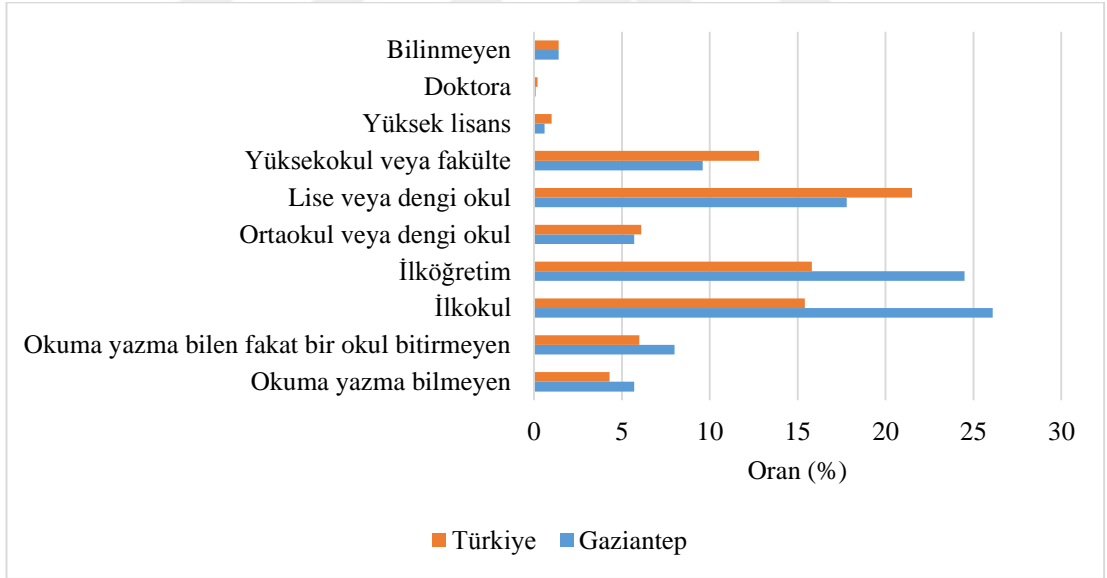
Yukarıdaki açıklamalar ışığında seçmenin eğitim durumu oy verme davranışını etkilemektedir. Bu açıdan siyasi partiler faaliyetlerini seçmenlerin eğitim durumuna göre şekillendirir. Ayrıca seçim çevrelerinde siyasi liderlerin söylemlerinin baskın olan eğitim durumuna göre şekil aldığı anlaşılmaktadır. Öte yandan eğitim durumu seçmenin katılım oranını da etkilemektedir. Bununla beraber eğitim seviyesi yükseldikçe seçime katılım oranı arttığı görülmektedir. Bu bağlamda 1 Kasım 2015 seçimlerinde Gaziantep ilinde (%84,1) seçmenler arasında yüksek lisans, lisans, lise ve ortaokul mezun oranlarının ülke ortalamasından (%85,5) geride kalması, ilin seçime katılım oranının düşük olmasına neden olmuştur (TÜİK,2016).



**Şekil 4.8.** Genel Seçimlerinde Eğitim Durumuna Göre Seçmenlerin Dağılımı (2011)



**Şekil 4.9.** Genel Seçimlerinde Eğitim Durumuna Göre Seçmenlerin Dağılımı (7 Haziran 2015)



**Şekil 4.10:** Genel Seçimlerinde Eğitim Durumuna Göre Seçmenlerin Dağılımı (1 Kasım 2015)

### 4.7.3. Medeni Durum

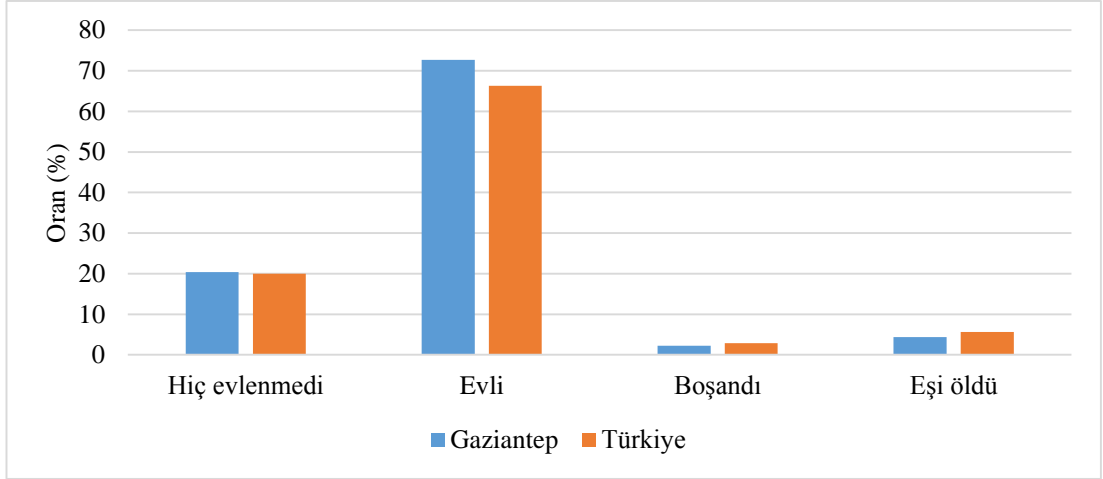
Genel seçimlerde seçmenler medeni duruma göre dört ayrı grupta incelenmektedir. Bunlar hiç evlenmedi, evli, boşandı ve eşi öldü olarak gruplara ayrılmaktadır. Böylece Gaziantep ili seçmenlerinin medeni durumu tespit edilmiş ve bunun yanında Türkiye ile kıyaslama imkanı ortaya çıkmıştır. Ayrıca ilin seçmenlerinin hangi medeni grupta daha çok ağırlık gösterdiği belirlenmiştir.

Bireylerin medeni durumu toplumu daha iyi anlamayı sağlayan özelliklerden biri haline gelmiştir. Aslında bu konu sosyologların inceleme sahası içinde yer almasına rağmen seçim coğrafyası seçmenlerin oy verme davranışlarını daha iyi incelemek için kullanmaya çalışmıştır.

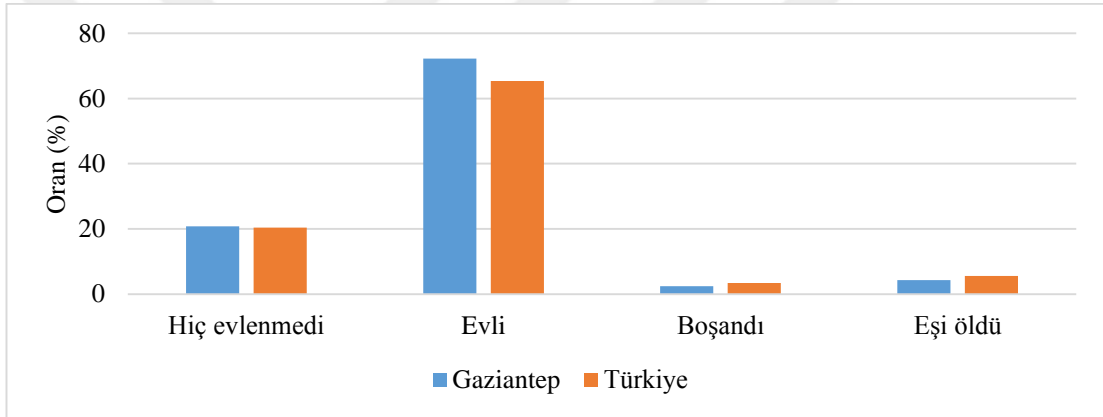
Medeni durum temelde bireylerin özgür iradesi sonucunda ortaya çıkan bir yaşam halidir. Ancak son yıllarda eğitimin üst basamağında okuyan kişi sayısı artınca ister istemez medeni durum yaşında genel olarak değişim görülmektedir. Bu açıdan ülke genelinde medeni durumda meydana gelen değişim ilin seçmeninde de tabii olarak tespit edilmiştir.

Türkiye ve Gaziantep ilinde seçmenler medeni durumuna göre en fazla evli kategorisinde yer almaktadır. Bunun yanında ikinci basamak olarak hiç evlenmeyenlerin oranları ortaya çıkmaktadır. Öte yandan boşanma oranları ise iki seçim bölgesinde de en az orana sahip olmuştur. Bu açıdan medeni durumlar arasındaki en büyük fark evlilikte ortaya çıkmaktadır. Bu bağlamda 2011 yılı genel seçimlerine göre Türkiye’de evli olan seçmen oranı (%72,2) Gaziantep ilini (%65,4) belirgin olarak geçmiştir. Ayrıca hiç evlenmeyen, boşanan ve eşi ölen seçmen oranları her iki seçim bölgesinde yaklaşık aynı oranlarda kalmıştır.

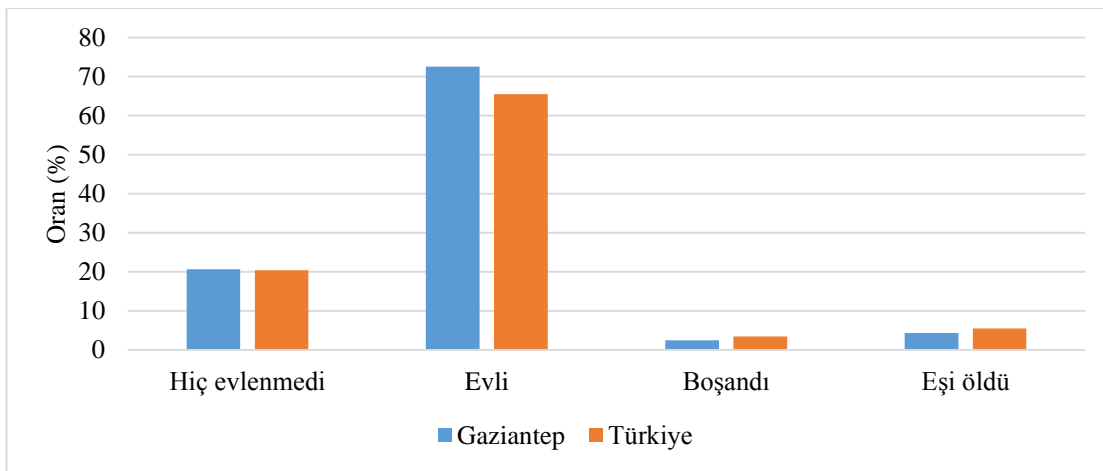
Kadınların siyasal tercihlerinde eşlerinden ve çocuklarından etkilenmeleri, ilgilenmedikleri siyasal konularda kendi fikirlerinin oluşamamasına bağlanabilir. Evli çiftler seçime katılma kararını beraber almakta hatta çoğunlukla aynı partiye oy vermektedirler. Yalnız başına seçime katılma durumunda, bu kişinin kadından çok erkek olduğu görülmektedir. Aynı partiye oy verme oranı Batı Avrupa ülkelerinde dahi %90 civarındadır. Bu durum kadının siyasal tercihinde bağımsız karar alma konusundaki sıkıntısını göstermektedir (Baykal,1970:65-66).



**Şekil 4.11.** Genel Seçim Sonuçlarında Medeni Durumuna Göre Seçmenler (2011)



**Şekil 4.12.** Genel Seçim Sonuçlarında Medeni Durumuna Göre Seçmenler (7 Haziran 2015)



**Şekil 4.13.** Genel Seçim Sonuçlarında Medeni Durumuna Göre Seçmenler (1 Kasım 2015)



## SONUÇLAR VE ÖNERİLER

Türkiye gerçek anlamda demokrasiye çok partili siyasi hayatın başladığı 1950 yılı genel seçimlerinden itibaren başlamıştır. Böylece ilk defa bu seçim ile CHP haricinde bir parti olan DP, iktidara gelmiştir. Dolayısıyla uzun süreden sonra ülke yönetimi merkez-soldan, merkez-sağa geçmiştir. Ancak çok kısa zaman sonra 12 Mayıs 1960 Askeri darbesi yaşanmış ve böylece DP kapatılmıştır. Bu askeri darbeden sonra ilk defa 1961 yılı genel seçimleri yapılmıştır. Öte yandan demokrasi bu seçim döneminde de zorluk yaşamış ve 12 Mart 1971 Muhtırası yayınlanmıştır. Ayrıca bu seçimde askeri vesayet mecliste ağırlığını hissettirmiştir. Bundan sonra 12 Eylül 1980 tarihinde ikinci askeri darbe görülmüş ve böylece parlamentoda yer alan bütün siyasi partiler kapatılmış ve bunun yanında parti genel başkanları siyasi yasaklı olmuştur. Bu askeri darbeden sonra yeni partilerin kurulmasına yeniden izin verilmiş ve 1983 yılı genel seçimleri yapılmıştır. 28 Şubat 1997 tarihinde gelindiğinde ise askeri güç tarafından yeniden muhtıra verilmiştir. Ayrıca 2016 yılında kadar son olarak 27 Nisan 2007 tarihinde üçüncü muhtıra verilmiştir. Son olarak ise 15 Temmuz 2015 askeri darbesi yapılmıştır. Bu bağlamda ülkenin siyasi hayatında askeri ve sivil yönetim arasında çekişme yaşandığı ortaya çıkmıştır. Çünkü çok partili hayatın başından beri üç askeri darbe ve üç muhtıra görülmüş ve bunların arasında genel olarak on yıllık farklar belirlenmiştir. Bu açıdan ülkede demokrasinin istikrarı sağlanamamıştır ve partilerin siyaset yapmasını zorlaştırmıştır. Dolayısıyla genel seçimlerde ortaya çıkan sonuçlar aslında seçmenlerin ülke yönetiminde memnuniyetini belirlemiştir. Öte yandan seçmenlerin oy verme davranışlarını ve sandığa gitmelerini teşvik edecek unsurlar tespit edilmiştir. Ayrıca askeri darbeler seçmenler üzerinde de etki etmiş ve belli seçimlerde (1965-1983) yaşanan korku seçmenin özgür oy verme davranışını olumsuz etkilemiştir.

Türkiye’de seçim sistemlerine bakıldığında 1950 yılından sonra kısa sürede değiştiği ve genel olarak iktidar olan partilerin mecliste daha çok sandalye sahibi olmasını kolaylaştırıcı özelliği kazandırıldığı görülmektedir. Bunun yanında siyasi partilerin aldıkları oyun üstünde mecliste temsil edilmek için seçim sistemleri getirdikleri tespit edilmiştir. Dolayısıyla temsilde adaletsizlik ortaya çıkmıştır. Özellikle son zamanlardaki genel seçimlerde uygulanan %10 barajlı D’hont seçim

sistemi nedeniyle barajı geçemeyen siyasi partiler meclise girememekte ve aldıkları oyu, en çok oy alan siyasi partilerden başlamak üzere dağıtılmaktadır. Bu bağlamda parlamentoza azınlıkta kalan seçmenlerin görüşünü savunan siyasi partiler girememiştir. Ancak bu sistem ülkede siyasi istikrarı olumlu yönde etkilemiştir.

Gaziantep Türkiye'nin az gelişmiş bölgelerinden biri olan Güneydoğu Anadolu bölgesinde yer alan ve bu bölgenin sanayi-ticaret açısından en gelişmiş ilidir. Bunun yanında özellikle son yıllarda imalat sanayisinde gelişim göstermiş ve buna bağlı olarak komşu ülkeler ile ticaret ilişkileri artmıştır. Öte yandan ilin sınırları içinde altıncı organize sanayisinin kurulması ve burada toplam yüz binin üstünde istihdam alanın oluşturması bulunduğu bölge açısından dikkat çekmektedir. Ayrıca genel olarak Türkiye'de başta İstanbul olmak üzere batının çoğu ilinde (Bursa-İzmir-İzmit) sanayinin çok geliştiği tespit edilmiştir. Ancak doğu illerine baktığımızda ise bu durumdan söz etmek yanlış olur. Bu açıdan Gaziantep ili yakın çevre illerinden tamamen farklı olmuş ve böylece sanayi-ticaret şehri olarak marka olmuştur. Dolayısıyla il özellikle son zamanlarda yoğun göç almış ve eski siyasi dokusunu kaybetmiştir. Bu açıdan siyasi partilere oy verme alışkanlıkları değişmiş ve seçmenler arasında yeni siyasi kanatlar güçlenmiştir. Bu bağlamda bulunduğu konuma göre daha gelişmiş olan Gaziantep'te ülkede yaşanan siyasi gelişimlerin seçmenler üzerinde nasıl yansıma meydana getirdiği merak unsuru oluşturmuştur. Özellikle daha güncel veri üzerinden değerlendirme yapmak amacıyla son genel seçim sonuçlarına baktığımızda; 1 Kasım 2015 genel seçimlerinde mecliste 12 sandalyeye sahip olarak %2,1'lik temsil oranına ulaşmıştır. Bunun yanında ilin kayıtlı seçmen sayısı Türkiye'nin %2,0'ına tekabül etmektedir. Bu açıdan ortaya çıkan değerler yakın çevre illerine kıyasla en yüksek bu seçim bölgesine aittir. Ayrıca genel olarak bu ilin genel sonuçları Türkiye ile benzer çıkmakta ve özellikle iktidar olan siyasi parti ilin genelinde ağırlığı daha çok göstermiştir.

Gaziantep ilçelerine genel olarak baktığımızda, Şahinbey ve Şehitkamil merkez ilçelerinin diğerlerine göre sanayi ve ticaret açısından daha çok geliştiği ortaya çıkmıştır. Bunun yanında istihdam alanlarının geniş olması nüfusu burada yoğun olarak toplamıştır. Bu açıdan ilin kent/kırsal oranı (%91/%9 ) arasındaki fark yüksek çıkmaktadır. Öte yandan taşra ilçe ve kırsal alanlarında nüfus daha az toplanmış ve burada ikamet edenler genel olarak merkez ilçelere geçmeye başlamıştır. Ayrıca ilin

genelinde toplam kayıtlı seçmen sayısının yaklaşık %80'ini merkez ilçeler (Şahinbey-Şehitkamil) oluşturmuştur. Ancak Oğuzeli merkez ilçesi ekonomik olarak pek gelişmemiş ve sanayinin daha çok geliştiği Şahinbey'e daha yakın olmasına rağmen nüfus artış hızı düşük çıkmış ve seçmen sayısında taşra ilçelerine benzer tablo oluşturmuştur.

Şahinbey ve Şehitkamil merkez ilçelerinden uzak yer alan Araban ve Yavuzeli genel olarak Karkamış ilçesine benzemektedir. Bu ilçelerdeki nüfusun genel olarak gelir kaynakları tarım ve hayvancılıktır. Ancak bu ekonomik faaliyet bile tam manasıyla gelişim gösterememiştir. Ayrıca bu ilçeler ilin genelinden farklı bir iklim özelliğine sahip olmuş ve karasal iklimin belirgin hale gelmesiyle tarım faaliyetleri gelişme gösterememiştir. Dolayısıyla ilçenin ekonomisini zayıflatmış dışarıya göçü kolaylaştırmıştır. Öte yandan merkez ilçelerden uzak Nurdağı ve İslahiye ilçeleri de ekonomik olarak pek gelişmemiş, ancak dört ilin kavşak noktasında olduklarından dolayı ticaret potansiyelini artırmıştır. Ayrıca Gaziantep ve Şanlıurfa illeri arasında sınır olan Nizip ilçesi diğer taşra ilçelerinden sanayi faaliyetleri açısından ayrılmıştır. Bu ilçenin çevre iller ile sanayisi ve ticaret ilişkileri çok gelişmiştir. Bu bağlamda merkez ilçeler haricinde ilin en gelişmiş ilçesi olarak Nizip kabul edilmektedir.

Gaziantep iline bağlı ve Suriye ile sınır komşusu Karkamış ilçesi bulunduğu lokasyondan dolayı siyasi hayatı ilin geneline benzer olmasına rağmen son zamanlara güvenlik problemi ortaya çıkmıştır. Böylece genel olarak halk göç etmek zorunda kalmıştır. Bu açıdan ilçedeki seçmen sayısında azalma meydana gelmiştir. Ayrıca ilin kayıtlı seçmen sayısı en az olan ilçesi Karkamış'tır.

Gaziantep ilinin siyasi hayatında merkez ve taşra ilçeleri arasında büyük farklar ortaya çıkmamıştır. Bunun yanında ilin seçmenin genel olarak ülkedeki siyasi gelişmeler paralelinde hareket ettiği tespit edilmiştir. Öte yandan çok partili hayatın başladığı dönemden günümüze kadar geçen süre zarfında ilin seçmeni DP-AP-ANAP-SHP-CHP-DYP-MHP-AKP gibi partilere çoğunlukla oy vermiştir. Bu açıdan ilin seçmeni siyasi kanat olarak merkez-sağa daha yatkın olduğu ve bunun yanında merkez-soldan uzaklaştığı ortaya çıkmıştır.

1961-2015 yılları arasında Gaziantep ilinin kayıtlı seçmen sayısında düzenli bir artışın olduğu görülmektedir. Bunun yanında toplam kayıtlı seçmen sayısında bazı

dönemlerde kırılmalar meydana geldiği belirlenmiştir. Bunlardan biri seçmen yaşının indirilmesi olurken, diğeri ise ilin genelinde istihdama bağlı yoğun göçün olmasıdır. Öte yandan günümüze doğru Suriye’de görülen iç savaştan dolayı ilin geneline yoğun mülteci gelmiş ve böylece şehrin sosyo-ekonomisi değişmeye başlamıştır. Ancak bu kişiler bugün için Türkiye Cumhuriyeti vatandaşları olmadıkları için seçmen sayısında herhangi bir değişikliğe neden olmamıştır. Dolaylı olarak ise çoğunun kayıt dışı iş alanlarında çalışması ilin istihdam alanını daraltmış ve böylece yakın çevreden göç ile gelen seçmenlerde işsizlik problemi yeniden kayda değer orana yükselmiştir.

1961-2015 yılları arasında Gaziantep ilinden seçilen milletvekillilerin siyasi partilere dağılımında AKP ve CHP dikkat çekmektedir. Çünkü bu iki parti adı geçen yıllar arasında ilde 30’dan fazla milletvekili çıkarmıştır. Ancak yukardaki tabloya göre CHP 1961 yılından itibaren seçimlere girerken, AKP ise 2002 yılından sonra seçimlere katılmıştır. Bu bağlamda AKP’nin ilde baskınlığının diğer partilere göre daha çok olduğu ortaya çıkmıştır.

Gaziantep ilinde 1961-2015 yılları arasında en çok etkili olan partilerin AP, CHP, ANAP, AKP olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca bu partiler arasında ilin genelinde en çok oy oranına sahip olan partinin AKP olduğu saptanmıştır. Öte yandan CHP’nin ilin genelinde kemikleşmiş %15’lik oy oranı olan bir seçmen kitlesinin olduğu belirlenmiştir. 1983-2002 yılları arasında toplam oyların genel olarak dört ya da beş parti arasında dağıldığı tespit edilmiştir. Bu dönemlerde seçmenlerin davranışlarının ülke ortalamasını yansıttığı da görülmektedir. Bu açıdan ülke yönetiminde koalisyon hükümetlerinin olduğu dönemlerde, ilin genelinde de aynı siyasi partilere ağırlıklı oy oranlarının ortaya çıktığı saptanmıştır. MHP ilin genelinde ilk defa 1999 yılı seçimlerinde kayda değer bir oy oranına ulaştığı görülmektedir. Bunun temelinde ülkede yaşanan terör olaylarının durması için MHP’nin yaptığı çalışmalar vardır. 2002 yılından sonra ilin genelinde AKP’nin aldığı oy oranlarında patlama olduğu görülmektedir. Nitekim Gaziantep’in ticaret şehri olarak marka olması bu dönemde gerçekleşmiştir. Dolayısıyla AKP’nin ilin genelinden aldığı oy sayısı giderek artmıştır. Ayrıca Gaziantep ilinde 2015 seçimlerinde HDP’nin güç kazanmasında özellikle yakın çevreden göç alması etkili olmuştur. Bu çevrelerden gelen göçmenlerin genel olarak HDP seçmeni olması, ilin genelinde bu partinin oy oranının artmasını sağlamıştır.

## KAYNAKÇA

Altan, Cemal, "Eğitim, Siyasal Eğilim İlişkisi: Mersin Örneği," *C.Ü. İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, S.12, (2011), 313-329.

Akad, Mehmet, *Genel Kamu Hukuku*, İstanbul: Filiz Kitabevi, 1997.

Akad, Mehmet, *Anayasa Değişikliği Üzerine Bir Not: Siyasal Katılmanın Niteliği ve Boyutları*, İstanbul: Coşkun Kırca'ya Armağan Yayınları, 1995.

Akdoğan, Elif, *Cumhuriyet Döneminde Türk Siyasi Yaşamında Siyasi Partilerin Oluşumu*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya, 2008.

Akkayan, Taylan, *Göç ve Değişme*, İstanbul: İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Basımevi, 1979.

Akpınar, Hakan, *28 Şubat Postmodern Darbenin Öyküsü*, 1. Baskı, Ankara: Ümit Yayıncılık, Şubat 2001.

Atalay Beşir, *Sanayileşme ve Sosyal Değişme (Kırıkkale Araştırması)*, Ankara: DPT Yayınları, 1983.

Aloba, Köksal, *İstatistik Analiz Metotları*, 6.Baskı, İstanbul: Çağlayan Kitabevi, 2003.

Baykal, Deniz, *Siyasal Katılma-Bir Davranış İncelmesi*, Ankara: SBF yayınları,1970.

Bila, Hikmet, *CHP Tarihi 1919- 1979*, 1.Baskı, Ankara: DMS Doruk Matbaacılık Sanayi, 1979.

Bila, Fikret, *Phoenix (Ecevit'in Yeniden Doğuşu)*, 2.Baskı, İstanbul: Doğan Kitap, Mart 2001.

Bilge, Necip, *Hukuk Başlangıcı*, Ankara: Turhan Kitabevi, 2003.

Bingöl, Abdullah Attila, *Yüksek Seçim Kurulu ve Yüksek Seçim Kurulu Kararlarının Demokratik Seçime Etkileri*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, 2007.

Bulut, Nihat, *Temsilde Adalet-Yönetimde İstikrar İkilemi Bağlamında 22 Temmuz 2007 Seçimleri*, <http://www.e-akademi.org/arsiv.asp?sayi=66>, 02 Ocak 2016.

Çam, Esat, *Siyaset Bilimine Giriş*, İstanbul: Der Yayınları, 1998.

Çarkoğlu, Ali ve Binnaz Toprak, *Değişen Türkiye 'de Din, Toplum ve Siyaset*, İstanbul: TESEV Yayınları, 2006.

Devlet Planlama Teşkilatı, *İllerin ve Bölgelerin Sosyo-Ekonomik Gelişmişlik Sıralaması Araştırması*, Ankara: DPT Yayınları, 2003.

Devlet Planlama Teşkilatı, *İlçelerin Sosyo-Ekonomik Gelişmişlik Sıralaması Araştırması*, Ankara: DPT Yayınları, 2004.

Duverger, Maurice, *Siyaset Sosyolojisi*, İstanbul: Varlık Yayınları, 2002.

Dursun, Davut, *Siyaset Bilimi*, 7. Baskı, İstanbul: Beta Yayınları, 2014.

Emiroğlu, Mecdi, “Türkiye’de Son Sayımlar ve Kentleşme Olayının Boyutları,” *Coğrafya Araştırmaları Dergisi*, S.10, (1981), 41-73.

Ender, Necat, *Türkiye’de Siyasi Parti Seçmenlerinin Nitelikleri, Kimlikleri ve Eğilimleri*, Ankara: TÜSES Yayınları, 1996.

Ender, Necat ve Sezgin Tüzün, *Türkiye’de Seçmen Eğilimlerinde Yeni Açılımlar (1994-2004)*, İstanbul: TÜSES Yayınları, 2004.

Erdoğan, Mustafa, *Anayasal Demokrasi*, Ankara: Siyasal Kitabevi, 2001.

Ergil, Doğu, *Siyasetini Arayan Ülke*, İstanbul: Can Yayınları, 2000.

Emeri, Claude, Marie Cotteret, *Seçim Sistemleri*, çev. Ahmet Kotil, İletişim Yayını, 1991

Ender, Necat ve Sezgin Tüzün, *Türkiye’de Seçmen Eğilimlerinde Yeni Açılımlar (1994-2004)*, İstanbul: TÜSES Yayınları, 2004.

Erkut, Gülden, *Kentleşme Sürecinin Sosyolojik Boyutu, Kentleşme ve Kentlileşme Politikaları*, TÜSES Yayınevi, İstanbul, 1991.

- Göze, Ayferi, *Siyasal düşünceler ve yöntemler*, İstanbul: Beta Yayınları, 2000.
- Gözübüyük, Şeref, *Anayasa hukuku*, Ankara: Turhan Kitabevi, 2003.
- Günel, Kamil, *Coğrafyanın Siyasal Gücü*, İstanbul: Çantay Kitabevi, 2004.
- Gevgilili, Ali, *Türkiye’de 1971 Rejimi*, 1. Baskı, İstanbul: Milliyet Yayınları, Nisan 1973.
- Gümüş, Ergin, *Türkiye'nin Nüfusu*, Eskişehir: Eskişehir Anadolu Üniversitesi Yayınları, 1998.
- Güllü, Mehmet, *Serbest Bölgeler ve Gaziantep Serbest Bölgesi'nin Yöre ve Ülke Ekonomisine Katkıları*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Sütçü İmam Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kahramanmaraş, 2008.
- Hulur, Banu, *Kitle İletişim Araçları Demokratikleşme ve Siyasal Katılım*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Konya, 2006.
- Hacıbrahimoğlu, Zeki, *Seçim Sistemleri ve Siyasi Partiler*, İstanbul: Bilgeoğuz Yayınevi, 2010.
- Işık, Oğuz ve Melih Pınarcıoğlu, “Bölgesel siyasi tercihler ve AKP,” *Toplum ve Bilim Dergisi*, C.107, (2006), 66-86.
- Kardam, Ahmet ve Sezgin Tüzün, *Türkiye’de Siyasi Kutuplaşmalar ve Seçmen Davranışları*, Ankara: Veri Araştırma Yayınevi, 1998.
- Karlı, İhsan, *1946- 2007 Türk Basınında Milletvekili Genel Seçimleri*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul 2009.
- Keleş Ruşen, *Kentbilim Terimleri Sözlüğü*, 2.Baskı, Ankara: İmge Kitabevi Yayınları, 1998.
- Karpat, Kemal Haşim, *Türkiye’de Siyasal Sistemin Evrimi 1876 – 1980*, Ankara: İmge Yayınları, Mayıs 2007.

- Karpat, Kemal Haşim, *Türk Demokrasi Tarihi*, İstanbul: Afa Yayınları, 1996.
- Kışlalı, Ahmet Taner, *Siyasal Çatışma ve Uzlaşma*, Ankara: İmge Yayınları, 1995.
- Kongar, Emre, *21.Yüzyılda Türkiye*, Remzi Kitapevi, İstanbul: 2006.
- Keleş, Ruşen, *Yerinden Yönetim ve Siyaset*, İstanbul: Cem Yayınevi, 2012.
- Kongar, Emre, *21. Yüzyılda Türkiye: 2000'li Yıllarda Türkiye'nin Toplumsal Yapısı*, 1. Baskı, İstanbul: Remzi Kitabevi, Mart 1998.
- Kongar, Emre, *İmparatorluktan Günümüze Türkiye'nin Toplumsal Yapısı*, 2. Baskı, İstanbul: Cem Yayınevi, 1978.
- Kongar, Emre, *12 Eylül ve Sonrası*. 1.Baskı, İstanbul: Say Yayınları, Haziran 1987.
- Küçük, Nahide, *Yerel Ekonomik Kalkınmada Yeni Bir Açılım: Teknoparklar (Gaziantep Teknopark Örneği)*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Niğde Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Niğde, 2010.
- Lipset, Semour Martin, *Politics And The Social Science*, New York: Oxford University Press, 1969.
- Mortan, Kenan ve Osman S. Arolat, *Gaziantep Ekonomisine Bakış*, İstanbul: Heyamola Yayınları, 2009.
- Mutluer, Mustafa, *Uluslar Arası Göçler ve Türkiye*, İstanbul: Çantay Kitabevi, 2003.
- Sabri, Coşkun, *Seçim Hukuku*, Ankara, 2004.
- Özözen Kahraman, Selver, “Yerleşim Birimlerinde İdari Statü Değişikliğinin Seçimlere Yansımaları,” *Ege Coğrafya Dergisi*, C.13, (2004), 59-71.
- Özözen Kahraman, Selver, *Seçimlerin Mekânsal Analizi*, Ankara: Gazi Kitabevi, 2007.
- Özsabuncuoğlu, İsmail, H. Arif Özsağır ve A.Atilla Uğur, “Son Dönem Gaziantep Ekonomisi, Cumhuriyetinin 75. Yılına Armağan” *Gaziantep Üniversitesi Vakfı Kültür Yayınları*, 1999.



- Pekdoğan, Celal, *Gaziantep Ticaret Odası'nın Yüzyılı (1898-1998)*, Gaziantep, 1999.
- Sabuncu, Yavuz, “Seçim Barajları ve Siyasal Sonuçları,” *Anayasa Yargısı*, S.23, (2006), 191-197.
- Sağlam, Fazıl, *Siyasi Partiler Hukukunun Güncel Sorunları*, İstanbul: Beta Yayınları, 1999.
- Saybaşı, Kemali, *DYP- SHP Koalisyonu'nun Üç Yılı*, 1.Baskı, İstanbul: Bağlam Yayıncılık, Ekim 1995.
- Sarıbay, Ali Yaşar, *Türkiye'de Modernleşme Din ve Parti Politikası*. 1. Baskı, İstanbul: Alan Yayıncılık, Mart 1985.
- Sarıbay Ali Yaşar, *Siyaset, Demokrasi ve Kimlik*, Bursa: Asa Kitabevi, 1998.
- Sencer, Yakut, *Türkiye'de Kentleşme*, Kültür Bakanlığı Yayını, 1979.
- Sezen, Saim, *Seçim ve demokrasi*, 1.Baskı Ankara: Gündoğan Yayınları, 1994.
- Sitembölükbaşı, Şaban, *Parti Seçmenlerinin Siyasal Yönelimlerine Etki Eden Sosyo Ekonomik Faktörler*, Ankara: Nobel Yayınları, 2001.
- Şerafettin, Turan, *Türk Devrim Tarihi*, Ankara: Bilgi Yayınevi, 1999.
- TBMM Basımevi, *Türkiye'nin Siyasal Haritası 1950-1995*, Ankara, 1997.
- Taşar, Mustafa, *1983'den 2000'li Yıllara Anavatan*, Ankara,1996.
- Tanör, Bülent ve Necmi Yüzbaşıoğlu, *Türk Anayasa Hukuku*, İstanbul: YKY, 2001.
- Tanör, Bülent, *Çağdaş Türkiye*, 3. Baskı, İstanbul: Cem Yayınevi, Şubat 2000.
- Tatar, Hüsniye Canbay, *Nuh'un Gemisindekiler (Şehirleşme ve Dinî Cemaatleşme)*, İstanbul: Turan Yayınevi, 1999.
- Tatar, Taner, “Şehirleşmenin Siyasî Katılıma Etkisi Malatya Örneği,” *Türk Sosyoloji Dergisi*, S.3, (1997), 123-141.

Tayfun, Çınar, Can Umut Çiner ve Ozan Zengin, *Büyükşehir Yönetimi: Bütünleştirme Süreci*, Ankara: Türkiye ve Orta Doğu Amme İdaresi Enstitüsü (TODAİE), 2009.

Teziç, Erdoğan, “Türkiye’de Siyasal Düşünce ve Örgütlenme Özgürlüğü,” *Anayasa Yargısı*, C.7, (1990), 31-46

Teziç, Erdoğan, *Anayasa Hukuku*, İstanbul: Beta Yayınları, 2001.

Timur, Taner, *Türkiye’de Çok Partili Hayata Geçiş*. 3. Baskı, Ankara: İmge Kitabevi, Mart 2003.

Turan, Ali Eşref, *Türkiye’de Seçmen Davranışı*, 1. Baskı, İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları No: 54, Şubat 2004.

Turan, Nebahat, *Cumhuriyet Döneminde Gaziantep Ekonomisinin Türkiye ve Ortadoğu Açısından Önemi*, Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi, İstanbul, 2015.

Tuncer, Erol, *Osmanlı’dan Günümüze Seçimler*, Ankara: Toplumsal Ekonomik Siyasal Araştırmalar Vakfı Yayınları (TESAV), 2002.

Tuncer, Erol, *Seçim 2007 Sayısal ve Siyasal Değerlendirme*, 1. Baskı, Ankara: Toplumsal Ekonomik Siyasal Araştırmalar Vakfı Yayınları (TESAV), Ekim 2007.

Tuncer, Erol, *Osmanlı’dan Günümüze Seçimler (1977-2002)*, Ankara: TESAV Yayınları, 2003.

Tuncer, Erol, *27 Mart 1994 Yerel Seçimlerinin Sayısal ve Siyasal Değerlendirme*, Ankara: TESAV Yayınevi, 1994.

Turan, İlter, *Siyasal Sistem ve Davranış*, İstanbul: Der Yayını, 1977.

TÜİK, “Seçim Çevresi ve İlçelere Göre Milletvekili Genel Seçimi Sonuçları,” (<https://biruni.tuik.gov.tr/secimdagitimapp/secim.zul>, erişim tarihi:02.03.2015).

Tümertekin, Erol ve Nazmiye Özgüç, *Ekonomik Coğrafya Küreselleşme ve Kalkınma*, İstanbul: Çantay Kitabevi, 2012.

Tümertekin, Erol ve Nazmiye Özgüç, *Beşeri Coğrafya İnsan, Kültür, Mekân*, Ankara: Çantay Yayınları, 2006.

Tümertekin, Erol, *Türkiye’de Şehirleşme ve Şehirselleşmeler*, İstanbul: İstanbul Üniversitesi Yayınları, 1973.

Torun, Yıldırım, *Demokrasi ve Cumhuriyet*, 1.Baskı, Ankara: Orion Yayınevi, 2005.

Tosun, Tanju, *Siyasette Yeniden Mevzilenmeler (Liberal Sosyal Sentez, Muhafazakâr Demokrat Sentez Ekseninde 3 Kasım 2002 Seçimleri)*, İstanbul: Büke Yayınları, 2003.

Vergin, Nur, *Hızlı Şehirleşmenin Sosyolojik ve Siyasal Sonuçları*, İstanbul: SİSAV Yayın, 1986.

Yamak, Rahmi ve Nebiye Yamak, “Türkiye’de Gelir Dağılımı ve İç Göç” İzmir: *Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, C.1, (1999), 1-10

Yurtkan, Semra, *Kentleşme Sürecinde Geleneksel Yaşam Tarzının Değişimi: Ankara’da Yaşayan Tillolular Örneği*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, 1996.